

T.C.
RİZE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM (SINIF ÖĞRETMENLİĞİ) ANA BİLİM DALI

**ZİHİN HARİTALAMA TEKNİĞİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE
ÖĞRENCİ BAŞARISI, TUTUMU VE KALICILIĞINA ETKİSİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Ayça KARTAL

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. İlhan TURAN

RİZE 2011

T.C.
RİZE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM (SINIF ÖĞRETMENLİĞİ) ANA BİLİM DALI

**ZİHİN HARİTALAMA TEKNİĞİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE
ÖĞRENCİ BAŞARISI, TUTUMU VE KALICILIĞINA ETKİSİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Ayça KARTAL

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. İlhan TURAN

Tez Savunma Tarihi

05/07/2011

Tez Jürisi Üyeleri

<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Başkan : Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜK
Üye : Yrd. Doç. Dr. İlhan TURAN
Üye : Yrd. Doç. Dr. Yılmaz GEÇİT

Enstitü Müdürü

..... / / 2011
Onay Tarihi

RİZE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu tezi bilimsel metotlara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak hazırlayıp sunduğumu, tezde bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve sonuçları belirttiğimi ve kaynağımı gösterdiğimi beyan ederim.

07 /06 / 2011

İmzası

.....

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Ayça KARTAL

ÖNSÖZ

Sosyal Bilgiler dersi kültürel mirasın aktarımı, bireyin toplumsallaşması gibi birçok alanda mihenk taşı rolünü üstlenmektedir. Kapsamında yer alan konularla okul-aile ve çevre ilişkilerinde meydana gelebilecek sorunların çözümünde çağa uygun; yaratıcı, eleştirel düşünebilen ve sorgulayan bireyler yetiştirmeyi hedefleyen Sosyal Bilgiler dersi, aynı zamanda bireyin kendisini gerçekleştirmesinde de büyük pay sahibidir. Yapılandırmacı yaklaşımın uygulanmaya başlaması ile birlikte, Sosyal Bilgiler dersinde donanımlı bireyler yetiştirmede etkili olabilecek farklı yöntem ve teknikler uygulamaya konmuştur.

Bu çalışmada, zihin haritalama tekniğinin ilköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde uygulanmasının öğrencilerin akademik başarısına, Sosyal Bilgiler dersine karşı tutumuna ve kalıcılığa etkisi araştırılmış; öğrencilerin zihin haritalama tekniğine ilişkin görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Öncelikle lisans öğrenimimden bu yana edindiğim bilgilerde büyük payı olan, yüksek lisans tez danışmanlığımı üstlenerek çalışmamın her aşamasında değerli fikirleri ile bana yol gösterip, deneyimlerinden faydalanmamı sağlayan, çalışma azmimi her daim dinç tutan değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. İlhan TURAN'a teşekkür ederim.

Fikir ve görüşleri ile çalışmamın sağlam temellere oturmasına katkı sağlayan hocam Sayın Prof. Dr. Ali Rıza AKDENİZ'e teşekkür ederim. Çalışmamın her aşamasında değerli görüşlerine başvurduğum, yoğun çalışma temposunda kısıtlı zamanlarına rağmen her fırsatta bana zaman ayırıp, yapıcı eleştirileri ile yol gösteren, farklı bakış açısı geliştirmemi sağlayan değerli hocam Sayın Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜK'e çok teşekkür ederim.

Öğretmenlik mesleğinin değerini lisans öğrenimim boyunca bizzat kendi öğretmenliği ile kavratmaya çalışan, yüksek lisans döneminde ve çalışmamın her aşamasında fikir ve görüşlerini her daim benimle paylaşıp, bana yol gösteren değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Cemalettin İPEK'e; yüksek lisans eğitimime başladığım günden itibaren gerek kişiliği gerekse öğretmenliği ile her daim bana örnek olan, bilgi ve deneyimleriyle bana yol göstererek tezimin oluşmasında

büyük paya sahip olan ve aynı zamanda zorlukların üstesinden gelebilme azmini aşılayıp ihtiyaç duyduğum her anda fikir ve görüşlerinden yararlanmama izin veren, beni her zaman destekleyen, yüreklendiren çok değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Ayşegül ŞEYİHOĞLU'na; değerli görüşleri ile çalışmamın şekillenmesinde önemli katkılar sağlayan hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Yılmaz GEÇİT'e; bilgilerini benimle paylaşarak, bana destek olan hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Selami YANGIN'a; çalışmama yaptığı katkılardan ötürü hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. İbrahim H. KUĞUOĞLU'na; araştırmamın birçok bölümünde görüşlerine başvurduğum, zamanını ve bilgilerini benden esirgemeyerek bana yardımcı olan değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Ahmet TEKBIYIK'a; araştırmamın istatistiksel kısmında değerli fikir ve görüşlerini benimle paylaşıp, katkı sağlayan hocam Sayın Okutman Ömer Faruk URSAVAŞ'a; çalışmamın çeşitli aşamalarında görüşlerine başvurduğum, yoğunluğu arasında bana zaman ayırma nezaketini gösteren, öğretmenlik mesleğinin en güzel temsilcilerinden hocam Sayın Dr. Özlem BAŞ'a; çalışmamda emeği geçen hocalarım Sayın Arş. Gör. Kader BİRİNCİ KONUR, Sayın Okutman Sami BASKIN ve Sayın Öğretim Görevlisi Osman ALBAYRAK'a teşekkür ederim.

Sadece yüksek lisans tez çalışmamla kalmayıp, zorda kaldığım her zaman bana destek olan değerli arkadaşlarım, aynı zamanda meslektaşlarım Sayın Gülşah GENÇER ve Sayın Onur BİRİNCİ'ye yüreктen teşekkür ederim. Çalışmamın çeviri kısmında değerli vaktini bana ayırıp, desteğini esirgemeyen sevgili arkadaşım Huriye ELMAS'a çok teşekkür ederim.

Araştırmamın uygulama kısmında bana her türlü desteği ve kolaylığı sağlayan, Köprüköy İlköğretim Okulu Müdürü değerli hocam Sayın Hüseyin KESTİ ve Müdür Yardımcısı Sayın Cumali ÇAĞATAY'a yüreктen teşekkür ederim. Çalışmamın uygulanması sırasında sınıflarını bana emanet edip, her türlü desteği sağlayan, yaydıkları pozitif enerji ile bana her daim destek olan, değerli hocalarım ve aynı zamanda meslektaşlarım Sayın Derya ATEŞ, Sayın Neslihan KÜÇÜK ve Sayın Ender KÜÇÜK'e çok teşekkür ederim. Tez çalışmamın aksamadan ilerlemesinde büyük emekleri olan, çalışmalarım sırasında öğrencilerime yokluğumu hissettirmeyen sevgili arkadaşlarım ve aynı zamanda meslektaşlarım Sayın Aydanur ALTEKİN ve Sayın Ayşe BEKTAŞ'a çok

teşekkür ederim. Öğretmenlik mesleğine adım attığım ilk günden bu yana huzurlu ve neşeli bir çalışma ortamı sunan, her daim manevi desteğini esirgemeyen başta sevgili arkadaşım Fatma SATILMIŞ olmak üzere, tüm Köprüköy İlköğretim Okulu öğretmenlerine teşekkür ederim.

14 yıldır beni kendinden ayrı bilmeyen, uzaklığa rağmen umutsuzluğa düştüğüm her anda beni karanlıktan aydınlığa çıkarmayı kendine görev edinmiş, attığım her adımda beni yüreklendiren ve desteğini hep hissettiren, kişiliği taktire şayan değerli dostum, sevgili kardeşim Sayın Ayşe HACİBRAHİMOĞLU'na can-ı gönülden teşekkür ederim.

Bilgi ve tecrübeleri ile hem iyi bir rehber, hem iyi bir arkadaş, hem de mükemmel birer amca olan, ihtiyaç duyduğum her an desteklerini esirgemeyen değerli hocam Sayın A. Zafer KARTAL'a ve Sayın Jeofizik Yüksek Mühendisi Recai F. KARTAL'a çok teşekkür ederim. Son olarak kardeşlik ve ablalık duygusunu en özel ve en güzel biçimde tattıran, zorlukları beraber göğüslediğimizde atlabileceğimizi öğreten, neşeleri ile hayatımın odak noktaları olan biricik kardeşlerim Aygül KARTAL, Tutku KARTAL ve Tuğçe KARTAL'a; kuzen olmanın kardeş olmaktan farkı olmadığını hissettiren, mutluluğumun kaynağı sevgili kardeşlerim Gülşah KARTAL, Beyza KARTAL ve Sıla KARTAL'a; doğduğum günden bugüne kadar yaptıkları için hakkını asla ödeyemeyeceğim, varlığı ile hep güç veren annem Kibriye KARTAL'a; fikir ve görüşleri ile bana her daim yeni ufuklar açan, öğrenimim boyunca yapıcı eleştirileri ile bana destek olan, beni yüreklendiren babam Sabri KARTAL'a yüreğten teşekkür ediyorum.

Ayça KARTAL

Rize, 2011

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ.....	4
İçindekiler.....	7
Şekil Listesi.....	12
Tablo Listesi.....	13
Kısaltmalar.....	16

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	17
1.1. Problem Durumu.....	17
1.2. Araştırmanın Amacı.....	20
1.2.1. Alt Amaçlar.....	20
1.3. Araştırmanın Önemi.....	21
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	23
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	23
1.6. Tanımlar.....	24

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	26
2.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amaçları.....	26
2.1.1. Evrensel Amaçlar.....	26
2.1.1.1. Bilgiye İlişkin Amaçlar.....	26

2.1.1.2. Beceriye İlişkin Amaçlar.....	27
2.1.1.2.1. Çalışma Becerileri.....	27
2.1.1.2.2. Düşünme Becerileri.....	28
2.1.1.2.3. Kişiler Arası ve Grup Becerileri.....	28
2.1.1.3. Değerlere İlişkin Amaçlar.....	28
2.1.1.4. Sosyal Katılıma İlişkin Amaçlar.....	29
2.1.2. Ulusal Amaçlar.....	30
2.2. Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Özellikleri.....	32
2.3. Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı ve Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	33
2.4. Zihin Haritalama Tekniği.....	35
2.4.1. Zihin Haritası Nedir?.....	36
2.4.2. Zihin Haritalama Tekniğinin Önemi.....	37
2.4.3. Zihin Haritası Nasıl Yapılır?.....	38
2.4.4. Zihin Haritası Yapmanın Yararları.....	40
2.4.5. Zihin Haritasının Sınırlılıkları.....	41
2.4.6. Zihin Haritalarının Kullanım Alanları.....	42
2.4.6.1. Yazı Yazarken.....	42
2.4.6.2. İş Görüşmelerinde.....	42
2.4.6.3. Konulara Çalışırken.....	42
2.4.6.4. Sunum Yaparken.....	42
2.4.6.5. Planlama Yaparken.....	43

2.4.6.6. Dil Öğrenirken.....	43
2.4.6.7. Kitap Okurken.....	43
2.4.7. Karıştırılan İki Kavram: Zihin Haritası ve Kavram Haritası.....	43
2.5. Literatür Taraması.....	44
2.5.1. Ulusal Çalışmalar.....	44
2.5.2. Uluslararası Çalışmalar.....	51

BÖLÜM III

3.YÖNTEM.....	56
3.1.Araştırma Deseni.....	56
3.2. Çalışma Grubu.....	57
3.3. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler.....	59
3.4. Çalışmanın Kapsamı.....	60
3.5. Veri Toplama Araçları.....	61
3.5.1. Güvenli Yaşam Konusu ve Üretim Tüketim Dağıtım Ünitesi Akademik Başarı Testi.....	61
3.5.2. Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği.....	70
3.5.2.1. Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeğinin Geçerlilik Çalışması.....	70
3.5.2.2. Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeğinin Güvenilirlik Çalışması.....	73
3.5.3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	75
3.5.4. Zihin Haritası Değerlendirme Ölçeği.....	77
3.6. Verilerin Toplanması.....	77

3.6.1. Pilot Uygulama.....	77
3.6.2. Araştırmada Kullanılan Etkinliklerin ve Ders Planlarının Hazırlanması....	78
3.6.3. Deney ve Kontrol Grubunda Yürütölen Uygulama Süreci.....	78
3.7. Verilerin Çözömlenmesi.....	82
3.7.1. Nicel Verilerin Çözömlenmesi.....	82
3.7.2. Nitel Verilerin Çözömlenmesi.....	83

IV. BÖLÖM

4. BULGULAR.....	84
4.1. Nicel Verilere İlişkin Bulgular.....	84
4.1.1. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğine İlişkin Bulgular.....	84
4.1.1.1. Deney ve Kontrol Grubunun Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Test Puanlarının Karşılaştırılması.....	84
4.1.1.2. Deney ve Kontrol Grubunun Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Son Test Puanlarının Karşılaştırılması.....	85
4.1.1.3. Deney ve Kontrol Grubunun Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Kalıcılık Testi Puanlarının Karşılaştırılması.....	86
4.1.1.4. Deney Grubunun Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Puanlarının Karşılaştırılması.....	87
4.1.1.5. Kontrol Grubunun Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Puanlarının Karşılaştırılması.....	88
4.1.2. Akademik Başarı Testine İlişkin Bulgular.....	89
4.1.2.1. Deney ve Kontrol Grubunun Akademik Başarı Ön Test Puanlarının Karşılaştırılması.....	89
4.1.2.2. Deney ve Kontrol Grubunun Akademik Başarı Son Test Puanlarının Karşılaştırılması.....	90

4.1.2.3. Deney ve Kontrol Grubunun Akademik Başarı Kalıcılık Testi Puanlarının Karşılaştırılması.....	90
4.1.2.4. Deney Grubunun Akademik Başarı Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Puanlarının Karşılaştırılması.....	91
4.1.2.5. Kontrol Grubunun Akademik Başarı Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Puanlarının Karşılaştırılması.....	93
4.2. Nitel Verilere İlişkin Bulgular.....	94

V. BÖLÜM

5. TARTIŞMA.....	119
-------------------------	------------

VI. BÖLÜM

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	132
6.1. Sonuçlar.....	132
6.2. Öneriler.....	134
6.2.1.Öğretmenlere Öneriler.....	134
6.2.2. Yeni Araştırmacılara Öneriler.....	136
KAYNAKÇA.....	137
EKLER.....	150
TÜRKÇE ÖZET.....	256
İNGİLİZCE ÖZET.....	258
ÖZGEÇMİŞ.....	260

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Ortalama Puanları Grafiği.....87

Şekil 2. Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Ortalama Puan Grafiği.....91

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Geleneksel Yöntem ve Yapılandırmacı Kuram.....	34
Tablo 2. Araştırma Deseninin Simgesel Gösterimi.....	56
Tablo 3. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Demografik Özellikleri.....	58
Tablo 4. Kazanımlara Yönelik Belirtke Tablosu.....	62
Tablo 5. Bilişsel Alan Basamakları Hakkında Uzman Görüşleri.....	64
Tablo 6. Doğru Cevapların Şıklara Göre Dağılımı.....	65
Tablo 7. Madde Güçlük İndeksi ve Ayırtıcılık Gücü İndeksi.....	66
Tablo 8. Öğretmenlerin Uygunluk Açısından Maddelerle İlgili Görüşleri.....	67
Tablo 9. Madde Ayırt Edicilik İndeksine Göre Madde Seçme Ölçütleri.....	68
Tablo 10. Nihai Teste Seçilen Maddelere Ait İstatistikler.....	68
Tablo 11. Nihai Teste Ait Genel İstatistikler.....	69
Tablo 12. Temel Bileşenler Matrisi.....	71
Tablo 13. Güvenilirlik Analizi 1.....	73
Tablo 14. Ölçeği Oluşturan Maddelerin Güvenilirliğe Etkileri 1.....	73
Tablo 15. Güvenilirlik Analizi 2.....	73
Tablo 16. Ölçeği Oluşturan Maddelerin Güvenilirliğe Etkileri 2.....	74
Tablo 17. Güvenilirlik Analizi 3.....	74
Tablo 18. Ölçeği Oluşturan Maddelerin Güvenilirliğe Etkileri 3.....	75
Tablo 19. Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Test Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	84
Tablo 20. Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Son Test Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	85

Tablo 21. Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	86
Tablo 22. Deney Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Friedman Testi Sonuçları.....	87
Tablo 23. Deney Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test ve Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Wilcoxon Testi Sonuçları.....	88
Tablo 24. Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Friedman Testi Sonuçları.....	89
Tablo 25. Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Ön Test Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	89
Tablo 26. Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Son Test Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	90
Tablo 27. Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	91
Tablo 28. Deney Grubu Akademik Başarı Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Friedman Testi Sonuçları.....	92
Tablo 29. Deney Grubu Akademik Başarı Ön Test-Son Test ve Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Wilcoxon Testi Sonuçları.....	92
Tablo 30. Kontrol Grubu Akademik Başarı Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Friedman Testi Sonuçları.....	93
Tablo 31. Sosyal Bilgiler Dersinin Farklılığına İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	94
Tablo 32. Güvenli Yaşam Konusunda Yapılan Zihin Haritalarının Katkısına Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	96
Tablo 33. Güvenli Yaşam Konusunda Yapılan Zihin Haritalarının Eksik Ya Da Yanlış Bilgileri Düzeltmesine Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	97
Tablo 34. Üretimden Tüketime Ünitesinde Yapılan Zihin Haritalarının Katkısına Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	98

Tablo 35. Üretimden Tüketime Ünitesinde Yapılan Zihin Haritalarının Eksik Ya Da Yanlış Bilgileri Düzeltmesine Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	99
Tablo 36. Güvenli Yaşam Konusu ve Üretimden Tüketime Ünitesinde Yapılan Zihin Haritalarının Öğrenmeye Etkisinin Karşılaştırılmasına Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	100
Tablo 37. Zihin Haritalarının Ders Kitaplarında Yer Alması İle İlgili Öğrenci Görüşleri.....	102
Tablo 38. Zihin Haritalarının En Çok Sevilen Yönüne İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	104
Tablo 39. Zihin Haritalarında Zorlanılan Kısımlara İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	107
Tablo 40. Zihin Haritalarının Çiziminde Öğretmenlerin Yardım Edebilecekleri Alanlara Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	108
Tablo 41. Zihin Haritalarının Öğrenmeye Katkısına Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	109
Tablo 42. Zihin Haritası Kullanımının Dersin Aşamalarına Göre Değerlendirilmesine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	111
Tablo 43. Zihin Haritasının Kullanılması Gerektiği Derslere İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	113
Tablo 44. Zihin Haritalarının Günlük Hayatta Kullanılmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	114
Tablo 45. Zihin Haritası Tekniğinin Grupça ve Bireysel Uygulanmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	116
Tablo 46. Öğrencilerin Zihin Haritalarına Yönelik Benzetimleri.....	117

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

NCSS: National Council For The Social Studies

SPSS: Statistical Packages For The Social Sciences

M.Ö. : Milattan Önce

N: Veri Sayısı

Ö: Öğrenci

\bar{X} : Aritmetik Ortalama

X^2 : Chi-Square Değeri

Z: Wilcoxon Değeri

p: Anlamlılık Değeri/ Uygunluk Değeri

Ss: Standart Sapma

sd: Serbestlik Derecesi

p_j : Madde Güçlük İndeksi

S_j^2 : Madde Varyansı

r_{jx} : Madde Ayırıcılık İndeksi

r_j : Madde Güvenirlik Katsayısı

f: Frekans

Akt. : Aktaran

ed.: Editör

s. : Sayfa

vb. : Ve Benzeri

vd. : Ve Diğerleri

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu başlık altında çalışmanın problem durumu, amacı, alt amaçları, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tezde adı geçen bazı önemli kavram ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. PROBLEM DURUMU

İnsanlar biyolojik bir varlık olarak dünyaya geldiklerinde, ağlama, kavrama, emme gibi birçok basit davranışa sahiptirler (Meydan, 2010, s. 70). Doğduğunda, bu kadar basit davranışlara sahip olan insan, zamanla duyu organlarının ve sinir sisteminin gelişmesiyle; çevresiyle hızlı bir iletişim ve etkileşime başlamaktadır. Bu etkileşimde, insan doğal olarak önce ailesi; daha sonra akrabaları, komşuları ve arkadaşları ile etkileşime girmiştir. Gelişimi süresince birçok şeye ihtiyaç duyan insan, bir yandan ihtiyaçlarını karşılamak için diğer insanlarla etkileşime girerken, bir yandan da yaşadığı toplumun kurallarına ayak uydurmak durumunda kalmıştır. Ancak toplumsal yaşama uyum sağlamak; toplumsal yapı içindeki kişi, grup ve kurumlarla birlikte uyumlu bir biçimde yaşamak son derece güç bir iştir. Engle ve Ocha'nın "Sosyal Bilgiler, demokratik vatandaşlık için toplumsallaşma sürecidir" sözünden anlaşılacağı gibi Sosyal Bilgiler dersi; toplumsal yapıyı, toplumdaki kişilerin birbiriyle olan ilişkilerini, işlevlerini, toplumsal kurumları (aile, devlet, hükümet v.b.), toplumsal sorunları çocuğa kavratma noktasında kilit taşı rolünü oynamaktadır. Nitekim Acartürk Günay (2006), toplumun ayakta kalabilmesi ve varlığını sürdürebilmesinin ancak etkili Sosyal Bilgiler eğitimi ile gerçekleştirileceğini ileri sürmektedir. Buna ilave olarak, eğitimin bir toplumun kültürünü kuşaktan kuşağa aktardığını, toplumu oluşturacak bireylerin toplumsallaşması işlevini de üstlendiğini belirterek, İlköğretimin ilk üç sınıfında bu işlevi Hayat Bilgisi dersinin, 4. ve 5. sınıflarda ise Sosyal Bilgiler dersinin yerine getirdiğini ifade etmektedir.

Günümüzde özellikle yoksulluk, açlık, savaş, dış ilişkiler, işsizlik, hava ve su kirliliği, toplumsal yaşamdaki bozulmalar, işçi ve tüketici sorunları önemli sosyal sorunları oluşturmaktadır. Preston (1974, s. 3), Sosyal Bilgiler dersinin,

çocukların bu sorunların farkında olmalarını sağladığını; bununla birlikte, bu tür sorunların çözümünün kolay olmadığını; bu nedenle bunlara çözümler üretirken hesaba katılması gereken bazı değerler olduğunu belirtmiştir (akt. Kılıçoğlu, 2009, s. 6).

Bireyi topluma hazırlamada önemli rol üstlenen Sosyal Bilgiler dersi, sosyal bilimler içinde yer alan farklı disiplinlerin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuştur. Bu bağlamda, ders içeriğinde yer alan öğrenme alanları, bireyin topluma uyum sağlamasını kolaylaştıracak, onları hayata hazırlayacak değerleri ve kavramları disiplinler arası işbirliği ile sunmaktadır.

“Bilgi çağı” olarak nitelediğimiz çağımız, toplumsal gelişim ve değişimlerin hızlanması ile birlikte, bilginin teknoloji ile harmanlanıp yeni formlara dönüşümünü zorunlu kılmıştır. Bilgiye ulaşma yollarını ön plana çıkaran yeni bir dönem olarak da niteleyebileceğimiz çağımızda, her alanda hızlı değişimler ve gelişimler olmuştur. Biyolojik bir varlık olarak dünyaya gelen insanı toplumun bir parçası yapabilmeyi, bu süreç içerisinde istedik davranış değişikliğini gerçekleştirebilmeyi sağlayan eğitim de, bu değişimden nasibini almıştır.

Türkiye’de Sosyal Bilgiler eğitiminde de bu gelişmeler esas alınarak, 1991 yılından itibaren program geliştirme çalışmaları yoğunlaştırılmış; 2005 yılında pilot uygulamalar sonucu verimli olduğu sonucuna varılan yeni program, 2005-2006 öğretim yılında uygulamaya konulmuştur (Kılıçoğlu, 2009, s. 9). Programın geliştirilmesinde eski yöntem olarak nitelendirilen davranışçı kuramın ezbercilik, öğretmen odaklı öğrenme metotları terk edilerek, yapılandırmacı yaklaşımın temelini oluşturan tematik öğrenme, problem çözme ve iş birlikli öğrenmenin esas alındığı sosyal yapılandırmacılık esas alınmıştır (Öztürk, 2006, s. 47).

Her yeniliğin uygulanmasında karşılaşılan sorunlar olduğu gibi, yeni programın ders içerisindeki uygulamalarında da eksikliklerin olması doğaldır (Kamber, 2007, s. 2). Derslerin işlenişinde kullanılan yöntem ve teknikler, programın uygulanmasında karşılaşılan sorunların bir parçasını oluşturmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinin içeriğine bakıldığında, içeriğinde yer alan disiplinlerden de hareketle daha çok sözel ağırlıklı bir ders olduğu söylenebilir.

Kavramlar açısından oldukça geniş bir yelpazeye sahip olan Sosyal Bilgiler dersinde, birçok soyut kavramın öğretimi ve öğrenilen kavramların kalıcılığının sağlanması oldukça önemlidir (İbret ve Aydınöz, 2011, s. 87). Sosyal Bilgiler dersinin öğrenciler tarafından öğrenilmesi zor soyut kavramlar içermesi (Günaydın, 2008, s. 16), derslerde daha çok düz anlatım ve soru-cevap yöntemlerinin kullanılmasına sebep olmaktadır (Yükselir, 2006, s. 4). Bu da öğrencilerin, konu ve kavramları ezberleyerek öğrenmesine yol açmaktadır. Bu durum yapılandırmacılığı temel alan yeni programın uygulanmasında aksaklıklara yol açmaktadır. Yeni öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılmasının, bu eksikliklerin giderilmesinde yarar sağlayabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, Tokcan (2007, s. 52) bu aksaklıkların giderilmesinde son yıllarda hızla artan beyin ve öğrenme üzerine yapılan çalışmalardan da yararlanılabileceğini savunmuştur. Bu çalışmalar genelde öğrenmenin gerçekleştiği yer olan beyin ve beynin yapısı temel alınarak geliştirilmiştir. Zihin haritalama tekniği de beynin yapısı dikkate alınarak geliştirilmiş çalışmalardan biridir.

Son yıllarda yapılan araştırmalar öğrenmenin, beyin hücreleri arasında oluşan sinaptik bağlarla gerçekleştiğini öne sürmektedir (Baştuğ, 2007, s. 6). Özden (2005, s. 25) beyindeki öğrenme sürecini “Öğrenme, sinir hücreleri boyunca elektrik akımının geçişiyle uyarılan, sinirsel bağlantıların büyümesini içeren ve komşu hücreler arasındaki boşluklara akan sinir hücresi iletilicileri tarafından sağlanır” sözleriyle ifade etmiştir. Bu düşünceler son yıllarda eğitim alanında yapılan çalışmaların daha çok bu alana yönelmesine sebep olmuştur.

Araştırmacılar, beynin tam kapasiteyle kullanımını destekleyecek, öğrenmenin daha anlamlı kılınmasını sağlayacak yöntem ve tekniklerin, çağımızın donanımlı insan modelini yetiştirmede önemli pay sahibi olacağı görüşündedir. Özellikle beyni temel alan yöntem ve tekniklerin Sosyal Bilgiler gibi “ezbere dayalı” olarak görülen bir derste uygulanmasının, öğrencilerin öğrenme isteğini arttıracak gibi, konu ve kavramların öğreniminde eski ve yeni bilgiler arasında bağ kurarak, bilgiyi ezberden ziyade “inşa ederek” öğrenmesini daha kolay hale getireceği düşünülmektedir (Erduran Avcı ve Yağbasan, 2008, s. 3; Kahveci ve Ay, 2008, s. 109; Keleş ve Çepni, 2006, s. 80).

Öğretimi yapılan derslerin içeriğinde yer alan soyut ve anlaşılması zor olan kavramlar, kimi zaman öğrencinin zihninde hedeflenenden farklı şekilde yapılabilmektedir (Köse vd., 2003, s. 107). Sosyal Bilgiler dersi de ihtiva ettiği birçok soyut kavram dolayısıyla bu durumdan nasibini almaktadır. Örneğin “Erozyon” ve “Toprak Kayması”, Sosyal Bilgiler dersinde sürekli karıştırılan iki kavramdır (Kartal ve Turan, 2010; Turan, 2002, s. 82). Bu ve buna benzer anlaşılması zor kavramlar anlatılırken öğrencilerin görsel ve düşünsel yapılarını harekete geçirebilecek öğretim aktivitelerinin geliştirilip kullanılması oldukça önemlidir (Köse vd., 2003, s. 107). Zihin haritalama tekniği de bu aktivitelerden biridir. Bu teknikte renkler, resimler, semboller ve şekillerin, kelimelerle harmanlanması, kavramları görülebilir kılmaktadır (Buzan ve Buzan, 1993; Buzan, 2008; Buzan, 2009; Gelb, 2002). Dolayısıyla, kavramların çeşitli görsellerle kodlanmasında ve kavram yanılgılarının görsel olarak tespit edilmesinde zihin haritalama tekniğinin kullanılması, Sosyal Bilgiler dersi programının uygulanmasında karşılaşılan özellikle kavramlarla ilgili sorunların çözümünde farklılık yaratabileceği düşünülmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada, İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Yaşadığımız Yer” ve “Üretimden Tüketime” ünitelerinde zihin haritalama tekniğinin yapılandırmacı öğrenme kuramına göre 5E modeli temel alınarak, etkililiğinin araştırılması amaçlanmıştır. Zihin haritalama tekniğinin uygulandığı deney grubu ile 2005-2006 Sosyal Bilgiler Öğretim programının uygulandığı kontrol grubu arasında Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları, akademik başarıları ve kalıcılık puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını tespit etmek de araştırmanın amaçları arasında yer almaktadır.

1.2.1. Alt Amaçlar

Araştırmanın alt amaçları;

1. İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde zihin haritalama tekniğinin uygulandığı deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik

ön test- son test- kalıcılık testi tutum puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek,

2. İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde zihin haritalama tekniğinin uygulandığı deney ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı ön test- son test- kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını araştırmak,

3. Zihin haritalama tekniğinin Sosyal Bilgiler dersinde uygulanmasına yönelik, öğrencilerin olumlu ve olumsuz görüşlerini tespit etmektir.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Günümüzde öğrenme, öğrencinin öğrenme sürecinde gerçekleştirilen öğrenme etkinliklerinden keyif aldığı düzeyde etkili ve kalıcı olmaktadır. Öğrencilerin ön bilgilerinin, yeni kavramları öğrenmesindeki etkisi ise kaçınılmazdır. Ön bilgilerle yeni bilgilerin birlikteliğini doğru şekilde sağlayabilen, bilgiyi anlamlandıran, neden, niçin sorgulamalarını yapan ve eleştirel düşünme yeteneği gelişmiş bireylerin yetişmesi, bu amacı gerçekleştirebilecek araçların sınıf içinde kullanımı ile mümkündür (Şeyihoğlu ve Kartal, 2010, s. 4). İlk kez bir psikolog, beyin araştırmacısı Tony Buzan tarafından bir not alma tekniği olarak geliştirilen zihin haritaları, bu amaca hizmet edecek araçlar içinde sayılabilir (Bütüner, 2006; Kıdık, 2005; Yaşar, 2006).

Temelde beynin her iki yarım küresini de birlikte çalıştırmayı hedef alan, geleneksel kalıplardan ziyade beynin doğal işleyişiyle uyumlu bir teknik olan zihin haritaları; düz metinlerden farklı olarak, her kelimenin bir görsel ya da bir simge ile eşleştirilerek kağıda aktarılmasını esas almaktadır (Bennet ve Rolheiser, 2001; Buzan ve Buzan, 1993; Buzan, 2008; Buzan, 2009; Gelb, 2002; Treviño, 2005; Paykoç vd., 2004). Bu sayede, uyum içinde çalışan iki yarım küre eski ve yeni bilgileri birbiriyle ilişkilendirerek öğrenilen bilgiyi kalıcı hale getirilebilmekte; görsellerle desteklenen sözel ifadeler sayesinde de öğrenciler bildiklerinin ve öğrendiklerinin farkında olabilmektedir (Bütüner, 2006, s. 20). Sayfalar dolusu bilgi yığınının anahtar kelimeler ve sembollerle kodlanarak, kolayca akılda kalmasında; kavramları karşılaştırmada ve gruplamada, düşünme becerilerinin gelişiminde zihin haritalarının etkili olabileceği birçok araştırmacı tarafından ifade edilmektedir (Buzan ve Buzan, 1993; Deakin Crick, 2006;

Wickramasinghe vd., 2008). Yapılan araştırmalarda, beynin her iki yarım küresinin kullanılmasını sağlayan bu tekniğin, sembol ve kelimelerin eşleştirilmesi ile dűřünme becerilerini geliştirmesinin yanı sıra, yaratıcılığın gelişimine de katkı sağladığı belirtilmektedir (Őeyihođlu ve Kartal, 2010).

Yaratıcılıđın geliřiminde etkili olabileceđi savunulan zihin haritaları, sunumlar, proje organizasyonları, not alma, liste yapma, kiřisel geliřim gibi birçok alanda yaygın bir řekilde kullanılmaktadır. Günümüzde birçok firma, az zamanda daha çok iř yapabilme politikasından hareketle, personellerine zihin haritalama tekniđi seminerleri dűzenleyerek, iř performanslarını űst dűzeye çıkarmak, nitelikli elemana sahip olmak için çabalamaktadır. Örneđin; Unilever, Tűrkiye'nin ev sahipliđi yaptıđı, CNBC-e ve MCT (Management Center Tűrkiye)'nin iřbirliđi ile Tűrkiye'ye gelen Tony Buzan 18 Ekim 2001 tarihinde yaptıđı ortak çalıřmayı sunarak, geliřtirdiđi “Zihin Haritalama” ve “Zihinsel Okuryazarlık” tekniklerini aktarmıřtır (Kıdık, 2005). Yine Vodafone Tűrkiye'nin Yűzyıl Sponsoru olduđu Forum İstanbul 2010'da, Tűrkiye'ye tekrar gelen Tony Buzan “Yeni Kuřak İřadamı ve Siyasetçiler İçin Beyin Haritası” konulu toplantıya konuk konuřmacı olarak katılmıř ve iř dűnyasına zihin haritalamanın hayal gűcűnű nasıl tetiklediđine iliřkin bilgiler vermiřtir (URL 1).

Eđitim alanına bakıldıđında, ulařılan ulusal literatűrde zihin haritalama tekniđinin daha çok fen ve teknoloji, dil đretimi ve matematik alanlarında kullanıldıđı gűze çarpmaktadır. Bu alanlarda yapılan çalıřmalar ve çalıřmaların içerikleri, ilgili arařtırmalar ve çalıřmalar bűlűműnde ayrıntılı olarak verilecektir. Sosyal Bilgiler alanında ise űlkemizde Dereliođlu (2005)'nun, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler đretimi dersinde akıl haritalarının kullanımına iliřkin alıřması; Őeyihođlu ve Kartal (2010)'ın Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde zihin haritalama tekniđine iliřkin đretmen gűrűřlerine yer verdikleri çalıřması ve Kartal (2010)'ın Sosyal Bilgiler derslerinde zihin haritalama tekniđine iliřkin đrenci gűrűřlerini aldıđı çalıřması mevcuttur. Ancak zihin haritalama tekniđinin ilköđretim Sosyal Bilgiler dersinde öđrencilerin akademik bařarı, derse karřı tutum ve kalıcılık puanlarına etkisinin arařtırıldıđı deneysel bir çalıřmaya literatűrűn incelenen kısmında rastlanmamıřtır.

Araştırmada uygulanan zihin haritalama tekniğinin, öğrencilerin eğlenerek öğrenmelerine ve öğrendiklerini çeşitli simgeler ve görsellerle anahtar sözcükler halinde kodlamalarına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin eski bilgilerle yeni bilgiler arasında bağlantılar kurup, anlamlı öğrenmeyi gerçekleştirmeleri hedeflenmiştir. Ayrıca öğrencilerin düşünme becerilerinin gelişmesini sağlayarak, yaratıcılığına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Eğlenerek öğrenmeyi sağlaması açısından bakıldığında, zihin haritalama tekniğinin uygulanmasının öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olacağı düşünülmektedir.

1.4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Araştırmanın varsayımları şu şekildedir:

1. Öğrencilerin bilişsel gelişimi normal düzeydedir.
2. Öğrenciler başarı ve tutum ölçeklerini yanıtlarken doğru ve samimi yanıtlar vermişlerdir.
3. Ön test, son test ve kalıcılık testi olarak kullanılmak amacıyla geliştirilen başarı testinin geçerliliği konusunda yararlanılan uzmanların kanısı geçerlidir.
4. Araştırmada kullanılan ölçekler veri toplamak için yeterlidir.
5. Araştırmacı deney ve kontrol grubunda araştırma süresince yansız davranmış ve araştırma sonucunu etkileyecek bir etkileşim gerçekleştirmemiştir.
6. Çalışmanın geçerli kuramsal ve yöntemsel temellere dayandırılmasında, ulaşılan literatür yeterlidir.
7. Tutum ve kalıcılık için verilen eğitimin süresi yeterlidir.
8. Araştırma problemini etkileyebilecek dış etkenler her iki grubu da aynı derecede etkilemiştir.

1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırma, aşağıda belirtilen maddelerle sınırlıdır:

1. Araştırma bulguları, 2010-2011 eğitim öğretim yılı, Köprüköy İlköğretim Okulu'na devam eden 18'i deney (4-A), 14'ü kontrol grubu (4-B) olmak üzere toplam 32 öğrenciden elde edilen verilerle sınırlıdır.

2. Araştırmanın bulguları, “Yaşadığımız Yer” ünitesinde yer alan “Güvenli Yaşam” konusunda ve “Üretimden Tüketime” ünitesinde yer alan “Kaynağım Ne?”, “Alışverişteyim”, “Bilinçli Tüketici Miyiz?”, “Bizim İçin Çalışanlar” konularında belirlenen kazanımların ölçüldüğü Akademik Başarı Testi, Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği ve uygulama sonunda deney grubu öğrencileriyle yapılan mülakatlardan elde edilen verilerle sınırlıdır.

3. Araştırma, zihin haritalama tekniğinin uygulandığı, öğrencilerin başarı, tutum ve bilgilerinin kalıcılık düzeylerine etkisini araştırmaya yönelik etkinliklerin sürdürüldüğü haftada üç saat olmak üzere dört hafta ile sınırlıdır.

4. Araştırma, yurt içi ve yurt dışından ulaşılan kaynaklarla sınırlıdır.

5. Araştırma, uygulama süresince, ilköğretim ders programının dördüncü sınıf öğrencileri için öngördüğü kazanımlarla ve araştırmacının bu kazanımlara dayalı hazırlamış olduğu etkinlikler ve ders planları ile sınırlıdır.

6. Öğrencilerin kalıcılık düzeyleri, son test uygulamasından bir ay sonra yeniden uygulanan başarı testi ve tutum ölçeği ile sınırlıdır.

7. Araştırmanın kapsam geçerliliği, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı içerisindeki “Yaşadığımız Yer” ünitesinin “Güvenli Yaşam” konusu içerisindeki kazanımlar ve “Üretim, Dağıtım, Tüketim” öğrenme alanı içerisindeki “Üretimden Tüketime” ünitesinin “Kaynağım Ne?”, “Alışverişteyim”, “Bilinçli Tüketici Miyiz?”, “Bizim İçin Çalışanlar” konuları içerisinde yer alan kazanımları içermektedir.

1.6. TANIMLAR

• *Zihin Haritası*: Beynin çalışma yapısıyla uyumlu ve her iki yarım küresinin de aktif olduğu; merkezde bir anahtar sözcük ve onu en iyi temsil eden resim, sembol veya görselden hareketle, ona bağlı kavramların bu anahtar sözcük etrafında tek kelime ve yine bu kelimelere uygun sembollerle ifade edildiği bir not alma tekniğidir (Buzan ve Buzan, 1993). Renklerin de bu teknikte kullanılabilir

olması, kalıcılığı sağladığı gibi eğlenerek öğrenme açısından etkililik sağlamaktadır.

•*Sosyal Bilgiler*: Vatandaşlık eğitimi amacıyla sosyal bilimler ve beşeri bilimlerin disiplinler arası kaynaşıklığı ile oluşturulmuş, temelinde kültürel farklılıkları içine alan demokratik bir toplumda, çağın gereklerine uygun, düşünen, mantıklı kararlar alabilen bireyleri yetiştirmeyi amaç edinmiş bir derstir (Öztürk, 2009).

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİN AMAÇLARI

Çalışkan (2005, s. 32), Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçlarını şu şekilde ifade etmiştir:

Sosyal Bilgilerin en önemli amacı nasıl aktif yurttaş olunacağı konusunda gereken donanımı kazandırmaktır. Buradaki “aktif yurttaş” olma ise; geçmişini öğrenerek doğru ve gerekli olduğu düşünülen bilgi, ilke, değer ve tutumları kazanıp bunlara uygun davranışlar göstermektir.

Sosyal Bilgiler öğretiminin temel amacı, geleceğin etkin yurttaşlarında karar verme ve problem çözmeye becerilerinin geliştirilmesini sağlamaktır (Barth ve Demirtaş’tan akt., Öztürk, 2006). Bu becerilerin nasıl gerçekleştirileceği hususunda NCSS 1970 yılında yayınladığı kılavuzda, Sosyal Bilgiler öğretimi için (a) insanın geçmiş, bugün ve gelecekteki durumu hakkında bilgi edinme becerisini geliştirme; (b) bilgiyi işleme için gerekli becerileri kazandırma; (c) inanç ve değerleri yorumlama becerisini geliştirme; (d) vatandaş olarak aktif sosyal katılım için bilgiyi uygulama olmak üzere dört amaç önermiştir (Barth, 1991’den akt. Öztürk, 2006). Belirtilen bu amaçların tüm ülkelerin vatandaşlık eğitimlerine uygulanabilir oluşu bunların, ülkelere has bir şekilde yorumlanmalarına sebep olmuştur; bunun sonucunda da ulusal amaçlar oluşmuştur.

2.1.1. Evrensel Amaçlar

Bu başlık altında sıralanan amaçlar, bilgi, beceri, tutum/değer ve sosyal katılıma ilişkin amaçlar olmak üzere dört grupta toplanmaktadır (Michaelis ve Garcia, 1996’dan akt., Öztürk, 2006, ss. 28-31).

2.1.1.1. *Bilgiye İlişkin Amaçlar*

Çoğulcu bir toplumda vatandaşların ihtiyaç duyduğu bilgi, sosyal beceri ve beşeri bilimlerden, güncel olayların gözlenmesinden, birey ve toplumun ihtiyaçlarının analizinden elde edilir. Bilgiye dair amaçların gerçekleştirilmesinde Sosyal Bilgiler öğretimi şu konuları ele alır:

- Tarihi, ahlaki, kültürel, coğrafi, ekonomik ve sosyo-politik yetkinlik,
- Ulusal kimlik, anayasal miras, vatandaşlık değerleri, haklar ve sorumluluklar,
- Geçmişten bugüne, farklı zaman ve mekânlarda insanların istek ve ihtiyaçlarının nasıl karşılandığı ve nasıl bağımsız hale geldikleri,
- Yerel ve ulusal tarih, coğrafya ve yönetim sistemi,
- İnsanlar ve olayların sosyal ve fiziki çevreleriyle ilişkileri, çevrelerini nasıl düzenledikleri, bunu yaparken uyarladıkları ve değiştirdikleri,
- Hükümet, eğitim, iletişim, ulaşım, üretim, aile yaşamı, din gibi sosyal kurumlar ve sosyal görevler,
- Dünya bölgeleri, onların kültürleri, tarihi, coğrafyası, uygarlığa katkıları, ekonomik ve siyasal sistemleri, diğer bölgelerle ilişkileri,
- Farklı ahlaki ve dini inançlar ve bunların insan yaşamı üzerindeki etkileri,
- İnsanların düşünce, duygu ve isteklerinin yansıması olarak sanat, edebiyat, mitoloji, değerler ve idealler.

2.1.1.2. Beceriye İlişkin Amaçlar

Sosyal Bilgiler öğretimi, etkili demokratik vatandaşlık için gerekli olan çalışma, düşünme ve kişiler arası- grup becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda aşağıdaki hedef/konular üzerinde odaklanır:

2.1.1.2.1. Çalışma Becerileri

- Ders kitapları, başvuru eserleri, kütüphaneler, görsel- işitsel ve toplumsal kaynaklarda bulunan bilgiyi bulma, toplama, yorumlama, değerlendirme, düzenleme ve raporlaştırma,
- Gözlemeleme, dinleme, okuma, not tutma, taslak çıkarma, özetleme, iletişim kurma,

- Bilgisayar, video ve diğer elektronik aletler, görsel- işitsel araçlar vb. kullanma,

- Haritaları, küreleri, grafikleri, çizimleri, diyagramları, tabloları, zaman şeritlerini, karikatürleri, şekilleri vb. yorumlama,

2.1.1.2.2. Düşünme Becerileri

- Önyargıları, basmakalıp örnekleri, propagandaları, varsayımları ve düşünceleri ortaya çıkarma, inceleme, zanları ve değerleri tanımlama.

- Eleştirel ve yaratıcı düşünme, problem çözme, karar verme, üst düzey kavrama, analiz etme, sentez ve genelleme gibi süreçleri uygulama.

2.1.1.2.3. Kişiler Arası ve Grup Becerileri

- Takım, komite ve etkinlik grubu gibi büyük ve küçük gruplarda çalışma,
- Başkalarına saygı gösterme, onların duygu ve ihtiyaçlarına karşı duyarlı olma,

- Grup planlaması, tartışma, değerlendirme, rol alma, problem çözme ve karar verme ile meşgul olma,

- Lider ve takipçiler olarak roller alma, grup standartları ve kararlarının oluşumuna katılma, uygulamada görev alma.

2.1.1.3. Değerlere İlişkin Amaçlar

Sosyal Bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlığa sıkı bir biçimde bağlı vatandaşlarda bazı tutum ve değerleri geliştirmeyi amaçlar. Bu çerçevede aşağıdaki hedef/konular üzerinde odaklanır:

- Başka insanlara, grup ve kültürlere, etnik, ırki, ve diğer farklılıklara karşı olumlu tutum sahibi olma/geliştirme,

- Adalet, eşitlik, otorite, katılım, gerçeklik, vatanseverlik gibi birleştirici değerlere, özgürlük, farklılık, mahremiyet, hak edilen süreç, mal ve insan hakları gibi bireysel ve kamusal değerlere bağlı olma,

- Anayasal güvenceleri, demokratik değer ve davranışları, farklı grupların kültürümüze olan katkılarını, toplumumuz ve diğer toplumlarda bulunan sosyal, ekonomik ve siyasal kurumların görevlerini takdir etme,
- Uzlaşmazlıkları analiz ederken ve adalet, eşitlik ve demokratik değerlerde yargıya varırken değer verme sürecini kullanma,
- İnsan ilişkilerinde sorumluluk, işbirliği, başkaları için endişelenme, açık fikirlilik ve yaratıcılığın önemini bilme.

2.1.1.4. Sosyal Katılıma İlişkin Amaçlar

Bireylerde bilgi, beceri ve değerlere ilişkin donanımın oluşturulması, etkin bir toplumsal katılımı gerçekleştirmek içindir. Böyle bir katılım için bazı kişisel, grup etkileşimi ve sosyal/siyasal becerilerin geliştirilmesi gerekir. Bu çerçevede Sosyal Bilgiler öğretimi aşağıdaki hedefler/konular üzerine odaklanır:

- Farklı inançlar ve kültürlere, ihtiyaçlara, duygulara, sorunlara, başkalarının hedeflerine, birey ve grupların sorumluluklarına, hak ve özgürlüklerin çiğnenmesine karşı duyarlılık gösterme; basmakalıp düşünceleri, önyargıları ve bağnazlığı ortadan kaldırmanın gerekliliğine karşı hassas olma,
- Grup çalışmaları planlamada, karar vermede, harekete geçmede, uyuşmazlıkları çözmeye, ihtilafı konuları incelemeye, lider ve takipçi olarak hizmet vermede, ikna ve arabuluculuk yöntemlerini kullanmada oluşturmacı/yapıcı grup etkileşimi kurma,
- Gerekli eylemleri tanımlama, vatandaşlık sorumluluklarını yerine getirme, koşullar değişince birey olarak rolünü de değiştirme; adalet, eşitlik ve diğer demokratik değerlerin yayılması için başkalarını etkileme; eylemlerinin sonuçlarını kabul etme ve bunlarla başa çıkma,
- Katılımın niteliğini, insanın yaşam koşullarının gelişimine katkıyı, birey ve grup eylemlerine ait süreçleri değerlendirme.

2.1.2. Ulusal Amaçlar

Sosyal Bilgiler öğretiminin ulusal amaçları, ülkelerin eğitim politikalarını belirleyen ilkeler ve amaçlara göre oluşturulmaktadır. 1973 yılından itibaren Türk milli eğitim sistemi de, bu tarihte çıkan Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre yapılanmaktadır. 2005 Sosyal Bilgiler 4-5. Sınıf Programı'na göre;

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel İlkelerle dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;
2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;
3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak; böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (MEB, 2005).

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Türk Milli Eğitimi'nin yukarıda belirtilen genel amaçlarına paralel olarak, Sosyal Bilgiler dersine özgü şu genel amaçları belirlenmiştir;

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.

2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
3. Atatürk ilke ve inkılablarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, milli bilinci oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
6. Yasadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler, geliştirir.
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslar arası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.

15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak, yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.

16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlar arası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.

17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir. (MEB, 2005).

2.2. YENİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZELLİKLERİ

Sosyal Bilgiler programının farklılıkları, MEB program kılavuz kitabında şu şekilde belirtilmiştir (MEB, 2005):

“1- Öğrenme öğretme süreçleri yapılandırılmış örnek etkinliklerle yönlendirilmiştir.

2- Etkinlikler çevre ve okul şartlarına, öğrenci bilgi ve becerilerine göre çeşitlendirilerek öğrencilerin kazanımlara ulaşmasını amaçlar.

3- Etkinlik temelli öğrenmede, öğrenciler işbirliği yaparak öğrenme imkânı bulabilmektedir. Bunun yanı sıra etkinlikler sonunda ürünlerini sınıfa sunarak başarmanın zevkini yaşayabilmekte ve böylece özgüven kazanabilmektedirler.

4- Öğrenme süreci daha katılımcı bir ortamda gerçekleştiği için, demokratik bir okul ortamının oluşması ve demokrasi kültürünün gelişmesinde daha fazla katkıda bulunmaktadır.

5- Öğrenci-aile, aile-okul yakınlaşmasını daha fazla gerçekleştirecek bir yapıdadır.

6- Diğer disiplinlerle işbirliği içinde hazırlandığından daha kolay ve etkili öğrenilebilir bir özellik göstermektedir.

7- Öğrencinin bilgiyi kendi yaşantılarından yola çıkarak, yine kendisinin yapılandırması öngörülmektedir. Araştırma, sorgulama ve üretmeye dayanan öğrenme sürecinde öğretmenin yol gösterici rolü, programın uygulanabilir olusunun temel dayanağıdır”.

2.3. YAPILANDIRMACI ÖĞRENME KURAMI VE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

Sürekli değişim içinde bulunan dünya, yenilikleri ve gelişmeyi kavrayan, bunun yanında kendi üzerine düşen görevlerin de farkında olan bireylere ihtiyaç duymaktadır; ancak bir toplumun çağdaş toplumlar düzeyine ulaşması için; bilgilerin, inançların ve duyguların bireylere doğrudan aktarılması yeterli değildir (Şaşan, 2002, ss. 49-52). Etkili ve verimli bir öğrenmenin gerçekleşmesi için; birey, öğrenme görevi ve etkileşim ortamı değişkenlerinin birlikte ele alınarak yordandığı, planlandığı, uygulandığı ve değerlendirildiği düzenekler olan program tasarıları, eğitim sistemlerinin hedeflerine ulaşmasında değişmez ana unsurlardan birini oluşturmaktadır (Yurdakul, 2008, s. 41). Bu açıdan bakıldığında yapılandırmacı kuramın eğitimde, öğrenenlere temel bilgi ve becerilerin kazandırılması gerektiği görüşünü inkâr etmez; fakat eğitimde bireylerin daha çok düşünmeyi, anlamayı, kendi öğrenmelerinden sorumlu olmayı ve kendi davranışlarını kontrol etmeyi öğrenmeleri gerektiğini vurgular; dolayısıyla, yapılandırmacı kuramın temelinde başkalarının bilgilerini olduğu gibi bireylere aktarmak yerine, insanların kendi bilgilerini yine kendilerinin yapılandırması gerektiği görüşü yatar (Çelebi, 2006, s. 23). Sözü edilen bu durum, bireyin ön bilgileri ile yeni bilgileri arasında anlamlı bağlantılar kurması ile mümkündür. Özellikle Sosyal Bilgiler dersinde yapılandırmacı kuramın etkiliği yapılan araştırmalar sonucunda ortaya konulmuştur (Çelebi, 2006; Hançer, 2005). Temelinde insanı topluma hazırlama amacı güden Sosyal Bilgiler dersinde, bu amaca hizmet edecek bireyleri yetiştirmek için, yapıcı öğretim etkinliklerinden faydalanılmasına gereksinim vardır; çünkü yapıcı öğrenme etkinlikleri gerçek yaşantılarla ilişkili olarak daha anlamlı ve kalıcı olarak öğrenilir (Duman ve İkiel, 2002, ss. 245-262).

Yapılandırmacı sınıf ortamında öğrencilerin bilgiyi aktif olarak yapılandırması karmaşık ve çabalamayı gerektiren bir öğrenme ortamı ve gerçek konulara dayalı bir öğrenme ve öğretimin benimsenmesi, öğrenmenin bir parçası olarak sorumluluk paylaşımının ve sosyal etkileşimin ve iletişimin olması; içerik için çoklu sunumların olması; bilgi yapılandırmasının anlaşılması; öğretimin öğrenci merkezli olması amaçlanmaktadır (Driscoll, 1994'den akt.; Duman ve

İkiel, 2002). Tablo 1’de geleneksel yöntem ile yapılandırmacı kuram karşılaştırılmıştır.

Tablo 1. Geleneksel Yöntem ve Yapılandırmacı Kuram (Brooks ve Brooks, 1993’ten akt. Dilaver ve Akyürek Tay, 2008, s. 105)

Geleneksel Yöntem	Yapılandırmacı Kuram
Eğitim programı temel becerileri vurgular, ilerleme parçadan bütüne doğrudur.	Eğitim programı önemli kavramları vurgular, ilerleme bütünden parçaya doğrudur.
Programa sıkı sıkıya bağlılık önemlidir.	Öğrenci soruları, ilgileri ve istekleri önemlidir.
Programdaki etkinlikler büyük ölçüde ders kitapları ve çalışma kitaplarına dayalıdır.	Yapılandırmacı uygulamalarda, bilginin birincil kaynakları ve elle kullanılabilen materyaller yoğun bir şekilde kullanılır.
Öğrenciler, öğretmenin üzerine türlü bilgiler yazabileceği boş bir levha olarak görülür.	Öğrenciler gerçek dünyaya ilişkin kuramlar oluşturabilen düşünürler olarak görülür.
Öğretmenler genellikle öğrencilere bilgi sunar ve öğretici tavır sergiler.	Öğretmenler genellikle öğrencilere rehberlik ederler ve öğrencilerle etkileşimli bir davranış sergilerler.
Öğretmenler öğrencilerin öğrenmelerinin geçerli olması için doğru cevapları vermesini isterler.	Öğretmenler öğrencilerin var olan görüşlerini anlamak ve bunu sonraki öğrenmelerde kullanmak için öğrencilerin görüşlerini inceler.
Öğrenmeyi değerlendirme etkinliği, öğretimden ayrı olarak görülür ve öğrenmelerin değerlendirilmesi her zaman kesin ve doğru cevaplar gerektiren sınavlarla yapılır.	Öğrenmenin değerlendirilmesi, öğretme işiyle iç içedir; öğretmenin öğrenci çalışmalarını gözlemlemesiyle yapılır.
Öğrenci çalışmalarını sınıfta bireysel olarak sürdürür.	Öğrenciler çalışmalarını gruplar halinde, iş birliği içinde sürdürür.

Bu durumda Duman ve İkiel (2002); Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminin aşağıdaki “yapıcı öğrenme kuramının ilkeleri” dikkate alınarak yapılması gerektiğini savunmuşlardır:

“1. Öğrencilerin önceki deneyimlerine ilişkin bir konu seçilerek öğretim alıştırmalarına başlanır. Öğretimsel stratejiler kullanılarak öğrenme etkinliklerine gerçek yaşamla ilişkili olan iyi düzenlenmiş problematik bir durum, yani problem çözümüne dayalı bir kavram sorun çerçevesinde ortaya konur. Dersler küçük bilgi parçacıkları olarak değil de büyük bütün fikirlerle öğrenciler yüz yüze bırakılır yani *tümdengelim* yöntemi kullanılır. **Problematic durum oluşturma.**

2. Öğrenciler bakış açılarıncı içerik ve kavram hakkında ne düşündüklerini tartışılarak ortaya konan problematik duruma çözüm yolları aranmaya çalışılır. Bu arada öğretmen öğrencilerin zihinsel yapılarının oluşmasında **koçluk ve modellik** yapmaya devam eder. **Tartışma platformu oluşturarak çözümler arama.**

3. Tek başına bireysel olarak değil etkileşimli, işbirliğine dayalı **küçük grup çalışmaları** esas alınarak, içerik ya da problematik durum, *çoklu bakış* açılarına, **çoklu öğrenme-öğretme yöntemlerine** göre işlenmesi, sunumunun yapılması için problematik durumun önceden belirlenen bir projesi, bir parçası incelenmek, araştırmak üzere küçük çalışma gruplarına verilir.

4. **Etkinliklerin, çalışmaların paylaşılması ve tartışılması** yapılır. Bir şeyleri bilmenin değil, **mantıklı bir yapılandırmanın** ve bir **yorumun** nasıl yapılacağına farkındalığını öğrenme yaşantısı olarak geçirmek için küçük çalışma gruplarının elde ettikleri ve tamamladıkları projelerinin sunum sıraları belirlenerek etkinlikler yapılır.

5. Öğretmenler öğrencilerin **neyi tekrar ettiklerine bakmazlar** onların ne ürettiklerine ve **nasıl performans gösterdiklerine** bakarak değerlendirmeler yaparlar. Öğrencilerin öğrenmesi günlük sınıf ders etkinlikleri bağlamında doğal öğrenme etkinliği süreci içinde değerlendirmeleri yapılır. Ayrıca değerlendirmeler öğretmen ve gruplar tarafından da yapılır. Öğretmen küçük çalışma gruplarının projelerini toplar, onları farklı çalışma gruplarına dağıtarak öğrencilerin birbirlerinin bakış açılarını ve bilgiyi yapılandırmalarını, yöntem ve stratejilerini inceler ve her bir grup diğer grupların ve öğrencilerin problematik duruma karşı paradigmalarını öğrenme ve yorumlama olanağına kavuşur.”

2.4. ZİHİN HARİTALAMA TEKNİĞİ

Ausubel'e göre bilginin birey tarafından anlamlandırılması esastır (Senemoğlu, 2005). Anlamli öğrenmenin gerçekleştirilmesi için, yeni öğrenilen bilgilerle önceki bilgilerin bütünleştirilmesi gerekmektedir ki bu durum yapılandırmacı yaklaşımın da temelini oluşturmaktadır (Kara ve Özgün Koca, 2004; Senemoğlu, 2005). Ausubel, yeni bilgiler ve eski bilgilerin ilişkilendirilmesinde, fikirler arasındaki ilişkilerin fark edilmesinde ön örgütleyicilerin önemli olduğunu belirtmiştir (Senemoğlu, 2005, s. 479). İnsan beyni öğrenme işlevini gerçekleştirirken monoton olan bilgileri almakta ve işlemekte zorlanmakta; ancak ilginç gelen, resimli, renkli ve aralarında bağlantı kurabildiği bilgileri hafızada daha uzun süre saklayabilmektedir ve bu durum öğrenmeyi olumlu yönde etkilemektedir (Yaşar, 2006, s. 49). Zihin haritaları, öğrencilerin önemli fikirleri nasıl anlayacakları ve bu fikirleri anlamlı bir şekilde

nasıl ortaya koyacakları ile ilişkili becerilerini geliştirmeye yarayan bir tekniktir (Aslan, 2006, s. 45).

2.4.1. Zihin Haritası Nedir?

Anlamalı öğrenmeyi sağlayan ön örgütleyici görsel araçlar, öğrenmeyi arttırmak için farklı amaçlarla kullanılırlar (Goodnough ve Woods, 2002, s. 2). Zihin haritaları, bu araçlar içinde en eğlenceli ve en zevkli olanıdır. Zihin haritasının literatürdeki çeşitli tanımları şu şekildedir:

Novak (1998)'a göre zihin haritalama tekniği, öğrencilerin anlamalı öğrenmelerinin iskeletini oluşturmak için bir yol olarak tavsiye edilen bir grafiksel gösterim şeklidir (akt. Bütüner, 2006, s. 20).

Zihin haritaları, organize edilmiş bir beyin fırtınası yöntemidir (Michelco, 1998).

Zihin haritaları, kavramları gruplandırmayı ve kavramları karşılaştırmayı sağlar (Findlay ve Lumdsen, 1988).

Zihin haritalama, anahtar sözcük ve imgelerin birbiriyle birleşmesiyle zihinde meydana gelen doğal süreci, kâğıt üzerinde sürdürme yöntemidir (Gelb, 2002, s. 87).

Jensen (1998)'e göre zihin haritalama, birbiriyle ilişkilendirilmiş fikirlerin oluşturduğu yaratıcı bir şablondur.

Zihin haritalama, temalar ya da nesnelere ilgili organizasyonu sağlamada kullanılan görsel bir araçtır (Tucker vd., 2010, s. 2).

MEB Sosyal Bilgiler 4. Sınıf öğretmen kılavuz kitabında zihin haritası, beynin düşünme şekline göre tasarlanmış bir not alma yöntemi olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2010, s. 45).

Zhao (2003, s. 15), zihin haritalarını öğrencilerin düşüncelerine ve yeni bilgileri özümsemelerine yardımcı olan, merkezde bir ana fikir etrafında, bu ana fikirle bağlantılı olarak çizilen 5 ya da 10 tane yardımcı fikrin yer aldığı bir görsel araç olarak tanımlamıştır.

Zihin haritalama tekniğinin mucidi olarak bilinen Tony Buzan, zihin haritalamayı, anahtar sözcükler ve anahtar görüntüler kullanarak (genelde kağıt üzerinde) bilgi saklama, düzenleme ve önem sırasına göre organize etme tekniği olarak tanımlamıştır (Buzan, 2009, s. 12).

Bilim insanlarının kullanım amaçlarına göre tanımlamalarında farklılıklar gösterdiği zihin haritaları, genel olarak “ anahtar kelimelerin renkler, resimler ve sembollerle desteklendiği, fikirler ve kavramlar arasında bağlantılar kurarak, eski ve yeni bilgilerin özümsemesinde beyni bir bütün olarak kullanmayı amaçlayan, yaratıcılığın temel alındığı bir teknik” olarak tanımlanabilir.

Chan (2004, s. 21), zihin haritalama tekniğinin farklı isimlerle belirtildiğini ancak bu isimlendirmelerin temelde aynı kavramı karşıladığına dikkat çekmiştir. Aydın (2009, s. 32), zihin haritalamanın, zihin haritasının yapılış aşamasına verilen ad olduğunu belirterek; zihin haritasının, İngilizce “mind map” ifadesinin karşılığı olarak kullanılmakta olduğunu, ilgili literatür tarandığında “mind map”in karşılığı olarak *bellek haritası, akıl haritası, beyin haritası, anlam haritası ve fikir haritası*, ifadelerinin de kullanıldığını ifade etmiş ve zihin haritasının ulusal literatürde çevirilerine ilişkin farklılıklarına dikkat çekmiştir.

2.4.2. Zihin Haritalama Tekniğinin Önemi

Yapılan araştırmalar ve literatürden elde edilen veriler doğrultusunda, zihin haritalama tekniğinin önemini aşağıda maddeler halinde ifade etmek mümkündür (Anderson, 1993; Margulies, 1991; Mento vd.,1999; Tetzeli, 1992'den akt., Derelioğlu, 2005).

1. Zihin Haritası tekniği kullanılırken, kişi fikirleri kayıt etmede sadece kelimeleri değil, sembolleri de kullanır. Böylece, kelime ve sembollerin birlikte kullanımı beynin her iki yarıküresini de faaliyete geçirir.

2. Yapılan araştırmalar, akıl haritası tekniğinin kullanımının düşünme becerilerini geliştirdiğine işaret etmektedir.

3. Sözcük ve sembollerin birlikte kullanımı, hayal gücünü de harekete geçirdiği için, düşünce becerilerinin yanı sıra yaratıcılık da artmaktadır.

4. Zihin haritalama tekniği ile tutulan notlar ve beyin arasında olumlu bir geribildirim döngüsü oluşturur (Gelb, 2002, s. 88).

5. Zihin haritalama, yakınsak ve ıraksak düşüncenin sinerjetik bir birleşimini sağlamakla kalmayıp; düşünceleri ifade etmede mantık ve imgelemi kaynaştırmayı sağlar (Gelb, 2002, s. 88).

2.4.3. Zihin Haritası Nasıl Yapılır?

Zihin haritasının nasıl yapıldığına dair literatürde farklı veriler vardır (Bütüner, 2006).

Buzan (2009, ss. 30-48), bir zihin haritasının oluşturulmasında aşağıdaki sıranın takip edilmesi gerektiğini vurgular:

- Yaratıcı düşünmenin sağlanabilmesi için, kâğıdın merkezinden başlanmalıdır; kâğıdın üst kısmından başlamak düşüncelerin kısıtlanmasına sebep olur ve zihin haritasının yapılacağı kâğıt yatay olarak kullanılmalıdır.

- Kâğıdın merkezine zihin haritasının konusunu belirten bir resim ya da simge konulmalıdır.

- Bir resmin bin sözcüğe bedel olduğu düşünülürse, kâğıdın merkezine yerleştirilecek resim ya da simge, çok renkli ve tüm duyularınızı harekete geçirecek şekilde tasarlanmış olmalıdır. Bu resmin sanatsal düzeyde olmasından ziyade, size pozitif duygular vermesi ve baktığınızda ona konsantre olmanızı sağlayacak türde bir resim olması gerekmektedir. Resim yerine bir sözcük kullanılıyorsa, sözcüğün renklendirme ya da farklı yazı karakterleriyle ilgi çekici hale getirilmesi sağlanabilir.

- Fikirlerin yazımında, mutlaka bir hiyerarşi ve kategori kullanın.

- Zihin haritanızda kullandığınız kelimelerin yazı karakterlerinin büyüklük ve küçüklüklerinde yaptığınız oynamalar, hiyerarşi duygusu yaratacaktır; dolayısıyla önem sırasına göre yazı karakterlerinde farklılıklar oluşturmanız size yarar sağlayacaktır.

- Renkler yaratıcı düşünmeyi harekete geçirdiği gibi, beyninizin görsel merkezlerini uyarır. Bu sebeple zihin haritası yaparken mümkün olduğunca fazla renk kullanmaya çalışın.

• Beynin sağı ve sol yanının bir bütün olarak çalıştığında daha verimli olduğu göz önüne alınırsa, fikirleri bütünsel olarak değerlendirmek için düşünceler arasında bağlantılar kurmak için okları kullanın. Oklar aynı zamanda hareketi hatırlatır ki, hareket kavramı etkin bir hafıza ve hatırlama mekanizması için önemli bir destektir.

• Beyini oluşturan sinir hücrelerinin doğal yapısına bakıldığında kıvrımlı şekilde bağlar oluşturduğu görülür. Buradan hareketle fikirler arasındaki bağlantıların düz çizgilerden ziyade kıvrımlı çizgilerle sağlanması, zihin haritasını daha ilgi çekici hale getirir.

• Anahtar sözcükleri, çizgilerin hemen üzerine yazın.

• Her çizgi için tek sözcük kullanılırsa, o sözcükle ilgili çağrışımlar yaratma fırsatını en üst düzeye çıkarırsınız. Ayrıca, her sözcük yanındaki çizgi üzerinde bulunan sözcük veya görüntü ile “bir kuşak önceden” bağlantılı olduğundan beyniniz yeni düşüncelere açık hale gelir.

• Çizgilerin kalınlıklarının önem sırasına göre belirlenmesi gerekir. Örneğin daha kalın çizgilerin olduğu yerler, bu fikirlerin daha önemli oldukları mesajını iletir. Dolayısıyla hiyerarşiye göre çizgi kalınlıkları da farklı olmalıdır.

• İmgeler ve sembolleri hatırlamak kolaydır; dolayısıyla yeni ve yaratıcı birleşimler için bol bol simge ve imgelerden faydalanın.

Gelb (2002, ss. 95-97) ise, zihin haritasının unsurlarını şu şekilde özetlemiştir:

• Zihin haritanıza, sayfanızın merkezine çizdiğiniz bir simge ya da resimle başlayın.

• Anahtar sözcükler kullanın.

• Anahtar sözcükleri, merkezi imgenizden çıkan doğrularla bağlayın.

• Anahtar sözcüklerinizi vurgulayın.

• Her satırda bir anahtar sözcük olsun.

• Satırlardaki anahtar sözcükleri vurgulayın ve sözcüğün uzunluğunu, üzerinde bulunduğu satırla aynı yapın.

• Daha iyi ilişkilendirme için, renkler, resimler, boyut ve kodlar kullanın.

Tüm bunlardan yola çıkarak, zihin haritasının yapım aşamasını şu şekilde özetleyebiliriz:

- Sayfayı yatay kullanarak, sayfanın merkezine fikrinizi en iyi ifade eden bir görsel ya da simge kullanın. Eğer kelime ile ifade edilecekse, kelimenin farklı renklerle (en az üç renk) ve değişik yazı stiliyle yazılması, zihin haritasını daha ilgi çekici hale getirir.

- Zihin haritası yapımında olabildiğince farklı çeşitte renkler, farklı boyutlarda imgeler ve kodlar kullanmaya çalışın.

- Anahtar kelimeleri, kıvrımlı oklarla merkezdeki ana düşünceye bağlayın. Fikirlerin birbiriyle bağlantı kurmasını sağlayın.

- Her anahtar kelimeyi üzerindeki yer aldığı okun boyutuyla eş olacak şekilde yazmaya çalışın ve her kelimenin tek satırda yer almasına özen gösterin.

- Her düşünceyi en fazla 2 kelimeyle ifade etmeye çalışın, fikirlerinizin yan dallara ayrılmasına izin verin.

- Her çeşitte renk ve her türde boya (pastel boya, kalın uçlu kuru boyalar, ince uçlu kuru boyalar, keçeli kalemler vb.) kullanmaya özen gösterin.

2.4.4. Zihin Haritası Yapmanın Yararları

Zihin haritalamanın belki de en büyük avantajı; bireysel ifadeyi güçlendirerek, düşünmeyi, çalışmayı ve problem çözmeyi zevkli hale getirmesidir (Gelb, 2002, s. 112). Telman'a (2004) göre resim, renk ve hayal gücü, yaratıcılığı kontrol eden sağ beyin faaliyetleri; kelimeler ise sol beyin faaliyetleridir ve zihin haritalarıyla, sağ beyin ve sol beyini bir bütün halinde kullanmak mümkündür (akt. Aslan, 2006, s. 46). Zihin haritalama tekniği, okuma sırasında not almayı kolaylaştırdığı gibi; toplantı, seminer veya derslerde de not alma yeteneğini geliştirmektedir. Öğrencilerin asgari çaba harcayıp azami verim elde edecek bir biçimde, derslerin özünü yakalamasına yardımcı olacak bir tekniktir. Zihin haritalama tekniğiyle not almanın avantajları şu şekilde sıralanabilir (Brinkmann, 2007; Budd, 2004; Buzan ve Buzan, 1993; Ismail ve Jalil, 2009; Treviño, 2005):

- Beyinin her iki yarım küresini de aktif hale getirdiği için, yaratıcı düşünmenin gelişimini sağlar, öğrenme kabiliyeti artar.

- Renler, resimler ve imgelerle birlikte kullanılması, hatırlamayı ve bilginin hafızada kalıcılığını artırır.
- Ana fikir ve yardımcı fikirlerle birlikte tek bir kâğıt üzerinde bütün bir konuyu aynı anda görebilme olanağı sağlar.
- Beyin aktif halde olduğu için, daha üretken düşünme fırsatı sağlar.
- Zihin haritası beyinle doğrusal bir şekilde çalıştığı için, öğrenme daha zevkli ve eğlenceli hale gelerek, bilgi organizasyonu daha etkin bir şekilde sağlanır.
- Anahtar kelimelerin kullanılması kâğıt ve zamandan tasarruf etmemizi ve daha zengin bir sonuç ortaya çıkmasını sağlar.
- Zihin haritasıyla aynı anda hem bütünü, hem de parçaları görmek mümkündür. Bu sayede konuyu bütün yönleriyle ele almak mümkün hale gelir.
- Herhangi bir konu üzerinde çalışmayı ve tekrarlar yapmayı daha eğlenceli ve kolay hale getirdiği gibi, konu hâkimiyetini artırır.
- Zihin haritaları öğrencilerin fikirlerinin görselleştirilmiş şeklini ve gelişimini sağladığından dolayı eğitimcilere yapılandırmacı yaklaşımın sınıflarda uygulanması için açık bir strateji önermektedir (Goodnough ve Woods, 2002).

2.4.5. Zihin Haritasının Sınırlılıkları

Zihin haritaları, kişiye ait tasarımlar olduğundan, her birey kendi zihninde yapılandırdığı bilgileri kâğıt üzerine aktarır. Dolayısıyla, kişilerin zihin haritalarını kendileri ya da ait oldukları grupla birlikte çizmeleri daha olumlu sonuçlar doğurur (Brinkmann, 2007, s. 7). Ayrıca zihin haritalarında fikirlerin birbiriyle olan bağlantıları uygun şekilde yapılmadığı ve seçilen anahtar kelimelerin konunun tamamıyla ilişkilendirilemediği durumlarda ortaya çıkan ürün bir zihin haritasından ziyade bir karmaşa haritası olabilmektedir.

2.4.6. Zihin Haritalarının Kullanım Alanları

Zihin haritaları, günlük hayatta birçok alanda farklı amaçlarla kullanılabilir (Buzan, 2009, Çamlı, 2009, s. 27-29; s. 64-70; Galea ve Singh, 2004; Yaşar, 2006, s. 53-55).

2.4.6.1. Yazı yazarken

Eğitim sisteminin geleneksel yaklaşımında kurallar, listeleme ve tek düze not alma şeklinde belirlenmiştir. Ancak zihin haritaları, yazı yazarken not almada bu tek düzeliği ortadan kaldırıp, yazı yazmanın daha keyifli ve eğlenceli bir hale dönüşmesini sağlamaktadır.

2.4.6.2. İş görüşmelerinde

İş görüşmelerinde, görüşmelerle ilgili alınan kararların not alınması oldukça önemlidir. Geleneksel yöntemle, uzun uzun bu kararların not edilmesi hem zaman kaybına hem de hatırlamada güçlükler sebep olmaktadır. Bu teknikte, zamandan tasarruf sağlandığı gibi, yazılanların anahtar kelimelerle bağlantılar kurularak ifade edilmesiyle hatırlamadaki zorluk ortadan kalkmaktadır.

2.4.6.3. Konulara çalışırken

Öğrenciler için en büyük sorun, konuların öğrenilmesinde karşılaşılan güçlüklerdir. Bu güçlükler kimi zaman öğrenci, kimi zaman öğretmen kaynaklı olabilmekle birlikte, öğrenmede seçilen yöntem ve tekniklerin de öğrenmeye büyük etkisi vardır. Zihin haritasının, bir konunun öğretiminde kullanılması, öğrencilerin konunun bütününe hakim olmasını sağladığı gibi konuyla ilgili diğer bağlantıları görerek, eski ve yeni bilgilerini yapılandırarak öğrenmesini sağlayacaktır.

2.4.6.4. Sunum Yaparken

Toplantı ve çeşitli seminerlerde yapılacak sunumlar, birçok insan için kâbus niteliği taşımaktadır. Sayfalar dolusu bilginin, dinleyicilere eksiksiz aktarılmasını sağlamak sunum yapacak kişiler için oldukça zordur. Zihin haritalarının, konunun zihinde hiyerarşisini sağlaması, sunumda kişilere büyük yarar sağlamaktadır.

2.4.6.5. Planlama Yaparken

Yaşamımızın muhasebesini yapmak, yapacağımız işleri belli bir plan dâhilinde yapmak, daha kaliteli bir yaşam sürmemizi sağlar. Günlük, aylık ve yıllık planların yapımında da zihin haritalarından yararlanmak mümkündür.

2.4.6.6. Dil öğrenirken

Dil öğrenmede hatırlamanın önemi büyüktür. Kelimelerin anlamlarının hatırlanması, kalıcılığının sağlanması için renk, resim ve imgelerin kullanıldığı zihin haritalarının yapılması hatırlamayı ve kalıcılığı arttıracaktır.

2.4.6.7. Kitap okurken

Kitap okunmaya başlanırken kitaba kısaca göz gezdirerek bölümlere ilişkin kabataslak bir zihin haritası çıkarılarak bölümler arasında ilerlerken öğrenilen bilgilerin de zihin haritasına eklenmesi kitabın bütünüyle ve bölümleriyle bağlantı kurularak hafızada kalma süresini arttırabilmektedir (Yaşar, 2006, s. 55).

2.4.7. Karıştırılan İki Kavram: Zihin Haritası ve Kavram Haritası

Öğrenme-öğretme etkinliklerinde en çok kullanılan araçlardan biri, kavram haritalarıdır. Kavram haritaları Ausubel'in anlamlı öğrenme kuramına dayanarak 1984 yılında Joseph D. Novak ve D. Bob Gowin'in Cornell Üniversitesi öğrencileriyle beraber yürüttükleri bir araştırma projesi sonucunda geliştirilmiştir (Balım vd., 2006; Kaptan, 1998). Öğrencilerin kavramları nasıl sentezlediğini ve bütünleştirdiğini anlamada; öğrencilerin ön kavramlarını ve alternatif kavramlarını belirlemede kullanılan iki boyutlu bir şema olarak tanımlanan (Novak ve Gowin, 1984; Ruiz-Primo ve Shayelson, 1996'dan akt., Çakmak ve Hevedanlı, 2004, s. 2) kavram haritaları, insanların bilgiyi nasıl edindiklerini ve nasıl anlamlandırdıklarını gösteren bir öğrenme-öğretme stratejisi veya öğretimin herhangi bir aşamasında kullanılabilecek iki boyutlu bir araç olarak da tanımlanabilmektedir (Balım vd., 2006).

Her iki tekniğin temeline bakıldığında benzer gibi görünse de, önemli farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıkları şu şekilde sıralamak mümkündür (Balım vd., 2006; Davies, 2010; Eppler, 2006):

- Zihin haritaları konu ile ilgili neler çağrıştırılıyorsa onları haritalandırırken, kavram haritaları kavramları ve kavramlar arası ilişkileri haritalandırır.

- Zihin haritalarında temel amaç zihindekilerin kağıda dökülmesini sağlamaktır, kavram haritaları ise konuya göre değişik yapılar gösterebilir.

- Zihin haritası yapılırken herhangi bir sınırlama yoktur, her yöne açılım yapılabilir; ancak kavram haritalarında her zaman hiyerarşik bir yapı vardır.

- Zihin haritalarında ana fikir kağıdın merkezine yazılarak, anahtar kelimelerle bu fikir arasında bağlantılar kurulur ve tüm yönlere doğru geliştirilir; kavram haritalarında ise yatay, dikey ve çapraz olarak oklar kullanılır, okların yönleri belirtilir.

- Zihin haritalarında renk, resim, simge ve şekillere yer verilirken; kavram haritalarında bir veya iki sözcükten oluşan açıklayıcı sözcüklere yer verilir.

2.5. LİTERATÜR TARAMASI

2.5.1. ULUSAL ÇALIŞMALAR

Paykoç vd. (2004) çalışmalarında, Türkiye'deki başlıca müfredat programlarını tanımlayarak; bu müfredat programlarını işbirlikçi ve birleştirici bir yaklaşımla harmanlayıp uluslar arası bir içerikle ilişkilendirmeye çalışmışlardır. Çalışmalarında beyin fırtınası olarak zihin haritalama tekniğini kullanmışlardır. Araştırma, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümündeki 6 doktora öğrencisiyle yürütülmüştür. Sürece katılan öğrencilere, gelecekte alanında uzmanlaşacak müfredat ve eğitim uzmanlarına sunulan teori ve araştırma müfredatı kursu verilmiştir. Kurs bitiminde, Türkiye'deki başlıca müfredat konularını belirlemek ve tartışma ortamı yaratmak için beyin fırtınası uygulanmış ve bu uygulama süresince, öğrenciler önce bireysel sonrada grupça, 12 müfredat konusu belirlemişlerdir. Bu konular Mind Mapper Profesional v3.4 Standart Edition adlı bir zihin haritalama yazılımında, birleştirici bir tarz içerisinde gösterilmiştir. Belirlenen 12 müfredat konusu, tartışma sürecinde ilk olarak 16 olmuş; bu sürecin devamında ise sayı 136'ya yükselmiştir. Sürecin sonunda, belirlenen bu 136 konu, başlıca beş alanda toplanmıştır. Ayrıca zihin haritası üzerindeki konu ifadeleri, araştırmanın gerekli olan önemli boyutlarını

vurgulamak için soru haline getirilmiştir. Konuların niteliği ve niceliğinin geliştirilmesinde zihin haritalama tekniği kullanılmıştır. Çalışmada öğrenciler, zihin haritası içinde konuları birbirleriyle ilişkilendirebildikleri gibi deneyimleriyle gözlemlerini de ilişkilendirebildiklerini, bu sayede anlayabildiklerini belirtmişlerdir.

Kıdık (2005), İlköğretim 4. sınıf Fen ve teknoloji dersinde “Canlılar çeşitlidir” ünitesinde tasarlanan öğretim modelinin, 35 kişiden oluşan 4. sınıf öğrencilerinin başarılarına etkisini araştırmıştır. Çalışmanın deney grubu 20 kişi, kontrol grubu 15 kişiden oluşmaktadır. Deney ve kontrol gruplarında bağımsız değişkenleri kontrol altına almak için her iki grubun denkliliğine bakılmıştır. Bu kapsamda bölgenin ekonomik, sosyal ve fiziki şartlarına; araştırmannın yürütülebileceği teknolojik şartlara ve öğrencilerin 1. dönem Fen Bilgisi dersi notlarına bakılmıştır. Bu çalışmalar sonucu grupların birbirine denk olduğu görülmüştür. Çalışmada, araştırmacı tarafından bir başarı testi geliştirilmiştir. Başarı testinde kavram yanlışlarının tespiti için 6 adet açık uçlu soru sorulmuştur. Geliştirilen bu test, ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Uygulama, 2004-2005 yılı 2. döneminde 4 hafta sürmüştür. Deney grubuna tasarlanan öğretim modeli uygulanırken, kontrol grubuna herhangi bir müdahale yapılmamıştır. Son test, ilişkili ve ilişkisiz örneklemlerde t-testi kullanılarak yapılan analizlerde, deney grubunun kontrol grubundan daha başarılı olduğu görülmüştür. Zihin haritaları kullanılarak geliştirilen yapılandırmacı modelin, öğrenci başarısı üzerinde anlamlı olduğu görülmüştür.

Aslan (2006), ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri anlama, özetleme ve hatırlama becerileri üzerinde zihin haritaları tekniği ile geleneksel öğretim yöntemleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını araştırmıştır. Bu amaçla Ankara ili Mamak ilçesi Abidinpaşa İlköğretim Okulunda öğrenim gören, 270 kişiden oluşan altı farklı 4. sınıf öğrencisine araştırmannın başında 15 çoktan seçmeli sorudan oluşan bir anlama testi uygulanmıştır. Ön test sonuçlarında, anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilen iki grup deney ve kontrol grubu olarak seçilmiştir. Araştırma; deney grubunda 40, kontrol grubunda 40 olmak üzere, 80 öğrenci ile yürütülmüştür. Çalışma için ders kitaplarından, ünite dergilerinden, İlköğretim Türkçe 1-5 Öğretim Programı ve Kılavuzu’ndan 4.

sınıf öğrencileri için uygun görülmüş sekiz bilgilendirici metin seçilmiştir. Metinler, deney grubu öğrencileriyle zihin haritaları tekniğiyle, kontrol grubu öğrencileriyle geleneksel yöntem kullanılarak işlenmiştir. Her metin sonunda öğrencilere 12 sorudan oluşan anlama testleri uygulanmış ve daha sonra onlardan metni özetlemeleri istenmiştir. Son metnin işlenmesinden iki hafta sonra ise gruplara 32 sorudan oluşan bir hatırlama testi yapılmıştır.

Araştırma sonucunda, zihin haritalama tekniğinin anlama, özetleme ve hatırlama becerileri üzerinde geleneksel yöntemle göre daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Zihin haritalama tekniği anlama, hatırlama ve özetleme becerilerinde cinsiyet üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır.

Bütüner (2006), çalışmasında ilköğretim yedinci sınıf matematik dersi kapsamındaki “Açılar ve Üçgenler” konusunu Vee diyagramları ve Zihin haritaları kullanarak öğretiminin öğrenci başarısına etkisini araştırmıştır. Araştırmanın örneklemini, araştırmacının görev yapmış olduğu Balıkesir iline bağlı merkez köy okulu olan Kabakdere İlköğretim Okulu’nda öğrenim gören 7-A ve 7-B sınıfı öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmada 7-A sınıfı deney grubu, 7-B sınıfı ise kontrol grubu olarak alınmıştır. Her iki sınıfta da 20’şer öğrenci bulunmaktadır. Çalışmada ön test son test kontrol gruplu desen uygulanmıştır. Çalışma, 40 kişiden oluşan 7. sınıf öğrencisi arasından ön test ile belirlenen deney ve kontrol grupları üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada veri toplama araçları olarak, Matematik Yeteneğini Ölçmeye Yönelik Denkleştirme Testi, Matematik Başarı Testi, Gür ve Bütüner (2006) tarafından geliştirilen Zihin Haritalama Tekniğine Karşı Tutum Ölçeği, Vee Diyagramlama Tekniğine Karşı Tutum Ölçeği ve görüşme soruları kullanılmıştır. Uygulamada, deney grubunda Açılar ve Üçgenler konusu Vee diyagramları ve Zihin haritaları kullanılarak, kontrol grubunda ise aynı konu geleneksel yöntem ile işlenmiştir. Öğretimin sonunda her iki gruba da son test uygulanmış; grupların erişim düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek için deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son test ile ön testteki doğru sayıları arasındaki fark ilişkisiz t testi ile karşılaştırılmıştır.

Süreç sonunda deney grubu öğrencilerin Zihin haritalama ve Vee diyagramı tekniklerine yönelik tutumları ve görüşleri belirlenmiştir. Ön test sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamasına rağmen, son test sonuçları deney

grubu lehine, gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlar Zihin haritalama ve Vee diyagramı tekniklerinin, geleneksel öğretime göre daha etkili olduğunu ortaya koymuştur. Öğrencilerin Vee diyagramlarından ziyade, zihin haritalarına karşı olumlu tutum geliştirdiği görülmüştür. Öğrencilerden bazılarının zihin haritasının oluşturulmasının zaman aldığı yönünde görüş belirttiği ifade edilmiştir.

Gür ve Bütüner (2006)'in yaptığı Matematik dersinde kullanılan zihin haritalama tekniğine yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışmasında, Balıkesir'de çeşitli ilköğretim okullarında 7. sınıfta okumakta olan toplam 245 öğrenciye, 30 tutum cümlesinden oluşan bir anket uygulanmıştır. Bu amaçla geliştirilen ankette, tutum objesi ile ilgili olabilecek düşünsel, duyuşsal ve davranışsal ölçütler dikkate alınarak, 30 tutum cümlesi hazırlanmıştır. Oluşturulan bu deneme formu likert tipi 5'li derecelendirme formunda yapılandırılmış ve yanıtlar tamamen katılıyorum 5 puan, katılıyorum 4 puan, kararsızım 3 puan, katılmıyorum 2 puan, kesinlikle katılmıyorum 1 puan olarak değerlendirilmiştir. Bu 30 maddelik formun ön uygulaması, Balıkesir Merkez Kabakdere İlköğretim Okulu'nda öğrenim gören 32 sekizinci sınıf öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Asıl uygulamada ise 245 öğrenciye, 2 ders saati süresince zihin haritalama tekniği ile ilgili bilgi verilmiş; Tamsayılar, Kümeler, Kesirler, Açılar ve Üçgenler, Paralelkenar konuları ile ilgili zihin haritası örnekleri sunulmuş ve öğrencilerden matematik dersindeki herhangi bir konuyla ilgili grupça zihin haritası oluşturmaları istenmiştir. Sürecin sonunda da 30 maddelik form uygulanmıştır. Ölçeğin kapsam geçerliği incelendikten sonra, yapı geçerliğinin incelenmesinde; faktör analizi, madde toplam korelasyonları ve madde ayırıcılık özelliği başlıkları altında üç yöntem kullanılmıştır. Anket sonuçlarının değerlendirilmesiyle, likert tipi 16 cümleden oluşan bir tutum ölçeği geliştirilmiştir. Bu ölçekte 10 madde olumlu, 6 madde olumsuz ifade içermektedir. Geliştirilen tutum ölçeğinin güvenilirliği 0.938'dir.

Yaşar (2006), Fen eğitiminde zihin haritalama tekniğiyle not tutmanın kavram öğrenmeye ve başarıya etkisini araştırdığı çalışmasında, 2004–2005 Eğitim-Öğretim yılı İstanbul ili, Fatih ilçesinde bulunan bir ilköğretim okulunda okuyan 6. sınıf öğrencileri üzerinde uygulamasını yürütmüştür. Çalışmada deney grubu 36 kişi, kontrol grubu 45 kişiden oluşmaktadır. Belirlenen öğrencilerin

derse karşı olan tutumlarını ve başarı düzeylerini ölçmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan bilimsel başarı testi geliştirilmiştir. Hazırlanan bu test, ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Bununla birlikte, öğrencilerin kavram bilgilerini ölçmek amacıyla yine araştırmacı tarafından hazırlanmış açık uçlu sorulardan oluşan 10 soruluk bir ön test ve fen dersine yönelik tutumlarının ölçüldüğü bir tutum ölçeği uygulanmıştır. Deney grubuna, uygulama öncesinde 2 saatlik sürede zihin haritası tekniği anlatılmış ve bu teknikle ilgili uygulama yapmaları sağlanmıştır. Daha sonra derslerin işlenişine başlanmıştır. Her iki grupta da dersler araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Uygulama 7 haftalık bir süreçte tamamlanmıştır. Uygulamada deney grubuna hazırlanan günlük planlar çerçevesinde derslerin işlenişini sürdürülmüş, not tutma yöntemi dışında her iki grupta da aynı aktivitelere yer verilmiştir. Araştırmanın sonucunda, seçilen konularda öğrencilerin not tutmak için yaptıkları zihin haritalarının, başarılarını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Ayrıca yapılan zihin haritalarının kavram öğrenmeye katkı sağladığı, öğrencilerin Fen dersine karşı olumlu tutum geliştirmesine olumlu yönde etki ettiği görülmüştür. Tutum ölçeklerinin sonucunda, kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden daha fazla olumlu tutum sahibi olduğu belirlenmiştir. Bilimsel başarı testinde ise, kız ve erkek öğrenciler arasında belirgin bir fark görülmemiştir.

Aydın (2009), Türkçe eğitimi bölümü öğrencilerinin dinledikleri metinleri anlama ve hatırlamaları üzerinde zihin haritalama not alma tekniği ile klasik not alma teknikleri arasında bir farkın olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören 3/A sınıftan 38 ve 3/B sınıftan 39 olmak üzere toplam 77 öğrenci oluşturmaktadır. Ön-testte dinleme-anlama başarıları arasında anlamlı bir fark bulunmayan bu sınıflardan biri deney, biri kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Araştırma 4 haftalık bir süreci kapsamaktadır. Uygulamada deney grubuna zihin haritalama not alma tekniği, kontrol grubuna ise klasik not alma teknikleri ile ilgili strateji eğitimi verilmiştir. Süreç sonunda, ön-test olarak uygulanan dinleme-anlama başarı testi tekrar uygulanmış, uygulamadan 4 hafta sonra ise aynı test bu kez kalıcılık testi olarak uygulanmıştır. Ayrıca deney grubu öğrencilerine değerlendirme yapmaları amacı ile “zihin

haritalama tekniğine yönelik tutum anketi” verilmiştir. Çalışma sonucunda, Türkçe eğitimi bölümünde öğrenim gören öğrencilerin dinledikleri metni zihin haritalama tekniği ve klasik not alma tekniğiyle not almaları dinleme-anlama başarılarının artmasını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Ancak bu artışın zihin haritalama tekniğinin kullanıldığı grupta daha belirgin olduğu görülmüştür. Dinlenen metnin hatırlanmasında zihin haritalama tekniğini kullanan grup klasik not alma tekniklerini kullanan gruba göre çok daha başarılı olduğu tespit edilmiştir. Dinleme sırasında zihin haritalama tekniğiyle not tutan deney grubu öğrencilerinin tekniğe yönelik tutumlarında olumlu ve belirgin bir artış olduğu; ayrıca derse karşı ilgilerinin arttığı, derslerin daha zevkli ve eğlenceli hale geldiği gözlenmiştir.

Çamlı (2009), bilgisayar destekli ve kağıt üzerinde zihin haritalama tekniklerinin ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin Fen ve Teknoloji dersindeki başarılarına, fene yönelik tutumlarına ve bilgisayara yönelik tutumlarına etkisini araştırmıştır. Çalışma 2007–2008 eğitim öğretim yılında İzmir’in Gaziemir ilçesinde Sarnıç İlköğretim Okulu’nda 62 beşinci sınıf öğrencisi ile yürütülen çalışmada, beşinci sınıf öğrencilerinden yansız olarak bir grup deney grubu, bir grup ise kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Araştırmanın deney grubu 39, kontrol grubu 37 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada ön test – son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmış, araştırma sonunda öğrenci görüşlerini belirlemeye yönelik nitel araştırma tekniklerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Deney grubunda güz döneminde kağıt üzerinde zihin haritalama tekniği 13 hafta süre ile uygulanırken bahar döneminde bilgisayar destekli zihin haritalama tekniği 13 hafta uygulanmış, kontrol grubunda ise her iki dönemde de öğretmen kılavuz kitabındaki etkinliklere bağlı kalınmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre kağıt üzerinde zihin haritalama tekniği öğrencilerin akademik başarıları ve fene yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık yaratmamıştır. Bilgisayar destekli zihin haritalama tekniği ise öğrencilerin fene ve bilgisayara yönelik tutumlarda anlamlı bir farklılık yaratmazken; akademik başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık yaratmıştır. Deney grubu öğrencileriyle yapılan mülakatlarda ise öğrenciler zihin haritalarını öğrenmeyi kolaylaştıran ve kalıcı kılan araçlar olarak değerlendirmişlerdir.

Evrekli (2010)'nin "Fen ve Teknoloji Öğretiminde Zihin Haritası ve Kavram Karikatürü Etkinliklerin Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Sorgulayıcı Öğrenme Beceri Algılarına Etkisi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, fen ve teknoloji öğretiminde zihin haritası ve kavram karikatürü etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarılarına ve sorgulayıcı öğrenme becerileri algılarına etkisini araştırmıştır. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden yarı deneysel desenlerden denkleştirilmemiş eşitlenmemiş ön test-son test kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Çalışma Manisa ilinin Demirci ilçesindeki iki ayrı ilköğretim okulundan birer sınıf belirlenerek gerçekleştirilmiştir. Araştırma, deney grubunda 17 ve kontrol grubunda 17 olmak üzere toplam 34 kişi ile yürütülmüştür. Uygulama, Fen ve Teknoloji dersi altıncı sınıf "Madde ve Isı" ünitesinde dört hafta süreyle gerçekleştirilmiş; deney ve kontrol grubundaki öğrencilere sorgulayıcı öğrenme becerileri algı ölçeği ve geliştirilen akademik başarı testi ön test ve son test olarak uygulanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, uygulamanın öncesinde grupların akademik başarı puanlarının ve sorgulayıcı öğrenme becerileri algı puanlarının sıra ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Ancak çalışma sonrasında uygulanan akademik başarı testi sonuçlarında grupların sıra ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür; sorgulayıcı öğrenme becerileri algıları arasındaki farklılığın ise anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Diğer yandan grupların sıra ortalamaları incelendiğinde deney grubunun son test sorgulayıcı öğrenme becerileri algılarının kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmada kontrol grubunun son test sorgulayıcı öğrenme becerileri algı puanları ile son test akademik başarıları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu; deney grubunda ise bu ilişkinin anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür.

Şeyihoğlu ve Kartal (2010), İlköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde zihin haritalama tekniğinin uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemeye yönelik bir araştırma yapmışlardır. Çalışma grubu, araştırmacılarından birinin öğretmen olarak çalıştığı bir ilçede görev yapan 20 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın uygulama aşamasında Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerine, zihin haritalama tekniğinin uygulanması ile ilgili;

1 saati teorik, 1 saati uygulama olmak üzere toplam 2 saat zihin haritalama tekniği ile ilgili bilgiler verilmiştir. Öğretmenlere farklı konularda zihin haritası örnekleri gösterilmiştir. Daha sonra öğretmenlerden, bu tekniği sınıflarında uygulamaları istenmiştir. Uygulamadan sonra öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Veri toplama aracı olarak öğretmenlere sorulan, yarı yapılandırılmış 7 görüşme sorusu kullanılmıştır. İçerik analizinde, öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkılarak temalar ve kodlar belirlenmiştir. Bulgulara göre, öğretmenlerin yapılandırmacı yaklaşıma uygun işlenen bir dersin bölümleri konusunda eksiklikleri olduğu ve bu sebeple de zihin haritalama tekniğini dersin bölümlerine uygulamada sadece giriş ve değerlendirme basamağını kullandıkları görülmüştür. Çalışma sonuçlarına göre öğretmenler, zihin haritalama tekniğinin sözel derslerde kullanılmasının daha uygun olacağını düşünmektedirler. Öğretmenler zihin haritalarının; öğrenmede kalıcılığın sağlanmasında ve sınavlarda başarının artmasında olumlu etkiye sahip olacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Zaman kullanımı konusunda yaşanabilecek sıkıntıları da dezavantajlar arasında dile getirilmiştir.

Kartal ve Turan (2010) yaptıkları çalışmada, İlköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin “Doğal Afetler” konuları üzerinde kavram yanlışlarını tespit etmeye çalışmışlardır. Araştırmanın çalışma grubu 20 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Çalışmada, öğrencilere doğal afetler konulu bir zihin haritası yaptırılmıştır. Daha sonra onlarla zihin haritaları ile ilgili mülakatlar yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin doğal afetlerle ilgili bazı kavram yanlışlarına sahip olduğu, ayrıca kendi yörelerinde olan doğal afetler hakkında daha fazla bilgi sahibi oldukları tespit edilmiştir.

2.5.2. ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR

Treviño (2005), çalışmasında yedinci sınıf fen derslerinde hayvanlar, bitkiler ve bakteriler konularında iki grafik düzenleyici olan taslak çıkarma ve zihin haritalama kullanımının öğrencilerin öğrenmelerine etkilerini belirlemeye çalışmıştır. Çalışmada kontrol grubu, zihin haritalama grubu ve taslak çıkarma grubu olmak üzere üç grup mevcuttur. Araştırmada ünite testi puanları, bir hafta geciktirilmiş kapsamlı son test puanları ve öğrencilerin fen dersinde “Hücre

Biyolojisi” ünitesinde uygulanan stratejiye yönelik tutumları değerlendirilmiştir. Araştırmada yalnız son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır.

Çalışmanın sonucunda son test puanlarına göre taslak çıkarmanın kullanıldığı grubun puanlarının diğer gruplara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenirken, 1 hafta süre sonra uygulanan geciktirilmiş test sonuçlarında yine en yüksek puanın taslak çıkarma grubunun sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca zihin haritalama grubunun, uygulamaya yönelik tutum değerlendirmede “Uygulamayı yaparken (taslak çıkarmada, zihin haritalamada, yazmada) çok eğlendim” ifadesi olan 8. maddede belirgin olumlu ortak bir tutum sergilediği görülmüştür.

Moi ve Lian (2007); metin anlama öğretiminde yaptıkları aksiyon araştırmasında, anlama stratejisi olarak zihin haritalarını kullanmışlardır. Çalışma için belirlenen iki sınıf, ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Farklı yeteneklere sahip bu öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıflardan biri 33, diğeri 34 kişiden oluşmaktadır. Ders öğretmenleri, projeye başlamadan önce projenin zaman dilimi, anlama yollarının belirlenmesi ve anket türü soruların seçimi konuları üzerinde bir görüşme yapmışlardır. Bu görüşme sonucu projenin 10 haftalık bir dönemde sürdürüleceği kararlaştırılmıştır. Öğretmen ve öğrencilerin daha fazla eğitim içeriği eklemesini engellemek için, anlama paragrafı olarak mevcut Çin müfredatının 3 alt birimi kullanılmak istenmiştir. Öğretmenler uygulamaya geçmeden önce, anlamada zayıf öğrencilerin anlamasını kolaylaştırmak ve fikir yürütmesini sağlamak için bazı kelimelerin anlamlarını açıklamıştır. Ardından, zihin haritalarında farklı tema ve konuların gösterilmesinde, renklerin ve görsellerin kullanımı hakkında bilgi verilmiştir. Bu işlemin sonrasında, öğrenciler gruplara ayrılmış ve önceden çizilmiş zihin harita çerçevesi öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerden, boşlukların hangi anahtar kelime ve bilgilerle doldurulacakları yönünde tartışma yapmaları istenmiştir. Her anlama paragrafı için bir ön ve bir son test yapılmıştır.

Araştırmanın sonucunda yapılan üç son testte de gelişim görülmesine rağmen, öğretmenler bu tekniğin daha sağlıklı sonuçlarını elde etmek için yılsonundaki “semestral değerlendirme” sonuçlarının toplanması gerektiği

yönünde görüş belirtmişlerdir. Zaman kısıtlaması sebebiyle zihin haritalama faaliyetleri grupça yapılmıştır; bununla birlikte zihin haritalama faaliyetlerinin bireysel olarak yapılmasının daha doğru olacağı görüşü belirtilmiştir. Araştırma sonucunda zayıf öğrencilerin gelişiminin, güçlü bir temele sahip olan öğrencilerden daha yavaş olduğu görülmüştür. Uygulanan bu teknik öğrencilere, anahtar noktaların gösterimi ile metni anlama çalışmaları arasında bağ kurmada yardımcı olmuştur. Öğrenciler de uygulanan bu tekniğin, metinleri daha anlaşılır ve hatırlanır hale getirdiğini belirtmişleridir.

Abi-El-Mona ve Adb-El-Khalick (2008) çalışmalarında bir öğrenme aracı olarak zihin haritalarını kullanarak 8. sınıf öğrencilerinin önceki akademik başarıları ile kavramsal anlama arasındaki ilişkisini tespit etmeye çalışmışlardır. Çalışmada ön test son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmış ve çalışma 62 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan öğrenciler bir fen ünitesi boyunca zihin haritalama eğitimi almışlar ve zihin haritaları oluşturmuşlardır. Araştırma sonucunda zihin haritalarının öğrenci başarısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca kavram anlama düzeyleri yüksek olan öğrencilerin zihin haritalarının görünüşünde farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

D'Antoni vd. (2009), tıp öğrencileri üzerinde yaptıkları bir çalışmada, zihin haritalarını değerlendirmek için bir rubriğin uzmanlar arası güvenilirliğini incelemişlerdir. Çalışma 66 birinci sınıf tıp öğrencisi ile yürütülmüştür. Uygulamada 30 dakikalık bir zihin haritalama sunumundan sonra öğrencilere 349 kelimelik bir metin verilmiştir. Zihin haritalama sunumu bittikten sonra, verilen bu metne dayalı bir zihin haritası yapmaları istenmiştir. Çalışma sonunda yapılan zihin haritaları toplanmış ve bağımsız 3 sınav görevlisi tarafından değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda hesaplanan küme içi korelasyon değerleri, rubriğin uzmanlar arası güvenilirlik değerinin yüksek olduğunu göstermiştir.

Tucker vd. (2010), yaptıkları çalışmada el çizimi zihin haritaları ve zihin haritası yazılımlarının avantajları ve dezavantajlarını araştırmışlardır. Araştırmada amaç eğitim, devlet ve sanayi sektöründe zihin haritası kullanıcıları arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemektir. Araştırma için ABD'de bulunan bir doğu

üniversitesinden mezun olan 8440 kişiye e-mail yoluyla araştırma soruları gönderilmiştir. Bu kişilerden, eksiksiz dönüt veren toplam 1477 kişi üzerinde çalışma yürütülmüştür. Araştırmaya katılanların 854'ü kadın, 623'ü erkektir. Bu kişilerin 751'i sanayi sektöründe, 438'i eğitim sektöründe, 192'si devlet sektöründe ve 96'sı da diğer sektörlerde görev yapmaktadır.

Araştırma sonucunda eğitim sektöründeki kullanıcıların daha çok el çizimi zihin haritalarını tercih ettikleri, sanayi ve devlet sektöründe çalışanlarınsa zihin haritalama yazılımlarını tercih ettikleri görülmüştür. Kullanıcılar elle çizilen zihin haritalarının her yerde ve her zamanda yapılabilir olmasını takdir ederken, elektronik kopyasının sağlanamamasını bir dezavantaj olarak görmekte-dirler. Öte yandan zihin haritası yazılımlarının kolayca değiştirilebilir niteliğe sahip olduğu; ancak maliyet oranlarının yüksek olduğu belirtilmiştir. Eğitim sektöründeki kullanıcılar, zihin haritalarının fikirleri düzenlemede yardımcı olduğunu belirtmişler ve zihin haritalarını en çok beyin fırtınası, problem çözme, sunum hazırlama ve araştırma yapmada kullandıklarını söylemişlerdir. Sanayi sektörü ve devlet sektöründeki çalışanların bu konuda, eğitim sektöründeki çalışanlardan daha çok aynı fikri paylaşmakta olduğu görülmüştür. Sanayi sektörü ve devlet sektöründe yer alan kullanıcılar, el çizimi zihin haritaları hususunda aynı tutumu paylaşmakta olduğu tespit edilmiştir. Ancak sanayi sektörü ve devlet sektöründe çalışanların zihin haritalama yazılımlarına ilişkin algılarının farklılık gösterdiği belirtilmiştir. Sanayi sektöründeki kullanıcılar zihin haritalarını genelde süreç iyileştirme ve beyin fırtınası için kullandıklarını belirtirken, devlet sektöründeki kullanıcılar genelde proje planlama ve beyin fırtınası için kullandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca kadın kullanıcıların zihin haritalama tekniğini erkek kullanıcılara göre daha fazla kullandıkları da tespit edilmiştir.

Literatür taramasında ulaşılan çalışmalar dikkate alındığında genel olarak zihin haritalama tekniğinin Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler, Türkçe (uluslar arası literatürde metin anlama çalışmalarında) ve Matematik derslerinde kullanıldığı, farklı meslek gruplarında bu tekniğin etkililiğinin araştırıldığı görülmektedir. Özellikle Fen ve Teknoloji, Matematik ve Türkçe (uluslar arası literatürde metin anlama çalışmaları) derslerinde kullanılan zihin haritalama tekniğine yönelik çalışmalarda, öğrenci başarısı, tutumu, kalıcılığı vb. gibi

değişkenler ele alınmıştır. Sosyal Bilgiler dersinde zihin haritalama tekniğinin kullanımına yönelik yapılan çalışmalarda ise daha çok öğrenci ve öğretmen görüşleri ele alınmış; kavram yanılgılarının tespitinde araç olarak kullanılmıştır. Ulaşılan literatürde zihin haritalama tekniğinin İlköğretim Sosyal Bilgiler dersinde kullanımının öğrenci başarısı, tutumu ve kalıcılığına etkisinin araştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmaların yürütüldüğü araştırma grupları ilköğretim birinci kademedan başlayarak farklı bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencileri, farklı meslek gruplarına mensup çalışanlar olmak üzere çeşitlilik arz etmektedir.

BÖLÜM III

3.YÖNTEM

Bu bölümünde araştırma deseni, çalışma grubu, bağımlı ve bağımsız değişkenler, çalışmanın kapsamı, veri toplama araçları, uygulama süreci ve veri analizi başlıklarına yer verilecektir.

3.1.ARAŞTIRMA DESENİ

Çalışmada, “Güvenli Yaşam” konusu ve “Üretimden Tüketime” ünitesinde zihin haritalama tekniğinin etkililiğinin belirlenmesi amacıyla, denkleştirilmemiş eşitlenmemiş ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır (Çepni, 2007, s. 84). Deneysel araştırmaların birçok çeşidi mevcuttur; ancak temel olarak yarı deneysel ve tam deneysel araştırmalar olmak üzere iki başlık altında incelenebilir. Deneysel yöntem, hem zaman hem de yürütülme sürecindeki çeşitli resmi zorluklardan dolayı kısa sürede sonuçlanması gereken araştırmalar için uygun bir yaklaşım olarak görülmemektedir (Çepni, 2007, s. 85). Ayrıca, deneysel araştırmalarda iç geçerliliğinin sağlanması için, bireylerin rastgele seçilmesi gerekir; ancak gerçek yaşam ortamlarında bunu gerçekleştirmek çoğu zaman mümkün değildir (Çepni, 2007, s. 84; Evrekli, 2010, s. 44). Bu yüzden rastgele seçimin uygulanmadığı desenlerde, araştırmacılar yarı deneysel desenden yararlanmalıdır (Marczyk, DeMatteo ve Festinger, 2005’den akt., Evrekli, 2010, s. 44). Eğitim araştırmalarında tam deneysel çalışmalardan sonra yaygın olarak kullanılan yarı deneysel yöntemler, bazı kontrol güçlüklerine rağmen sınırlılıklarını önemle dikkate almak kaydıyla kullanılabilir (Cohen ve Mannion, 1998’den akt., Bilen ve Aydoğdu, 2010, s. 182).

Tablo 2. Araştırma Deseninin Simgesel Gösterimi

GRUPLAR	ÖN TEST	SÜREÇ	SON TEST	KALICILIK TESTİ
DENEY GRUBU	T1-T2	Zihin Haritalama Tekniğinin Uygulandığı Sosyal Bilgiler Öğretimi	T1-T2	T3-T4
KONTROL GRUBU	T1-T2	2005-2006 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Doğrultusunda Yapılan Sosyal Bilgiler Öğretimi	T1-T2	T3-T4

- T1: Uygulama Konularına İlişkin Akademik Başarı Testi
T2: Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği
T3: Uygulama Konularına İlişkin Akademik Başarı Kalıcılık Testi
T4: Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Kalıcılık Testi

Çalışmada öncelikle kazanımlar belirlenmiş, bu kazanımlara yönelik hazırlanan akademik başarı ön testi ve tutum ölçeği ön testi deney ve kontrol grubuna uygulanmıştır. Uygulama süreci sona erdiğinde aynı testler son test olarak uygulanmıştır. Son uygulamadan bir ay sonra ise kalıcılık testleri uygulanmıştır. Çalışmanın sonunda, zihin haritalama tekniğiyle yapılan uygulama sürecine yönelik algıların belirlenmesi amacı ile deney grubu öğrencileriyle görüşmeler yapılmıştır. Görüşme, nitel araştırmada en temel veri toplama araçlarından biri olarak kabul edilmektedir (Punch, 2005, s. 165; Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 40). Briggs (1986), görüşme yönteminin bireylerin deneyimleri, tutumları, görüşleri, şikayetleri, duyguları ve inançları ile ilgili bilgi edinmede oldukça etkili bir yöntem olduğunu savunmuştur (akt., Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 119). Araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte araştırmacı görüşme sorularını önceden hazırlar; ancak görüşme sırasında soruları tekrar düzenleyebilir ve sorular hakkında daha geniş tartışmalara izin verebilir (Çepni, 2007, s. 108).

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırma yarı deneysel yöntem seçilerek yürütüldüğünden dolayı, evren ve örneklem seçimi yerine çalışma grubu alınmıştır. Deneysel araştırmaların evren ve örneklem kullanımına ilişkin yanlış genellemelere gidildiğine ilişkin yapılan çalışmalarda (Evrekli vd., 2011; Kabaca ve Erdoğan, 2007), deneysel araştırmaların asıl amacının, ulaşılan sonuçları bir evrene genellemek olmadığı savunulmuştur (Kabaca ve Erdoğan, 2007, s. 58). Ayrıca uluslararası literatürde yer alan deneysel araştırmalarda evren-örneklem yerine, katılımcılar (participants) veya çalışma grubu (study sample) gibi ifadelerin tercih edilmekte olduğu ifade edilmiştir. Bu verilerden hareketle, araştırmanın çalışma grubunu 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Rize ili Ardeşen ilçesindeki Köprüköy İlköğretim Okulu ve Fatih İlköğretim Okulu'nda öğrenim görmekte olan 4. sınıf öğrencileri

oluşturmaktadır. Araştırmanın pilot uygulaması Fatih İlköğretim Okulu 4-A sınıfında yürütülmüştür. Asıl uygulama ise Köprüküy İlköğretim Okulu 4-A ve 4-B sınıfında öğrenim görmekte olan 32 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmada 18 öğrenciden oluşan 4-A sınıfı deney grubunu, 14 öğrenciden oluşan 4-B sınıfı kontrol grubunu oluşturmaktadır. Deney grubunun %38,9'u, kontrol grubunun ise %57,1'i kız öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırma grubunda yer alan deney ve kontrol grubu öğrencilerinin tamamı taşınmalı olarak başka köylerden okula gelmektedir. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilere ait demografik özellikler Tablo 3'teki gibidir:

Tablo 3. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Demografik Özellikleri

Değişkenler		Deney Grubu		Kontrol Grubu	
		f	%	f	%
Cinsiyet	Kız	11	38,9	8	57,1
	Erkek	7	61,1	6	42,9
Anne Öğrenim Durumu	İlkokul	9	50,0	12	85,7
	Ortaokul	6	33,3	-	-
	Lise	2	11,1	2	14,3
	Üniversite	1	5,6	-	-
Baba Öğrenim Durumu	İlkokul	7	38,9	8	57,1
	Ortaokul	5	27,8	1	7,1
	Lise	3	16,7	4	28,6
	Üniversite	3	16,7	1	7,1
Anne Meslek	Ev Hanımı	17	94,1	14	100
	Hemşire	1	5,6	-	-
Baba Meslek	İnşaat İşçisi	7	38,9	6	42,9
	Esnaf	2	11,1	1	7,1
	Şoför	1	5,6	-	-
	Emekli	1	5,6	-	-
	Memur	1	5,6	-	-
	Serbest Meslek	3	16,7	4	28,6

	İmam	2	11,1	-	-
	Aşçı	1	5,6	-	-
	Marangoz	-	-	1	7,1
	Çiftçi	-	-	1	7,1
	Çalışmıyor	-	-	1	7,1
Bilgisayar Mevcudiyeti	Var	13	72,2	7	50,0
	Yok	5	27,8	7	50,0
İnternete Ulaşma Durumu	Hiç	1	5,6	2	14,3
	Evden	10	55,6	5	35,7
	Okuldan	-	-	-	-
	Komşudan	5	27,8	5	35,7
	İnternet Kafeden	2	11,1	2	14,3

Tablo 3'te öğrencilerin anne ve baba eğitim durumları, meslekleri incelendiğinde genel olarak kırsal kesime ait özellikler görülmektedir. Araştırma için Köprüköy İlköğretim Okulu'nun seçilmesinin nedeni, araştırmacının aynı okulda görev yapıyor olması nedeniyle öğrencileri tanınması ve okul yönetimince kolaylık sağlanacağına düşünülmesidir. Seçilen çalışma grubundaki öğrenci sayısının, verilerin analizinde kullanılan teknikler dikkate alındığında az olmasına karşın, araştırmanın literatür kısmında değinilen Kıdık (2005), Bütüner (2006) ve Evrekli (2010) de benzer sayıda çalışma gruplarıyla ve benzer analiz teknikleriyle çalışmalar yapmıştır.

3.3. BAĞIMLI VE BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER

Çalışmanın bağımsız değişkeni zihin haritalarının kullanımına dayalı etkinlikler; bağımlı değişkenleri ise öğrencilerin akademik başarıları ve Sosyal Bilgiler dersine karşı tutumları olarak belirlenmiştir. Bağımsız değişken, bağımlı değişkeni olumlu ya da olumsuz şekilde etkileyen değişkendir; bağımlı değişken ise araştırmacının ilgi odağında, bağımsız değişkene bağlı olarak ortaya çıkan değişkendir (Büyüköztürk, 2008, s. 3; Çepni, 2007, s. 24). Marczyk, DeMatteo ve Festinger, (2005) bağımsız değişkeni araştırmacı tarafından kontrol edilen ya da

değişimlenen faktör olarak; bağımlı değişkeni ise bağımsız değişkenin etkisinin ölçümü olarak tanımlamaktadır (akt., Evrekli, 2010, s. 46).

3.4. ÇALIŞMANIN KAPSAMI

Çalışma ilköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yürütülmüştür. Araştırmada Sosyal Bilgiler dersinin seçilmesinin sebebi, zihin haritalama tekniğinin ulaşılan ulusal ve uluslar arası literatürde öğrenci başarısına etkisini araştıran bir çalışmaya rastlanmamış olmasıdır. Ayrıca 2010-2011 yılında ilköğretim dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı olarak kullanılan kitaplarda, zihin haritalama tekniğine ders kitabında sadece tek bir konu başlığında yer verilmiş; öğrenci çalışma kitabında ise bu tekniğin kullanımına rastlanmamıştır. Bununla birlikte zihin haritalama tekniği kavram haritalarıyla sürekli karıştırılmaktadır (Balım vd., 2006; Balım vd., 2009; Davies, 2010). Araştırmada “Güvenli Yaşam” konusunun seçilmesinde yine ders kitaplarında doğal afet kapsamında daha çok “deprem” konusuna ağırlık verilmesi ve diğer doğal afetlerin genel olarak sadece tanımlarından bahsedilip geçiştirilmesi rol oynamıştır. Zihin haritalama tekniği ile bu afetlerin daha kapsamlı şekilde işleneceği düşünülmektedir. Araştırmaya konu edinilen “Üretimden Tüketime” ünitesi ise bütçe kavramı, istek ve ihtiyaçların kaynaklarla ilişkilendirilmesi başta olmak üzere, bazı soyut kavramların anlaşılmasında öğrencilerin zorlanabileceği ve bu tür kavramların zihin haritalama tekniği ile daha etkili bir şekilde anlaşılmasının sağlanabileceği düşüncesi ile araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Bu çerçevede “Yaşadığımız Yer” ünitesi “Güvenli Yaşam” konusu 3 saat, “Üretimden Tüketime” ünitesinden seçilen kazanımlar 9 saat olmak üzere, çalışma toplam 12 saatlik (4 hafta) bir dönemi kapsamaktadır.

“Yaşadığımız Yer” ünitesinde yer alan “Güvenli Yaşam” konusu tek kazanım içermektedir:

9.Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur.

Bu konuya ilişkin kavramlar şu şekildedir:

1.Afet

2.Afet Bölgesi

“Üretimden Tüketime” ünitesinden seçilen konular 4 kazanımdan oluşmaktadır. Kazanımlar ve kazanım numaraları şu şekildedir:

- 3.Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir.
- 4.Satın alacağı ürünleri belirlenen standartlara göre değerlendirir.
- 6.Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır
- 7.İhtiyaçlarla meslekleri ilişkilendirir.

Bu kazanımların verilmeye çalışıldığı ünitedeki konu başlıkları şu şekildedir:

1.Kaynağım Ne?	3.Bilinçli Tüketici Miyiz?
2.Alişverişteyim	4.Bizim İçin Çalışanlar

Ünitenin kavramları ise şu şekildedir:

1.Kaynak	5.Gelir ve Gider	9.Ekonomi
2.Bütçe	6.İsraf	10.Meslek
3.Ücret	7.Para	11.Emek
4.Tasarruf	8.Ürün	

3.5. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu bölümde çalışma kapsamında kullanılan başarı testi, tutum ölçeği, yarı yapılandırılmış görüşme soruları ve performans görevini değerlendirmede kullanılan “zihin haritası değerlendirme ölçeği” tanıtılmıştır.

3.5.1. Güvenli Yaşam Konusu ve Üretim Tüketim Dağıtım Ünitesi Akademik Başarı Testi

Eğitimde gözlenemeyen özellikleri gözlenebilir hale getirmek ve kazandırılmak istenen davranışların kazanılıp kazanılmadığını ortaya çıkarmak için ölçme araçlarına, özellikle de testlere başvurulur (Kan, 2008, s. 247). Zihin

haritalama tekniğinin dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler dersinde, öğrenci başarısı üzerinde etkisini araştırmak üzere araştırmacı tarafından “Güvenli Yaşam Konusu ve Üretimden Tüketime Ünitesi Akademik Başarı Testi” geliştirilmiştir. Testin geliştirilmesinde uygulanan adımlar şu şekildedir:

❖ Testin geliştirilme aşamasında öncelikle, 2010-2011 Eğitim-Öğretim yılında araştırma için belirlenen konuların İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi programında belirtilen kazanımları, öğrencilerin zihin haritaları yapacakları konular dikkate alınarak belirlenmiştir.

❖ Başarı testlerinde kapsam geçerliliğini garanti altına almak, konuların ayrıntılarıyla listelenmesini sağlamak için başvurulacak yöntemlerden biri belirtke tablosu hazırlamaktır (Atılğan, 2009, s. 316; Kan, 2008, s. 248). Bu bağlamda, belirlenen kazanımlar ve bu kazanımlara yönelik belirtke tablosu, Tablo 4’teki gibi hazırlanmıştır.

Tablo 4. Kazanımlara Yönelik Belirtke Tablosu

KAZANIM NO	KONULAR	KAVRAMLAR	MADDE NO	BİLİŞSEL ALAN BASAMAKLARI					TOPLAM
				BİLGİ	KAVRAMA	ANALİZ	SENTEZ	DEĞERLENDİRME	
3. Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir (Üretimden Tüketime).	Kaynağım ne?	Kaynak, Bütçe, Ücret, Tasarruf, Gelir ve Gider, İsrar, Para	30, 17, 12		✓				9
			15, 25		✓			✓✓	
			24, 29			✓			
			18, 38				✓	✓	
4. Satın alacağı ürünleri belirlenen standartlara göre değerlendirir (Üretimden Tüketime).	Alışverişteyim	Ürün	27, 31		✓				10
			21, 23, 45		✓	✓			
			11, 13				✓	✓	
			14, 28, 26					✓✓✓	
6. Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır (Üretimden Tüketime).	Bilinçli Tüketici Miyiz?	Ekonomi	20, 39		✓				9
			33	✓					
			32, 35, 36			✓		✓	

			10, 37					✓✓	
			9				✓		
7.İhtiyaçlarla meslekleri ilişkilendirir (Üretimden Tüketime).	Bizim İçin Çalışanlar	Meslek, Emek	16, 22, 41, 44		✓				8
			40, 43	✓✓					
			19, 34			✓			
8.Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur (Yaşadığımız Yer)	Heyelan, Sel, Çığ, Deprem, Erozyon Deprem öncesi-Sırası ve Sonrasında yapılması gerekenler.	Afet, Bölge	1	✓					9
			2, 3, 7		✓				
			5, 6, 8, 42			✓			
			4				✓		
TOPLAM				4	14	14	5	8	45

❖ Belirtke tablosunun hazırlanmasının ardından, kazanımlara yönelik konular dikkate alınarak piyasada bulunan, dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler seviyesine uygun, farklı yayınevlerine ait kitaplardan (Zambak yayınları, Ünsal yayınları, Işıklı yayınları, Batu yayınları, Denklem yayınları, Özer yayınları, Final yayınları) seçilen ve araştırmacı tarafından hazırlanan denemelik 45 test maddesi, hangi bilişsel alana ve hangi kazanıma ilişkin olduğu söz konusu belirtke tablosu kullanılarak öncelikle araştırmacı tarafından belirlenmiştir.

❖ Hazırlanan bu denemelik maddeler deney ve kontrol grubu haricindeki başka bir 4. sınıfta öğrenim gören, farklı seviyelerdeki üç öğrenciye çözdürülmüştür. Bu uygulamada amaç, öğrencilerin soruları algılayışını tespit ederek, sınav süresini tayin edebilmektir. Bu öğrencilerin, soruları cevaplama sürelerinin ortalaması alınarak (40'+ 45'+ 40'), pilot uygulama esnasında verilen süre (45') belirlenmiştir.

❖ Bu uygulamadan sonra araştırmacı tarafından denemelik sorular tekrar gözden geçirilerek, bilimsel yönden doğruluğu, teknik açıdan eksikliği ve bilişsel alan basamaklarının tespiti için 8 uzmanın görüşüne (EK. 2) başvurulmuştur.

❖ Hazırlanan denemelik maddelerin bilişsel alan basamaklarına göre dağılımı, uzman görüşlerinin çoğunluğuna bakılarak yapılmıştır. Bu görüşler

Tablo 5’te verilmiştir. Test maddelerinin bilişsel alan basamaklarına göre dağılımı da yine aynı tabloda mevcuttur.

❖ Denemelik test maddelerinin dil bakımından anlaşılabilirliği, dil bilgisi ve yazım hatalarının olup olmadığının kontrolü iki dil uzmanı tarafından yapılmıştır (EK. 4). Yapılan düzeltmelerle, teste son hali verilmiştir.

❖ Ayrıca hazırlanan test maddelerinin kontrolü, öğrencilerin gelişimi açısından uygunluğu ve istenilen davranışı ölçecek nitelikte olup olmadığı Ek 3’teki form yardımıyla 2010–2011 eğitim öğretim yılında ilköğretim 4. sınıfı okutan 7 sınıf öğretmeni tarafından yapılmıştır.

❖ Maddeler teste yerleştirilirken, özellikle kolay soruların başa konulmasına ve maddelerin konulara göre gruplanmasına dikkat edilmiştir.

Tablo 5. Bilişsel Alan Basamakları Hakkında Uzman Görüşleri

BİLİŞSEL ALAN SORU NO	Bilgi	Kavrama	Analiz	Sentez	Değerlendirme	Karar	BİLİŞSEL ALAN SORU NO	Bilgi	Kavrama	Analiz	Sentez	Değerlendirme	Karar
2	-	8	-	-	-	KAVRAMA	25	-	-	1	-	7	DEĞERLENDİRME
3	-	8	-	-	-	KAVRAMA	26	-	-	-	2	6	DEĞERLENDİRME
4	-	-	-	-	8	DEĞERLENDİRME	27	-	8	-	-	-	KAVRAMA
5	-	-	6	2	-	ANALİZ	28	-	-	-	-	8	DEĞERLENDİRME
6	-	-	8	-	-	ANALİZ	29	-	-	8	-	-	ANALİZ
7	-	8	-	-	-	KAVRAMA	30	-	8	-	-	-	KAVRAMA
8	-	-	8	-	-	ANALİZ	31	-	8	-	-	-	KAVRAMA
9	-	-	-	1	7	SENTEZ	32	-	1	7	-	-	ANALİZ
10	-	-	-	-	8	DEĞERLENDİRME	33	5	1	2	-	-	BİLGİ
11	-	1	-	7	-	SENTEZ	34	-	-	6	2	-	ANALİZ
12	-	8	-	-	-	KAVRAMA	35	-	-	6	2	-	ANALİZ
13	-	-	-	8	-	SENTEZ	36	-	-	6	2	-	ANALİZ
14	-	-	-	-	8	DEĞERLENDİRME	37	-	-	-	1	7	DEĞERLENDİRME
15	-	-	-	-	8	DEĞERLENDİRME	38	-	-	-	6	2	SENTEZ
16	-	8	-	-	-	KAVRAMA	39	-	8	-	-	-	KAVRAMA
17	-	8	-	-	-	KAVRAMA	40	6	-	2	-	-	BİLGİ
18	-	-	-	8	-	SENTEZ	41	-	6	2	-	-	KAVRAMA
19	-	-	8	-	-	ANALİZ	42	-	-	8	-	-	ANALİZ
20	-	8	-	-	-	KAVRAMA	43	8	-	-	-	-	BİLGİ
21	-	-	8	-	-	ANALİZ	44	-	8	-	-	-	KAVRAMA
22	-	8	-	-	-	KAVRAMA	45	-	2	5	1	-	ANALİZ
23	-	-	7	1	-	ANALİZ							

❖ Testin ilk sayfasında, testin amacı, sorulara nasıl cevap verileceği, soru sayısı, testin süresi, cevaplandırma esnasında dikkat edilecek hususlar,

soruların boş bırakılıp bırakılmayacağı, yanlış soruların doğrulara bir etkisinin olup olmadığının anlatıldığı bir yönerge hazırlanmıştır. Bu yönerge hazırlanırken, dilin sade, açık ve anlaşılır olmasına dikkat edilmiştir.

❖ Test maddeleri yazılırken, yazı karakterine ve yazı büyüklüğüne (punto), satır aralıklarına ve satır uzunluklarına dikkat edilmiştir. Söz konusu hususlarda, test maddelerinin yazımı Times New Roman yazı stilinde, 12 punto ile 16 cm satır genişliğinde ve tek sütun halinde düzenlenmiştir. Soruların yazılmasında soru kökü sık satır, soru ile seçenekler arası bir satır, seçenekler sık satır, sorular arası da iki satır aralık bırakılmıştır. Ayrıca soru kökleri kalın, soru cümleleri normal yazı stilinde yazılmıştır. Olumsuz ifadelerin altı çizilmiştir.

❖ Soruların hiçbir sayfada bölünmemesi için gereken özen gösterilmiştir.

❖ Başarı testinde çoktan seçmeli sorular kullanılmıştır, dolayısıyla literatürde belirtilen, bu tür sorular hazırlanırken dikkat edilmesi gereken hususlara (Atılgan, 2009; Kan, 2008; Karaca, 2008; Özbek, 2008; Yılmaz, 2007) mümkün olduğunca dikkat edilmeye çalışılmıştır.

❖ Doğru cevapların birbirine yakın oranlarda seçeneklere dağıtılmasına dikkat edilmiştir. Tablo 6’da doğru cevapların seçeneklere dağılımı verilmiştir.

Tablo 6. Doğru Cevapların Şıklara Dağılımı

SEÇENEKLER	A	B	C	D	TOPLAM
DENEMELİK TEST	12	10	12	11	45
NİHAİ TEST	6	6	6	7	25

❖ Deneme uygulaması için başarı testi 200 adet çoğaltılarak, Ardeşen ve Pazar ilçelerinde belirlenen üç okulda, okul müdürleri ve sınıf öğretmenleriyle görüşülerek çalışmanın amacından bahsedilmiş ve testlerin belirtilen sürede uygulanması (45’) sağlanmıştır. Deneme uygulamasından sonra toplanan kağıtlar araştırmacının oluşturduğu cevap anahtarı ile puanlanmıştır. Toplam puanı hesaplanan kağıtlar, en yüksek puan alandan başlayarak en düşük puan alan kağıda doğru sıralanmıştır. Bu sıralamada yüksek puandan başlanarak yukarıdan aşağıya doğru kağıtların %27’si ($200 \times 0,27 = 54$) ayrılmış ve “üst grup” olarak

belirlenmiştir. Aynı sıralamada düşük puandan başlanarak aşağıdan yukarı doğru kağıtların %27'si ($200 \cdot 0,27 = 54$) ayrılmış ve bu kağıtlar da “alt grup” olarak belirlenmiştir. Belirlenen gruplardaki öğrencilerin doğru yanıtladıkları her soru için “1”; yanlış, boş ya da birden fazla yanıtladıkları her soru için “0” puan verilmiştir. Öğrencilerin sorulara verdikleri cevapların analizi Ek. 5'te sunulmuştur.

❖ Nihai test maddelerinin seçilmesinde madde ayıricılık ve madde güçlük indekslerinin dikkate alınması gerekir (Atılğan, 2009: 324). Geliştirilen denemelik testten nihai test maddelerinin seçilmesi için, madde güçlük indeksi, madde ayıricılık gücü indeksi hesaplanmıştır (Tablo 7).

Tablo 7. Madde Güçlük İndeksi ve Ayıricılık Gücü İndeksi

KAZANIM NO	MADDE			KAZANIM NO	MADDE		
	NO	GÜÇLÜK P_j	AYIRICILIK r_{jx}		NO	GÜÇLÜK P_j	AYIRICILIK r_{jx}
8	1	0,71	0,31	3	12	0,53	0,43
	2	0,61	0,48		15	0,25	0,05
	3	0,42	0,26		17	0,56	0,33
	4	0,47	0,39		18	0,51	0,50
	5	0,70	0,41		24	0,10	-0,2
	6	0,69	0,30		25	0,69	0,39
	7	0,50	0,41		28	0,33	0,37
	8	0,54	0,37		29	0,65	0,26
	42	0,36	0,61		37	0,57	0,67
KAZANIM NO	MADDE			KAZANIM NO	MADDE		
	NO	GÜÇLÜK P_j	AYIRICILIK r_{jx}		NO	GÜÇLÜK P_j	AYIRICILIK r_{jx}
4	11	0,43	0,22	5	9	0,79	0,39
	13	0,35	0,15		10	0,58	0,39
	14	0,59	0,44		20	0,81	0,24
	21	0,44	0,17		31	0,39	0,28

	23	0,32	0,43		32	0,41	0,19
	26	0,46	0,33		34	0,51	0,69
	27	0,51	0,65		35	0,61	0,63
	30	0,64	0,39		36	0,50	0,56
	45	0,63	0,22		38	0,53	0,50 (Uygunluk katsayısı düşük)
KAZANIM NO	MADDE						
	NO	GÜÇLÜK P _j	AYIRICILIK r _{jk}				
7	16	0,76	0,44				
	19	0,56	0,80				
	22	0,47	0,43				
	33	0,49	0,57				
	39	0,41	0,30				
	41	0,54	0,78				
	40	0,56	0,63				
	43	0,56	0,52				
	44	0,36	0,61				

❖ Ayrıca maddelerin kapsam geçerliliğinin sağlanması ve öğrenci seviyesine uygunluğunun tespit edilmesinde öğretmen görüşleri doğrultusunda uygunluk katsayıları hesaplanmıştır (Tablo 8).

Tablo 8. Öğretmenlerin Uygunluk Açısından Maddelerle İlgili Görüşleri

Soru No	U. (f)	U.D. (f)	P	Görüş	Soru No	U. (f)	U.D. (f)	P	Görüş
1	5	-	1	UYGUN	24	5	-	1	UYGUN
2	4	1	0,75	UYGUN	25	5	-	1	UYGUN
3	4	1	0,75	UYGUN	26	5	-	1	UYGUN
4	3	2	0,60	KULLANILABİLİR	27	5	-	1	UYGUN
5	4	1	0,75	UYGUN	28	5	-	1	UYGUN
6	4	1	0,75	UYGUN	29	5	-	1	UYGUN
7	5	-	1	UYGUN	30	4	1	0,75	UYGUN
8	4	1	0,75	UYGUN	31	5	-	1	UYGUN
9	5	-	1	UYGUN	32	3	2	0,60	KULLANILABİLİR
10	5	-	1	UYGUN	33	5	-	1	UYGUN
11	5	-	1	UYGUN	34	5	-	1	UYGUN
12	3	2	0,60	KULLANILABİLİR	35	4	1	0,75	UYGUN
13	4	1	0,75	UYGUN	36	5	-	1	UYGUN

14	3	2	0,60	KULLANILABİLİR	37	5	-	1	UYGUN
15	5	-	1	UYGUN	38	2	3	0,40	UYGUN DEĞİL
16	5	-	1	UYGUN	39	4	1	0,75	UYGUN
17	5	-	1	UYGUN	40	5	-	1	UYGUN
18	5	-	1	UYGUN	41	5	-	1	UYGUN
19	5	-	1	UYGUN	42	4	1	0,75	UYGUN
20	4	1	0,75	UYGUN	43	3	2	0,60	KULLANILABİLİR
21	4	1	0,75	UYGUN	44	5	-	1	UYGUN
22	5	-	1	UYGUN	45	5	-	1	UYGUN
23	4	1	0,75	KULLANILABİLİR					
U.: Uygun, U. D.: Uygun Değil, P: Uygunluk Katsayısı									

❖ Seçilecek maddelerin güçlüğü ve madde ayırt edicilik indeksleri Tablo 8’deki veriler göz önünde bulundurularak, öncelikle madde güçlük indeksi 0.45 - 0.80 arasında, madde ayırtıcılık gücü indeksi 0.30 ve üzerinde, uygunluk katsayısı ise 0.70 ve üzerinde olan 20 madde seçilmiştir. Kalan 5 madde ise ayırtıcılık gücü indeksi yüksek, kapsam geçerliliğini destekleyen ve uygunluk katsayıları bakımından kullanılabilir olanlardan seçilmiştir. Ayrıca bu maddelerin seçiminde bilişsel alan basamaklarına göre dağılımı göz önünde bulundurulmuştur.

Tablo 9. Madde Ayırt Edicilik İndeksine Göre Madde Seçme Ölçütleri

Madde Ayırtıcılık Gücü İndeksi	Madde Değerlendirmesi
0,40 ve daha yüksek	Çok iyi, teste olduğu gibi alınabilir.
0,30 ve 0,39 arası	Düzeltilme yapmadan ya da ufak düzeltmelerle teste alınabilir.
0,20 ve 0,29 arası	Sınırdaki maddeler. Düzeltilerek teste alınabilir.
0,19 ve daha küçük	Kesinlikle testten atılmalı.

❖ Nihai test için uygun olan maddelerin madde istatistiklerinden yararlanılarak (Tablo 10); madde varyansları, standart sapmaları ve güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Böylece nihai teste ait istatistikler Tablo 11’deki gibi belirlenmiştir.

Tablo 10. Nihai Teste Seçilen Maddelere Ait İstatistikler

DENEME TESTİ MADDE NO	NİHAİ TEST MADDE NO	MADDE GÜÇLÜK İNDEKSİ (p_i)	MADDE VARYANSI ($S_j^2 = p_i \cdot q_i$)	MADDE STANDART SAPMASI ($S_j = \sqrt{p_i \cdot q_i}$)	MADDE AYIRICILIK İNDEKSİ (r_{jx})	MADDE GÜVENİRLİK KAT SAYISI (r_j)
5	1	0,70	0,21	0,46	0,41	0,19

2	2	0,61	0,24	0,49	0,48	0,24
8	3	0,54	0,25	0,50	0,37	0,19
7	4	0,50	0,25	0,50	0,41	0,21
4	5	0,47	0,25	0,50	0,39	0,20
25	6	0,69	0,21	0,46	0,39	0,18
37	7	0,57	0,25	0,50	0,67	0,34
17	8	0,56	0,25	0,50	0,33	0,17
12	9	0,53	0,25	0,50	0,43	0,22
18	10	0,51	0,25	0,50	0,50	0,25
30	11	0,64	0,23	0,48	0,39	0,19
14	12	0,59	0,24	0,49	0,44	0,22
27	13	0,51	0,25	0,50	0,65	0,33
26	14	0,46	0,25	0,50	0,33	0,17
23	15	0,32	0,22	0,47	0,43	0,20
35	16	0,61	0,24	0,49	0,63	0,31
10	17	0,58	0,24	0,49	0,39	0,19
9	18	0,79	0,17	0,41	0,39	0,16
34	19	0,51	0,25	0,50	0,69	0,35
36	20	0,50	0,25	0,50	0,56	0,28
19	21	0,56	0,25	0,50	0,80	0,40
40	22	0,56	0,25	0,50	0,63	0,32
43	23	0,56	0,25	0,50	0,52	0,26
41	24	0,54	0,25	0,50	0,78	0,39
33	25	0,49	0,25	0,50	0,57	0,29
TOPLAM		13,90	6,00			6,25

Tablo 11. Nihai Teste Ait Genel İstatistikler

N	Madde Sayısı	\bar{X}	Standart Sapması	Varyansı	Ortalama Güçlüğü	KR-20 Güvenirlilik Katsayısı
200	25	13,90	6,25	39,1	0,56	0,88

Öğrenci başarısının belirlenmesi amacıyla geliştirilen bir testin maddelerinin bazılarının kolay, bazılarının zor ve çoğunluğunun orta güçlükte olması ve tüm madde güçlüklerinin ortalamasının .50 düzeyinde olması uygun görülmektedir (Atılgan, 2009, s. 324). Yapılan istatistiksel işlemlerden sonra, tabloda da belirtildiği üzere testin ortalama güçlüğü .56'dır. Nihai testin KR-20 güvenilirlik katsayısı değeri .88 olarak bulunmuştur. Güvenirlik katsayısı "+1" ve "-1" arasında değişen bir sayıdır. Bu sayı "+1" değerine yaklaştığı oranda, testin güvenilirliği artar (Karaca, 2008, s. 300). Bu durumda, nihai testin güvenilir olduğu söylenebilir. Elde edilen veriler doğrultusunda, başarı testinin araştırmada kullanılabilecek geçerlilik ve güvenilirlik değerlerine sahip olduğu söylenebilir. Başarı testinin ilk hali ve asıl uygulamada kullanılan hali, cevaplarıyla birlikte Ek. 6'da sunulmuştur.

3.5.2. Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği

Zihin haritalama tekniğinin Sosyal Bilgiler dersinde uygulanmasına ilişkin öğrencilerin tutumlarını belirlemek amacıyla Kadioğlu (2007)'nin geliştirmiş olduğu dörtlü likert tipi ve 20 maddeden oluşan ölçek kullanılmıştır (EK. 9). Kadioğlu (2007), kullanılan ölçeğin Cronbach alfa katsayısını .82 olarak tespit etmiştir. Ancak tutum ölçeğinin asıl uygulamada kullanılmadan önce ön uygulaması yapılmış; bazı maddeleri çıkarılmış ve güvenilirlik değeri yeniden hesaplanarak, ölçek yeniden düzenlenmiştir (EK. 10). Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğinin tespitine yönelik yapılan çalışmalar aşağıdaki gibidir.

3.5.2.1. Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeğinin Geçerlilik Çalışması

Çalışmada kullanılmak istenen ölçek uzman görüşüne sunulmuş, Rize Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği A.B.D.'nda görev yapan iki öğretim üyesi tarafından hem ölçme ve değerlendirme ilkelerine uygunluk hem de kapsam geçerliliği açısından incelenmiştir. Yapı geçerliliği ve güvenilirlik analizleri için, 2010-2011 eğitim öğretim yılında, Rize ili Ardeşen ve Pazar ilçelerinde bulunan üç farklı okulda 4. sınıfta öğrenim görmekte olan 150 öğrenciye ön uygulama yapılmıştır. Geçerlik ve güvenilirliği, ideal değerlerin dışında kalan sorular formdan çıkartılmıştır. Tüm çalışmalar sonucu uygulamaya

hazır hale getirilen 17 maddelik ölçek formu (EK. 10) deney ve kontrol grubuna uygulanmıştır.

Ölçeğin geçerlik analizinde Faktör analizi tekniği kullanılmıştır. Faktör analizi yapmadan önce ise ön uygulama grubunun sayısının faktör analizi yapılamaya uygun olup olmadığını anlamak amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin testi yapılmıştır. Ayrıca ölçme aracının faktör yapılarına ayrışıp ayrışmayacağını anlamak amacıyla da Bartlett's testi yapılmıştır. KMO değerinin .60 ve üzeri olması, analiz için uygun bir değerdir (Büyüköztürk, 2008, s. 126). Analiz sonucu Kaiser-Meyer-Olkin değeri 0,844 olarak tespit edilmiş olup alt sınır olan 0,50'den büyük olması nedeniyle grubunun sayısının faktör analizi yapılmaya uygun olduğu tespit edilmiştir. Bartlett's testi sonucunun ileri düzeyde anlamlı ($p<0,001$) olması nedeniyle de ölçme aracının faktör yapılarına ayrılacağı kabul edilmiştir. Faktör yükleri Tablo 12'de görüldüğü üzere 0,436 ile 0,788 arasında değişmektedir. Temel Bileşenler analizi ile elde edilen bileşen matrisinde 1 faktör elde edilmiştir. Sosyal Bilgiler dersi tutum ölçeğini oluşturan 1 faktörün toplam varyansın % 35,15'ini açıkladığı görülmüştür.

Tablo 12. Temel Bileşenler Matrisi

	Faktör yükü	Madde	Faktör Yükü
m01	0,757	m16	0,730
m02	0,788	m17	0,580
m03	0,528	m18	0,521
m04	0,639	m19	0,512
m05	0,726	m20	0,484
m06	0,437		
m07	0,764		
m08	0,486		
m10	0,465		
m11	0,438		
m12	0,436		
m14	0,567		

3.5.2.2. Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeğinin Güvenilirlik Çalışması

Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinin güvenilirliğinin tespiti amacıyla yapılan ön uygulamasında, güvenilirlik düzeyi Tablo 13'teki gibi 0,812 olarak bulunmuştur.

Tablo 13. Güvenilirlik Analizi 1

Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
0,812	20

Ölçeği oluşturan maddelerin güvenilirlik düzeyine etkileri Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14. Ölçeği Oluşturan Maddelerin Güvenilirliğe Etkileri 1

	Madde Silindiğinde Ölçek Ortalaması	Madde Silindiğinde Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde Bütün Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach Alfa
m01	57,0400	70,911	,671	,792
m02	57,0000	70,698	,704	,791
m03	57,5867	70,781	,460	,799
m04	57,7667	70,543	,548	,795
m05	56,9333	70,559	,655	,792
m06	57,2067	73,494	,377	,804
m07	57,4733	68,882	,670	,788
m08	56,9933	72,302	,419	,802
m09	58,4000	84,295	-,277	,841
m10	57,6200	71,539	,419	,802
m11	57,0933	73,427	,340	,806
m12	57,8667	71,338	,376	,805
m13	59,0000	85,302	-,372	,839
m14	57,0733	72,149	,467	,800
m15	57,1867	76,421	,148	,817
m16	57,3867	68,547	,621	,790
m17	57,6400	71,118	,474	,799
m18	57,1133	72,115	,441	,801
m19	56,9600	72,710	,400	,803

	Madde Silindiğinde Ölçek Ortalaması	Madde Silindiğinde Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde Bütün Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach Alfa
m01	57,0400	70,911	,671	,792
m02	57,0000	70,698	,704	,791
m03	57,5867	70,781	,460	,799
m04	57,7667	70,543	,548	,795
m05	56,9333	70,559	,655	,792
m06	57,2067	73,494	,377	,804
m07	57,4733	68,882	,670	,788
m08	56,9933	72,302	,419	,802
m09	58,4000	84,295	-,277	,841
m10	57,6200	71,539	,419	,802
m11	57,0933	73,427	,340	,806
m12	57,8667	71,338	,376	,805
m13	59,0000	85,302	-,372	,839
m14	57,0733	72,149	,467	,800
m15	57,1867	76,421	,148	,817
m16	57,3867	68,547	,621	,790
m17	57,6400	71,118	,474	,799
m18	57,1133	72,115	,441	,801
m19	56,9600	72,710	,400	,803
m20	57,5267	71,070	,422	,802

Tablo 14’te Cronbach Alfa değerleri incelendiğinde 9 ve 13’üncü maddelerin ölçeğin iç tutarlılığını olumsuz etkilediği; ayrıca bu maddelerin ölçekten çıkartılmaları halinde güvenilirliğin artacağı tespit edilmiştir. Bu çerçevede söz konusu maddeler ölçekten çıkartılmış ve belirlenen bu maddelere ait güvenilirlik düzeyi Tablo 15’teki gibi tekrar analiz edilmiştir.

Tablo 15. Güvenilirlik Analizi 2

Cronbach's Alpha	Madde sayısı
0,867	18

Ölçeğin analiz edilen maddelerinin güvenilirliğe etkileri ise Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. Ölçeği Oluşturan Maddelerin Güvenilirliğe Etkileri 2

	Madde Silindiğinde Ölçek Ortalaması	Madde Silindiğinde Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde Bütün Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach Alfa
m01	53,5067	80,520	,668	,854
m02	53,4667	80,345	,698	,854
m03	54,0533	80,641	,445	,862
m04	54,2333	80,529	,522	,858
m05	53,4000	80,309	,640	,855
m06	53,6733	83,107	,386	,864
m07	53,9400	78,419	,664	,853
m08	53,4600	81,310	,460	,861
m10	54,0867	81,449	,404	,863
m11	53,5600	81,819	,422	,862
m12	54,3333	81,043	,374	,866
m14	53,5400	81,646	,479	,860
m15	53,6533	85,100	,219	,871
m16	53,8533	77,509	,650	,853
m17	54,1067	80,244	,503	,859
m18	53,5800	81,722	,446	,861
m19	53,4267	81,709	,444	,861
m20	53,9933	81,000	,406	,864

Tablo 16’da Cronbach Alfa değerleri incelendiğinde 15’inci maddenin ölçeğin iç tutarlılığını olumsuz etkilediği ve ölçekten çıkartılması halinde güvenilirliğin artacağı belirlenmiştir. Bu çerçevede söz konusu madde ölçekten çıkartılarak analiz Tablo 17’deki gibi tekrarlanmıştır.

Tablo 17. Güvenilirlik Analizi 3

Cronbach's Alpha	Madde sayısı
0,871	17

Tekrarlanan analiz sonrasında ölçeğin iç tutarlılığının $\alpha = 0,867$ ’den, $\alpha = 0,871$ ’e yükseldiği belirlenmiştir. Ölçeği oluşturan maddelere ait değerler Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Ölçeği Oluşturan Maddelerin Güvenilirliğe Etkileri 3

	Madde Silindiğinde Ölçek Ortalaması	Madde Silindiğinde Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde Bütün Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach Alfa
m01	50,2267	75,640	,678	,858
m02	50,1867	75,495	,706	,858
m03	50,7733	75,760	,451	,866
m04	50,9533	75,374	,547	,862
m05	50,1200	75,610	,636	,859
m06	50,3933	78,321	,382	,868
m07	50,6600	73,434	,683	,856
m08	50,1800	76,887	,437	,866
m10	50,8067	76,667	,403	,868
m11	50,2800	77,693	,380	,869
m12	51,0533	76,051	,384	,870
m14	50,2600	76,878	,477	,865
m16	50,5733	72,703	,658	,857
m17	50,8267	75,473	,504	,864
m18	50,3000	76,936	,444	,866
m19	50,1467	76,998	,438	,866
m20	50,7133	75,937	,421	,868

Tablo 18’de Cronbach Alfa değerleri incelendiğinde herhangi bir maddenin ölçekten çıkarılmasının güvenilirliği arttırmayacağı tespit edilmiş ve asıl uygulamada kullanılacak ölçek yapısı 17 madde olarak belirlenmiştir.

3.5.3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Araştırmada, deney grubu öğrencilerinin zihin haritalama tekniği kullanılarak işlenen Sosyal Bilgiler dersinde başarı ve tutumlarına ilişkin görüşlerini tespit etmek için yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmacılar bir yandan önceden hazırladıkları soruları sorarken, diğer yandan bu sorularla ilgili daha ayrıntılı bilgi almak amacıyla ek sorular sorabilir; bununla birlikte bazı soruların soru yapılarını ve sıralamalarını değiştirebilirler (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 122).

Eğitimde temel alınan payda öğrencidir. Dolayısıyla öğrencilerin eğitim alanında yapılan farklı uygulamalara ilişkin görüşlerini belirtmesi, araştırmaların daha sağlam temellere oturtulması ve öğrencilerin uygulamaya ilişkin öz değerlendirmelerini yapabilmeleri açısından önemli olduğu düşünülmektedir (Korkmaz, 2007, s. 394). Bu amaçla çalışmanın veri toplama araçlarına yarı yapılandırılmış görüşme soruları da eklenmiştir. Deneysel sürece yönelik görüşlerin tespit edilmeye çalışıldığı sorular, ilk önce araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Daha sonra, hazırlanan denemelik görüşme soruları ile ilgili 2010-2011 eğitim öğretim yılında görev yapan 5 farklı ilköğretim dördüncü sınıf öğretmeninin görüşü alınmıştır. Ayrıca soruların araştırmanın problemine ve amacına hizmet edip etmediğine yönelik iki farklı uzmanın görüşü alınmıştır. Alınan görüşler doğrultusunda hazırlanan denemelik sorular, deney ve kontrol grubu haricinde ilköğretim dördüncü sınıfa devam eden iki tane dördüncü sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Sorular üzerinde gereken düzeltmeler yapıldıktan sonra görüşme sorularına son şekli verilmiştir (EK. 13). Sorular, görüşme sorularında bulunması gereken niteliklere dikkat edilerek hazırlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, ss. 127-140). Hazırlanan sorular, deney grubu öğrencilerinin tamamına (18 kişi) sorulmuştur. Araştırmacı öğrencilerle birebir görüşmeler yapmıştır. Yapılan görüşmelerde, yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorular öğrencilere yöneltilmiş ve öğrencilerin bu sorulara verdikleri cevaplar ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Kaydedilen bu görüşmeler daha sonra bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Görüşmeler, 7 farklı günde 10 dakika ile 15 dakika arasında değişen zaman aralığında; uygulamanın yapıldığı okulun veli görüşme odasında gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalarda betimsel istatistiklerin yanı sıra, araştırmaya dahil edilen katılımcıların görüşlerinin yansıtılması, olay ve olguların kendi ortamları içinde tanımlanması ön planda tutulur (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 64). Bu görüşten hareketle, görüşme soruları ve bu sorulara yönelik çözümlenmelerde veriler kodlanıp, temalar bulunmuş; kod ve temalar organize edilerek, bulgular tanımlanıp yorumlanmıştır.

3.5.4. Zihin Haritası Değerlendirme Ölçeği

Çalışmada öğrencilerin yaptığı el çizimi zihin haritalarının değerlendirilmesinde, Goodnough ve Long (2002)'un önerdikleri ölçütler kullanılmıştır (akt., Bütüner, 2006, s. 31). EK. 17'de verilen ölçütlere göre, öğrencilerin çizdikleri zihin haritaları “kelime haznesi”, “bilimsel terim ve kavramların doğruluğu”, “bilginin organizasyonu” başlıkları altında değerlendirmeye alınmıştır. Çalışmada verilen “Doğal Afetler” başlıklı performans görevinin (EK. 16) değerlendirilmesinde de bu ölçütler kullanılmıştır.

3.6. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmanın bu bölümünde pilot uygulama, araştırmada kullanılan etkinliklerin ve ders planlarının hazırlanması, deney ve kontrol grubunda yürütülen uygulama süreci ile ilgili bilgiler verilmektedir. Çalışma ile ilgili uygulamaların yürütülebilmesi için gerekli idari düzenlemeler yapılmış ve bununla ilgili gerekli izin belgesi EK. 1'de sunulmuştur.

3.6.1. Pilot Uygulama

Araştırmanın pilot uygulaması, öğrenci profili açısından deney ve kontrol grubuna yakın olan Ardeşen Fatih İlköğretim Okulu 4-A sınıfında, 9 ders saatinde yürütülmüştür. Pilot uygulamada, asıl uygulama için hazırlanan ders planlarının ve etkinliklerin eksik yanlarının tespiti amaçlanmıştır. Uygulama öncesinde öğrencilere ve sınıf öğretmenine 1 ders saati süresince zihin haritalama tekniği ile ilgili bilgiler verilerek, basit bir zihin haritası yaptırılmıştır. Daha sonra, zihin haritalama tekniğinin yer aldığı ders planları ve çalışma kâğıtları 5E modeline göre 4-A sınıf öğretmeni tarafından uygulanmıştır. Uygulama sonunda sınıf öğretmeni ve öğrencilerden görüş alınmıştır. Uygulama ile ilgili olarak sınıf öğretmeni zihin haritalama tekniğinin 1 saatlik bir sürede anlatılmasının yetersiz olduğunu, öğrencilerin bu tekniği tam olarak bilmediklerinden dolayı zihin haritalarını istenilen düzeyde yapamadıklarını belirtmiştir. Dolayısıyla bu sürenin 2 ders saati (1 saat zihin haritaları ile ilgili genel bilgi + 1 saat uygulama) olarak belirlenmesinin daha yararlı olacağını söylemiştir. Bu görüş, asıl uygulamada söz

konusu bilgilendirmeye ilişkin sürede düzeltme yapılmasında etkili olmuştur. Ayrıca bazı öğrencilerin resim becerilerinin çok da iyi düzeyde olmadığını ve bunun da bu tekniği uygularken öğrenciyi olumsuz etkilediğini dile getirmiştir. Öte yandan, öğrencilerin uygulamada renkler ve şekilleri kullanırken oldukça eğlendiklerini belirtmiştir. Öğrenciler, zihin haritalamanın eğlenceli bir etkinlik olduğunu belirtmiş ve Sosyal Bilgiler dersinin konularını öğrenmede kolaylık sağladığını ifade etmişlerdir.

Pilot uygulama sonucunda elde edilen verilerin, asıl uygulamada karşılaşılabilecek olumsuzlukları giderilebileceği düşünülmüştür.

3.6.2. Araştırmada Kullanılan Etkinliklerin ve Ders Planlarının Hazırlanması

Çalışma kapsamında zihin haritası kullanımına dayalı etkinliklerin geliştirilme sürecinde, öncelikle konu başlıkları belirlenmiştir. Konu başlıklarına ilişkin olarak Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan konu başlıkları için önerilen ders saatleri göz önüne alınarak, 5E öğrenme modeline dayalı ders planları oluşturulmuştur (EK. 14 ve EK. 15). Ders planları hazırlanırken öğretim programında ve ders kitaplarında yer alan etkinlikler temel alınmıştır, ancak ders kitabındaki etkinliklerden bazıları uygulanmayıp, bunların yerine zihin haritaları yaptırılmıştır. Bu bağlamda, konu kapsamında ve ders planı içerisinde zihin haritalarının kullanılacağı aşamalar belirlenmiştir. Buna göre, zihin haritalarına ilişkin konu başlıkları, “Yaşadığımız Yer” ünitesi “Güvenli Yaşam” konusu; “Üretimden Tüketime” ünitesinde “Kaynağım Ne?”, “Alışverişteyim”, “Bilinçli Tüketici Miyiz?”, “Bizim İçin Çalışanlar” olarak belirlenmiştir. İlk konu başlığına 3 ders saati, ikinci konu başlığına 2 ders saati, üçüncü konu başlığına 3 ders saati, dördüncü konu başlığına 3 ders saati ve son konu başlığına 1 ders saati ayrılmış ve toplamda öğretim programında önerilen 12 ders saati (4 hafta) süresince dersler işlenmiştir.

3.6.3. Deney ve Kontrol Grubunda Yürütülen Uygulama Süreci

Çalışmanın uygulama sürecinde, deney ve kontrol grubundaki dersler araştırmacı tarafından işlenmiştir. Araştırmanın asıl uygulaması, 2010-2011

eğitim ğretim yılı ikinci döneminde, Kprky İlköğretim Okulunda 4-A sınıfında öğrenim gören 18 deney grubu ğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada ilköğretim dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler dersinde belirlenen konu başlıklarına yönelik zihin haritalarının etkililiği araştırılmıştır. Uygulama öncesinde deney ve kontrol grubuna akademik başarı testi uygulanmıştır. Testin analiz sonuçlarına göre, deney ve kontrol grubunda akademik başarı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı grlmştir. Bu sonuca göre, her iki grubun akademik olarak denk olduğu söylenebilir. Araştırma kapsamında deney ve kontrol grubu ğrencilerine Sosyal Bilgiler Tutum leği n test-son test ve kalıcılık testi olarak uygulanmıştır. Gruplara n test olarak uygulanan Sosyal Bilgiler tutum ölçeğinde, deney grubu puanlarının kontrol grubu puanlarından yüksek olduğu grlmştir.

Deney ve kontrol grubunda dersler, haftada 3 saat olmak üzere 4 hafta boyunca toplam 12 ders saati olarak işlenmiştir. Bu süreçte deney grubu ve kontrol grubundaki derslerin uygulanması araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Deney grubundaki derslerde Sosyal Bilgiler ders kitabında tespit edilen bazı etkinlikler yerine, zihin haritalama tekniği kullanılmıştır. Kontrol grubunda ise bütün etkinlikler ders kitabında yer alan şekilde uygulanmıştır. Her iki grupta da öğrencilere aynı görsel ve sunumlar izletilmiş; aynı materyaller kullanılmıştır.

Deney grubundaki öğrencilere, pilot uygulama sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda, araştırmacı tarafından 2 ders saati zihin haritaları hazırlama basamakları ve özelliklerine ilişkin deneysel uygulama dışında n uygulama yapılmıştır. Bu uygulamadan sonra derslerin işlenişine geçilmiştir. Dersler işlenmeden önce öğrencilerin yapacakları zihin haritaları için, boya kalemleri ve kğıtlar sınıfa getirilmiştir. Derslerin işleniş aşamasında, zihin haritaları bazı derslerde bireysel, bazılarında ise iki kişilik gruplar halinde yapılarak, aşağıdaki basamaklar takip edilmiştir:

❖ Hazırlanan ders planları doğrultusunda uygulama sürecinin birinci haftasında “Güvenli Yaşam” konusunda, afet ve afet türleri üzerinde durulmuştur. Dersin giriş bölümünde, doğal afetlerle ilgili öğrencilerin ne bildiklerine ilişkin

bir zihin haritası yaptırılmıştır (EK. 20.a). Ardından doğal afetlerle ilgili bir sunum izletilmiş ve gerekli açıklamalar yapılmıştır. Burada özellikle öğrencilerin en çok karıştırdığı, erozyon ve toprak kayması kavramları üzerinde durulmuş; Karadeniz’de en çok görülen doğal afet olan sel ile ilgili alınacak önlemler ve sel oluşumuna etki eden faktörlerden bahsedilmiştir. Hazırlanan çalışma kâğıdı (EK. 19.a) ders planında belirtildiği şekilde uygulanmıştır (EK. 14). Dersin sonuna doğru öğrencilerden doğal afetler konulu ikinci bir zihin haritası yapmaları istenmiş (EK. 20.b) ve ilk yaptıkları ile ikinci yaptıkları zihin haritaları üzerinde değerlendirmeler yapmaları istenmiştir. Bu değerlendirmelerde öğrencilerin çoğunun, en son yaptıkları zihin haritasında eksik bilgilerini tamamladıkları; bazılarının ise resim yaparken zorlandıkları için bilgileri kelimelerle aktarmaya çalıştıkları görülmüştür.

Depremle ilgili konuların işlenişinde EK 14’te sunulan ders planı uygulanmıştır. Bu uygulamada, deprem öncesinde hazırlanan deprem çantası ile ilgili görseller izletilmiştir. Daha sonra deprem sırasında yapılması gerekenlerle ilgili bir sunum izletilmiş ve 2 nolu çalışma kâğıdındaki etkinlikler yaptırılmıştır (EK. 19.b) Ardından öğrencilere derinleştirme basamağında bu konu ile ilgili bir zihin haritası yapmaları istenmiştir (EK. 20.c). Değerlendirme basamağında öğrencilerin bu haritalarda yaptıklarını anlatmaları sağlanmış ve öğrencilerin diğer öğrencilerle fikir alışverişinde bulunmaları sağlanmıştır.

Deprem sonrasında yapılması gerekenlerin işlendiği ders planında ise konu ile ilgili görsel sunumlardan sonra öğrencilerden ikili gruplar halinde deprem sonrası konulu zihin haritası yapmaları istenmiştir (EK. 20.d). Öğrenciler ders sonunda yaptıkları haritalarını sunarak, karşılıklı fikir alışverişinde bulunmuş; yanlış öğrenmelerini gidermeye çalışmışlardır. Ders sonunda “doğal afetler” konulu performans görevi verilmiş (EK. 16) ve konu ile ilgili zihin haritalarının değerlendirmesi değerlendirme ölçeğine göre yapılmıştır (EK. 17).

❖ Deneysel çalışmanın ikinci haftasında kaynakların ihtiyaçlarla ilişkilendirilmesine yönelik hazırlanan ders planları (EK. 15) uygulanmıştır. İhtiyaçların karşılanmasında hangi kaynakların kullanıldığıyla ilgili sunum izletilerek, kaynakların doğru şekilde kullanılmasının önemine dikkat çekilmiştir.

Çalışma kitabı s. 59'daki etkinlik yerine, dersin sonunda değerlendirme etkinliği olarak “kaynaklar” konulu zihin haritası (EK. 20.e) yaptırılmıştır. Bu etkinlik sonunda öğrencilerin haritalarını değerlendirmeleri istenmiştir. Öğrencilerin kaynakları ihtiyaçlarla ilişkilendirmede yaptıkları hatalar ve eksikler arkadaşlarıyla yaptıkları tartışmalarla düzeltilmeye çalışılmıştır.

Bütçe ve bütçenin ihtiyaçlarla ilişkilendirilmesi konusunda yapılan ders planında (EK.15) ders kitabındaki etkinlikler aynen uygulanmıştır. Bu derste zihin haritası yaptırılmamıştır.

Satın alınan ürünlerin belli standartlara göre değerlendirilmesine ilişkin hazırlanan ders planında (EK. 15), herhangi bir ürün alırken nelere dikkat edileceği konusunda öğrencilerin ön bilgisini yoklamak amacıyla dersin giriş bölümünde bir zihin haritası (EK. 20.f) yapmaları istenmiştir. Daha sonra öğrencilerin getirdiği malzemeler incelettirilmiştir ve TSE, SKT ile ilgili kısa bir sunum izletilmiş, bunların önemi ile ilgili genel açıklamalar yapılmıştır.

❖ Üçüncü haftada ürünlerin üzerinde bulunan amblemlerle ilgili çalışma kitabının 61. sayfasındaki etkinlik yaptırdıktan sonra, çalışma kitabının 62. sayfasında yer alan etkinlik yerine, dersi özetlemeleri için “Alışveriş” konulu zihin haritası (EK. 20.g) yaptırılmıştır. Değerlendirme bölümünde öğrencilerin yaptıkları bu harita ve bir önceki derste, dersin başında yaptıkları zihin haritası karşılaştırılmış; eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır. Bilinçli bir tüketici olarak hakların ve sorumlulukların farkında olunmasına ilişkin hazırlanan ders planında ise (EK. 15) 5E'ye göre, ders kitabındaki etkinliklere yer verilmiştir; zihin haritası yaptırılmamıştır.

❖ Dördüncü haftada tüketicilerin sorumlulukları ve herhangi bir sorunda izleyecekleri yasal yol ve başvurmaları gereken dernek ve kuruluşlara değinilerek, mesleklerin ihtiyaçlarla ilişkilendirildiği kazanıma yönelik ders planının uygulanmasına geçilmiştir (EK. 15). Dersin giriş kısmında sorulan soruya öğrencilerin verdiği cevaplardan sonra, getirilen resimler incelenerek mesleklerle ilgili sunum izletilmiştir. Daha sonra ders kitabında 70. sayfada yer alan etkinlik yaptırılmıştır. Ardından 69. Sayfadaki etkinlik yerine “meslekler” konulu bir zihin haritası (EK. 20.h) yaptırılarak, mesleklerin ihtiyaçlarla

ilişkilendirilmesi sağlanmış ve haritalar üzerinde tartışılarak ders sona erdirilmiştir.

Araştırmacı, uygulama sürecinde zihin haritaları yapılırken öğrencilere hiçbir şekilde müdahale etmemiş, öğrencilerin ihtiyaç duyduğu durumlarda rehber görevi üstlenerek, öğrencilerin özgün zihin haritaları yapmalarını sağlamıştır.

4 haftalık öğrenme süreci sonrasında hem deney hem de kontrol grubunda yer alan öğrencilere akademik başarı testi ve Sosyal Bilgiler tutum ölçeği son test olarak uygulanmış ve deneysel uygulama her iki grupta da aynı anda tamamlanmıştır. Son testten bir ay sonra da aynı testler kalıcılık testi olarak kullanılmıştır. Ayrıca öğrencilerin dersler hakkındaki görüş ve düşüncelerini belirlemek için deney grubu öğrencilerinin tamamı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

3.7. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

3.7.1. Nicel Verilerin Çözümlemesi

Çalışma kapsamında elde edilen nicel verilerin çözümlemesinde SPSS 18.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar (Frekans, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği için Açıklayıcı Faktör analizi uygulanarak yapı geçerliliği ortaya çıkarılmış, genel güvenilirlik için Cronbach's Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach's Alpha Katsayısının değerlendirilmesinde, Özdamar (2004, s.633)'ın aşağıda belirttiği kriterler dikkate alınmıştır;

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirirdir.

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Nicel verilerin karşılaştırılmasında iki grup durumunda, parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Her grubun ön-test, son-test ve kalıcılık testleri arasında anlamlı bir fark olup

olmadığını belirlemek amacıyla Friedman testi kullanılmış ve post-hoc test olarak Wilcoxon Signed Rank testi kullanılmıştır.

Sonuçlar % 95 güven aralığında, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde çift yönlü olarak değerlendirilmiştir.

3.7.2. Nitel Verilerin Çözümlemesi

Araştırmanın sonunda deney grubu öğrencileriyle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, nitel araştırma analizi yöntemlerinden içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizinde araştırmacı elde ettiği verileri inceleyerek, anlamlı bölümlere ayırır ve kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan bu bölümleri kodlar; ancak bu yöntemde kodlamanın doğru şekilde yapılabilmesi için, veriler üzerinde tekrar tekrar çalışılması gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 228). Buradan hareketle, kodlamaların mümkün olduğunca hatasız yapılabilmesi için danışmanla bir araya gelinerek, kodlar üzerinde tartışılmıştır. Danışmanla fikir birliği sağlandıktan sonra kodlar, temalar altında toplanmış ve frekansları hesaplanarak yorumlanmıştır. Bulguların yorumlanması kısmında, görüşme yapılan öğrencilere kodlar verilerek, öğrencilerin görüşlerinden alıntılar yapılmıştır.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde uygulama sonucu elde edilen nicel ve nitel verilerin bulgularına ver verilmiştir.

4.1. NİCEL VERİLERE İLİŞKİN BULGULAR

Çalışmada Akademik Başarı Testi ve Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği'nden elde edilen veriler bu başlık altında sunulmuştur.

4.1.1. SOSYAL BİLGİLER DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında çalışmanın birinci alt amacı olan İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde zihin haritalama tekniğinin uygulandığı deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik ön test- son test- kalıcılık testi tutum puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına yönelik elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1.1.1. Deney ve Kontrol Grubunun Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Test Puanlarının Karşılaştırılması

Deneyisel uygulama öncesinde grupların Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutum puanlarını tespit etmek amacıyla deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği puanları non-parametrik istatistiksel tekniklerden olan Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Ön teste ait bulgular Tablo 19'da yer almaktadır.

Tablo 19. Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Test Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	Ss	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	Z	p
Deney	18	50,333	4,728	19,44	350,00	73,000	-2,019	.043
Kontrol	14	46,286	7,680	12,71	178,00			

Tablo 19 incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” ön test uygulamasından aldıkları puan ortalaması 50,333,

kontrol grubunda ise 46,286 olarak tespit edilmiştir. Ortalama puanlarından elde edilen verilerin anlamlılığının tespit edilebilmesi için p değeri incelenmelidir. Bu inceleme sonucu deney grubundaki öğrencilerin ön test tutum düzeylerinin, kontrol grubuna göre anlamlı olarak yüksek olduğu tespit edilmiştir ($Z=-2,019$; $p=.043>.05$). Ayrıca grupların tutum puanları sıra ortalamasına bakıldığında deney grubu sıra ortalamasının 19,44, kontrol grubu sıra ortalamasının 12,71 olduğu görülmektedir. Bu sonuç, deney grubu öğrencilerinin uygulama öncesinde Sosyal Bilgiler dersine karşı kontrol grubu öğrencilerinden daha olumlu bir tutum içerisinde olduğunu göstermektedir. Araştırmada sınıfların tutum düzeylerinin eşitlenmesi için yapılabilecek herhangi bir değişikliğin akademik başarı düzeylerinin eşitliğine etki edeceği düşünülerek, araştırma akademik başarı düzeylerinin eşit olması temel alınarak yürütülmüştür.

4.1.1.2. Deney ve Kontrol Grubunun Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama süreci sonunda uygulanan Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği son testi puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığının tespit edilmesi için yapılan Mann Whitney U Testi analiz sonuçları Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Son Test Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	Ss	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	Z	p
Deney	18	50,056	5,319	19,06	343,00	80,000	-1,751	.080
Kontrol	14	45,214	11,564	13,21	185,00			

Tablo 20’de deney grubundaki öğrencilerin “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” son test uygulamasından aldıkları puan ortalaması 50,056, kontrol grubunda ise 45,214 olarak tespit edilmiş olup iki grup arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($Z=-1,751$; $p=.080>.05$). Ayrıca grupların tutum puanları sıra ortalamasına bakıldığında deney grubu sıra ortalamasının 19,44, kontrol grubu sıra ortalamasının 12,71 olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarında uygulama süreci sonunda anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Ancak son test ortalama tutum puanları ile ön test tutum ortalama puanlarına

bakıldığında her iki grubun ortalama tutum puanlarında bir düşüş olduğu tespit edilmiştir.

4.1.1.3. Deney ve Kontrol Grubunun Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Kalıcılık Testi Puanlarının Karşılaştırılması

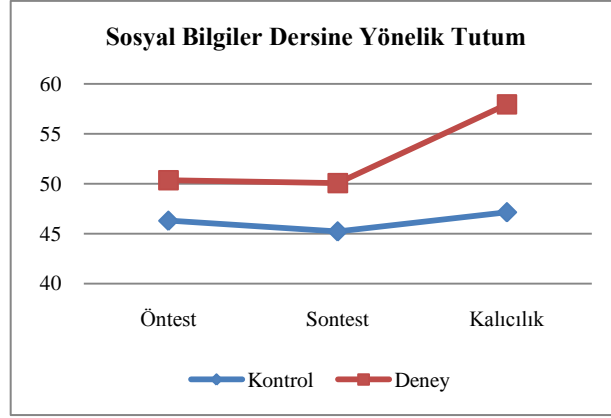
Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilere son test olarak uygulanan tutum ölçeği, uygulama sürecinden 4 hafta sonra kalıcılık testi olarak tekrar uygulanmıştır. Uygulanan Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeğinin kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığının tespit edilmesi için yapılan Mann Whitney U Testi analiz sonuçları Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	Ss	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	Z	p
Deney	18	57,944	8,033	20,92	376,50	46,500	-3,024	.002
Kontrol	14	47,143	9,929	10,82	151,50			

Tablo 21 incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” kalıcılık uygulamasından aldıkları puan ortalaması 57,944, kontrol grubunda ise 47,143 olarak tespit edilmiş olup, deney grubundaki öğrencilerin kalıcılık tutum düzeyleri, kontrol grubuna göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur ($Z=-3,024$; $p=.002<.05$). Ayrıca grupların tutum puanları sıra ortalamasına bakıldığında deney grubu sıra ortalamasının 20,92, kontrol grubu sıra ortalamasının 10,82 olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile deney grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının kalıcılığında kontrol grubuna göre bir artış olduğu tespit edilmiştir.

Deney ve Kontrol grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Test, Son Test ve Kalıcılık Testi’nden aldıkları ortalama puanların grafiği Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Ortalama Puanları Grafiği

4.1.1.4. Deney Grubunun Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Puanlarının Karşılaştırılması

Deney grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik ön-test, son-test ve kalıcılık testi ölçümlerinden aldıkları tutum puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Friedman testi uygulanmıştır. Tablo 22’de Deney grubu ön test-son test ve kalıcılık testleri puanlarına ilişkin yapılan Friedman testi sonuçları görülmektedir.

Tablo 22. Deney Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Friedman Testi Sonuçları

Grup	Ölçümler	N	Ortalama	Ss	Sıra Ortalaması	X^2	Sd	p
	Ön Test		50,33	4,728	1,53			
Deney	Son Test	18	50,06	5,319	1,86	11,239	2	.004
	Kalıcılık		57,94	8,033	2,61			

Tablo 22 incelendiğinde deney grubunda akademik başarı ön test-son test-kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($X^2_{(sd=2, N=14)}=11,239, p=.004<.05$). Bu anlamlılığın hangi değişkenlerden kaynaklandığını belirlemek için ikili karşılaştırmaların yapıldığı Wilcoxon testi sonuçlarının incelenmesi gerekmektedir. Posthoc testi olarak yapılan Wilcoxon testi sonuçları Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23. Deney Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test ve Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Wilcoxon Testi Sonuçları

Değişkenler		N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	Wilcoxon (Z)	p
Son Test-Ön Test	Negatif Sıra	7	10,00	70,00	-,309	.758
	Pozitif Sıra	10	8,30	83,00		
	Eşit	1				
Kalıcılık-Ön Test	Negatif Sıra	2	11,50	23,00	-2,726	.006
	Pozitif Sıra	16	9,25	148,00		
	Eşit	0				
Kalıcılık-Son Test	Negatif Sıra	5	5,60	28,00	-2,508	.012
	Pozitif Sıra	13	11,00	143,00		
	Eşit	0				

Tablo 23 incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin ön teste göre son test sosyal bilgilere yönelik tutum düzeylerindeki değişim istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır ($Z = -,309$; $p = .758 > 0,05$). Deney grubundaki öğrencilerin ön teste göre kalıcılık açısından tutum düzeylerindeki artışa bakıldığında ise anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($Z = -2,726$; $p = .006 < 0,05$). Aynı şekilde son teste göre kalıcılık yönünden de Sosyal Bilgilere yönelik tutum düzeylerindeki artış istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($Z = -2,508$; $p = .012 < 0,05$). Sonuç olarak Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği'nden elde edilen veriler, deney grubu öğrencileri için kalıcılık-ön test ve kalıcılık-son test ölçümlerinde anlamlılık göstermiştir.

4.1.1.5. Kontrol Grubunun Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Puanlarının Karşılaştırılması

Kontrol grubu öğrencilerinin ön-test, son-test ve kalıcılık testi ölçümlerinden aldıkları tutum puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Friedman testi uygulanmıştır. Tablo 24'te kontrol grubu ön test-son test ve kalıcılık testleri puanlarına ilişkin yapılan Friedman testi sonuçları görülmektedir.

Tablo 24. Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Friedman Testi Sonuçları

Grup	Ölçümler	N	Ortalama	Ss	Sıra Ortalaması	X^2	Sd	p
	Ön Test		46,29	7,680	2,00			
Kontrol	Son Test	14	45,21	11,564	1,82	,926	2	.629
	Kalıcılık		47,14	9,929	2,18			

Tablo 24 incelendiğinde kontrol grubunda Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği ön test-son test-kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($X^2_{(sd=2, N=14)}=.926, p=.629>.05$).

4.1.2.AKADEMİK BAŞARI TESTİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında çalışmanın ikinci alt amacı olan İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde zihin haritalama tekniğinin uygulandığı deney ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı ön test- son test- kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı hususunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1.2.1. Deney ve Kontrol Grubunun Akademik Başarı Ön Test Puanlarının Karşılaştırılması

Deneyisel uygulama öncesinde grupların akademik başarı puanları açısından denk olup olmadığının belirlenmesi amacıyla deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test akademik başarı puanları non-parametrik istatistiksel tekniklerden olan Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Ön teste ait bulgular Tablo 25’te yer almaktadır.

Tablo 25. Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Ön Test Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	Ss	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	Z	p
Deney	18	14,556	3,601	18,14	326,50			
Kontrol	14	13,714	4,615	14,39	201,50	96,500	-1,127	.260

Tablo 25’e bakıldığında deney ve kontrol gruplarına uygulanan akademik başarı ön test sonuçlarına göre gruplar arası başarıda anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($Z=-1,127; p=.260>.05$). Ayrıca deney grubunda yer alan öğrencilerin ön test puanlarının sıra ortalaması 18,14, kontrol grubundaki

öğrencilerin ön test puanlarının sıra ortalaması 14,39 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda yarı deneysel uygulamaya başlamadan önce gruplar arasındaki akademik başarı düzeyinin benzer olduğu söylenebilir. Bir diğer ifade ile deney ve kontrol grubunun başarı durumları açısından hazır bulunuşluk düzeyleri arasında araştırma sonucunu etkileyecek bir fark bulunmamış ve araştırmanın birbirine yakın düzeyde iki sınıfta gerçekleştirilmiştir.

4.1.2.2. Deney ve Kontrol Grubunun Akademik Başarı Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama süreci sonunda uygulanan akademik başarı son testi puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığının tespit edilmesi için yapılan Mann Whitney U Testi analiz sonuçları Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26. Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Son Test Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	Ss	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	Z	p
Deney	18	17,222	3,507	18,86	339,50	83,500	-1,621	0.105
Kontrol	14	14,143	6,037	13,46	188,50			

Tablo 26 incelendiğinde uygulama sonucunda yapılan son testin analizlerine göre, deney grubu ve kontrol grubu arasında başarı açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür ($Z=-1,621$; $p=.105>.05$). Bununla birlikte grupların sıra ortalamaları incelendiğinde deney grubunun sıra ortalamasının 18,86, kontrol grubunun sıra ortalamasının 13,46 olduğu görülmüştür. Ayrıca deney grubundaki öğrencilerin son test uygulamasından aldıkları puan ortalaması 17,222, kontrol grubundaki öğrencilerin puan ortalaması ise 14,143 olarak tespit edilmiştir.

4.1.2.3. Deney ve Kontrol Grubunun Akademik Başarı Kalıcılık Testi Puanlarının Karşılaştırılması

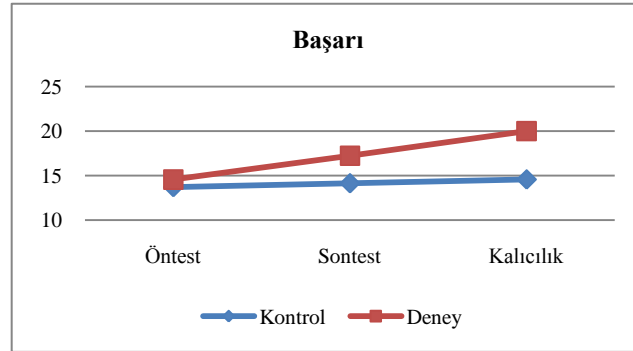
“Akademik Başarı Testi” deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilere, son test uygulamasından 4 hafta sonra tekrar yapılmıştır. Bu öğrencilerin kalıcılık

testinden aldıkları puanların Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	Ss	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	Z	p
Deney	18	20,000	4,256	20,27	373,00	50,000	-2,897	.004
Kontrol	14	14,571	5,049	11,07	155,00			

Tablo 27’ye bakıldığında, öğrencilerin son test uygulamasından 4 hafta sonra yapılan kalıcılık testi sonuçlarının analizine göre deney ve kontrol grupları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($U=50,000$; $p=.004<.05$). Öğrencilerin sıra ortalaması puanlarına bakıldığında deney grubu öğrencilerinin sıra ortalaması puanlarının 20,27, kontrol grubu öğrencilerinin sıra ortalaması puanlarının 11,07 olduğu görülmektedir. Bununla birlikte deney grubu öğrencilerinin ortalama puanları 20,000, kontrol grubu öğrencilerinin ise 14,571’dir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Akademik Başarı Ön Test, Son Test ve Kalıcılık Testi’nden aldıkları ortalama puanların grafiği Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Ortalama Puanları Grafiği

4.1.2.4. Deney Grubunun Akademik Başarı Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Puanlarının Karşılaştırılması

Deney grubu öğrencilerinin ön-test, son-test ve kalıcılık testi ölçümlerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla

Friedman testi uygulanmıştır. Tablo 28’de deney grubu ön test-son test ve kalıcılık testleri puanlarına ilişkin yapılan Friedman testi sonuçları görülmektedir.

Tablo 28. Deney Grubu Akademik Başarı Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Friedman Testi Sonuçları

Grup	Ölçümler	N	Ortalama	Ss	Sıra Ortalaması	X^2	Sd	p
	Ön Test		14,56	3,601	1,47			
Deney	Son Test	18	17,22	3,507	1,83	14,600	2	.001
	Kalıcılık		20,00	4,256	2,69			

Tablo 28 incelendiğinde deney grubunda akademik başarı ön test-son test-kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($X^2_{(sd=2, N=18)}=14,600$; $p=.001<.05$). Bu anlamlılığın hangi değişkenlerden kaynaklandığını belirlemek için ikişerli gruplar halinde karşılaştırmaların yapıldığı Wilcoxon testi sonuçlarının incelenmesi gerekmektedir. Posthoc testi olarak yapılan Wilcoxon testi sonuçları Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29. Deney Grubu Akademik Başarı Ön Test-Son Test ve Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Wilcoxon Testi Sonuçları

Değişkenler		N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	Wilcoxon (Z)	p
Son Test-Ön Test	Negatif Sıra	5	5,00	25,00	-2,449	.014
	Pozitif Sıra	12	10,67	128,00		
	Eşit	1				
Kalıcılık-Ön Test	Negatif Sıra	3	2,67	8,00	-3,380	.001
	Pozitif Sıra	15	10,87	163,00		
	Eşit	0				
Kalıcılık-Son Test	Negatif Sıra	2	7,75	15,50	-2,900	.004
	Pozitif Sıra	15	9,17	137,50		
	Eşit	1				

Tablo 29 incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin ön teste göre son test başarı düzeylerindeki değişim istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($Z= -$

2,449; $p=.014<.05$). Aynı şekilde deney grubu öğrencilerinin ön teste göre başarı kalıcılık düzeylerindeki değişimi de istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($Z= -3,380$; $p=.001<.05$). Deney grubu öğrencilerine uygulanan son teste göre kalıcılık testi sonuçlarının analizinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($Z= -2,900$; $p=.004<.05$).

Analiz sonuçlarına göre, deney grubu öğrencilerinin “Akademik Başarı Testi” ön test-son test, ön test-kalıcılık testi ve son test-kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılığın bulunduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, zihin haritalama tekniği ile yapılan etkinliklerin öğrencilerin başarılarını uygulama sonrasında ve daha sonra yapılan ölçümlerde anlamlı ölçüde arttırdığını göstermektedir.

4.1.2.5. Kontrol Grubunun Akademik Başarı Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Puanlarının Karşılaştırılması

Kontrol grubu öğrencilerinin ön-test, son-test ve kalıcılık testi ölçümlerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Friedman testi uygulanmıştır. Tablo 30’da kontrol grubu ön test-son test ve kalıcılık testleri puanlarına ilişkin yapılan Friedman testi sonuçları görülmektedir.

Tablo 30. Kontrol Grubu Akademik Başarı Ön Test-Son Test-Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Friedman Testi Sonuçları

Grup	Ölçümler	N	Ortalama	Ss	Sıra Ortalaması	X^2	Sd	p
	Ön Test		13,71	4,615	1,93			
Kontrol	Son Test	14	14,14	6,037	1,79	1,857	2	.395
	Kalıcılık		14,57	5,049	2,29			

Tablo 30 incelendiğinde kontrol grubunda akademik başarı ön test-son test-kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($X^2_{(sd=2, N=14)}=1,857, p=.395>.05$).

4.2. NİTEL VERİLERE İLİŞKİN BULGULAR

Uygulama sonrasında zihin haritalama tekniğinin Sosyal Bilgiler dersinde uygulanmasına yönelik öğrenci görüşlerini tespit etmek amacıyla deney grubunda yer alan öğrencilerin tamamı (18 kişi) ile görüşmeler yapılmıştır. Bu amaçla EK. 13'te yer alan sorular, öğrencilere yöneltilmiştir. Öğrencilerden alınan cevaplar doğrultusunda yapılan içerik analizinde, cevaplar tablolştırılmış; yüzde ve frekanslar oluşturulmuştur. Tablolarda önemli olduğu düşünülen kodlamalar, öğrenci cümlelerinden örneklerle desteklenmiştir.

Soru 1: Zihin haritalarıyla işlenen Sosyal Bilgiler derslerini, bu teknik dışındaki diğer etkinliklerle yapılan Sosyal Bilgiler dersleri ile karşılaştırdığınızda hangi farkı gözlemlediniz?

Öğrencilerin 15'i zihin haritalarıyla işlenen Sosyal Bilgiler derslerinin diğer etkinliklerle işlenen Sosyal Bilgiler dersinden farklı olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Bu farklılıklar teknik açısından ve konu açısından olmak üzere iki kod altında toplanmıştır. 3 öğrenci ise zihin haritalarıyla işlenen derslerin diğer etkinliklerle işlenen derslerden her hangi bir farklılığı olmadığı görüşünü savunmuştur. Öğrencilerin verdikleri cevapların kodlara dağılımı Tablo 31'de verilmiştir.

Tablo 31. Sosyal Bilgiler Dersinin Farklılığına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tema	Kodlar	Tekrar Eden Öğrenciler	f	%	
Farklılık Var	Zihin Haritalama Tekniği Açısından	Ö1, Ö5, Ö7, Ö8, Ö11, Ö13, Ö15, Ö16, Ö18	9	50	
		Daha fazla bilgi öğrenme	Ö2, Ö9	2	11,1
		Örneklerle öğrenme	Ö17	1	5,5
		Kolay öğrenme	Ö4	1	5,5
		Eğlenerek öğrenme	Ö6	1	5,5
	Konu Açısından	Ö3	1	5,5	

	Toplam	15	83,33
Farklılık Yok	Ö10, Ö12, Ö14	3	16,7

Tablo 31’de öğrenci görüşleri “*Zihin Haritalama Tekniği Açısından*” ve “*Konu Açısından*” olmak üzere iki kod altında toplanmıştır. “*Zihin Haritalama Tekniği Açısından*” kodu altındaki görüşler, tekniğin öğrenmeye etkisine yönelik başlıklar halinde incelenmiştir. Bu başlıklar, “*Daha Fazla Bilgi Öğrenme*”, “*Örneklerle Öğrenme*”, “*Kolay Öğrenme*” ve “*Eğlenerek Öğrenme*” olarak belirlenmiştir. Bu görüşlerde farklılığın sadece zihin haritası tekniğinden kaynaklandığını belirten öğrenci sayısı 9’dur. Öğrencilerden 2’si derslerdeki farklılığın zihin haritalama tekniğinin daha fazla bilgi öğrenmeyi sağlamasından; 1’er tanesi örneklerle öğrenmeyi, kolay öğrenmeyi ve eğlenerek öğrenmeyi sağlamasından kaynaklandığı yönünde görüş bildirmiştir. Öğrencilerden 1 tanesi de derslerdeki farklılığın konulardan kaynaklandığını söylemiştir. 3 öğrenci, zihin haritalarıyla işlenen derslerin, diğer etkinliklerle işlenen Sosyal Bilgiler dersinden farklı olmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Konuya ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“*Önceki Sosyal Bilgiler dersinde zihin haritaları kullanmıyorduk, şimdi zihin haritalarının nasıl bir şey olduğunu öğrenmiş oldum. Resimler kullandım, bildiklerimi tek kelimeyle ifade ettim.*”(Ö1)

“*Fark vardı, siz zihin haritası yaptırınız. Daha önceden bunu çok kullanmıyorduk.*”(Ö5)

“*Sizin dersinizde zihin haritaları çizdik, önceki derslerimizde öğretmenimiz fotokopi ya da başka şeyler veriyordu, onları yapıyorduk.*”(Ö7)

“*Bu derste zihin haritası yapmış olduk ve bu derste daha fazla şey öğrendik. Resimler yaptık, dersleri resimler yaparak işledik.*”(Ö2)

“*Farklı konular vardı, bir de bu derste zihin haritaları yaptık ama diğerlerinde deftere yazıyorduk daha çok.*”(Ö3)

“*Hayır, bir fark yoktu; diğer derslerde de öğreniyordum, şimdi de öğrendim.*”(Ö10)

“*Diğer derslerimizle bir farkı yoktu; burada da çok şey öğrendim, önceki derslerde de.*”(Ö12)

Soru 2.a: Güvenli Yaşam konusunda doğal afetler üzerine yaptığınız zihin haritaları size hangi yönden katkı sağlamıştır?

Görüşmeye alınan bütün öğrenciler bu soruya yanıt vermiştir. Öğrenciler doğal afetler üzerine yapılan zihin haritalarının kendilerine oldukça katkı sağladığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin bu soruya yönelik görüşlerinin kodları, frekans ve yüzde değerleri Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32. Güvenli Yaşam Konusunda Yapılan Zihin Haritalarının Katkısına Yönelik Öğrenci Görüşleri

Kodlar	Tekrar Eden Öğrenciler	F	%
Eksik Ya Da Yanlış Bilgiyi Düzeltmede	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö16, Ö18	11	61,11
Önceki Bilgiyi Tekrar Etmeye	Ö5, Ö7, Ö8, Ö11, Ö15, Ö17	6	33,33
Yeni Bilgiyi Öğrenmede	Ö14	1	5,55

Tablo 32’de görüldüğü gibi, doğal afetler üzerine yapılan zihin haritalarının katkısına ilişkin öğrenci görüşleri “Eksik Ya Da Yanlış Bilgiyi Düzeltmede”, “Önceki Bilgiyi Tekrar Etmeye”, “Yeni Bilgiyi Öğrenmede” olmak üzere üç kod altında toplanmıştır. Öğrencilerin 11’i zihin haritalarının doğal afetlerle ilgili eksik ya da yanlış bilgilerinin düzeltilmesinde katkı sağladığı yönünde görüş bildirmiştir. Öğrenciler bu görüşlerini bildirirken, eksikliklerinin hangi alanda olduğunu belirterek bu soruyu cevaplamışlardır. Bu öğrencilere ait görüşlerin örnekleri bu sorunun ikinci kısmında verilecektir. 6 öğrenci zihin haritalarının doğal afetlerle ilgili önceki bilgilerini tekrar etmelerini sağladığını söylemiştir. 1 öğrenci ise yeni bilgiler öğrenmede zihin haritasının katkı sağladığını belirtmiştir. Öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“Bu konuda eksikliğim yoktu. Sadece bildiklerimi çizdim ve tekrarlamış oldum.”(Ö5)

“Bu konuda bilmediğim yoktu, genelde hepsini biliyordum. Tekrar ettim.”(Ö7)

“Evet, doğal afetlere hazırlıklı olmamız konusunda çok şey öğrendim. Deprem çantasının 6 ayda bir kontrol edilmesi gerektiğini bilmiyordum, bu etkinliklerle öğrenmiş oldum.”(Ö14)

“Bu konuda eksikliğim yoktu, sadece tekrar etmemi sağladı.”(Ö17)

Soru 2.b: Zihin haritaları Güvenli Yaşam konusunda doğal afetlerle ilgili hangi yanlış ya da eksik bilgilerinizi düzeltmenize yardımcı olmuştur?

İkinci sorunun a seçeneğinde eksik bilgileri düzeltmede zihin haritalarının katkısı olduğu yönünde görüş bildiren 11 öğrenci, hangi bilgilerinde yanlışlıklar olduğunu ve bunları nasıl düzelttiklerini ikinci sorunun b seçeneğinde belirtmişlerdir. Tablo 33’te bu soruya ilişkin kodlar, frekanslar ve yüzdeler verilmiştir.

Tablo 33. Güvenli Yaşam Konusunda Yapılan Zihin Haritalarının Eksik Ya Da Yanlış Bilgileri Düzeltmesine Yönelik Öğrenci Görüşleri

Kodlar	Tekrar Eden Öğrenciler	f	%
Erozyon	Ö3, Ö9, Ö16, Ö18	4	22,22
Erozyon-Toprak Kayması	Ö2, Ö10, Ö6	3	16,7
Toprak Kayması	Ö1, Ö13, Ö12	3	16,7
Sel	Ö1	1	5,55
Deprem	Ö4	1	5,55
Tsunami	Ö12	1	5,55
Çölleşme	Ö16	1	5,55

Tablo 33’ten de anlaşılacağı üzere öğrencilerin bilgilerinde eksiklik ya da yanlışlık olduğunu düşündükleri ve bunları düzelttikleri konular “*Erozyon*”, “*Erozyon-Toprak Kayması*”, “*Toprak Kayması*”, “*Sel*”, “*Deprem*”, “*Tsunami*”, “*Çölleşme*” olmak üzere yedi kod altında toplanmıştır. Öğrencilerin 4’ü erozyon konusunda bilgilerinin eksik ya da yanlış olduğunu belirtirken, 3 öğrenci erozyon ve toprak kayması konularını birbirine karıştırdığını belirtmiştir; ayrıca 3 öğrenci de toprak kayması konusunda eksik bilgilerinin olduğunu ifade etmiştir. Sel, deprem, tsunami, çölleşme konuları ile ilgili eksik ya da yanlış bilgiye sahip olan öğrenci sayısı eşit ve 1’er kişidir. Öğrencilerin bu konuya yönelik görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Erozyonu, ne anlama geldiğini çok iyi bilmiyordum. Erozyonu mesela suyun toprağı çekmesi olarak biliyordum; meğer ağaçların olmadığı bir yerde toprağın yavaş yavaş gitmesiymiş.”(Ö3)

“Katkısı oldu, çünkü önceden erozyonu bilmiyordum. Rüzgar da erozyona sebep oluyormuş, bunu bilmiyordum. Siz zihin haritası yaptırınca, daha çok tekrar etmiş olduk ve öğrendim. Önceden çok iyi bilmiyordum.”(Ö9)

“Yarar sağladı, doğal afetlerde bilgi eksikliğini tamamladım. Erozyonu karıştırıyordum mesela, şimdi daha iyi öğrendim.”(Ö18)

“Sel konusunu daha iyi öğrendim. Toprak kaymasını az çok öğrendim ve bir de depremi öğrendim. Yanlış bildiğim konular vardı. Toprak kaymasının nasıl bir şey olduğunu tam olarak bilmiyordum, böyle daha iyi öğrendim.”(Ö1)

“Toprak kayması ve erozyonun önceden aynı şey olduğunu düşünüyordum, bunların farklı olduğunu öğrendim.”(Ö2)

“Çölleşmenin nasıl olduğunu bilmiyordum. Deprem çantasına neler koyacağını bilmiyordum; şimdi hepsi aklımda, kolayca öğrendim. Erozyon ve heyelanla ilgili bilmediklerim de varmış. Erozyon yavaş yavaş oluyormuş; toprak kayması hızlı bir şekilde oluyormuş.”(Ö6)

Soru 3.a: Üretimden tüketime ünitesinde yaptığınız zihin haritaları size hangi yönden yarar sağlamıştır?

Öğrencilerin tamamı bu soruya yanıt vermiştir. Öğrenciler bu üniteye yaptıkları zihin haritalarının kendilerine katkı sağladığı konusunda hemfikirdir. Ancak bu katkılar konusunda farklı görüşlere sahiptirler. Öğrencilerin bu soruya yönelik görüşlerinin kodları, frekans ve yüzde değerleri Tablo 34’te verilmiştir.

Tablo 34. Üretimden Tüketime Ünitesinde Yapılan Zihin Haritalarının Katkısına Yönelik Öğrenci Görüşleri

Kodlar	Tekrar Eden Öğrenciler	F	%
Önceki Bilgiyi Tekrar Etmede	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö16, Ö18	11	61,11
Eksik Ya Da Yanlış Bilgiyi Düzeltmede	Ö1, Ö2, Ö8, Ö9, Ö10, Ö15, Ö17	7	38,88
Yeni Bilgiyi Öğrenmede	Ö7, Ö9	2	11,1

Tablo 34’te üretimden tüketime ünitesinde yapılan zihin haritalarının katkısına yönelik tema başlığı altında öğrenci görüşleri üç kod halinde toplanmıştır. Bu kodlar; “Önceki Bilgiyi Tekrar Etmede”, “Eksik Ya Da Yanlış Bilgiyi Düzeltmede”, “Yeni Bilgiyi Öğrenmede” olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin 11’i zihin haritalarının üretimden tüketime ünitesinde önceki bilgilerinin tekrar edilmesi açısından katkı sağladığını belirtmiştir. 7 öğrenci ise zihin haritalarının bu üniteye eksik ya da yanlış bilgilerinin düzeltilmesi açısından kendisine katkı sağladığı yönünde görüş bildirmiştir. Öğrenciler bu görüşlerini

bildirirken, eksikliklerinin hangi alanda olduğunu belirterek bu soruyu cevaplamışlardır. Bu öğrencilere ait görüşlerin örnekleri bu sorunun ikinci kısmında verilecektir. Öğrencilerden 2’si yeni bilgiler öğrenmede zihin haritasının katkı sağladığını belirtmiştir. Öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“TSE, Son Kullanma Tarihi ve fiş konusunu biliyordum ama zihin haritaları ile tekrar etmiş oldum. Fiş almanın bu kadar önemli olduğunu bilmiyordum, öğrenmiş oldum.”(Ö1)

“Bu üniteye eksik bilgim yoktu. Biliyordum hepsini, tekrar etmiş oldum.”(Ö3)

“Bu üniteyi biliyordum, eksikğim yoktu. Tekrar ettim sadece.”(Ö4)

“Tüketici derneklerini çok iyi bilmiyordum; onları öğrenmiş oldum. Hem resimlerini filan çizdik, eğlenceli oldu.”(Ö7)

“Aldığımız fişleri geri verip haklarımızı kullanabileceğimizi bilmiyordum, bunu daha iyi öğrendim bu derste.”(Ö9)

Soru 3.b: Zihin haritaları bu ünite ile ilgili yanlış ya da eksik bildiklerinizi düzeltmenize yardımcı olmuştur?

Üçüncü sorunun a seçeneğinde üretimden tüketime ünitesinde eksik bilgileri düzeltmede zihin haritalarının katkısı olduğu yönünde görüş bildiren 7 öğrenci, hangi bilgilerinde yanlışlıklar olduğunu ve bunları nasıl düzelttiklerini aynı sorunun b seçeneğinde belirtmişlerdir. Tablo 35’te bu soruya ilişkin kodlar, frekanslar ve yüzdeler verilmiştir.

Tablo 35. Üretimden Tüketime Ünitesinde Yapılan Zihin Haritalarının Eksik Ya Da Yanlış Bilgileri Düzeltmesine Yönelik Öğrenci Görüşleri

Kodlar	Tekrar Eden Öğrenciler	f	%
Fiş almanın önemi	Ö1, Ö9, Ö17	3	16,7
TSE	Ö2, Ö8, Ö15	3	16,7
Alışverişte dikkat edilecek hususlar	Ö15	1	5,55
Son Kullanma Tarihi	Ö10	1	5,55

Öğrencilerin üretimden tüketime ünitesinde eksik ya da yanlış bildikleri konulara ilişkin kodlar “*Fiş Almanın Önemi*”, “*TSE*”, “*Alışverişte Dikkat Edilecek Hususlar*”, “*Son Kullanma Tarihi*” olmak üzere dört kod altında

toplanmıştır. Tablo 35’te de görüleceği üzere öğrencilerden 3 tanesi fiş almanın önemi konusunda bilgilerinde eksiklik olduğunu düşünürken, 3 tanesi de TSE damgası ile ilgili bilgilerinde eksikliklerinin olduğu kanısındadır. Alışverişte dikkat edilecek hususlar ve son kullanma tarihi ile ilgili bilgilerde yanlışlıkları olan öğrenci sayıları eşit ve 1 tanedir.

“Bu ünite de hepsini biliyordum ama TSE’ nin açılımını tam olarak bilmiyordum, bu derste bunu öğrenmiş oldum.”(Ö2)

“Alışveriş konusunda TSE damgasının ne olduğunu tam bilmiyordum ama resimlerini filan gördük, ben de çizdim daha iyi öğrendim.” (Ö8)

“Evet katkı sağladı; TSE damgası ile ilgili bilmediğim şeyler vardı. Mesela açılımını bilmiyordum. Alışveriş yaparken nelere dikkat edeceğimizi de harita çizerek daha iyi öğrendim, resimlerle.” (Ö15)

Soru 4. Güvenli Yaşam konusu ve Üretimden Tüketime ünitesinde yaptığımız zihin haritalarında, hangi konuyu daha iyi öğrendiğinizi düşündünüz? Neden?

Öğrencilerin tamamı bu soruyu yanıtlamıştır. Konu teması altında bakıldığında öğrencilerin Güvenli Yaşam konusunda öğrenme açısından daha olumlu görüşler belirttiği göze çarpmaktadır. Bu konuya ilişkin kodlar, frekans ve yüzde değerleri Tablo 36’da mevcuttur.

Tablo 36. Güvenli Yaşam Konusu ve Üretimden Tüketime Ünitesinde Yapılan Zihin Haritalarının Öğrenmeye Etkisinin Karşılaştırılmasına Yönelik Öğrenci Görüşleri

Tema	Kodlar		Tekrar Eden Öğrenciler	f	%
Güvenli Yaşam	Bilgi Edinme	Genel	Ö6, Ö7, Ö8, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18	8	44,44
		Erozyon	Ö2, Ö10	2	11,1
		Deprem	Ö1	1	5,55
	Tekrar		Ö11, Ö17	2	11,1
Üretimden Tüketime	Bilgi Edinme	Genel	Ö9	1	5,55
		SKT	Ö4	1	5,55
		TSE	Ö4	1	5,55

		Alışveriş	Ö1	1	5,55
		Meslekler	Ö5	1	5,55
		Fiş	Ö13	1	5,55
		Tekrar	Ö3, Ö11	2	11,1
Üretimden Tüketime ve Güvenli Yaşam	Bilgi Edinme	Genel	Ö1, Ö11	2	11,1

Tablo 36’da öğrencilerin Güvenli Yaşam konusu ve Üretimden Tüketime ünitesinde yaptıkları zihin haritalarının öğrenme açısından karşılaştırmalarına ilişkin görüşleri “*Güvenli Yaşam*”, “*Üretimden Tüketime*”, “*Üretimden Tüketime ve Güvenli Yaşam*” başlıkları altında üç kod halinde belirtilmiştir. Bu kodlara bakıldığında öğrencilerin 8 tanesi, genel olarak öğrenmede zihin haritalarının Güvenli Yaşam konusunda daha etkili olduğunu düşünmektedir. Öğrencilerden 2 tanesi erozyon konusunu öğrenmede zihin haritalarının daha etkili olduğunu savunmaktayken; 1 öğrenci de deprem konusunda zihin haritalarının daha iyi öğrenme sağladığı görüşündedir. Öğrencilerden 2 tanesi, zihin haritalarının Güvenli Yaşam konusunda öğrenilenleri tekrar etmede etkili olduğunu savunmuştur.

Üretimden Tüketime ünitesinde genel olarak zihin haritalarının daha etkili bir öğrenme sağladığını savunan 1 öğrenci vardır; bununla birlikte SKT, TSE Alışveriş, Meslekler ve Fiş konularında bilgi edinmede zihin haritalamanın etkili olduğunu savunan kişi sayısı eşit ve 1’er kişidir. Öğrencilerden 2 tanesi bu üniteye tekrar etmede zihin haritalarının daha etkili olacağını savunmuştur.

Zihin haritalama tekniğinin genel olarak her iki üniteye de bilgi edinmede etkili olduğunu savunan 2 öğrenci vardır. Öğrencilerin bu konuya yönelik görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Doğal afetler çünkü zararlarını daha iyi öğrenmiş oldum, resimlerle.”(Ö16)

“Doğal afetleri daha iyi öğrendim çünkü daha iyi anladım; hem eğlenceliydi, güzel bir etkinlikti.”(Ö15)

“Üretimden tüketime ünitesi çünkü fiş konusunda daha çok bilgi edindim.”(Ö13)

“Doğal afetler konusunu daha iyi öğrendim çünkü doğal afetlerin hepsini bilmiyordum ve zihin haritası yaparak daha eğlenceli oldu, daha iyi öğrendim.”(Ö12)

“Her ikisini de iyi öğrendim çünkü önceden bilgim vardı ve her ikisini de tekrar etmiş oldum.”(Ö11)

“Doğal afetler çünkü erozyonda zorlanmıştım; bunu daha iyi öğrenmiş oldum.”(Ö10)

“Üretim tüketim konusunu daha iyi öğrendim çünkü önceden çok az şey biliyordum; şimdi daha çok şey öğrendim ve zihin haritasını daha çok doldurdum.”(Ö9)

“Doğal afetleri daha iyi öğrendim çünkü zihin haritalarıyla eğlendim ve tekrar etmiş oldum.”(Ö8)

“Üretim tüketim ünitesinde meslekler konusunu daha iyi öğrendim; çünkü zihin haritasında en güzel çizdiğim bu konu oldu. Daha iyi öğrenmemi sağladı.”(Ö5)

“Üretim tüketim ünitesini daha iyi öğrendim. SKT ve TSE ye dikkat etmem gerektiğini öğrendim. Çünkü bunların bu kadar önemli olduğunu bilmiyordum.”(Ö4)

Soru 5. Zihin haritalarının çalışma ve ders kitaplarında olmasını ister misiniz? Niçin?

Görüşmeye alınan öğrencilerin tamamı bu soruya yanıt vermiştir. Öğrencilerden 2 tanesi zihin haritalarının ders kitaplarında yer almasına ilişkin olumsuz görüş bildirmiştir. Geri kalan öğrenciler zihin haritalarının ders kitaplarında kullanılması konusunda hemfikirdir. Ancak öğrencilerin bu konuda öne sürdükleri sebepler farklılık göstermektedir. Tablo 37’de konuya ilişkin kodlar, öğrencilerin bu kodlara yönelik frekans ve yüzdelik değerleri verilmiştir.

Tablo 37. Zihin Haritalarının Ders Kitaplarında Yer Alması İle İlgili Öğrenci Görüşleri

Tema	Kod	Tekrar Eden Öğrenciler	f	%	
İsterim	Öğrenme	Kolay	Ö1, Ö7, Ö5, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö16, Ö17	9	50
		Eğlenceli	Ö1, Ö10, Ö11, Ö15, Ö16	5	27,7
		Renk ve resimlerle	Ö2, Ö6	2	11,1

		Tekrar	Ö8	1	5,55
	Tasarruf	Kâğıt israfını önleme	Ö3, Ö9	2	11,1
İstemem	Çizimi zor		Ö18	1	5,55
	Dikkat dağıtır		Ö4	1	5,55

Öğrencilerin zihin haritalarının ders kitaplarında yer almasına yönelik görüşleri “İsterim” ve “İstemem” teması altında oluşturulmuştur. “İsterim” temasına yönelik görüşler “Öğrenme” ve “Tasarruf” olarak iki kod halinde belirlenmiştir. “Öğrenme” başlığı altına bakıldığında, öğrencilerin 9 tanesi, zihin haritalarının öğrenmeyi kolaylaştıracağı için kitaplarda yer alması gerektiği görüşündedir. 5 öğrenci ise zihin haritalarının eğlenceli olmasından dolayı kitaplarda yer alması gerektiğini düşünmektedir. Öğrencilerden 2 tanesi zihin haritalarında renk ve resimler bulunduğu için ders kitaplarında yer alması gerektiğini savunmaktadır. Öğrencilerden 1 tanesi, zihin haritalarının tekrar etmede yarar sağlayacağını düşündüğü için ders kitaplarında yer alması gerektiğini düşünmektedir. “Tasarruf” başlığı altına bakıldığında ise öğrencilerden 2 tanesi, kâğıt israfını önlemek için zihin haritalarının ders kitaplarında yer alması gerektiği görüşünde hemfikirdir.

Zihin haritalarının ders kitaplarında yer alması ile ilgili olarak “İstemem” teması altındaki öğrenci görüşleri “Çizimi Zor” ve “Dikkat Dağıtır” olmak üzere iki kod olarak belirlenmiştir. Buna göre, ders kitabında zihin haritasının çiziminin daha zor olacağına yönelik görüş bildiren 1 öğrenci vardır. Zihin haritasının ders kitaplarında olmasının dikkati dağıtacağını düşünen öğrenci sayısı da 1 kişidir. Bu konuya ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“Evet, isterim. Çünkü yapması çok eğlenceli ve kolay. Vaktimi onunla geçiririm.”(Ö1)

“Evet, isterdim; çünkü kitaplarda renkli ve resimli şeyler olmasını isterdim. Ders kitaplarında daha çok yazıyla anlatılıyor. Zihin haritalarında daha çok resim ve renk var; bu benim için daha kolay.”(Ö2)

“İsterdim çünkü kâğıt harcamak yerine kitapta olsa kâğıt israfı olmazdı. Kitaplarda boşluk doldurmalar var, onları yapmak biraz daha zor; zihin haritaları yapmak daha kolay.”(Ö3)

“Hayır, kullanılmasını istemem çünkü diğer konuları unutabilirim. Çünkü resimler ve renkler dikkatimi dağıtabilir çizerken; diğer konulara yoğunlaşamam.”(Ö4)

“Olsun isterim, çünkü konuları ve bilmediklerimiz zihin haritasındaki resimlerden de öğrenebiliriz.”(Ö6)

“Hayır, kullanılmasın; çünkü kitapta zihin haritası yapmak zor olur. Kitapta küçük görünüyor, kâğıtlarda çizersek daha rahat çizeriz, daha iyi olur.”(Ö18)

Soru 6. Zihin haritalarını yaparken en çok hoşunuza giden şey neydi?

Neden?

Öğrencilerin tamamı bu soruya cevap vermiştir. Öğrenci cevapları incelendiğinde, “Renk Kullanmak”, “Resim Yapmak”, “Anahtar Kelime Bulmak”, “Boyama Yapmak”, “Dallandırma Yapmak” ve “Her Yönü” olmak üzere altı tema belirlenmiştir. Bu temalara ilişkin öğrencilerin gösterdiği nedenler, kodlar halinde belirtilmiştir. Tema ve kodlara ilişkin bilgiler Tablo 38’de verilmiştir.

Tablo 38. Zihin Haritalarının En Çok Sevilen Yönüne İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tema	Kod	Tekrar Eden Öğrenciler	f	%	
Renk kullanmak	Harita güzelleşir	Ö2, Ö4, Ö8	3	16,7	
Resim yapmak	Eğlenceli	Ö1, Ö9, Ö10	3	16,7	
	Seviyorum	Ö12, Ö13	2	11,1	
	Toplam		5	27,7	
Anahtar Kelime bulmak	Eğlenceli	Ö1, Ö16	2	11,1	
	Yararlı	Derslerde	Ö7, Ö16	2	11,1
		Çizimler de	Ö18	1	5,55
	Toplam		5	27,7	
Boyama yapmak	Eğlenceli	Ö3, Ö14	2	11,1	
	Görsel Sanatlar Dersini seviyorum	Ö11	1	5,55	
	Düşüncelerimi güzelleştirir	Ö5	1	5,55	

	Toplam		4	22,22
Dallandırma yapmak	Eğlenceli	Ö14	1	5,55
	Sevdim	Ö17	1	5,55
	Toplam		2	11,1
Her Yönü	Eğlenceli	Ö6, Ö15	2	11,1

Tablo 38’de zihin haritalama yaparken hoşça giden yanlarının tespit edilmesine yönelik sorulan soruya öğrencilerden 3’ünün “*Renk Kullanma*” olarak cevap verdiği görülmektedir. Bu öğrenciler, zihin haritalama yaparken renk kullanmanın haritayı güzelleştireceğini düşünmektedir.

Öğrencilerden 5 tanesi zihin haritalama yaparken “*Resim Yapmak*” tan hoşlandıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu öğrencilerin 3’ü resim yapmanın eğlenceli olduğunu düşündüğü için zihin haritası yaparken de en çok resim yapmaktan hoşlandığı yönünde görüş bildirmiştir. Öğrencilerden 2 tanesi ise resim yapmayı sevdiği için zihin haritalamada en çok resim yapmaktan hoşlandığını belirtmiştir.

Zihin haritasının en çok hoşça giden yönünü “*Anahtar Kelime Bulmak*” teması olarak adlandıran 5 öğrenci vardır. Bu öğrencilerin 2 tanesi anahtar kelime bulmanın eğlenceli olduğu yönünde görüş bildirmiştir ve bu sebepten zihin haritalarının en çok bu yönünden hoşlandığını söylemiştir. Öğrencilerden 3 tanesi ise anahtar kelime bulmanın yararlı olacağını söylemiştir. Anahtar kelime bulmanın yarar sağlayacağını alanı ifade eden öğrencilerden 2 tanesi bu çalışmanın derslerde yarar sağlayacağını belirtirken, 1 öğrenci de çizim yaparken anahtar kelimenin kolaylık sağlayacağını belirtmiştir.

“*Boyama Yapmak*” kodu altında görüş bildiren öğrenci sayısı 4’tür. Bu öğrenciler zihin haritalama tekniğinde boyama yapmaktan hoşlanma sebepleri olarak farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Öğrencilerin 2 tanesi boyama yapmak eğlenceli olduğu için zihin haritasının en çok bu yönünü sevdiğini söylerken, 1 tanesi zihin haritasının bu yönünü boyama yapmanın düşüncelerini güzelleştirdiği için sevdiğini belirtmiştir. 1 öğrenci de Görsel Sanatlar dersini sevdiğinden dolayı zihin haritalama yaparken boyama yapmanın hoşuna gittiğini söylemiştir.

Öğrencilerden 2 tanesi zihin haritalama yaparken en çok “Dallandırma Yapmak” tan hoşlandığını ifade etmiştir. Buna sebep olarak 1 öğrenci dallandırma yapmanın eğlenceli olduğunu gösterirken, 1 öğrenci ise fikirleri dallandırmayı sevdiğini ifade etmiştir.

Zihin haritalama tekniğini uygularken her yönden keyif aldığını belirten öğrenci sayısı ise 2’dir. Öğrencilerin bu bulgulara ilişkin görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

“Resimler yapmak çok hoşuma gitti ve bir de kelimeler kullanmak. Resim eğlenceli oluyor, cümleleri kelime haline getirmek güzeldi.”(Ö1)

“Renkleri kullanmak çok hoşuma gidiyor çünkü renkleri haritaya göre kullanıyoruz.”(Ö2)

“Boyalar, boyama yapmak hoşuma gitti. Çünkü boyaları sadece resim dersinde kullanıyorduk. Burada kullanmak daha eğlenceli oldu.”(Ö3)

“Farklı renkler kullanmak hoşuma gitti çünkü böyle yaparsak zihin haritaları daha güzel görünür.”(Ö4)

“Bir şeyler öğreneceğim diye seviniyordum. Cümleyi kelime haline getirmek çünkü bu Türkçe dersinde de işimize yarıyordu.”(Ö7)

“Resimler çizmek, renkler kullanmak hoşuma gidiyor, çünkü çok eğlenceli. Zihin haritası eğlenceli ve eğlenerek öğreniyorum.”(Ö9)

“Hepsini sevdim. Çizim yapmak, boyamak hoşuma gidiyor; çünkü görsel sanatlar dersini çok seviyorum.”(Ö11)

“Dalları çizmek çok kolaydı bu yüzden en çok bunu sevdim.”(Ö17)

Soru 7.a: Zihin haritalarını yaparken zorlandığınız kısımlar oldu mu? En çok nerede zorlandınız?

Öğrencilerin 15’i bu soruda zihin haritalarını yaparken zorlandıkları durumların olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Zor olan kısımlara yönelik öğrenci görüşleri farklılık göstermektedir. 3 öğrenci ise zihin haritası çizerken zorlanmadıklarını ifade etmiştir. Öğrencilerin verdiği cevaplara ilişkin kodlamalar, frekans ve yüzde değerleri Tablo 39’da verilmiştir.

Tablo 39. Zihin Haritalarında Zorlanılan Kısımlara İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tema	Kod		Tekrar Eden Öğrenciler	f	%
Zor	Anahtar Kelime Bulmak	Cümleyi toparlayamıyorum	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö7, Ö10, Ö12	7	38,88
		Zaman alıyor	Ö6	1	5,55
	Resim Çizmek	Konuya uygun çizemiyorum	Ö3, Ö16	2	11,1
		Yeteneğim yok	Ö8, Ö14, Ö17	3	16,7
	Fikirleri Dallandırmak		Ö7, Ö18, Ö9	3	16,7
	Toplam			15	83,33
Zor değil			Ö11, Ö13, Ö15	3	16,7

Öğrencilerin zihin haritası yaparken zorlandıkları kısımlar “*Anahtar Kelime Bulmak*”, “*Resim Çizmek*” ve “*Fikirleri Dallandırmak*” başlıkları olmak üzere üç kod altında toplanmıştır.

Tablo 39’a bakıldığında “*Anahtar Kelime Bulmak*” ta zorlanan öğrenci sayısı toplamda 8 kişidir. Bu öğrencilerden 7 tanesi cümleyi toparlamakta zorlandığı için anahtar kelime bulmakta zorlandığını belirtirken, 1 öğrenci cümleyi anahtar kelime haline getirmenin zaman aldığı yönünde görüş bildirmiştir.

Zihin haritasında “*Resim Çizmekte*” zorlandığını belirten öğrenci sayısı toplamda 5 kişidir. Bu öğrencilerin 2 tanesi konuya uygun resim çizmekte zorlandığını belirtirken, 3 tanesi resim çizme konusunda yetenekli olmadığını ve bu sebeple zorlandığını belirtmiştir.

Öğrencilerden 3 tanesi “*Fikirleri Dallandırmak*” ta zorlandığını söylemiştir. Öğrencilerin bu konuya ilişkin görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

“*Dallandırmada zorlanıyorum. Dalları çizerken çok kalın çiziyorum, güzel olmuyor.*”(Ö18)

“*Resimleri çizeceğim zaman zorlanıyordum, çünkü güzel resim çizemiyorum.*”(Ö17)

“*Konu bulmakta ve konuya resim çizmekte zorlanıyordum çünkü her kelimeye bir resim bulamıyorum bazen. Çizemiyorum bu yüzden.*”(Ö16)

“*Resim çizerken zorlanıyorum çünkü el becerim biraz düşük.*”(Ö14)

“Kolaydı hepsi, zorlanmadım hiçbirinde.”(Ö13)

“Cümleyi kelime yapmada zorlanıyorum çünkü kelime bulamıyorum.”(Ö12)

“Anahtar kelimeleri bulmakta zorlanıyorum çünkü aklıma gelmiyor bazen.”(Ö10)

“Dallandırma yaparken zorlandım, bazılarının fikirlerini bulmakta zorlandım.”(Ö9)

“Resim çizmekte çok zorlandım çünkü Görsel Sanatlar dersinde de çok iyi resim çizemiyorum zaten.”(Ö8)

“Dallandırmalarda zorlandım. Bir de cümleyi kelime haline getirmekte çok zorlandım çünkü daha önce bunları yapmamıştık.”(Ö7)

“Cümleyi kelimeye çevirmede zorlandım, çünkü uzun cümleleri kelime yaparken çok uzun düşünmem gerekiyordu.”(Ö6)

“Fikir bulmada zorlanıyorum; çünkü cümleyi kelime haline getirmek çok zor. Bazı düşüncelerin kelimelerini bulamıyorum.”(Ö2)

Soru 7.b: Öğretmenler zihin haritalarını Sosyal Bilgiler derslerinde kullanırken size nasıl yardımcı olmalı?

Öğrenciler sekizinci sorunun a seçeneğine verdikleri yanıtlar doğrultusunda, aynı sorunun b seçeneğinde öğretmenlerin hangi alanlarda onlara yardım etmesi gerektiğine yönelik görüşlerde bulunmuşlardır. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevapların kodları, frekans ve yüzde değerleri Tablo 40’ta belirtilmiştir.

Tablo 40. Zihin Haritalarının Çiziminde Öğretmenlerin Yardım Edebilecekleri Alanlara Yönelik Öğrenci Görüşleri

Kodlar	Tekrar Eden Öğrenciler	F	%
Anahtar kelimelerde yardımcı olmalı	Ö4, Ö6, Ö7, Ö10, Ö16, Ö17	6	33,33
Yapılışını öğretmeli	Ö1, Ö4, Ö11, Ö12, Ö15	5	27,77
Resim çizmede yardım etmeli	Ö2, Ö3, Ö13, Ö18	4	22,22
Renk kullanımını sağlamalı	Ö2, Ö8	2	11,1
Dallandırmada yardım etmeli	Ö9, Ö14	2	11,1

Tablo 40’ta görüldüğü üzere öğrencilerin bu soruya ilişkin verdikleri cevaplar “Anahtar Kelimelerde Yardımcı Olmalı”, “Yapılışını Öğretmeli”, “Resim Çizmede Yardım Etmeli”, “Renk Kullanımını Sağlamalı” ve

“Dallandırmada Yardım Etmeli” başlıkları altında beş kod halinde belirlenmiştir. Öğrencilerden 6 tanesi zihin haritası yaparken öğretmenlerin daha çok anahtar kelime bulmada yardım etmesi yönünde görüş bildirmişlerdir. 5 öğrenci ise öğretmenlerin zihin haritasının nasıl yapıldığını tam olarak öğretmeleri gerektiğini savunmuştur. Öğrencilerden 4 tanesi ise zihin haritalarında resim çizerken öğretmenlerin yardım etmesinin daha yararlı olacağı görüşündedir. 2 öğrenci, zihin haritası çizerken farklı renklerin kullanılması yönünde öğretmenlerin yönlendirme yapması gerektiğini belirtmiştir. Fikirlerin dallandırılmasında öğretmenlerin öğrencilere yardım etmesi gerektiğini belirten öğrenci sayısı da yine 2’dir. Öğrencilerin bu konuya ilişkin görüşlerine örnekler aşağıdaki gibidir:

“Zihin haritalarının nasıl yapıldığını iyi bilirsek, bence öğretmenlerin başka bir şey yapmasına gerek yok.” (Ö1)

“Resimleri ve renkleri kullandırmaya dikkat etmeliler; çünkü aynı renkleri kullanırsak tüm düşünceler aynıymış gibi görünür.”(Ö2)

“Resimleri doğru yapmamız için bizi yönlendirmeleri lazım çünkü resimler haritayı anlamak için gerekli.”(Ö3)

“Cümleyi kelime haline getirirken yardım etmeli çünkü uzun cümlelerde biz zorlanıyoruz. Zihin haritasında da uzun cümle olursa diğerlerinden bir farkı kalmaz.”(Ö4)

“Dallandırma yaparken bize destek olmaları iyi olur. Bir de konuya uygun renkleri seçerken de bize yardım ederlerse daha iyi bir zihin haritası çizebiliriz.”(Ö9)

Soru 8. Zihin haritasının size olan katkısı konusunda ne düşünüyorsunuz?

Görüşmeye katılan öğrencilerin tamamı zihin haritalarının öğrenmede katkı sağladığı konusunda hemfikirdir. Ancak öğrenmede hangi açıdan yarar sağladığına yönelik görüşlerde farklılık görülmektedir. Tablo 41’de konuya ilişkin kodlar, frekans ve yüzde değerleri verilmiştir.

Tablo 41. Zihin Haritalarının Öğrenmeye Katkısına Yönelik Öğrenci Görüşleri

Kodlar	Tekrar Eden Öğrenciler	f	%
Yeni Bilgileri Öğrenmede	Ö1, Ö2, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö14, Ö16, Ö18	10	55,55

Bilginin Kalıcılığı	Ö3, Ö4, Ö9, Ö11	4	22,22
Daha İyi Anlamada	Ö5, Ö7, Ö15, Ö17	4	22,22
Bilginin Tekrarı	Ö8, Ö13	2	11,1

Zihin haritası yapmanın öğrenmeye olan katkısı konusunda belirtilen öğrenci görüşleri; “Yeni Bilgileri Öğrenmede”, “ Bilginin Kalıcılığı”, “Daha İyi Anlamada” ve “Bilginin Tekrarı” başlıkları altında dört kod halinde oluşturulmuştur. Öğrencilerden 10 tanesi yeni bilgileri öğrenmede zihin haritalarının daha çok yarar sağlayacağı görüşündedir. Bilgilerin kalıcılığının sağlanmasını ve konuların daha iyi anlaşılması için zihin haritalarının yararlı olacağını düşünen öğrenci sayısı eşit ve 4’er kişidir. Bilgilerin tekrar edilmesinde zihin haritalarının kullanılabileceğini savunan öğrenci sayısı ise 2’dir. Konuya ilişkin öğrenci görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

“Bilmediğim şeyleri daha iyi öğrenmemi sağladı.” (Ö18)

“Katkı sağlamıştır, bilmediklerimizi zihin haritasıyla daha kolay öğrendik.”(Ö16)

“Bilgi kazandım ve daha çok eğlendim, bu konuda yararlı oldu.”(Ö2)

“Bilgileri kalıcı yapmıştır ve kavramamızı sağlamıştır.”(Ö3)

“Daha iyi anlamamı sağladı konuları.”(Ö5)

“Katkı sağlamıştır, konuları daha iyi öğrenmemde yardımcı oldu.”(Ö15)

“Tekrar etmekte katkısı oldu. Daha güzel tekrar etmemi sağladı. Dallandırıp resimler çiziyoruz, bu daha iyi oldu.”(Ö13)

Soru 9. Zihin haritasını dersin en çok hangi aşamasında kullanılması sizin için daha yararlı oldu? Neden?

Öğrencilerin bu konu ile ilgili görüşlerini ifade ederken “dersin başı”, “dersin ortası” ve “dersin sonu” gibi ifadeler kullanmışlardır. Bu sebeple 5E modelinin bölümleri, öğrencilerin söyledikleri göz önünde bulundurularak bu ifadelerle birlikte tabloda belirtilmiştir. Konuya ilişkin kodlamalar Tablo 42’de yer almaktadır.

Tablo 42. Zihin Haritası Kullanımının Dersin Aşamalarına Göre Değerlendirilmesine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tema	Kodlar	Tekrar Eden Öğrenciler	f	%
Giriş-Keşfetme (Başında)	Zaman Yeterli	Ö9, Ö13	2	11,1
	Daha güzel harita yaptım	Ö1, Ö13	2	11,1
	Daha çok şey öğrendik	Ö4	1	5,55
Açıklama- Derinleştirme (Ortasında)	Daha güzel harita yaptık	Ö1, Ö12, Ö7	3	16,7
	Öğrenileni çizdik	Ö5, Ö6, Ö17	3	16,7
	Zaman yeterli	Ö7, Ö12, Ö18	3	16,7
	Tekrar edildi	Ö8	1	5,55
Değerlendirme (Sonunda)	Daha fazla bilgi edindik	Ö2, Ö3, Ö4, Ö10, Ö14, Ö15, Ö16	7	38,88
	Güzel bir harita çizdik	Ö3, Ö10, Ö14	3	16,7
	Tekrar ettik	Ö11, Ö15, Ö16	3	16,7
	Özetledik	Ö2	1	5,55

Tablo 42'ye bakıldığında öğrencilerin cevapları “*Giriş-Keşfetme (Başında)*”, “*Açıklama- Derinleştirme (Ortasında)*” ve “*Değerlendirme (Sonunda)*” olmak üzere üç tema olarak belirlenmiştir.

“*Giriş-Keşfetme (Başında)*” temasına yönelik görüş bildiren öğrenci sayısı toplamda 5 kişidir. Bu öğrencilerden 2 tanesi zihin haritalarının, çizimi için zamanın yeterli olacağını düşündüğü için, dersin başında kullanılmasının daha uygun olacağını düşünmektedir. 2 öğrenci ise dersin başında daha güzel bir zihin haritası yaptığı için, dersin bu bölümünde bu tekniğin kullanılmasının daha uygun olacağı görüşündedir. 1 öğrenci, dersin başında kullanılan zihin haritalarından daha çok şey öğrendiği için tekniğin bu bölümde kullanılmasını uygun görmüştür.

“*Açıklama- Derinleştirme (Ortasında)*” temasına yönelik görüş bildiren öğrenci sayısı toplamda 10 kişidir. Bu öğrencilerden 3 tanesi, dersin ortasında daha güzel bir harita yapabileceklerini düşünmektedirler. Yine 3 öğrenci ise öğrendikleri bilgileri çizerek kağıda geçirdikleri için, dersin bu bölümünde zihin haritalarının kullanılması yönünde görüş belirtmişlerdir. Zamanın yeterli olacağını düşündükleri için zihin haritalarını dersin bu bölümünde çizmek istediğini belirten

öğrenci sayısı da yine 3'tür. 1 öğrenci ise dersin bu bölümünde bilgilerinin tekrar edilmesini sağladığı için, tekniği bu bölümde kullanmak istediğini belirtmiştir.

“Değerlendirme (Sonunda)” temasına yönelik görüş bildiren öğrenci sayısı toplamda 14 kişidir. Bu öğrencilerin 7'si değerlendirme bölümünde yapılan zihin haritalarıyla daha fazla bilgi edindikleri için tekniğin bu bölümde kullanılmasını uygun görmekteyiz. 3 öğrenci, değerlendirme bölümünde daha güzel bir zihin haritası çizdiklerini belirtmişlerdir. Bu sebeple tekniğin bu bölümde kullanılmasının daha uygun olacağını düşünmektedirler. Yine 3 öğrenci, değerlendirme bölümünde öğrenilen bilginin tekrarını sağlaması açısından zihin haritalarının kullanılması gerektiği görüşünü savunmaktadır. 1 öğrenci ise dersin bu bölümünde zihin haritalarıyla özetleme yapılabildiği için, bu tekniğin kullanılması gerektiğini düşünmektedir. Öğrencilerin konuya ilişkin görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

“Dersin ortasında yaptığımız ve ilk yaptığımız harita daha iyiydi. İlk yaptığımızda az şey biliyordum, sonra ortada yaptığımızda daha çok şey bilerek yaptık, daha güzel bir harita oldu.”(Ö1)

“Dersin en sonunda yaptığımız daha yararlı oldu çünkü tüm bilgileri öğrendikten sonra özetini çıkardık. Derste daha çok şey öğrendim ve sonda da bunları çizdim.”(Ö2)

“Dersin ilk başında ve sonunda kullanınca daha iyi oldu. En başta bir şey bilmiyorduk ama sonra çok şey öğrenmiştik ve onları gördük.”(Ö4)

“Sonda yaptığım daha yararlı oldu. Çünkü çok bilgi edindim ve bu bilgilerle daha çok şey çizdim.” (Ö14)

“Dersin ortasında kullandığımızda ben daha güzel bir zihin haritası çizdim; çünkü dersin ortasında daha çok zamanımız oluyordu çizmek için.” (Ö18)

Soru 10. Zihin haritası tekniği en çok hangi derste kullanılırsa daha yararlı olur? Neden?

Öğrencilerin tamamı bu soruya cevap vermiştir. Cevaplara bakıldığında genel olarak “Sosyal Bilgiler”, “Türkçe”, “Fen ve Teknoloji” ve “Matematik” olmak üzere dört tema oluşturulmuştur. Öğrencilerin bu temalara yönelik görüşleri farklılık göstermektedir. Tablo 43'te öğrencilerin cevapları, frekans ve yüzde değerleri yer almaktadır.

Tablo 43. Zihin Haritasının Kullanılması Gerektiği Derslere İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tema	Kodlar	Tekrar Eden Öğrenciler	F	%
Sosyal Bilgiler	Konu uygun	Ö1, Ö2, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö16, Ö17, Ö18	12	66,66
	Kolay öğrenirim	Ö4, Ö15	2	11,1
Türkçe	Konu uygun	Ö6, Ö8	2	11,1
	Kolay öğrenme	Ö12, Ö14	2	11,1
Fen ve Teknoloji	Konu uygun	Ö7, Ö13	2	11,1
	Kolay çizilir	Ö13	1	5,55
Matematik	Çizim için uygun	Ö13	1	5,55

Tablo 43'e bakıldığında zihin haritalarının "*Sosyal Bilgiler*" dersinde kullanılması gerektiğini savunan toplam öğrenci sayısı 14'tür. Bu öğrencilerden 12 tanesi buna gerekçe olarak konuların zihin haritası yapmak için daha uygun olduğunu söylemişlerdir. 2 öğrenci ise bu derste zihin haritalarıyla daha kolay öğreneceğini savunmuştur.

Zihin haritalama tekniğinin "*Türkçe*" dersinde kullanılmasını savunan toplam öğrenci sayısı 4'tür. Bu öğrencilerden 2 tanesi Türkçe dersinde işlenen konuların zihin haritaları yapmak için uygun olduğunu düşünmektedir. Kalan 2 öğrenci ise zihin haritalarını kullanarak Türkçe dersini daha kolay öğrenecekleri yönünde görüş bildirmiştir.

"*Fen ve Teknoloji*" dersinde zihin haritalarının kullanılmasını savunan toplam öğrenci sayısı 3'tür. Bu öğrencilerin 2 tanesi tekniğin Fen ve Teknoloji dersi konularına daha uygun olduğu için bu derste kullanılması gerektiğini savunmaktadır. 1 öğrenci ise zihin haritalarının bu derste daha kolay çizilebileceği için kullanılması gerektiğini belirtmektedir.

"*Matematik*" dersinde zihin haritalarının kullanılması gerektiğini savunan öğrenci sayısı 1'dir. Buna gerekçe olarak bu dersin zihin haritası çizmek için daha uygun olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Öğrencilerin bu ifadelere yönelik olarak görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

“Sosyal Bilgiler; çünkü bu derse daha çok yaklaşıyor, konuları da uygun.”(Ö1)

“Sosyal Bilgiler; çünkü bu derste konular daha uygun, insanla ilgili şeyleri öğreniyoruz ve buna daha uygun olur bu yüzden.”(Ö2)

“Matematik; çünkü genelde işlemleri deftere yapıyoruz; renklerle yapsak daha iyi olur.”(Ö3)

“Sosyal Bilgiler; çünkü bu dersin konularına uygun daha güzel zihin haritası çizilir.”(Ö5)

“Sosyal Bilgiler; çünkü en çok bu derste yapılmalı, konular daha uygun. Türkçe de Sosyal Bilgiler gibi, o derste de kullanılabilir.” (Ö6)

“Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji; çünkü konuları dallara ayırmak için çok uygun, dallandırma yapabiliriz.”(Ö7)

“Türkçe ve Sosyal Bilgiler; çünkü iki ders de birbirine çok benziyor ve konuları da uygundur bu yüzden.”(Ö8)

“Sosyal Bilgiler; çünkü bu derse daha uygun. Konularına uygun resimleri daha güzel çizerim Sosyal Bilgiler’de.”(Ö11)

Soru 11. Zihin haritalarını günlük hayatta her alanda (Not alma, plan yapma, adres bulma vs.) kullanmak mümkün müdür? Niçin?

Zihin haritalarının farklı alanlarda kullanıp kullanamayacağına ilişkin görüşlere bakıldığında, öğrencilerden sadece 1 tanesi kullanılamayacağı yönünde görüş bildirmiştir. Geri kalan 17 öğrenci bu tekniğin başka alanlarda da kullanılabileceğini savunmuştur. Öğrencilerin bu konuya ilişkin görüşleri, frekans ve yüzde değerleri Tablo 44’teki gibidir.

Tablo 44. Zihin Haritalarının Günlük Hayatta Kullanılmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tema	Kodlar	Tekrar Eden Öğrenciler	F	%	
Kullanılabilir	Kolaydır	Yapılışı	Ö1, Ö3, Ö5, Ö6, Ö9, Ö14	6	33,33
		Anlaşılması	Ö17	1	5,55
	Hatırlanabilir	Ö10, Ö11, Ö12, Ö15, Ö18	5	27,77	
	Her konuya uygundur	Ö2, Ö8, Ö13	3	16,7	
	Bilgi eklenebilir	Ö4	1	5,55	
	Tekrar edilebilir	Ö15	1	5,55	

	Eğlencelidir	Ö16	1	5,55
Kullanılmaz	Zaman alır	Ö7	1	5,55

Tablo 44'e bakıldığında öğrencilerin zihin haritalarının farklı alanlarda kullanılıp kullanılmayacağına yönelik görüşlerinde, “*Kullanılabilir*” temasına ait görüşler farklılık göstermektedir. Öğrencilerden 6'sı bu konuda görüş bildirirken zihin haritalarının yapılışının kolay olduğunu ve bu yüzden kullanılabileceğini savunmuştur. 1 öğrenci ise zihin haritalarının anlaşılması kolay olduğu için farklı alanlarda da kullanılması gerektiği görüşündedir. Öğrencilerden 5 tanesi zihin haritalarının hatırlanabilir olduğu için kullanılması gerektiğini savunmuştur. 3 öğrenci her konuya uygun olduğu için zihin haritasının her alanda kullanılabilmesini savunurken, 1 öğrenci zihin haritalarına bilgiler eklenebileceği için farklı alanlarda kullanılabilmesini söylemiştir. Zihin haritalarının eğlenceli ve tekrar edilmesi kolay olduğu için her alanda kullanılabilmesini savunan öğrenci sayıları eşit ve 1'er kişidir. 1 öğrenci ise zihin haritası yapmanın zaman alacağından dolayı her alanda kullanılmayacağı yönünde görüş belirtmiştir. Öğrencilerin bu konuya ilişkin görüşlerinden örnekler aşağıdaki gibidir:

“Evet kullanabiliriz. Rahatça bilgi ekleyebiliriz çünkü.” (Ö4)

“Plan yaparken kullanılabilir mesela; çünkü zihin haritasında da plan yapıyoruz. Benziyor birbirine.” (Ö6)

“Hayır, kullanamayız; çünkü alışveriş listesi hazırlarken mesela çok zaman alabilir. Bu yüzden her zaman kullanamayız zihin haritalarını.” (Ö7)

“Kullanılır, yararlı olur; çünkü yazdıklarımızı hatırlamamızı sağlar.” (Ö10)

“Evet, kullanabiliriz; çünkü zihin haritası yaparak resimlerini görmüş oluruz, hem de aklımızda kalır unutmayız.” (Ö12)

“Evet kullanabiliriz; çünkü yazı yazarken bazen okuyamayabiliyoruz ama zihin haritasında resim çizdiğimiz için yazı okunmasa da resimlerden anlayabiliriz, bu yüzden zihin haritası daha kolay.” (Ö17)

Soru 12. Zihin haritalarını grupta uygulamak mı yoksa bireysel olarak uygulamak mı daha zevkliydi? Hangisini tercih edersiniz?

Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar kodlanırken, iki tema oluşturulmuştur. Temalara ilişkin kodlar, frekans ve yüzde dağılımları Tablo 45'te verilmiştir.

Tablo 45. Zihin Haritası Tekniğinin Grupça ve Bireysel Uygulanmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tema	Kodlar	Tekrar Eden Öğrenciler	f	%
Grupça	Bilgi Alışverişi	Ö2, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö13, Ö16, Ö18	8	44,44
	Yardımlaşma	Ö10, Ö12, Ö15, Ö17	4	22,22
Bireysel	Tartışma/ Baskı yok	Ö3, Ö4, Ö11, Ö14	4	22,22
	Fikir çatışması yok	Ö1, Ö7	2	11,1

Tablo 45'te görüldüğü gibi öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar “Grupça” ve “Bireysel” temaları altında toplanmıştır. Bu temalara yönelik öğrenci görüşlerine bakıldığında toplamda 12 öğrenci bu soruya “Grupça” yapılan zihin haritalarından daha çok keyif aldığı yönünde görüş bildirmiştir. 8 öğrenci grupça yapılan zihin haritalarının bilgi alışverişinde kolaylık sağlaması açısından tercih edileceğini söylerken, 4 öğrenci grupça yapılan zihin haritalarında yardımlaşmanın daha fazla olduğunu, eksik olan yerlerin grup arkadaşıyla tamamlanabileceğini söylemiştir.

“Bireysel” olarak yapılan zihin haritalarını tercih eden öğrenci sayısı toplamda 6 kişidir. Bu öğrencilerin 4’ü zihin haritalarını bireysel olarak yaptıklarında tartışma ya da arkadaş baskısı olmadığı için daha çok verim aldıklarını dile getirmiştir. 2 öğrenci ise arkadaşlarıyla anahtar kelimeleri bulmada fikir çatışması yaşadıkları için grupça yapılandan ziyade bireysel olarak yapılan zihin haritalarını tercih etmişlerdir. Öğrencilerin bu konuya ilişkin görüşleri aşağıda örnekler halinde sunulmuştur:

“Grupça yapmak daha eğlenceliydi. Çünkü bir ben söylüyorum bir arkadaşım söylüyor; o zaman daha çok şey yazabiliyoruz zihin haritasına.”(Ö8)

“Grupla daha iyi oluyor; çünkü tek kişi olursak tek benim fikrim olur ama birçok kişi olursa fazla fazla şeyler öğrenebiliriz. Fikir alışverişi olur bu da yararlı olur.”(Ö9)

“Tek başıma yaptığım daha iyi çünkü arkadaşımın kafasındaki ile benim kafamdaki farklı oluyor. O yazınca da bana engel oluyor, tartışma çıkıyor o zaman. Bu yüzden tek başıma daha iyi yapıyorum.”(Ö4)

“Tek başıma daha iyi çizebiliyorum. Arkadaşım olunca tartışıyoruz, ben farklı bir şey istiyorum o farklı bir şey istiyor. Kendim yapınca istediğim gibi yapabiliyorum her şeyi.”(Ö7)

Soru 13. Zihin haritalarını bir şeye benzetmeniz gerekirse, neye benzetirsiniz? Neden?

Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplarda benzetmeler; “*Bilgi Yönünden*”, “*Şekil Yönünden*”, “*Görünüş Açısından*”, “*Değeri Açısından*”, “*Önemi Açısından*” ve “*İçerik Açısından*” olmak üzere beş tema altında toplanmıştır. Tablo 46’da temalara ilişkin kodlar, frekans ve yüzde değerleri verilmiştir.

Tablo 46. Öğrencilerin Zihin Haritalarına Yönelik Benzetimleri

Tema	Kodlar	Tekrar Eden Öğrenciler	f	%
Bilgi yönünden	Beyine	Ö6, Ö11, Ö12, Ö15	4	22,22
	Ağaç dalları ve köklerine	Ö16	1	5,55
Şekli yönünden	Ahtapota	Ö9, Ö14	2	11,1
	Elektrik tellerine	Ö7	1	5,55
	Portakalın içine	Ö17	1	5,55
Görünüşü açısından	Resim Tablosuna	Ö10, Ö13	2	11,1
Değeri açısından	Altın	Ö2	1	5,55
Önemi açısından	Harita	Ö4	1	5,55
	Makine	Ö1	1	5,55
İçerik açısından	Liste	Ö18	1	5,55
	Plan	Ö5	1	5,55
	Kitap	Ö8	1	5,55
	Çizilmiş alan	Ö2	1	5,55

Tablo 46’ya bakıldığında zihin haritalarında yer alan bilgiler yönünden değerlendirildiğinde “*Beyin*” e benzeten öğrenci sayısı 4’tür. Yine bilgi yönünden “*Ağaç Dalları ve Kökleri*” ne benzeten öğrenci sayısı ise 1’dir. Zihin haritaları şekil yönünde değerlendirdiğinde, 2 öğrenci zihin haritalarının “*Ahtapot*” a; 1 öğrenci “*Elektrik Tellerine*” ve yine 1 öğrenci “*Portakalın içine*” benzediğini

söylemiştir. Görünüşü açısından bakıldığında öğrencilerin 2 tanesinin zihin haritalarını “*Resim Tablosuna*” benzediği belirtilmiştir. Öğrencilerden 1 tanesi ise zihin haritalarının değeri açısından “Altın” a benzediğini söylemiştir. Zihin haritalarının önemi açısından değerlendirmesi yapıldığında öğrenciler “Harita” ve “Makine” gibi önemli olduğunu söylemişlerdir. Bu iki koda ilişkin görüş bildiren öğrenci sayısı eşit ve 1 tane dir. Öğrenciler içerik açısından zihin haritalarını değerlendirdiklerinde, öğrenci görüşleri “Plan”, “Liste”, “Kitap” ve “Çizilmiş Alan” kodları altında toplanmıştır ve her koda ait görüş bildiren öğrenci sayısı 1’er kişidir. Öğrencilerin bu kodlara yönelik destekleyici görüşleri aşağıda gibidir:

“Beynimize benzer çünkü beynimizde bir sürü bilgi var; zihin haritasında da bir sürü bilgi var bu yüzden benziyorlar.”(Ö6)

“Ağacın dallarına ve köklerine benziyor. Dallarına benziyor çünkü ağacın dalları çok fazla aynı zihin haritasındaki bilgiler gibi. Ağacın köklerine de benziyor çünkü ağaç köklerinde daha fazla şey saklıyor, zihin haritası da içinde bir sürü bilgi saklıyor.”(Ö16)

“Ahtapota benziyor çünkü kolları aynı zihin haritasının dalları gibi. Kafası da zihin haritasındaki ana düşünceye benziyor.”(Ö14)

“Elektrik tellerine benziyor çünkü zihin haritalarındaki dallar, aynı elektrik tellerine benziyor; birbirine bağlıyor. Zihin haritası da dallarla bilgileri birbirine bağlıyor.”(Ö7)

“Her şeyi yapabilen bir makineye benziyor çünkü tüm bilgiler var içinde.”(Ö1)

“Altına benziyor çünkü öğrendikçe zihin haritaları daha da bilgili oluyor ve bilgi de altın gibi bir şey bu yüzden.”(Ö2)

“Kitaplara benziyor. Çünkü zihin haritasında her şeyin özeti var, aynı kitap gibi.”(Ö8)

V. BÖLÜM

5. TARTIŞMA

Bu kısımda zihin haritalarının kullanımına dayalı etkinliklerin etkililiğinin araştırıldığı söz konusu çalışmadan Akademik Başarı Testi, Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği ve öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara ilişkin tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir. Veri toplama araçları ile elde edilen bulgular, araştırmanın alt amaçları göz önüne alınarak incelenmiş ve ilgili literatür ile desteklenerek tartışılmıştır.

Çalışmanın birinci alt amacı İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde zihin haritalama tekniğinin uygulandığı deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik ön test- son test- kalıcılık testi tutum puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmektir. Bu kapsamda öncelikle deney ve kontrol gruplarının ön test olarak uygulanan tutum ölçeğinden aldıkları puanlar Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan analiz sonucunda deney grubundaki öğrencilerin ön test tutum düzeylerinin, kontrol grubuna göre anlamlı olarak yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p = .043 > .05$). Bu sonuç, deney grubu öğrencilerinin uygulama öncesinde Sosyal Bilgiler dersine karşı kontrol grubu öğrencilerinden daha olumlu bir tutum içerisinde olduğunu göstermektedir. Elde edilen bu sonuçta deney grubu öğrencilerinin demografik özelliklerinin, uygulama öncesinde işledikleri Sosyal Bilgiler dersi konularının ve sınıf öğretmenlerine karşı olan olumlu tutumlarının aynı değişkenler dikkate alındığında kontrol grubundan daha yüksek olduğundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Deney ve kontrol grubu öğrencilerine son test olarak uygulanan “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği”nden aldıkları puanlar karşılaştırıldığında, deney grubundaki öğrencilerin, son test uygulamasından aldıkları puan ortalamasının 50,056, kontrol grubunda ise 45,214 olarak tespit edilmiştir (Tablo 20). Genel olarak bakıldığında her iki grupta da ön test ortalama tutum puanlarına oranla, son test ortalama tutum puanlarında bir düşüş olduğu görülmüştür ancak bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç uygulamanın yapıldığı deney grubu öğrencileri ile kontrol grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler

dersine yönelik tutumlarında, uygulama süreci sonunda anlamlı bir farklılığının olmadığını göstermektedir ($p = .080 > .05$). Diğer bir ifade ile bu sonuç, zihin haritalarının Sosyal Bilgiler dersine karşı tutuma etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin farklı bir teknik ve farklı bir öğretmenle Sosyal Bilgiler dersini işlemiş olmaları, bu durumun sebebi olarak gösterilebilir. Dolayısıyla her iki sınıfta da, derse karşı tutum geliştirmede farklı değişkenlerin de etkili olduğu söylenebilir. Elde edilen bu sonuç, literatürde farklı alanlarda araştırma yapılan grupların tutum düzeylerinde anlamlı bir farklılığın meydana gelmediği çalışmalar ile örtüşmektedir. (Turgut ve Gürbüz, 2011, s. 1817; Kıray ve Göktaaylar, 2004, s.10; Köseoğlu vd., 2007, s. 207; Çamlı, 2009). Ancak ön test tutum puanlarında gruplar arası anlamlı bir farklılığın olduğu göz önüne alındığında, uygulama süresince kontrol altına alınamayan bağımsız değişkenlerin bu süreçte her iki grupta da etkili olduğu düşünülmektedir. Hançer (2005), tutumların oluşmasında bireyin ilk yaşlardaki yaşantısı; bireysel, toplumsal ve zihinsel yetenekleri; önceden edindiği inanç ve değerleri; toplum içindeki konumu; benlik duygusu ile başka bireylerin tutumları; görülen öğrenimin etkisi gibi değişkenlerin rol oynadığını belirtmektedir (akt., Hançer ve Yalçın, 2007, s. 550). Buradan hareketle, her iki sınıfta da, öğrencilerin anlatım tekniğine alışkın oldukları sınıf öğretmenleri dışında farklı bir öğretmen tarafından öğrenim görmesinin derse karşı tutumlarını olumsuz etkilediği söylenebilir.

Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilere uygulama sürecinden 4 hafta sonra kalıcılık testi olarak Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği tekrar uygulanmıştır. Analiz sonuçlarında deney grubundaki öğrencilerin “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” kalıcılık uygulamasından aldıkları puan ortalaması 57,944, kontrol grubunda ise 47,143 olarak tespit edilmiş (Tablo 21) ve deney grubundaki öğrencilerin kalıcılık tutum düzeyleri, kontrol grubuna göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur ($p = .002 < .05$). Deney grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının kalıcılığında kontrol grubuna göre bir artış olduğu görülmüştür. Bu sonuçta, her iki grup öğrencilerinin kalıcılık testi için geçen bir aylık süreçte, kendi sınıf öğretmenleriyle birlikte yaptıkları farklı uygulamaların etkili olduğu düşünülmektedir.

Çalışmanın ikinci alt amacı İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde zihin haritalama tekniğinin uygulandığı deney ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı ön test- son test- kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını araştırmak olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda öncelikle deney ve kontrol gruplarının ön test olarak uygulanan akademik başarı testinden aldıkları puanlar Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonunda deney ve kontrol grubunun aldığı ön test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüş ve gruplar görece olarak denk kabul edilmiştir. Ayrıca deney grubunda yer alan öğrencilerin ön test puanlarının sıra ortalaması 18,14, kontrol grubundaki öğrencilerin ön test puanlarının sıra ortalaması 14,39 olarak bulunmuştur (Tablo 25).

Uygulama sonrasında akademik başarı testi deney ve kontrol gruplarına son test olarak tekrar uygulanmış ve elde edilen bulgularda deney ve kontrol gruplarının son test akademik başarı puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. 2005 Sosyal Bilgiler programının etkinlik temelli oluşu ve kontrol grubunda da etkinliğe dayalı eğitimin yapılması, iki grup arasında akademik açıdan anlamlı bir farklılaşmaya sebep olmadığı söylenebilir. 2005 programının etkililiğini farklı açılardan ortaya koyan çalışma örneklerinde bu durum açıkça ifade edilmiştir (Ayva, 2010; Çetin, 2009; Demir, 2008; Ersoy ve Kaya, 2008; Gömleksiz ve Kan, 2007; Semenderoğlu ve Gülersoy, 2005; Vural, 2008). Bu sonuç, Çamlı (2009)'nın Fen ve Teknoloji dersinde el çizimi zihin haritaları ile bilgisayarda çizilen zihin haritalarının öğrencilerin akademik başarısı ve fene ve bilgisayara yönelik tutumlarına etkisini araştırdığı çalışmasında yer alan sonuçla benzerlik göstermektedir. Çamlı (2009) bu çalışmada el çizimi zihin haritalarının öğrenci başarısı üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını tespit etmiştir. Ayrıca bu sonuçlar Buisine vd. (2007)'nin yaptığı çalışmanın sonuçları ile de örtüşmektedir. Öte yandan Kıdık (2005)'in yaptığı çalışmada; son test, ilişkili ve ilişkisiz örneklerde t-testi kullanılarak yapılan analizlerde zihin haritaları kullanılarak geliştirilen yapılandırmacı modelin, öğrenci başarısı üzerinde anlamlı olduğu görülmüştür. Aynı şekilde Bütüner (2006), zihin haritalama ve Vee diyagramı tekniklerini kullanıldığı araştırmasında, deney ve kontrol grupları arasında yapılan son test sonuçları, gruplar arasında deney grubu

lehine anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermiştir. Abi-El-Mona ve Adb-El-Khalick (2008)'in bir fen ünitesi boyunca zihin haritalama eğitimi vererek uygulama yaptırdığı öğrencilerde, zihin haritalarının akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Aydın (2009), Türkçe eğitimi bölümünde öğrenim gören öğrencilerin dinledikleri metni zihin haritalama tekniğiyle not almalarının, öğrencilerin dinleme-anlama başarılarının artmasını olumlu yönde etkilediğini tespit etmiştir. Evrekli (2010) zihin haritaları ve kavram karikatürlerini kullanarak etkinlikler geliştirdiği çalışmasında, uyguladığı akademik başarı son testi deney ve kontrol grupları sıra ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmiştir. Görüldüğü üzere akademik başarı açısından farklılığın meydana geldiği çalışmalar, bu çalışmadan elde edilen sonuçlarla zıtlık göstermektedir. Zihin haritalama tekniğinin Sosyal Bilgiler dersinde akademik başarıya etkisi açısından ilk kez incelenmesi, bu alanda örtüşen sonuçlara ulaşılamamasının en önemli sebebi olarak düşünülmektedir.

Öğrencilere son test uygulamasından 4 hafta sonra yapılan kalıcılık testinden elde edilen sonuçlara göre deney ve kontrol grupları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Kalıcılık testi sonuçlarında, öğrencilerin sıra ortalaması puanlarına bakıldığında deney grubu öğrencilerinin sıra ortalaması puanlarının 20,27, kontrol grubu öğrencilerinin sıra ortalaması puanlarının 11,07 olduğu görülmüştür (Tablo 27). Bu bulgulara göre öğrencilerin zihin haritalama tekniği ile ilgili etkinliklerin kullanıldığı deney grubunda öğrenilenlerin daha kalıcı ve hatırlanabilir olduğu söylenebilir. Bu sonuç Aslan (2006), Budd (2004), Bennett ve Rolheiser (2001)'in görüşleri ve Balım vd. (2006)'nin yaptığı çalışma ile paralellik göstermektedir. Bununla birlikte elde edilen bu sonuç, Buzan (2009, s.77)'in “Zihin haritaları bilginin sadece ana unsurlarını içerdikleri için öğrencilerin toparlarca notlar arasında kaybolmalarını engellemeleriyle, bilginin sınavlar için gerekli ve önemli kısımlarının hatırlanmasını da kolaylaştırır.” ve Davies (2010)'in “Zihin haritaları, bilgiyi hatırlamaya yardımcı olmak için çizgi kalınlıklarının, renklerin, resimlerin ve diyagramların kullanıldığı bir tekniktir.” sözlerini destekler niteliktedir.

Araştırmada deney ve kontrol gruplarının kendi içinde akademik başarı ön-test, son-test ve kalıcılık testi ölçümlerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek için Friedman testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda deney grubunda akademik başarı ön test-son test-kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir ($p=.001<.05$). Bu anlamlılığın hangi değişkenlerden kaynaklandığını belirlemek için ikişerli gruplar halinde karşılaştırmaların yapıldığı Wilcoxon testi sonuçları incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, deney grubu öğrencilerinin “Akademik Başarı Testi” ön test-son test, ön test-kalıcılık testi ve son test-kalıcılık testi puanları arasında fark bulunduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, zihin haritalama tekniği ile yapılan etkinliklerin öğrencilerin başarılarını uygulama sonrasında ve daha sonra yapılan ölçümlerde anlamlı ölçüde arttırdığını göstermektedir. Uygulama sonrasındaki başarılarının daha sonra yapılan kalıcılık testi ölçümlerinde artması ise öğrencilerin dört haftalık süreçte okulda yapılan Sosyal Bilgiler dersi ölçme değerlendirme sınavlarına hazırlık döneminden kaynaklandığı ve öğrencilerin bu dönemde de zihin haritalama tekniğini kullanmış olabileceklerini göstermektedir. Zira uygulama sonrasında yapılan görüşmelerde öğrenciler, bu tekniğin uygulamasının kolay, eğlenceli ve Sosyal Bilgiler dersindeki konulara daha uygun olduğunu söylemişlerdir. Ayrıca uygulama süresince zihin haritalarıyla yeni bilgiler öğrenmekle birlikte, eksik ya da yanlış bildiklerini de düzelterek, zihin haritalarının bilgilerini daha kalıcı kıldığını belirtmişlerdir. Nitekim yarı yapılandırılmış görüşme formunda (EK. 13) zihin haritalarının öğrencilere olan katkısının araştırıldığı 9. soru ve zihin haritalarının hangi derste uygulanmasının yararlı olabileceğinin araştırıldığı 11. soruya verilen cevaplardan örnekler şu şekildedir:

“Bilgileri kalıcı yapmıştır ve kavramamızı sağlamıştır.”(Ö3)

“Tekrar etmekte katkısı oldu. Daha güzel tekrar etmemi sağladı. Dallandırıp resimler çiziyoruz, bu daha iyi oldu.”(Ö13)

Ayrıca bu sonuç Aydın vd. (2007)’nin Fen öğretiminde çoklu zeka kuramı ve zihin haritalarının kullanımına ilişkin çalışması ve Ismail ve Jalil (2009)’in yaptığı çalışmanın sonuçları ile de paralellik göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarı ön test-son test-kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını tespit etmek için yapılan Friedman testinde, kontrol grubu ön test-son test ve kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p=.395>.05$). Bu sonuçlara dayanarak kontrol grubunda akademik başarı açısından ön teste göre son test puanlarında anlamlı bir farklılığın olmaması, uygulanmakta olan 2005 öğretim programında konuların temalar halinde düzenlenmiş olması ile ilişkilendirilebilir. 2005 öğretim programında 4. sınıf seviyesinde diğer derslerde de aynı temalara yer veriliyor olması sebebiyle öğrencilerin belirli bir hazır bulunuşluk seviyesinde oldukları söylenebilir. Yazıcı ve Koca (2008, s. 31) bu konuya ilişkin olarak yenilenen Sosyal Bilgiler programındaki ilişkilendirmelerden bahsederken, dersler arasında yapılan ilişkilendirmelerde de dikkat çekerek, Sosyal Bilgiler, Matematik, Türkçe, Fen ve Teknoloji dersleri arasında yatay yönde bir ilişkilendirmenin olduğunu belirtmiştir. Nitekim Özdemir (2009, s. 35), yeni Sosyal Bilgiler programında da diğer ilköğretim programlarında oldu gibi, konuların hem ders içindeki konular hem de diğer derslerdeki konularla veya ara disiplinlerle ilişkili ve ardışık biçimde düzenlendiğini belirtmiştir. Bu görüşlerden hareketle, kontrol grubu öğrencilerinin diğer derslerde aynı temalara yönelik edindikleri bilgilerin uygulama süresince edindikleri bilgilerle benzerlik göstermesi, grubun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılığın oluşmamasına sebep olduğu düşünülmektedir. Elde edilen bu sonuç Çamlı (2009)'nın bilgisayar destekli zihin haritalama tekniğinin ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına, fene ve bilgisayara yönelik tutumlarına etkisini araştırdığı çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Çamlı (2009) bu çalışmasında kontrol grubu öğrencilerinin son test ortalama puanlarında ön test puanlarına göre bir düşüşün meydana geldiğini, deney grubu öğrencilerinin ortalama puanlarında ise bir artış olduğunu tespit etmiştir.

Çalışmanın üçüncü alt amacı zihin haritalama tekniğinin Sosyal Bilgiler dersinde uygulanmasına yönelik, öğrencilerin olumlu ve olumsuz görüşlerini tespit etmektir. Buna yönelik olarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan 13 soru, öğrencilere yöneltilmiştir.

Öğrencilerin birinci soruya verdikleri cevaplara bakıldığında, uygulama süresince işlenen Sosyal Bilgiler dersleri ve önceki Sosyal Bilgiler derslerinin konu ve teknik açısından farklılık gösterdiği görüşü öne çıkmaktadır. Zira öğrenciler zihin haritalama tekniğinin bu derste kullanılmasının, öğrenmeyi kolaylaştırdığı, yeni bilgiler öğrenmekte yarar sağladığı gibi eğlenerek öğrenmeyi sağlaması açısından da diğer derslere kıyasla farklılık yarattığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin bu görüşü Erden (1988, s. 79)'in "Derslerde kullanılan yeni teknikler öğrenci başarısını etkileyen önemli bir faktördür." görüşünü destekler niteliktedir.

Öğrencilerin Güvenli Yaşam konusunda doğal afetler üzerine yapılan zihin haritalarının hangi açıdan katkı sağladığına ilişkin görüşlerine bakıldığında bu konuyla ilgili daha çok eksik ya da yanlış bilgilerini düzelttiklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte önceki bilgileri tekrar etmede ve yeni bilgiler öğrenmede de zihin haritalarının katkısı olduğu görüşünü savunan öğrenciler de vardır. Bu sonuç Turan (2002)'in yaptığı araştırma ile benzerlik göstermektedir. Turan (2002), lise Coğrafya derslerinde kavram ve terim öğretimi ile ilgili sorunları araştırdığı çalışmasında, Erozyon ve Toprak Kayması kavramlarının öğrencilerin en çok karıştırdıkları kavramlardan biri olduğunu tespit etmiştir. Başka bir araştırmada Kartal ve Turan (2010), ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin doğal afetler konusu ile ilgili kavram yanlışlarını tespit etmeye çalıştıkları çalışmalarında, erozyon ve toprak kayması kavramlarının öğrenciler tarafından sıklıkla karıştırıldığını, bununla birlikte toprak kayması ve heyelan kavramlarının da farklı kavramlar olarak algılandığını tespit etmiştir. Araştırmacılar bu durumun, doğal afet kavramının ilköğretim Sosyal Bilgiler programında yeterli düzeyde, kapsamlı olarak ele alınmadığından kaynaklandığı görüşünü savunmuşlardır. Bu açıdan bakıldığında, ders kitaplarında doğal afetler konusuna ilişkin kavramlarda en çok deprem kavramı üzerinde durulması ve diğer doğal afetlere ilişkin bilgilerin ve etkinliklerin sınırlı olması, öğrencilerin doğal afetlerle ilgili kavramları anlamada zorlanmalarının sebebi olarak gösterilebilir.

Üretimden Tüketime ünitesinde yapılan zihin haritalarının hangi açıdan katkı sağladığına ilişkin öğrenci cevaplarına bakıldığında, önceki bilgilerin tekrar edilmesinde etkili olduğu görüşü öne çıkmaktadır. Bu sonuca göre öğrencilerin bu ünite ile ilgili ön bilgilerinin yeterli düzeyde olduğu, zihin haritalama tekniğinin

de bu bilgilerini tekrar etmede bir araç olarak kullanıldığı söylenebilir. Bununla birlikte bu konuya ilişkin eksik bilgilerinin olduğunu belirten öğrenciler de bulunmaktadır. Bu öğrenciler daha çok fiş almanın tüketici hakları açısından önemi ve TSE damgası ile ilgili bilgilerinde eksikliklerini yaptıkları zihin haritalarıyla tamamladıklarını belirtmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında öğrencilerin tüketici haklarının önemi ve dolayısıyla “hak” kavramı konusunda eksikliklerinin olduğu söylenebilir. Sosyal Bilgiler dersinde yer alan çoğu kavramın soyut nitelik taşıması ve öğrencilerin soyut kavramları anlamada güçlük çekmesi bu durumun sebebi olarak gösterilebilir. Yazıcı ve Samancı (2003)’nın “Öğrenciler özellikle soyut kavramları öğrenmede güçlük çekmektedirler. Bu tür kavramların öğretilmesinde öğrencilerin soyut düşünebilme yeteneklerinin geliştirilmesi önemli bir etkidir.” görüşü bu sonucu destekler niteliktedir. Zihin haritalama tekniği öğrencilerin soyut kavramları somut olarak kağıda dökülebilmelerine ve konuyu resim olarak bütün halinde görebilmelerine olanak sağlayan bir teknik olarak değerlendirildiğinde, bu açıdan öğrencilere yarar sağladığı düşünülmektedir. Yaşar (2006)’ın yaptığı yüksek lisans tez çalışmasının sonuçları bu görüşü destekler niteliktedir. Ayrıca, Goode (2008) zihin haritalama tekniğini uyguladıktan sonra sınıfında aktif bir şekilde zihin haritası yaparak puan averajlarında yükselme olan, bilgilerini uzun süre koruyan ve bu bilgileri büyük bir resim halinde görebildiklerini savunan öğrenciler bulunduğunu savunmuştur. Bu görüş, araştırmada elde edilen sonuçla örtüşmektedir. Öte yandan öğrencilerin, öğrendikleri bilgileri kağıda dökmelelerinin, kendi kendilerini değerlendirmeyi sağladığı da savunulabilir. Bu durum, zihin haritalarının klasik değerlendirmelerin dışında, yapılandırmacı yaklaşıma uygun bir değerlendirme tekniği olarak kullanılabileceği görüşünü öne çıkarmaktadır. Bu konuya ilişkin olarak Bütüner (2006), ilköğretim 7. sınıf “Açılar ve Üçgenler” konusunun öğretiminde Vee diyagramları ve zihin haritalarını kullandığı yüksek lisans tez çalışmasında, öğrencilerin açılar ve üçgenler konusunda çizdikleri zihin haritaları, zihinlerinde ki yapının kâğıda dökülmesi olarak nitelemiş ve bu sayede öğrencilerin, yapılandırmacı yaklaşım temelli olarak değerlendirildiğini savunmuştur. Bu durum araştırmadan elde edilen sonucu destekler niteliktedir.

Öğrencilerin Güvenli Yaşam konusu ve Üretimden Tüketime ünitesinde yaptıkları zihin haritalarının öğrenmeye katkısı açısından kıyaslamaları istendiğinde, Güvenli Yaşam konusunda öğrenme açısından zihin haritalarının daha etkili olduğu yönünde görüşler belirtilmiştir. Bu sonuç, Güvenli Yaşam konusunda özellikle doğal afetlerle ilgili öğrencilerin eksikliklerinin bulunması ve bu eksiklikleri zihin haritası yaparak telafi ettiklerini göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin ön bilgilerinin, zihin haritalarını Üretimden Tüketime ünitesinde tekrar amaçlı kullanmalarına sebep olduğu da bu durumun sonuçları arasında gösterilebilir.

Öğrencilerin zihin haritalarının çalışma ve ders kitaplarında yer alıp almamasına ilişkin görüşlerine bakıldığında, büyük çoğunluk zihin haritalarının ders kitaplarında ve çalışma kitaplarında yer alması gerektiği görüşünü savunmuştur. Dursun ve Eşgi (2008), ders kitaplarının görsel öğelerle bilgi vermek, bilgileri desteklemek, ilgi çekerek dikkati yönlendirmek, konuları özetlemek, olgular veya kavramlar arasındaki ilişkileri göstermek, zihinde canlandırılması güç olan karışık konuları daha kolay anlaşılır kılmak gibi işlevleri olduğunu belirtmektedir. Birçok araştırmada, ders ve çalışma kitaplarının konularla uyumlu, öğrencilerin dikkatini çekecek görsel öğelerle (renk, resim, grafik vb.) desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir (Keser, 2004; Ocak ve Yurtseven, 2009; Uzunöz vd., 2010). Bu görüşten hareketle, zihin haritalarının renkli, resimli olması ve eğlenerek öğrenmeyi sağlamasının yanında öğrenmeyi kolaylaştırması sebebiyle, öğrencilerin ders ve çalışma kitaplarında da zihin haritalarının kullanılmasını istediği düşünülmektedir.

Öğrencilerin zihin haritalarını yaparken en çok hoşlandıkları durumu resim yapmak olarak belirtmişlerdir. Bununla birlikte boyama yapmaktan hoşlandıklarını ve anahtar kelime bulmayı da sevdiklerini dile getirmişlerdir. İlköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin görsellere olan ilgisi göz önüne alındığında, zihin haritalarının renk, resim ve anahtar kelimelerden oluşan yapısının, özellikle bu yaştaki öğrenciler açısından ilgi çekici olduğu düşünülmektedir. Gelb (2002, s. 112)'in bu konuya ilişkin "Renkler, imgeler ve anahtar sözcükler, yani akıl haritalarının üç temel bileşeni, beyin tarafından cümlelerden çok daha kolay benimsenir." sözü araştırmadan elde edilen bu

sonucu destekler niteliktedir. Bununla birlikte, araştırmadan elde edilen sonuçlar Şeyihoğlu ve Kartal (2010)'ın yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Araştırmacılar bu çalışmalarında, zihin haritalarına yönelik öğretmen görüşlerini almışlar ve elde edilen sonuçlara göre öğretmenler, zihin haritası yapmanın olumlu yanlarından birinin de bilgilerin görselleştirilmesi olduğunu söylemişlerdir. Ayrıca elde edilen bu sonuçlar, Kartal (2010)'ın yürüttüğü araştırmayı da destekler niteliktedir. Araştırmacı zihin haritalarına yönelik öğrenci görüşlerini aldığı bu çalışmada, öğrencilerin zihin haritası yaparken en çok hoşlarına giden kısmın anahtar kelimelere uygun resimler çizme kısmı olduğu belirtilmiştir.

Öğrenciler zihin haritalarını yaparken en çok zorlandıkları bölümün anahtar kelime bulma bölümü olduğunu söylemişlerdir. Bu durumun okuma ve anlamadaki eksikliklerden kaynaklandığı söylenebilir. Öğrencilerin, dinlenen ve okunanı anlamada ve bunu kendi cümleleri ile ifade etmede zorlanmasının, zihin haritası yaparken de zorlanmalarına yol açtığı düşünülmektedir. Aslan (2006) yüksek lisans tez çalışmasında, dinleme, okuma ve anlamamanın önemine değinirken, bu üç eylemin sadece Türkçe dersini değil, diğer dersleri de etkilediğini ifade etmiştir. Dolayısıyla, araştırmadaki bu sonucun en önemli sebebinin, Türkçe dersinde yapılan dinleme-okuma-anlama etkinliklerindeki eksiklikler olduğu düşünülmektedir. Şeyihoğlu ve Kartal (2010) ve Kartal (2010)'ın zihin haritaları ile ilgili yaptığı çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Kartal (2010)'ın yaptığı çalışmada öğrenciler, zihin haritası yaparken zorlandıkları diğer bölümü, konuya uygun resim çizmek olarak belirtmişlerdir. Resim çizme, el becerisi, hayal gücü ve yaratıcılığın ön plana çıktığı bir eylemdir. El becerileri gelişmemiş, hayal gücü zayıf, yaratıcılıktan yoksun öğrenciler, kimi zaman Görsel Sanatlar dersinde de sıkıntılar yaşayabilmektedir. Öğrenciler zihin haritalama tekniği ile ilgili görüş belirtirken, bu tekniğin Görsel Sanatlar dersindeki etkinliklerle benzer olduğunu dile getirmişlerdir. Dolayısıyla el becerisi, hayal gücü ve yaratıcılık konusunda zayıf olan öğrencilerin, verilen konuya uygun zihin haritası çizmede zorlandıkları düşünülmektedir. Bu görüş, zihin haritalama tekniğinin olumsuz yanlarına ilişkin olarak Bütüner (2006) ve Aydın (2009)'ın çalışmalarında yer alan ifadeleri destekler niteliktedir. Zira

öğrenciler zorlandıklarını belirttikleri anahtar kelime bulma ve resim çizme bölümlerinde öğretmenlerinin yardıma ihtiyaç duyduklarını dile getirmişleridir.

Öğrenciler, zihin haritalarının bilgileri kolay ve anlayarak öğrenmede, öğrendiklerinin kalıcı olmasında yararlı olduğu görüşündedirler. Zihin haritaları, beynin her iki yarısının bir bütün olarak çalışmasını sağlayan bir tekniktir, dolayısıyla sağ beyinin görsellerle ifade ettiği bilgiler, sol beyinde kelimelerle kodlanarak daha kalıcı ve anlamlı hale geldiği düşünülmektedir. Bu durum, öğrencilerin yaratıcılığını geliştirebileceği gibi; ön bilgiler ve yeni bilgiler arasında da kurma açısından da öğrenciye katkı sağlayabilir. Galea ve Singh (2004), Kıdık (2005), Treviño (2005), Yaşar (2006), Goode (2008), Tucker vd. (2010)'nin yaptıkları çalışmalar bu görüşü destekler niteliktedir. Ayrıca görsellerle kodlanan bilgilerin hatırlanmasının kolay olması, öğrencilerin bu görüşlerinin sebebi olarak görülebilir. Nitekim Moi ve Lian (2007) yaptıkları çalışmada, zihin haritalarını kullanan öğrencilerin, hatırlamada kolaylık sağladığı için, bu haritaları yararlı bulduğunu tespit etmiştir. Çamlı (2009) tez çalışmasında öğrencilerle yaptığı görüşmelerde, öğrencilerin zihin haritalarını bilgilerin akılda kalmasını, kolay ve çabuk öğrenmeyi, bilgiyi tekrar etmeyi sağlayan birer araç olarak gördüklerini tespit etmiştir.

Öğrenciler, zihin haritasını dersin daha çok değerlendirme bölümünde kullanılmasının yararlı olacağı görüşündedirler. Dersin sonunda çizilen zihin haritaları, genel olarak dersin özeti olarak nitelendirilebilir. Dolayısıyla öğrenciler, dersin sonunda neler öğrendiklerini, görsel olarak ifade ettikleri ve bunlar üzerinde tartışabildikleri için bu görüşü savundukları düşünülmektedir. Dersin sonunda yapılan tartışmalarda eksik ya da yanlış bildiklerinin farkına varmaları da bu şekilde mümkün olabilmektedir. Balım vd. (2006), Bütüner (2006) ve Evrekli (2010)'nin yaptığı çalışmalar bu sonucu destekler niteliktedir. Bununla birlikte genel olarak bakıldığında öğrenciler bu tekniğin dersin her aşamasında kullanılabileceğine ilişkin görüşler bildirmişlerdir. Bu sonuç Şeyihoğlu ve Kartal (2010)'ın araştırma sonuçlarını ve Aydın (2010, s. 13)'in “Öğrenci merkezli eğitime önemli katkılar sağlayan bu tekniğin, öğrenim sürecinin bütün aşamalarında kullanılabileceği” görüşünü destekler niteliktedir.

Öğrencilerin zihin haritalarının Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmasının daha uygun olacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Bununla birlikte Türkçe dersi ile Sosyal Bilgiler dersinin birbirine benzediğini ve bu iki dersin konularının zihin haritası yapmak için uygun olduğunu ifade ederek, bu görüşlerini desteklemişlerdir. Sosyal Bilgiler dersi konularına bakıldığında, konuların öğrencilerin günlük yaşamda karşı karşıya geldiği durumlar olduğu görülmektedir. Yapılandırmacı kuramda yer alan “yaparak yaşayarak” öğrenmenin gerçekleşmesi, öğrencilerin öğrendikleri bilgileri günlük yaşamda kullanması ile mümkündür. Günlük hayatla ilişkilendirilen bilgiler, öğrencilerin ön bilgileri ve yeni öğrendikleri arasında bağ kurmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin yaşadıkları olayları sınıf ortamında ders olarak görmesi, bu derste konuya ilişkin bilgilerini görsel olarak kağıda dökmesi, zihin haritalarının uygulanmasında öğrencilere kolaylık sağladığı düşünülmektedir.

Öğrenciler zihin haritalarının dersler haricinde farklı alanlarda da kullanılabileceği görüşündedirler. Zihin haritalarının gerek yapılışı gerekse kolay hatırlanabilir nitelikte olması, öğrencilerin bu şekilde görüş bildirmesine sebep olduğu söylenebilir. Öğrencilerin bu görüşleri Buzan ve Buzan (1993), Buzan (2008), Buzan (2009) ‘ın görüşleriyle benzerdir. Buzan (2009, s. 68) bu konuya ilişkin olarak, zihin haritalarını okuldan alışverişe, problem çözmeden aylık, yıllık, günlük planlar yapmaya, ev ekonomisinden sunu hazırlamaya kadar birçok alanda kullanılmasının mümkün olduğunu, hatta “Tüm Hayatımın Akıl Haritası” diye adlandırılacak bir zihin haritasının yapılabileceğini söylemiştir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler, zihin haritalarını grupla yapmanın kendilerine daha çok yarar sağladığını düşünmektedirler. Öğrencilerin grupla birlikte çalışması, eksikliklerini arkadaşları vasıtasıyla kapatmasına yardımcı olabilmektedir. Dolayısıyla el becerisi gelişmemiş, anahtar kelime bulmada zorlanan öğrencilerin grup çalışmalarında zihin haritalarından daha çok verim aldığı düşünülmektedir. Ersoy ve Kaya (2008, s. 296)’nın yaptıkları bir araştırmada, öğrencilerin grup çalışmalarından daha çok keyif aldıklarına yönelik elde ettikleri sonuç, bu görüşü destekler niteliktedir. Bununla birlikte öğrencilerden bazıları bireysel olarak yaptıkları zihin haritalarının daha yararlı olduğunu ve buna sebep olarak da grup içindeki fikir anlaşmazlıkları olabileceğini

söylemişlerdir. Goodnough ve Woods (2002) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin zihin haritalarına yönelik eğlenceli, öğrenmede motivasyonu sağlayan ilgi çekici bir yol olarak görüş bildirdiklerini; zihin haritasını grupla ve bireysel olarak yaptıkları çalışmalarda, bazı öğrencilerin grubu tercih ederken bazılarının da bireysel olarak zihin haritaları yapmayı tercih ettiklerini ifade etmiştir.

Araştırmada öğrenciler, zihin haritalarının bilgi verme açısından beyin ve ağaç köklerinin yapısına benzetmişlerdir. Bununla birlikte zihin haritalarını elektrik tellerine, portakalın içine, ahtapota, altın, makine gibi çeşitli yapılara benzeten öğrenciler de mevcuttur. Örneklere bakıldığında öğrencilerin, zihin haritalarını çizimi, önemi, görünüşü ve bilgi durumu açısından değerlendirerek bunları doğada var olan diğer sistemlerle bağdaştırdıkları düşünülmektedir. Zira zihin haritalarının farklı bakış açıları geliştirmede ve yaratıcı düşünmede önemli rol oynadığı birçok çalışmada belirtilmiştir (Goodnough ve Woods, 2002; Chan, 2004; Evrekli vd., 2006; Al-Jarf, 2009; Aydın, 2010; Ismail vd., 2010). Dolayısıyla öğrencilerin, yaratıcılıklarını kullanarak, etrafındaki sistemleri yaptıkları haritalara benzettikleri söylenebilir. Gelb (2002, s. 92)'in doğada iletişimin yapısının hiyerarşik olmadığını ve kendini örgütler, ağlar ve sistemler aracılığı ile işlediğini söyleyerek, zihin haritalarının da bu doğal sistemin grafik bir ifadesinden başka bir şey olmadığını ifade etmesi, bu sonucu destekler niteliktedir. Buzan ve Buzan (1993)'ün yazdığı kitapta da zihin haritalarının doğada var olan sistemlere benzerliğini kanıtlayan birçok görsel bulmak mümkündür.

VI. BÖLÜM

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde, elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yapılan yorumlar doğrultusunda araştırmanın sonuçlarına yer verilmiştir. Ayrıca zihin haritalarına dayalı etkinliklerin kullanımına ve bu çerçevede yapılacak diğer araştırmalara ilişkin bazı önerilerde bulunulmuştur.

6.1. SONUÇLAR

Araştırmada Akademik Başarı Testi ve Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği'nden elde edilen nicel bulgular ve öğrenci görüşmelerinden elde edilen nitel bulgulara ait sonuçlar şu şekildedir:

1. Akademik başarı son testin analizlerine göre, deney grubu ve kontrol grubu arasında başarı açısından anlamlı bir farklılığın olmaması, her iki grupta da derslerin etkinliklere dayalı olarak işlenmiş olmasından kaynaklanmış olabilir. Ayrıca, kontrol grubunda akademik başarı ön test-son test-kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmamasının, uygulanmakta olan Sosyal Bilgiler 2005 öğretim programında konuların temalar halinde düzenlenmiş olması ve diğer derslerde aynı temalara yönelik edindikleri bilgilerin uygulama süresince edindikleri bilgilerle benzerlik göstermesinden kaynaklanmış olduğu düşünülmektedir.

2. Akademik başarı kalıcılık testi sonuçlarının analizine göre deney ve kontrol grupları arasında, deney grubu lehine anlamlı bir farklılığın oluşmasında, zihin haritalama tekniğinin öğrenilenleri daha kalıcı ve hatırlanabilir kılmasının etkisi olduğu söylenebilir.

3. Deney grubu öğrencilerinin “Akademik Başarı Testi” ön test-son test- kalıcılık test puanları karşılaştırıldığında, ön test-son test, ön test-kalıcılık testi ve son test-kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılığın oluşması, zihin haritalama tekniği ile yapılan etkinliklerin öğrencilerin başarılarını uygulama sonrasında ve daha sonra yapılan ölçümlerde arttırdığından kaynaklanmıştır. Deney grubu öğrencilerini uygulama sonrasındaki başarılarının daha sonra yapılan kalıcılık testi ölçümlerinde artmasının, öğrencilerin dört

haftalık süreçte okulda yapılan Sosyal Bilgiler dersi ölçme değerlendirme sınavlarına hazırlık döneminden ve öğrencilerin bu dönemde de zihin haritalama tekniğini kullanmış olabileceğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

4. Deney grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının kalıcılığında kontrol grubuna göre bir artış olması ve kontrol grubu öğrencilerinin kendi içinde kıyaslama yapıldığında, uygulama süresince Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarında anlamlı bir değişikliğin meydana gelmemesi, her iki grup öğrencilerinin kalıcılık testi için geçen bir aylık süreçte, kendi sınıf öğretmenleriyle birlikte yaptıkları uygulamalardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Kontrol grubu öğrencilerinin kendi içinde kıyaslama yapıldığında, uygulama süresince Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarında bir değişikliğin meydana gelmemesi, 2005 öğretim programı doğrultusunda işlenen derslerin, öğrenciler tarafından aynı şekilde algılandığı ve derse karşı aynı tutumları sergilemelerini sağladığı söylenebilir.

5. Öğrencilerin Güvenli Yaşam konusunda ders kitaplarında doğal afetler konusuna ilişkin kavramlarda en çok deprem kavramı üzerinde durulması ve diğer doğal afetlere ilişkin bilgilerin ve etkinliklerin sınırlı olması, Erozyon ve Toprak Kayması gibi kavramları anlamada zorlanmalarının sebebi olarak düşünülmektedir. Bununla birlikte zihin haritalarının görülebilir yapısı, öğrencilerin yanlışlıklarını fark etmesini sağlamıştır.

6. Öğrencilerin Güvenli Yaşam konusunda doğal afetler öğretiminde zihin haritalarının daha yararlı olduğunu düşünmeleri özellikle doğal afetlerle ilgili eksikliklerin bulunmasından kaynaklanmaktadır. Öğrenciler bu eksikliklerini zihin haritası yaparak telafi ettiklerini belirtmişlerdir. Üretimden tüketime ünitesinde öğrencilerin ön bilgilerinin yeterli olması, zihin haritalarını bu üniteye tekrar amaçlı kullanmalarına sebep olduğu düşünülmektedir.

7. Öğrenciler zihin haritalarını yaparken en çok zorlandıkları bölümün anahtar kelime bulma bölümü olmasının, okuma ve anlamadaki eksikliklerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Dolayısıyla Türkçe dersinde yapılan dinleme-okuma-anlama etkinliklerinde, dinlenen ve okunamı anlamada ve bunu kendi cümleleri ile ifade etmede zorlanan öğrencilerin, zihin haritası yaparken de zorlandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

8. Öğrenciler, zihin haritasını dersin daha çok değerlendirme bölümünde kullanılmasının yararlı olacağı görüşünde, dersin sonunda çizilen zihin haritalarının, genel olarak dersin özeti olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca öğrencilerin, dersin sonunda neler öğrendiklerini, görsel olarak ifade ettikleri ve bunlar üzerinde tartışabildikleri için bu görüşü savundukları düşünülmektedir. Bununla birlikte genel olarak bakıldığında en az bir öğrenci bu tekniğin dersin diğer aşamalarında da kullanılabileceğine ilişkin görüş bildirmiştir.

9. Öğrencilerin grupça yapılan zihin haritalarında eksikliklerini arkadaşları vasıtasıyla kapatması; el becerisi gelişmemiş, anahtar kelime bulmada zorlanan öğrencilerin zihin haritalarından daha çok verim almasını sağlamıştır. Zihin haritalarını bireysel yapmayı tercih eden öğrencilerin, grup içindeki fikir anlaşmazlıklarından dolayı zihin haritalarını bireysel olarak yapmayı tercih ettikleri düşünülmektedir.

10. Öğrencilerin zihin haritalarını elektrik tellerine, portakalın içine, ahtapota, altın, makine gibi çeşitli yapılara benzetmesinde, yaratıcılıklarını ortaya koyarak zihin haritalarını doğada var olan diğer sistemlerle bağdaştırdıkları düşünülmektedir. Zihin haritalarının bu açıdan yaratıcı düşünmede etkisi olduğu düşünülmektedir.

6.2. ÖNERİLER

6.2.1. Öğretmenlere Öneriler

1. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre zihin haritalama tekniğinin Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmasının bilgilerin kalıcılığında ve hatırlanmasında etkili olduğu görülmüştür. Dolayısıyla zihin haritalama tekniğinin sağ ve sol beyini bir arada kullanmayı mümkün kılan farklı tekniklerle birlikte sınıf içerisinde kullanılmasına yönelik etkinliklerin hazırlanması önerilebilir.

2. Sınıf içi zihin haritalarının uygulanmasında, grupça yapılacak zihin haritalarında grupların yetenekler açısından eşit şekilde dağıtılmasına dikkat edilmesi önerilebilir (Örneğin, resim yeteneği iyi olan bir öğrenci ile kötü olan bir öğrencinin eşleştirilmesi gibi).

3. Zihin haritalarının sınıf içi etkinliklerinde daha sağlıklı bir şekilde kullanılmasında ve haritaların hazırlanmasında bu tekniğin uygulayıcıları olarak sınıf öğretmenlerinin zihin haritaları ile ilgili yeterli düzeyde bilgi edinmeleri için hizmet içi eğitimler, çalıştaylar düzenlenmesi önerilebilir.

4. Çalışma sonuçları Güvenli Yaşam konusunda doğal afetler kavramlarına ilişkin (Erozyon, Toprak Kayması) olarak eksikliklerinin olduğu ve bunları zihin haritaları ile fark ettiklerini göstermektedir. İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında, depremle ilgili konulara ağırlık verilmesinin yanında diğer kavramlarla ilgili etkinlik ve bilgilerin de yer alması önerilebilir. Bu etkinliklerin bir ya da bir kaçının zihin haritalama etkinliği şeklinde olması öğrencilerin daha kolay öğrenmesini sağlayacağı düşünülmektedir.

5. Araştırma sonuçları, doğal afetlerle ilgili kavramların öğrenilmesindeki eksiklik ve yanlışlıkların tespit edilmesinde zihin haritalarının kullanılmasının etkili olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla zihin haritalarının farklı alanlarda, farklı kavramlara ilişkin yanlışlıkların tespit edilmesinde de kullanılması önerilebilir.

6. Öğrencilerin zihin haritalarını çizerken anahtar kelime bulmada zorlandıkları görülmüştür. Bu sorunun çözümü için, Türkçe derslerinde yapılan dinleme-okuma-anlama etkinliklerinde zihin haritalama tekniğinin kullanılması önerilebilir. Ayrıca bu duruma çözüm olarak, tekniğin daha erken sınıflarda uygulanması, öğrencilerin bu tekniğe daha erken yaşta alışmasını sağlamak açısından önerilebilir.

7. Araştırma sonuçlarına göre, öğrenciler zihin haritalarını çizerken zorlandıkları diğer bir kısım da resim çizmedir. Bu konuya çözüm olarak, resmi çizilemeyen kavramların görsellerinin kes yapıştır yöntemiyle haritaya eklenmesi; görselle ifade edilemeyen kelimelerin yerine ise simgelerin kullanılması önerilebilir. Ayrıca Görsel Sanatlar öğretmenleri ile iş birliği yapılarak öğrencilerin el becerilerinin geliştirilmesi için farklı etkinliklerin yapılması önerilebilir.

8. Araştırma sonuçlarına göre, zihin haritalarının yapılandırmacı yaklaşıma uygun, alternatif bir lme değerlendirme tekniği olarak kullanılması önerilebilir. Özellikle performans görevlerinde bu tekniğin kullanılabileceği düşünülmektedir.

6.2.2. Yeni Araştırmacılara neriler

1. Araştırmada retimden Tüketime nitesinde olduğu gibi öğrencilerin bazı soyut kavramları algılamakta güçlük çektiği ve bu kavramları öğrenirken zihin haritalama tekniğinin etkili olduğu görülmüştür (Tüketicilerin Hakları). Bu ve buna benzer soyut kavramların ğretiminde zihin haritalama tekniğinin kullanılması önerilebilir.

2. Araştırmada, ğrencilerin ön bilgileri ile yeni bilgilerini bir araya getirmede zihin haritalarının etkili olduğu görülmüştür. Dolayısıyla zihin haritaları yapımında bireyin önceki yaşantılarının etkili olabileceği düşünülerek, öğrencilerin, belirli bir konu üzerine yaptıkları zihin haritalarının çeşitli değişkenler açısından (cinsiyet, anne baba mesleki durumu, yaşadığı yer gibi) incelenmesi önerilebilir.

3. Zihin haritalama tekniğinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrencilerde meydana getirdiği tutum değişikliğini sağlıklı bir Şekilde ölçebilmek için, Sosyal Bilgiler dersine yönelik zihin haritalama tekniği tutum leği geliştirilmesi önerilebilir.

4. Ulaşılan literatürde zihin haritalama tekniğinin ilköğretim Sosyal Bilgiler dersinde kullanımının başarıya etkisinin araştırıldığı çalışmalara rastlanmamıştır. Dolayısıyla zihin haritalama tekniğinin bu alanda etkililiğinin daha sağlam temellere dayandırılması açısından ilköğretimde farklı sınıf seviyelerinde (4 ve 5), farklı konu ve tema başlıklarında zihin haritalarının Sosyal Bilgiler dersinde akademik başarıya, tutuma, eleştirel düşünme becerisine vb. etkisinin araştırılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Abi-El-Mona, I. ve Adb-El-Khalick, F. (2008). The influence of mind mapping on eighth graders' science achievement. *School Science and Mathematics*. C. 108, S. 7, s. 298-312.
- Acartürk Günay, İ. (2006). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinde Kullanılan Değerlendirme Araç ve Yöntemlerinin Kullanılma Sıklığına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Algı ve Beklentileri (basılmamış yüksek lisans tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Al-Jarf, R. (2009). *Enhancing freshman students' writing skills with a mind mapping software*. The 5th International Scientific Conference eLearning and Software For Education, Bucharest, Romania.
- Aslan, A. (2006). İlköğretim Okulu 4. Sınıf Öğrencilerinin Bilgilendirici Metinleri Anlama, Özetleme ve Hatırlama Becerileri Üzerinde Zihin Haritalarının Etkisi (basılmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Atılğan, H. (2009). Test geliştirme, *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*, ed. Hakan Atılğan, Ankara: Anı Yayıncılık, s. 315-348.
- Aydın, G. ve Diğerleri (2007). Fen öğretiminde çoklu zeka kuramı ve zihin haritalarının kullanımı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. S. 21, s. 74-79.
- Aydın, G. (2009). Zihin Haritalama Tekniğinin Dinlenen Anlamaya Etkisi (basılmamış yüksek lisans tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, G. (2010). Zihin haritalama tekniğinin dinlenen anlamaya ve kalıcılığa etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. C. 14, S. 2, s. 1-16.
- Ayva, Ö. (2010). *Sosyal bilgiler dersi öğrenme öğretme süreci ilgili öğrenci görüşleri*. International Conference on New Trends in Education and Their Implications, Antalya, Türkiye.

- Balım, A. G. ve Diğerleri. (2006). *Fen ve teknoloji öğretiminde zihin haritaları ve kavram haritaları kullanmanın önemi*. VI. International Educational Technologies Conference, Famagusta, Turkish Republic of Northern Cyprus.
- Balım, A. G. ve Diğerleri. (2009). *Fen ve teknoloji öğretmenlerine yönelik teknoloji destekli zihin haritaları uygulamaları*. Özel Tevfik Fikret Okulları, Eğitimde Çağdaş Yönelimler V, Öğrenmenin Doğası ve Değerlendirme Sempozyumu, İzmir.
- Baş, Ö. (2004). Bütünsel Beyin Yaklaşımıyla ve Çoklu Zeka Kuramıyla Öğretimin İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma ve Yazma Erişisine Etkisi (basılmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bennett, B. ve Rolheiser, C. (2001). An Explanation of mind mapping. *Beyond Monet: The Artful Science of Instructional Integration*. Toronto: Bookation.
<http://www.york.ca/NR/rdonlyres/lwi3dahfj3fcej6s3mecfavkvitaiqo5qr65x5dnohbxxwojyr4jpucn75batnneipfmp5apgz4kymanoldrnkut2dg/An+Explanation+of+Mind+Mapping.pdf> [24.04.2011].
- Bilen, K. ve Aydoğdu, M. (2010). Bitkilerde fotosentez ve solunum kavramlarının öğretiminde TGA (tahmin et-gözle-açıkla) stratejinin kullanımı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. C. 7, S. 14, s. 179–194.
- Brinkmann, A. (2007). Graphical knowledge display- mind mapping and concept mapping as efficient tools in mathematics education (Çev. Suphi Önder Bütüner). *Elementary Education Online*. C. 6, S. 1, s. 1-11.
- Budd, J. W. (2004). Mind Maps As Classroom Exercises. *The Journal of Economic Education*. C. 35, S. 1, s.35-46.
http://pdfserve.informaworld.com/326496_925324719.pdf
[24.04.2011].

- Buisine, S. ve Diğlerleri. (2007). Computer-supported creativity: evaluation of a tabletop mind map application. *Engineering psychology and cognitive ergonomics*, ed. Don Harris, Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag, s. 22-31.
<http://www.springerlink.com/content/t664803w6218/#section=365713&page=1&locus=6> [24.04.2011].
- Buzan, T. (2008). *Zihinsel Potansiyelinizi Kullanmak İçin Yeni Öğrenme Teknikleri: Aklını Kullan*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Buzan, T. (2009) . *Akıllı Haritaları: Yaratıcılığınızı Harekete Geçirin ve Hayatınızı Dönüştürün*. İstanbul: Boyut Yayınları.
- Buzan, T. ve Buzan, B. (1993). *The Maind Map Book* . London: BBC Books.
- Bütüner, S. Ö. (2006). Açılar Ve Üçgenler Konusunun İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerine Vee Diyagramları ve Zihin Haritaları Kullanılarak Öğretimi (basılmamış yüksek lisans tezi), Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Chan, W. L. (2004). The Effectiveness Of Using Mind Mapping Skills In Enhancing Secondary One And Secondary Four Students' Writing In A CMI School (basılmamış yüksek lisans tezi), University of Hong Kong.
<http://hub.hku.hk/bitstream/10722/31749/1/FullText.pdf> [09.05.2011].
- Çakmak, Ö. ve Hevedanlı, M. (2004). *Biyoloji öğretiminde kavram haritalarının önemi ve diğer yöntemlerden farkı*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Malatya. <http://www.pegema.net/dosya/dokuman/233.pdf> [09.04.2011].
- Çalışkan, F. (2005). İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Aktif Öğrenme Yöntemlerinden Çözümlemeli Öykü Yönteminin Öğrencilerin Akademik Başarılarına, Tutumlarına ve Aktif Öğrenme Düzeylerine Etkisi (basılmamış yüksek lisans tezi), Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Çamlı, H. (2009). Bilgisayar Destekli Zihin Haritalama Tekniğinin İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarına, Fene Ve Bilgisayara Yönelik Tutumlarına Etkisi (basılmamış yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Çelebi, C. (2006). Yapılandırmacılık Yaklaşımına Dayalı İşbirlikli Öğrenmenin İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Erişi ve Tutumlarına Etkisi (basılmamış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çetin, B. (2009). Yeni ilköğretim programı (2005) uygulamaları hakkında 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. C. 17, S. 2, s. 487-502. http://www.kefdergi.com/pdf/cilt17_no2_2009mayis/17_9.pdf [10.05.2011].
- D'Antoni, A. V. ve Diğerleri. (2009). Interrater reliability of the mind map assessment rubric in a cohort of medical students. *BMC Medical Education*. C. 19, S. 9, s. 1-8.
- Davies, W. M. (2010). Concept mapping, mind mapping and argument mapping: what are the differences and do they matter?. *Higher Education*, http://www.tlu.fbe.unimelb.edu.au/teaching_staff/seminar_series/documents/Sem1CMMMAM.pdf [24.04.2011].
- Deakin Crick, R. (2006). *Learning power in practice: A guide for teachers*. London, GBR: Sage Publications.
- Derelioğlu, Y. (2005). *Hayat Bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi dersinde akıl haritasının kullanımı*. Eğitimde İyi Örnekler Konferansı, İstanbul, Türkiye. www.erg.sabanciuniv.edu/iok2005/bildiriler/yasemin-derelioglu.doc [09. 01. 2010].
- Demir, M. K. (2008). 2005 sosyal bilgiler öğretim programının öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisi. *Eurasian Journal of Educational Research*, S. 32, s. 113-126.

- Dilaver, H. H. ve Akyürek Tay, B. (2008). Sosyal bilgilerde yapılandırmacılık, Sosyal bilgiler öğretimi, ed. B. Tay ve A. Öcal, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s. 91-121.
- Duman, B. ve İkiel, C. (2002). Yapıcı öğrenme kuramına göre sosyal bilgiler öğretimi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. C. 12, S. 2, s. 245-262. <http://web.sakarya.edu.tr/~cikiel/YAPICIOGRENMEKURAMI.pdf> [03.03.2011].
- Dursun, F. ve Eşgi, N. (2008). 4. ve 5. Sınıf sosyal bilgiler öğretimi ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine göre değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*. S. 22, s. 21-34. http://www.esef.gazi.edu.tr/html/yayinlar/22_pdf/22_3.pdf [11.05.2011].
- Eppler, M. (2006). A comparison between concept maps, mind maps, conceptual diagrams and visual metaphors as complementary tools for knowledge construction and sharing. *Information Visualization*. C. 5, S. 1, s.202-210. http://liquidbriefing.com/twiki/pub/Dev/RefEppler2006/comparison_between_concept_maps_and_other_visualizations.pdf [10.11.2011].
- Erden, M. (1988). Grup etkililiği öğretim tekniğinin öğrenci başarısına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. S. 3, s. 79-86. <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/19883M%C3%9CN%C4%B0RE%20ERDEN.pdf> [10.05.2011].
- Erduran Avcı, D. ve Yağbasan, R. (2008). Beyin yarı kürelerinin baskın olarak kullanılmasına yönelik öğretim stratejileri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. C. 28, S. 2, s. 1-17. <http://www.gefad.gazi.edu.tr/window/dosyapdf/2008/2/2008-2-1-17-1.pdf> [24.04.2011].
- Ersoy, A. F. ve Kaya, E. (2008). Sınıf öğretmenlerine göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersi öğretim programına (2004) ilişkin yaklaşımları. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. C. 8, S. 1, s. 285-300. http://www.anadolu.edu.tr/arastirma/hakemli_dergiler/sosyal_bilimler/pdf/2008-1/2008_01_17.pdf [10.05.2011].

- Evrekli E. ve Diğerleri. (2006). *Yapılandırmacı kuram ve çoklu zeka kuramı uygulamalarına ilişkin bir teknik: zihin haritalama*. Özel Tevfik Fikret Okulları, Eğitimde Çağdaş Yönelimler III “Yapılandırmacılık ve Eğitime Yansımaları Sempozyumu”, İzmir, Türkiye.
- Evrekli, E. (2010). Fen ve Teknoloji Öğretiminde Zihin Haritası ve Kavram Karikatürü Etkinliklerin Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Sorgulayıcı Öğrenme Beceri Algılarına Etkisi (basılmamış yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Evrekli, E. ve Diğerleri. (2011). Fen eğitimi alanındaki lisansüstü tezlerdeki yöntemsel ve istatistiksel sorunlar. *İlköğretim Online*. C. 10, S. 1, 206-218, <http://ilkogretim-online.org.tr/vol10say1/v10s1m17.pdf> [09.04.2011].
- Findlay, C. S. ve Lumsden, C. J. (1988). The creative mind: Toward an evolutionary theory of discovery and innovation. *Journal of Social and Biological Structure*. C. 11, S. 3, s. 3-55.
- Galea, S. R. ve Singh, J. K. K. A. (2004). Teaching literature through mind maps. *Malaysian English Language Teaching Association*. C. 33. <http://www.melta.org.my/ET/2004/2004-127.pdf> [10.05.2011].
- Gelb, M. J. (2002). *Düşünmenin Tam Zamanı*. İstanbul: Arion yayınevi.
- Goode, M. M. H. (2008). Mind mapping in lectures. *Reader in Marketing Distinguished Teaching Award Winner 2008, Swansea University*. <http://www.swan.ac.uk/media/media,32275,en.pdf> [11.05.2011].
- Goodnough, K. ve Woods, R. (2002). *Student and teacher perceptions of mind mapping: a middle school case study*. Annual Meeting of The American Educational Research Association, New Orleans, Los Angeles, U.S. A.
- Gömleksiz, M. N. ve Kan, A. Ü. (2007). Yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programının araştırma, iletişim ve türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma becerilerini kazandırmadaki etkililik düzeyine ilişkin öğrenci görüşleri (diyarbakır ili örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. C. 17, S. 2, s. 135-162. <http://web.firat.edu.tr/sosyalbil/dergi/arsiv/cilt17/sayi2/135-162.pdf> [10.05.2011].

- Günaydın, G. (2008). İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Drama Yönteminin Erişi ve Tutum Üzerine Etkisi (basılmamış yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gür, H. ve Bütünler, S. Ö. (2006). Matematik derslerinde kullanılan zihin haritalama tekniğine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *İlköğretim Online*. C. 5, S. 2, s. 61-74.
- Hançer, A. H. ve Yalçın, N. (2007). Fen eğitiminde yapılandırmacı yaklaşıma dayalı bilgisayar destekli öğrenmenin bilgisayara yönelik tutuma etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. C. 15, S. 2, s. 549-560. <http://egitimbilimi.com/wp-content/uploads//2010/02/ahakan.pdf> [10.05.2011].
- http://www.kefdergi.com/pdf/19_1/19_1_7.pdf [20.04.2011].
- Ismail, M. N. ve Jalil, K. A. (2009). Mind mapping with cooperative learning in supplementing computer programming learning: theoretical framework. *MASAUM Journal of Basic and Applied Sciences*. C. 1, S. 3, s. 497-503. <http://www.masaumnet.com/archives/mjbas/volume1/issue3/mjbas0103151.pdf> [25.04.2011].
- Ismail, M. N. ve Diğerleri. (2010). The effects of mind mapping with cooperative learning on programming performance, problem solving skill and metacognitive knowledge among computer science students. *Journal Of Educational Computing Research*. C. 41, S. 1, s. 35-61.
- İbret, B. Ü. ve Aydınözü, D. (2011). İlköğretim II. kademe öğrencilerinin “dünya” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. C. 19, S. 1, s. 85-102.
- Jensen, E. (1998). *Teaching With The Brain In Mind*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development. ISBN: 0871202999.
- Kabaca, T. ve Erdoğan, Y. (2007). Fen bilimleri ve matematik eğitimi alanlarındaki tez çalışmalarının istatistiksel açıdan incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. C. 2, S. 22, s. 54-63.
- Kadioğlu, H. (2007). Projeye Dayalı Öğrenme Yönteminin Öğrencilerin Görsel Sunu Uygulamalarına ve Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumlarına

- Etkisi (basılmamış yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kahveci, A. ve Ay, S. (2008). Farklı yaklaşımlar – ortak çıkarımlar: Paradigmalar ve integral model ışığında beyin temelli ve oluşturmacı öğrenme. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*. C. 5, S. 3, s. 108-123.
- Kamber, T (2007). 2005-2006 Yeni Öğretim Programında Sosyal Bilgiler Dersi Etkinliklerinin Uygulanabilirliğinin İncelenmesi (basılmamış yüksek lisans tezi), Uşak Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kan, A. (2008). Ölçme aracı geliştirme, *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*, ed. Satılmış Tekindal, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s. 245-284.
- Kaptan, F. (1998). Fen öğretiminde kavram haritası yönteminin kullanılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. S. 14, s. 95-99.
- Kara, Y. ve Özgün Koca, S. A. (2004). Buluş yoluyla öğrenme ve anlamlı öğrenme yaklaşımlarının matematik derslerinde uygulanması: “iki terimin toplamının karesi” konusu üzerine iki ders planı. *İlköğretim Online*. C. 3, S. 1, s. 2-10. <http://ilkogretim-online.org.tr/vol3say1/v03s01a.pdf> [08.02. 2011].
- Karaca, E. (2008). Test ve madde analizi, *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*, ed. S. Erkan ve M. Gömleksiz, Ankara: Nobel Yayıncılık, s. 239-306.
- Kartal, A. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinde zihin haritalama tekniğine ilişkin öğrenci görüşleri*, Eğitimde İyi Örnekler Konferansı, İstanbul, Türkiye.
- Kartal, A. ve Turan, İ. (2010). *İlköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin doğal afetler konusu ile ilgili kavram yanlışları*, 4. International Computer And Instructional Technologies Symposium, Konya, Türkiye.
- Keleş, E. ve Çepni, S. (2006). Beyin ve öğrenme. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*. C. 3, S. 2, s. 66-82. <http://members.multimania.co.uk/egitimar/ogrenme/2006aralik.pdf> [20.04.2011].
- Keser, H. (2004). İlköğretim 4. Sınıf bilgisayar ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine göre değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi Türk Eğitim

Bilimleri Dergisi. C. 2, S. 3.
http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2004_cilt2/sayi_3/261-280.pdf
[11.05.2011].

Kıdık, E. F. (2005). Canlılar Çeşitlidir Ünitesinin Öğretilmesinde Zihin Haritalama Tekniği Kullanılarak Geliştirilen Yapılandırmacı Öğretim Yönteminin Uygulanması ve Geleneksel Yöntemle Karşılaştırılması (basılmamış yüksek lisans tezi), Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Kılıçoğlu, G. (2009). Sosyal bilgiler tanımı, dünyada ve ülkemizde gelişimi ve önemi, *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, ed. Mustafa Safran, Ankara: Pegem A Yayıncılık, s. 4-14.

Kıray, G. ve Göktaylar, A. (2004). *Çoklu zeka kuramının 4. sınıf fen bilgisi dersinde öğrenme sürecine etkisi*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Malatya, Türkiye.
<http://www.pegema.net/dosya/dokuman/68.pdf> [09.05.2011].

Korkmaz, İ. (2007). *Öğrenci merkezli ders uygulamalarına ilişkin öğrenci görüşleri*. III Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi, Adana, Türkiye.
http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0sa%20KORKMAZ/KORKMAZ,%20%C4%B0sa.pdf [13.04.2011].

Köse S. ve Diğerleri. (2003). Bilgisayar destekli öğretimin kavram yanılgıları üzerine etkisi: fotosentez. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. C. 2, S. 14, s. 106-112.
http://pauegitimdergi.pau.edu.tr/Makaleler/504445903_9-bilgisayar%20destekli%20e%20c4%9fitimin%20kavram%20yan%20c4%b1lg%20c4%b1s%20c4%b1%20c3%bczerine%20et%20e2%80%a6.pdf
[24.04.2011].

Köseoğlu, P. ve Diğerleri (2007). Bilgisayar kursunun bilgisayara yönelik başarı, tutum ve öz yeterlilik inançları üzerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. S. 33, s. 203-209.

<http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/200733PINAR%20K%C3%96SEO%20C4%9ELU.pdf> [09.05.2011].

MEB (2005). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Öğretim Programları. <http://ttkb.meb.gov.tr/program.aspx> [15.05.2011].

MEB (2010). *Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara.

Meydan, A. (2010). Sosyal bilgiler disiplininde coğrafyanın yeri ve önemi, *Sosyal bilgilerin temelleri*, ed. R. Turan ve K. Ulusoy, Ankara: Maya Akademi Yayınları, s. 63-84.

Michelco, M. (1998). *Cracking Creativity: The Secrets Of Creative Genius*. California: Ten Speed Printing.

Moi, W. A. G. ve Lian, O. L. (2007). Introducing mind map in comprehension. *Educational Research Association (Singapore)*. Redesigning Pedagogy International Conferences: Culture, Knowledge and Understanding, 28-30 May.

2007<http://conference.nie.edu.sg/2007/paper/papers/LAN469.pdf> [24.04.2011].

Ocak, G. ve Yurtseven, R. (2009). Beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. C. 12, S. 22, s. 94-109. <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c12s22/makale/c12s22m7.pdf> [11.05.2011].

Özbek, Ö. Y. (2008). Ölçme araçlarında bulunması istenen nitelikler, *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*, ed. Satılmış Tekindal, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s. 49-90.

Özdamar, K. (2004). *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi*, Eskişehir: Kaan Kitabevi.

Özdemir, S. M. (2009). Sosyal bilgiler öğretim programı ve değerlendirilmesi, *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, ed. Mustafa Safran, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s. 17-46.

Özden, M. (2005). Fen Bilgisi Dersinde Beyin Temelli Öğrenmenin Akademik Başarıya ve Hatırlama Düzeyine Etkisi (basılmamış yüksek lisans tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Öztürk, C. (2006). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir yaklaşım, *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi yapılandırmacı bir yaklaşım*, ed. Cemil Öztürk, Ankara: Pegem A Yayıncılık, s. 21-50.
- Öztürk, C. (2009). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, ed. Cemil Öztürk, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s. 1-31.
- Paykoç, F. ve Diğerleri. (2004). *What are the major curriculum issues?: the use of mind mapping as a brainstorming exercise*. Concept Maps: Theory, Methodology, Technology Proceedings of the First International Conference on Concept Mapping, Pamplona, Spain.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Semenderoğlu, A. ve Gülersoy, A. E. (2005). Eski ve yeni 4-5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programlarının değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. S. 18, s. 141-152.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim* (11. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Şaşan, H. (2002). Yapılandırmacı Öğrenme, *Yaşadıkça Eğitim*, s. 49-52. <http://egitim.erciyes.edu.tr/~cenk/kaynakvealistirmalar/egitimdebilisimteknolojileri/yapilandirmaciogrenme.pdf> [13.12.2010].
- Şeyihoğlu, A. ve Kartal A. (2010). Yapılandırmacı yaklaşım temelli ilköğretim hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde zihin haritalama tekniğine ilişkin öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. C. 10, S. 3, s. 1613-1656.
- Tokcan, H. (2007). Sosyal bilgiler öğretiminde bütünsel beyin yaklaşımının akademik başarı üzerine etkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. C. 11, S. 3, s. 51-64. http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TPRJ%2CTTAR%2CTTIP%2CTMUH%2CTSOS%2CTHUK&c=google&ano=89842_16c0e1b5ca2571f2f3d090b20bc716e0 [25.04.2011].

- Trevino, C. (2005). Mind Mapping And Outlining: Comparing Two Types Of Graphic Organizers For Learning Seventh-Grade Life Science (basılmamış yüksek lisans tezi), Texas Tech University.
- Tucker, J. M. ve Diğerleri. (2010). Profiling a mind map user: a descriptive appraisal. *Journal of Instructional Pedagogies*. S. 2., s.1-13. <http://www.aabri.com/manuscripts/09264.pdf> [25.04.2011].
- Turan, İ. (2002). Lise coğrafya derslerinde kavram ve terim öğretimi ile ilgili sorunlar. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. C. 22, S. 2, s. 67-84. <http://www.gefad.gazi.edu.tr/window/dosyapdf/2002/2/2002-2-67-84-6ilhanturan.pdf> [10.05.2011].
- Turgut, Ü. ve Gürbüz, F. (2011). *Isı ve sıcaklık konusunda 5e modeliyle öğretimin öğrencilerdeki kavramsal değişime ve tutumlarına etkisi*. 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications, Antalya, Türkiye. <http://www.iconte.org/FileUpload/ks59689/File/327..pdf> [09.05.2011].
- URL1: (<http://www.aykutackalmaz.com/c/detay.asp?id=6273&pid=166> 28.11.2010 tarihinde erişilmiştir.
- Uzunöz, A. ve Diğerleri (2010). İlköğretim I. kademe öğretmenlerinin yeni ders kitapları hakkındaki görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. C. 18, S. 3, s. 871-892. http://www.kefdergi.com/pdf/18_3/18_3_14.pdf [11.05.2011].
- Vural, C. T. (2008). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yaratıcı Düşünme: Yeni İlköğretim Programı Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Etkinliklerin Yaratıcılığı Geliştirmesi Açısından Değerlendirilmesi (basılmamış yüksek lisans tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. <http://library.cu.edu.tr/tezler/7035.pdf> [10.05.2011].
- Wickramasinghe, A. ve Diğerleri. (2008). Effectiveness of mind maps as a learning tool for medical students. *South East Asian Journal of Medical Education*. C. 1, S. 1, s. 30-32.

- Yaşar, I. Z. (2006). Fen Eğitiminde Zihin Haritalama Tekniğiyle Not Tutmanın Kavram Öğrenmeye ve Başarıya Etkisi (basılmamış yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yazıcı, H. ve Koca, M. K. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi programı, *Sosyal bilgilerin temelleri*, ed. B. Tay ve A. Öcal, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s. 21-36.
- Yazıcı, H. ve Samancı, O. (2003). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler ders konuları ile ilgili bazı kavramları anlama düzeyleri. *Milli Eğitim Dergisi*. S. 158. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/158/yazici.htm> [11.05.2011].
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, H. (2007). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Yurdakul, B. (2008). Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının sosyal bilişsel bağlamda bilgiyi oluşturmaya katkısı. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. C. 11, S. 20, s. 39-67. <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c11s20/makale/c11s20m4.pdf> [29.04.2011].
- Yükselir, A. (2006). İlköğretim Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Geçen Kavramların Kazanımı ve Kalıcılığında Kavram Analizi Yönteminin Etkisi (basılmamış yüksek lisans tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zhao, Y. (2003). The use of a constructivist teaching model in environmental science at beijing normal university, s. 15. <http://course.bnu.edu.cn/course/bnucourse/geography/course/English-education.pdf> [29.04.2011].

EKLER

- 1. Rize İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün İzin Yazısı**
- 2. Uzman Görüşüne Sunulan Pilot Başarı Testi**
- 3. Öğretmen Görüşüne Sunulan Pilot Başarı Testi**
- 4. Dil Uzmanı Tarafından Pilot Başarı Testinde Yapılan Düzeltmeler**
- 5. Alt ve Üst Grup Öğrencilerinin Pilot Başarı Testine Ait İstatistikleri**
- 6. Nihai Başarı Testi Soru ve Cevapları**
- 7. Deney Grubu Öğrencileri Akademik Başarı Testi Puanları**
- 8. Kontrol Grubu Öğrencileri Akademik Başarı Testi Puanları**
- 9. Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Uygulama Formu**
- 10. Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Asıl Uygulama Formu**
- 11. Deney Grubu Öğrencileri Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Puanları**
- 12. Kontrol Grubu Öğrencileri Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Puanları**
- 13. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları Formu**
- 14. Yaşadığımız Yer Ünitesi Güvenli Yaşam Konusu Ders Planı**
- 15. Üretimden Tüketime Ünitesi Ders Planları**
- 16. Sosyal Bilgiler Dersi Doğal Afetler Zihin Haritası Performans Görevi Yönergesi**
- 17. Sosyal Bilgiler Dersi Doğal Afetler Zihin Haritası Performans Görevi Değerlendirme Ölçeği**
- 18. Deney Grubu Öğrencilerinin Doğal Afetler Zihin Haritası Performans Görevi Puanları**
- 19. Derslerde Kullanılan Çalışma Yaprakları**
 - 19.a. Çalışma Kağıdı 1**
 - 20.b. Çalışma Kağıdı 2**
- 21. Deney Grubunda Yapılan Zihin Haritaları**
 - 21.a. Güvenli Yaşam Konusu (Ön Çizim)**
 - 21.b. Güvenli Yaşam Konusu (Son Çizim)**
 - 21.c. Deprem Sırasında Yapılması Gerekenler**
 - 21.d. Deprem Sonrasında Yapılması Gerekenler**
 - 21.e. Kaynaklar**
 - 21.f. Alışveriş (Ön Çizim)**

21.g. Alışveriş (Son Çizim)

21.h. Meslekler

22. Kontrol Grubunda Yürütölen Etkinlik Örnekleri

23. Uygulamalar Sırasında Çekilen Fotoğraf Örnekleri

EK. 1. Rize İl Milli Eğitim Müdürlüğünün İzin Yazısı

T.C.
RİZE VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.53.00-03-044/ 2003

Konu : Tez Çalışması

02 ŞUBAT 2011

VALİLİK MAKAMINA

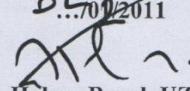
İLGİ: Rize Üniversitesi Rektörlüğünün 26.01.2011 tarih ve 444 sayılı yazısı.

Rize Üniversitesi Rektörlüğü ilgi yazılarında; Üniversitelerin Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden 092706001 nolu Ayça KARTAL'ın yüksek lisans tez çalışmalarında kullanılmak üzere yürütmeyi planladığı "Zihin Haritalarının Sosyal Bilgiler Derslerinde Başarı Tutum ve Kalıcılığa Etkisi" konulu tez çalışmasını İlimiz Ardeşen ve Pazar İlçelerindeki İlköğretim Okullarımızda yapmak istediği belirtilmektedir.

Adı geçen 2010-2011 eğitim öğretim yılı içerisinde ilimiz Ardeşen ve Pazar İlçelerindeki İlköğretim Okullarımızda yapacağı tez çalışmasını eğitim öğretimi aksatmadan okul müdürlerinin uygun göreceği zamanlarda yapması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

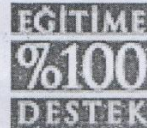
Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde gereğini olurlarınıza arz ederim.

Eclan Kasım ÇELİK
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
02.02.2011

Hakan Burak UZ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres : Valilik Hizmet binası Kat : 3
Telefon : 0464 213 04 54-213 01 32
Faks : 0464 213 04 41
Web : rize.meb.gov.tr
e-posta: rizemem@meb.gov.tr

EĞİTİMDE REFORM
Daha aydınlık
gelecek!

EK. 2. Uzman Görüşüne Sunulan Pilot Başarı Testi

4.SINIF SOSYAL BİLGİLER (GÜVENLİ YAŞAM KONUSU- ÜRETİM TÜKETİM DAĞITIM ÜNİTEİSİ) BAŞARI TESTİ DENEMELİK SORULARI

Soru 1. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde verilen doğal afetler ülkemizde daha çok görülmektedir ?

- A)Hortum –çığ-kasırğa
- B)Deprem-sel baskınları-yangın
- C)Tsunami- tayfun-kasırğa
- D) El nino- hortum-kasırğa

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 2. Hangisi depremin yıkıcı etkilerine karşı alınabilecek önlemlerden değildir?

- A) Binaları az katlı yapmak
- B) Zemin koşullarına uygun inşaat teknolojileri kullanmak
- C)Deprem kuşağındaki bölgelerde yerleşim yerleri kurmamak
- D) Sivil savunma ekipleri kurmak

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 3. Hangisi erozyonu hızlandıran etkenlerden değildir?

- A)Barajların yapılması
- B)Ormanların yok edilmesi
- C) Hayvanların bilinçsiz otlatılması
- D) Yamaçların dikine sürülmesi

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 4.

‘‘Japonya, şiddetli depremlerin ve tsunamilerin çok sık yaşandığı bir ülkedir. Fakat Japonya’da depremlerden kaynaklanan can kaybı depremlerin büyüklükleri ile karşılaştırıldığında çok küçüktür.’’

Bu bilgiden çıkarılabilecek en doğru sonuç hangisidir?

- A)Japonların otoyolları depreme dayanıklıdır.
- B)Japonlar, teknolojik ilerlemeye çok önem vermektedir.

- C) Japonya’da depreme karşı etkili önlemler alıp uygulanmaktadır.
D)Japonya gelişmiş bir ülkedir.

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 5. Mehmet deprem ile ilgili yaptığı araştırmayı sınıfa sunuyordu. Depremi ve zararlarını anlattıktan sonra, depremin neden olduğunu, can ve mal kayıplarından korunma yollarını anlattı.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Mehmet’in anlattığı depremden korunma yollarından olamaz?

- A)Binaların depreme dayanıklı hale getirilmesi
B)Yapılarda çimento ve demir kullanımının standartlara uygun olması
C)Evlerin sağlam zeminler üzerine yapılması
D)Yapılarda kerpiç, çamur, harç ve yuvarlak kayaların kullanılması

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 6. Deprem, sel, çığ ve heyelan gibi doğada meydana gelen afetlere doğal afet diyoruz.

Hangisi doğal afetlere bağlı olarak gelişmemiştir?

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 7. Aşağıdakilerden hangisi çığın zararlarını azaltmaya yönelik bir uygulama değildir?

- A)Çığ tehlikesi olan yerlere çitler, ağlar örmek
- B)Çevredeki orman alanlarına binalar yapmak
- C)Yolların üzerine kar tünelleri yapmak
- D)Çığ tehlikesi görülebilecek yerlere uyarı levhaları asmak

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 8. Aşağıdakilerden hangisi derelerin taşması sonucu zarar görmenin sebeplerinden biri olamaz?

- A)Dereleri ve akarsu yataklarını ıslah etmek
- B)Dere yataklarına iş yeri ve ev yapmak
- C)Derelerin ıslah edilip çevresine yüksek duvar örmek
- D)Dere yataklarının olduğu yerlere yollar yapmak

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Beyza, annesi ile birlikte alışverişe çıktı. Ürünlerin seçimi sırasında alışverişle ilgili okulda öğrendiği bilgileri annesi ile birlikte paylaştı. Annesi Beyza'ya "Aferin!" dedi ve birlikte alışveriş yaptılar.

(9. ve 10. Soruları metne göre cevaplayınız.)

Soru 9. Beyza gıda alışverişinde dikkat edilmesi gerekenleri anlatırken aşağıdakilerden hangisini söylemiş olamaz?

- A)Reklama göre ürün alınması gerekir.
- B)Ürünün kalitesi araştırılmadan alınmaz.
- C)Ürünün TSE damgalı olup olmadığına dikkat edilir.
- D)Ürünün son kullanma tarihine dikkat edilir.

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 10. Beyza'nın annesi alışveriş sonrasında hesabı ödedi ve Beyza, ülke ekonomisine katkıda bulunmak için bir şey daha yapması gerektiğini söyledi.

Beyza, annesine alışveriş sonrasında yapılması gereken hangi davranışı hatırlatmış olabilir?

- A)Alışveriş listesini kontrol etmeyi.
- B)Para üstünü sayarak almayı.
- C)Alışveriş sonrası fiş ya da fatura almayı.
- D)Bir dahaki sefere daha fazla para harcamaları gerektiğini.

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 11. Son kullanma tarihi geçmiş ürünlerin satılması, insan sağlığını ciddi anlamda tehdit etmektedir.

Bilinçli bir tüketici, bu durumda ilk olarak ne yapmalıdır?

- A)Ürünü atmalıdır.
- B)Ürünü aldığı yere gitmelidir.
- C)Ürünü başkasına vermelidir.
- D)Tüketici Hakları Derneği'ni aramalıdır.

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 12. Reklamla ilgili aşağıdakilerden hangisi her zaman doğrudur?

- A)Reklamlara her zaman güvenmemeliyiz.
- B)Reklamı yapılan ürün, her zaman kalitelidir.
- C)Reklamlar her bütçeye uygundur.
- D)Reklama göre değil, bütçeye uygun kaliteli ürünler alınmalıdır.

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Gülşah Hanım, eve bir bilgisayar almak istiyordu. Bunun için gazetede reklamını gördüğü bir mağazaya gitti. Bilgisayarları şöyle bir inceledi. En güzel görüneni satın aldı. Bu bilgisayarın evine çok yakışacağını düşünüyordu. Bilgisayar firmasından gelen eleman bilgisayarını kurdu. Ancak bilgisayar çok yavaş çalışıyordu. Bunun nedenini teknik elemanlardan öğrendi. Gülşah Hanım, görünüşüne bakıp incelemeden bir bilgisayar almanın iyi bir fikir olmadığını hemen anlamıştı.

(13 ve 14. Soruları metne göre yanıtlayınız.)

Soru 13. Gülşah Hanım, bilgisayarı almadan önce ilk olarak neyi araştırmalıydı?

- A)Garanti belgesinin olup olmadığını kontrol etmeliydi.
- B)Bilgisayarı almadan önce özelliklerini araştırmalıydı.
- C)Ürünün kalitesine bakmalıydı.
- D)Bilgisayarın markasına bakmalıydı.

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 14. Gülşah Hanım'ın içinde olduğu durumu en iyi anlatan deyim aşağıdakilerden hangisidir?

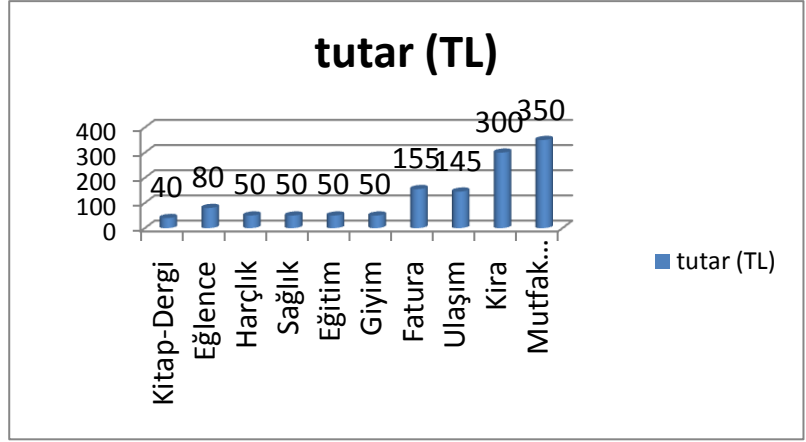
- A)Bin bilsen de, bir bilene danış.
- B)Ayağını yorganına göre uzat.
- C)Dost acı söyler.

D)Bin sus, bir konuş.

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 15. Yandaki grafikte bir ailenin geliri ve aylık harcamaları belirtilmiştir. **Grafiğe göre bu aile için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?**

- A)Ailenin geliri, giderinden fazladır.
B)Ailenin gideri, gelirinden fazladır.
C)Ailenin gelir ve giderleri birbirine eşittir.
D)Aile bütçe planı yapmamaktadır.

TOPLAM GELİR: 1270 TL

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 16. Elektronik araçların yapısını merak eden, **Bilim Çocuk Dergisi'nin** bütün sayılarını okuyan, araştırmacı yönü ile tanınan **Tuğçe'nin** ileride hangi mesleği seçmesi beklenir?

- A)Hemşire B)Hakim C)Mühendis D)Doktor

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 17. Aşağıdakilerden hangisi tasarrufla ilgili bir atasözümüz değildir?

- A)Ayağını yorganına göre uzat.
B)Eskisi olmayanın yenisi olmaz.
C)Sakla samanı gelir zamanı.
D)İğneyi kendine, çuvaldızı başkasına batır.

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 18. Aygül'ün öğretmeni, aile bütçesi hazırlanırken nelere dikkat edildiği konusunda bir araştırma ödevi vermiştir.

Buna göre Aygül yaptığı araştırma sonucunda, aşağıdakilerden hangisini aile bütçesi hazırlanırken en son düşünülmesi gerekenler sınıfına koymuş olabilir?

- A)Kira ödemesi B)Beslenme tutarı C)Tiyatro ücreti D)Giyim bedeli

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 19. İnsanlar meslek seçimi yaparken, bazı önemli noktaları göz önünde bulundurmaları gerekir.

Buna göre Ayşe'nin meslek seçiminde aşağıdakilerden hangisi daha önemlidir?

- A)Eğitim süresi kısa olan bir iş seçmelidir.
 B)Yeteneklerine uygun, yapmaktan memnun olacağı bir meslek seçmelidir.
 C)Çok para kazanabileceği bir meslek seçmelidir.
 D)Ailesinin istediği bir mesleği seçmelidir.

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 20. Aşağıdakilerden hangisinin garanti belgesi olmaz?

- A) B) C) D)

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 21. Yandaki şekilde bir gömleğin etiketinde bulunan bilgiler verilmiştir. **Aşağıdakilerden hangisi talimatlara uymaz?**

- A)Gömlek 50°C altında yıkanabilir.
 B)Gömlek, ütülenebilir.
 C)Gömlekteki lekeleri çıkarmak için çamaşır suyu kullanılabilir.
 D)Gömlek çamaşır makinesinde yıkanabilir.

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 22.

- I. Hukuk kurallarını uygular.
 II. İnsanları savunur.
 III. Toplum düzenine yardımcı olur.

Öznur seçeceği meslekle ilgili olarak yukarıdaki bilgilere ulaşmıştır. Buna göre Öznur'un seçmek istediği meslek, aşağıdakilerden hangisidir?

A)Avukat

B) Hakim

C) Öğretmen

D) Subay

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 23.

I

II

III

IV

V

VI

Sıla, kardeşi Emre'ye TSE damgalı ürünlerle ilgili bilgiler vermektedir. Bazı ürünlerin TSE damgalı olduğunu, bazılarında ise TSE damgasının bulunmadığını anlatmıştır ve bunlara örnekler vermiştir. **Buna göre Sıla yukarıdaki ürünlerden hangilerinin TSE damgalı ürün olduğunu söylemiş olabilir?**

A) I, II ve III

B) II, III ve IV

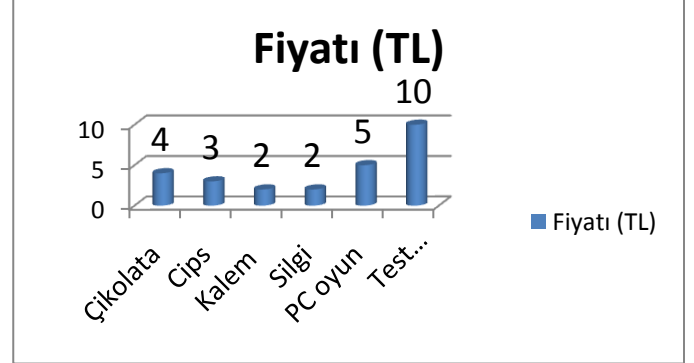
C) I, III ve VI

D) I ve V

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Yandaki grafikte Efe'nin harçlığının aylık harcamasına göre dağılımı görülmektedir. Efe her ay, harçlığının bir kısmını kumbarasına atar. Bu ay yaptığı harcamalardan sonra kumbarasına 4 TL atabilmiştir.

(24 ve 25. Soruları verilen grafiğe göre cevaplayınız.)

Soru 24. Buna göre Efe'nin aylık toplam harçlığı ne kadardır?

A)26 TL

B)30 TL

C) 35 TL

D)40 TL

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 25. Yukarıdaki grafiğe göre Efe en çok hangi alanda harcama yapmıştır?

A)Eğitim

B)Eğlence

C)Yiyecek

D)Giyecek

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 26. Yandaki resimde Derya'nın 25. 01. 2008 tarihinde yaptığı alışverişte aldığı bazı ürünler ve bu ürünlerle ilgili bilgiler verilmiştir.

Buna göre Derya, aşağıdakilerden hangisini alırsa bilinçli bir tüketici örneği sergilemiş olur?

- A)Süt B)Et C)Un D) Bal

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 27. Kendime yeni bir dizüstü bilgisayar aldım. Artık araştırmalarımı evde yapabilecektim.

Aşağıdakilerden hangisi bu ürünü seçme nedenim olamaz?

- A)Standartlara uygun üretilmiş olması.
B)Garanti belgesine sahip olması.
C)TSE belgesine sahip olması.
D)Reklamının çok iyi yapılmış olması.

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 28. Aygül, annesi ile birlikte alışverişe çıkmıştır. Annesi Aygül'den süt almasını istemiştir. Aygül, sütün üzerinde yandaki damgayı görmüştür.

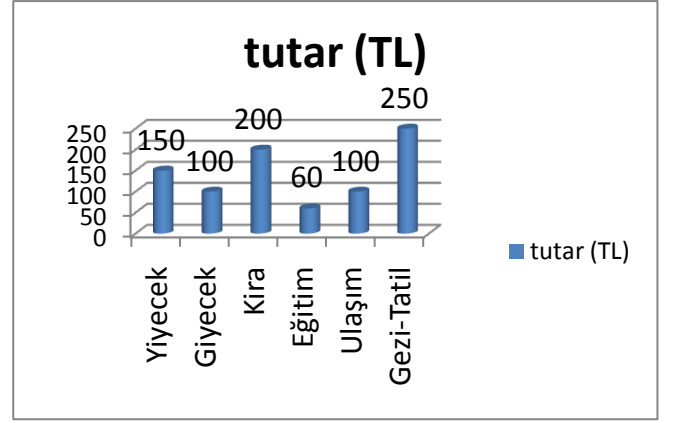

Aygül bu damganın ne anlama geldiğini annesine sorduğunda, annesi ona aşağıdaki cevaplardan hangisini vermiş olabilir?

- A)Bu damga, bu tür ürünlerin hiç bozulmayacağını gösterir.
B)Ürünlerin kalite kontrolünden geçirildiğini gösterir.
C)Ürünleri aldıktan sonra mutlaka fiş almamız gerektiğini hatırlatır.
D)Ürünlerin son kullanma tarihinin kontrol edildiğini gösterir.

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 29. Aylık geliri 750 TL olan bir ailenin bir aylık giderlerine ait grafik gösterilmiştir.

- I. Aile bireyleri zorunlu ihtiyaçlarına öncelik vermiştir.
- II. Ailenin giderleri, gelirlerine denktir.
- III. Aile bireylerinin giyecek ve ulaşımaya harcadığı giderler denktir.
- IV. Sosyal ihtiyaçlara öncelik verilmiştir.

Yukarıdaki bilgilerden hangileri yanlıştır?

- A) I ve II B) III ve IV C) I ve III D) Hepsi

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

- Soru 30.** ♥ Gülşah, sık sık eşyalarını kaybeder, yenisini aldırır.
 ♦ Beyza, harçlıklarını biriktirir, ihtiyacı olduğunda harcar.
 □ Tutku, harçlıklardan artırıp bilgisayar alınması için katkı sağlar.
 △ Sıla, dişlerini fırçalarken suyu açık bırakır.
 ○ Aygöl, gereksiz yere yanan lambaları kapatır.

Yukarıda verilenlere göre, hangi çocukların tasarruf bilinci gelişmemiştir?

- A) ♦ ve □ B) ♥ ve △ C) ○ ve △ D) ♥ ve ○

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 31. Osmanlı Devleti’nde “Ahilik” adı verilen bir sistem vardı. Bu sistem o yörede yaşayan bütün esnafların ve atölyelerin üretimini kontrol ederek üretilen malların belirli bir standartta ve kalitede olmasını sağlıyordu.

Günümüzde buna benzer bir sistem bulunmaktadır. Bu sistemde denetlemeyi yapan kuruluş, aşağıdakilerden hangisidir?

- A)ETİBANK B)TÜBİTAK C)TSE D)MTA

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 32. Alışveriş sırasında alınan bir ürünün satış fişi ya da faturasını almamız gerekir.

Bunun sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

- A)Ürün hakkında bilgi edinebilmek.
B)Saklayıp biriktirmek.
C)Ürünle ilgili bir sorun olduğunda hakkımızı arayabilmek.
D)Öğretmenimize vermek.

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 33. Şelale ve arkadaşı Ceren alışverişte aldıkları bazı ürünlerle ilgili bir takım sorunlarla karşılaşmışlardır.

Şelale ve Ceren ürünleri ile ilgili şikayetlerini aşağıdaki kurum ve kuruluşlardan hangisine iletmez?

- A)Sanayi Bakanlığı B)Esnaf ve Sanatkarlar Odası
C)Tüketiciyi Koruma Derneği D)Jandarma

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 34. Babası, Ayşe’ye her mesleğin farklı bir alana hizmet ettiğini söylemiştir. Meslekler ve bu mesleklerin hizmet ettiği alanlarla ilgili birkaç örnek vermiştir.

Buna göre Ayşe’nin babası, verdiği örneklerden hangisinde bir yanlışlık yapmıştır?

- A)Öğretmen-Eğitim B)Polis- Güvenlik C)Müteahhit-İnşaat D)Mimar-Muhasebe

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 35. Büyük şehirlerde, okullarda, hastane ve diğer kuruluşlarda, kullanılan ürünlerin geri dönüşümü için çeşitli çalışmalar yürütülmektedir.

Geri dönüşüm alanında yürütülen bu çalışmaların katkıları arasında aşağıdakilerden hangisinin yer aldığı söylenebilir?

- A)Ekonomiye katkı sağlanır.
- B)Bol para harcanmış olur.
- C)İsraf edilmiş olur.
- D)Kalitesiz ürünler üretilmiş olur.

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 36. Gamze, herhangi bir ürün alırken neler yapması gerektiğini, nelere dikkat etmesi gerektiğini bilen bilinçli bir tüketicidir.

Buna göre Gamze'nin, aşağıdakilerden hangisini yapması beklenmez?

- A)Herhangi bir sorunla karşılaştığında ne yapacağını bilir.
- B)Parasını iyi kullanır.
- C)İhtiyacı olmayan kaliteli ürünleri alır.
- D)Tutumlu olur.

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 37. Umut, yeni aldığı gömleğinin ilk yıkamada solduğunu görmüştür.

Bu durumda Umut, aşağıdakilerden hangisini yapmalıdır?

- A)Daha kaliteli gömlek almalıdır.
- B)Gömleğini boyamaya vermelidir.
- C)Gereksiz harcama olmasın diye bu gömleğini giymeye devam etmelidir.
- D)Gömleği aldığı mağazaya götürüp geri vermeli ve yenisini almalıdır.

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 38. Tutku aile bütçesine katkıda bulunmak istemektedir. **Sizce Tutku'nun aşağıda verilenlerden hangisini yapması daha doğru olur?**

- A)Harçlıklarından artan parayı biriktirip, okul ihtiyaçlarını alması.
- B)Hafta sonları bir işte çalışması.
- C)Harçlıkları ile kendine hiç yemek almayıp aç durması ve tüm harçlığını saklaması.
- D)Araba parası vermemek için okula yürüyerek gidip gelmesi.

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 39. Nilüfer'in aldığı cep telefonu bozuk çıktı. Nilüfer telefonu satın aldığı yere geri götürerek, telefonunu değiştirmek istedi; ancak satıcı malını geri almak istemedi.

Bu durumda Nilüfer aşağıdakilerden hangisine başvurmalıdır?

- A)Tüketiciyi Koruma Derneği'ne
- B)İnsan Hakları Mahkemesi'ne
- C)Ticaret Odasına
- D)Sulh Ceza Mahkemesine

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 40.

I. Gıda Mühendisliği II. Doktor III. Hemşire IV. Veteriner V. Eczacı

Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri diğerlerinden farklı bir ihtiyacımızı karşılamak için çalışmaktadır?

- A)I ve V
- B)Yalnız I
- C)II ve III
- D) IV ve V

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 41. Arda, arkadaşı Kıvanç'a bazı mesleklerle ilgili bilgiler vermektedir.

Buna göre Arda, mesleklerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisini yanlış söylemiştir?

- A)Kaliteli buğday cinsi yetiştirir-Çiftçi.
- B)İnsanlara bir şeyler öğretir- Öğretmen
- C)Makinede düzgün dikiş dikişebilir- Terzi
- D)Bir hastaya bakar-Laborant

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 42. Tuğçe annesi ile pazar yerinde gezerken, bir görevlinin pazarda satılan ürünlerle ilgili bazı kontroller yaptığını görmüş ve annesine bu görevlinin kim olduğunu sormuştur.

Annesi Tuğçe'nin bu sorusuna aşağıdaki mesleklerden hangisini söyleyerek cevap vermiş olabilir?

- A)Öğretmen
- B)Asker
- C) Okul müdürü
- D) Zabıta

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 43. Karadeniz Bölgesi, heyelan olaylarının en sık yaşandığı bölgelerimizden biridir. **Bu üzücü olayların yaşanmasında aşağıdaki özelliklerden hangisi, en çok etkilidir?**

- A) Bölgenin arazisinin fazla eğimli olması ve fazla yağış alması
B) Bölgenin kuzeye yer alması.
C) Ormanların çok olması
D) Balıkçılığın fazla olması, tarımın az olması.

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 44. Çocuk yaşta işçiliğinde ustalaşarak, 22 yaşında İstanbul'a asker olarak geldi ve mühendislik bilgisini askerlikte ilerletti. Çağın önde gelen mimarlarının yanında çalışma olanağı buldu. Elli yıla yakın bir süreyi kapsayan mimarlık dönemi boyunca, yapılarında gerçekleştirdiği deneyler ve getirdiği yeniliklerle zirveye ulaştı. Ustalık eseri olan Selimiye Camii, dünyanın en büyük kubbesine sahiptir.

Yukarıda hayatı özetlenen ünlü Türk mimarı kimdir?

- A) Barbaros Hayrettin Paşa B) Mimar Kemalettin C) Piri Reis D) Mimar Sinan

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

Soru 45. Babaannesi ile sohbet eden Aygöl, eskiden var olan bazı mesleklerin, günümüzde geçerliliğinin azaldığını öğrendi.

Buna göre, aşağıdaki mesleklerden hangisi, günümüzde geçerliliği azalanlardandır?

- A) Astronot B) Bilgisayar programcılığı
C) Bakır işlemciliği D) Elektronik mühendisliği

Bilgi		Kavrama		Analiz		Sentez		Değerlendirme	
-------	--	---------	--	--------	--	--------	--	---------------	--

EK. 3. Öğretmen Görüşüne Sunulan Pilot Başarı Testi

4.SINIF SOSYAL BİLGİLER (GÜVENLİ YAŞAM KONUSU- ÜRETİM TÜKETİM DAĞITIM ÜNİTESİ) BAŞARI TESTİ DENEMELİK SORULARI

Soru 1. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde verilen doğal afetler ülkemizde daha çok görülmektedir ?

- A)Hortum –çığ-kasırğa
- B)Deprem-sel baskınları-yangın
- C)Tsunami- tayfun-kasırğa
- D) El nino- hortum-kasırğa

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 2. Hangisi depremin yıkıcı etkilerine karşı alınabilecek önlemlerden değildir?

- A) Binaları az katlı yapmak
- B) Zemin koşullarına uygun inşaat teknolojileri kullanmak
- C)Deprem kuşağındaki bölgelerde yerleşim yerleri kurmamak
- D) Sivil savunma ekipleri kurmak

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 3. Hangisi erozyonu hızlandıran etkenlerden değildir?

- A)Ağaçlandırma yapılması
- B)Ormanların yok edilmesi
- C) Hayvanların bilinçsiz otlatılması
- D) Yamaçların dikine sürülmesi

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 4.

‘‘Japonya, şiddetli depremlerin ve tsunamilerin çok sık yaşandığı bir ülkedir. Fakat Japonya’da depremlerden kaynaklanan can kaybı depremlerin büyüklükleri ile karşılaştırıldığında çok küçüktür.’’

Bu bilgidен çıkarılabilecek en doğru sonuç hangisidir?

- A)Japonların otoyolları depreme dayanıklıdır.
 B)Japonlar, depremleri önceden bilir.
 C) Japonya’da depreme karşı etkili önlemler alıp uygulanmaktadır.
 D)Japonya gelişmiş bir ülkedir.

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 5. Mehmet deprem ile ilgili yaptığı araştırmayı sınıfa sunuyordu. Depremi ve zararlarını anlattıktan sonra, depremin neden olduğunu, can ve mal kayıplarından korunma yollarını anlattı.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Mehmet’in anlattığı depremden korunma yollarından olamaz?

- A)Binaların depreme dayanıklı hale getirilmesi
 B)Yapılarda çimento ve demir kullanımının standartlara uygun olması
 C)Evlerin sağlam zeminler üzerine yapılması
 D)Yapılarda kerpiç, çamur, harç ve yuvarlak kayaların kullanılması

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 6. Deprem, sel, çığ ve heyelan gibi doğada meydana gelen afetlere doğal afet diyoruz.

Hangisi doğal afetlere bağlı olarak gelişmemiştir?

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 7. Aşağıdakilerden hangisi çığın zararlarını azaltmaya yönelik bir uygulama değildir?

- A)Çığ tehlikesi olan yerlere çitler, ağlar örmek
- B)Çevredeki orman alanlarına binalar yapmak
- C)Yolların üzerine kar tünelleri yapmak
- D)Çığ tehlikesi görülebilecek yerlere uyarı levhaları asmak

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 8. Aşağıdakilerden hangisi derelerin taşması sonucu zarar görmenin sebeplerinden biri olamaz?

- A)Dereleri ve akarsu yataklarını ıslah etmek
- B)Dere yataklarına iş yeri ve ev yapmak
- C)Dere yataklarına yüksek duvarlar yapmak
- D)Dere yataklarının olduğu yerlere yollar yapmak

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Beyza, annesi ile birlikte alışverişe çıktı. Ürünlerin seçimi sırasında alışverişle ilgili okulda öğrendiği bilgileri annesi ile birlikte paylaştı. Annesi Beyza'ya "Aferin!" dedi ve birlikte alışveriş yaptılar.

(9. ve 10. Soruları metne göre cevaplayınız.)

Soru 9. Beyza gıda alışverişinde dikkat edilmesi gerekenleri anlatırken aşağıdakilerden hangisini söylemiş olamaz?

- A)Reklama göre ürün alınması gerekir.
- B)Ürünün kalitesi araştırılmadan alınmaz.
- C)Ürünün TSE damgalı olup olmadığına dikkat edilir.
- D)Ürünün son kullanma tarihine dikkat edilir.

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 10. Beyza'nın annesi alışveriş sonrasında hesabı ödedi ve Beyza, ülke ekonomisine katkıda bulunmak için bir şey daha yapması gerektiğini söyledi.

Beyza, annesine alışveriş sonrasında yapılması gereken hangi davranışı hatırlatmış olabilir?

- A) Alışveriş listesini kontrol etmeyi.
- B) Para üstünü sayarak almayı.
- C) Alışveriş sonrası fiş ya da fatura almayı.
- D) Bir dahaki sefere daha fazla para harcamaları gerektiğini.

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 11. Son kullanma tarihi geçmiş ürünlerin satılması, insan sağlığını ciddi anlamda tehdit etmektedir.

Bilinçli bir tüketici, bu durumda ilk olarak ne yapmalıdır?

- A) Ürünü atmalıdır.
- B) Ürünü aldığı yere gitmelidir.
- C) Ürünü başkasına vermelidir.
- D) Tüketici Hakları Derneği'ni aramalıdır.

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 12. Reklamla ilgili aşağıdakilerden hangisi her zaman doğrudur?

- A) Reklamlara her zaman güvenmemeliyiz.
- B) Reklamı yapılan ürün, her zaman kalitelidir.
- C) Reklamlar her bütçeye uygundur.
- D) Reklama göre değil, bütçeye uygun kaliteli ürünler alınmalıdır.

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Gülşah Hanım, eve bir bilgisayar almak istiyordu. Bunun için gazetede reklamını gördüğü bir mağazaya gitti. Bilgisayarları şöyle bir inceledi. En güzel görüneni satın aldı. Bu bilgisayarın evine çok yakışacağını düşünüyordu. Bilgisayar firmasından gelen eleman bilgisayarını kurdu. Ancak bilgisayar çok yavaş çalışıyordu. Bunun nedenini teknik elemanlardan öğrendi. Gülşah Hanım, görünüşüne bakıp incelemeyen bir bilgisayar almanın iyi bir fikir olmadığını hemen anlamıştı.

(13 ve 14. Soruları metne göre yanıtlayınız.)

Soru 13. Gülşah Hanım, bilgisayarı almadan önce ilk olarak neyi araştırmalıydı?

- A)Garanti belgesinin olup olmadığını kontrol etmeliydi.
B)Bilgisayarı almadan önce özelliklerini araştırmalıydı.
C)Bilgisayarı alacağı mağazayı araştırmalıydı.
D)Bilgisayarın markasına bakmalıydı.

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

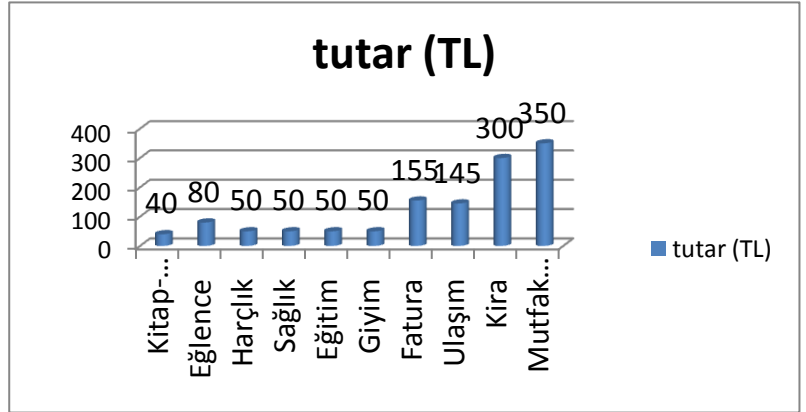
Soru 14. Gülşah Hanım'ın içinde olduğu durumu en iyi anlatan deyim aşağıdakilerden hangisidir?

- A)Bin bilsen de, bir bilene danış.
B)Ayağını yorganına göre uzat.
C)Dost acı söyler.
D)Bin sus, bir konuş.

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 15. Yandaki grafikte bir ailenin geliri ve aylık harcamaları belirtilmiştir. Grafiğe göre bu aile için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A)Ailenin geliri, giderinden fazladır.
B)Ailenin gideri, gelirinden fazladır.
C)Ailenin gelir ve giderleri birbirine eşittir.
D)Aile bütçe planı yapmamaktadır.

TOPLAM GELİR: 1270 TL

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 16. Elektronik araçların yapısını merak eden, Bilim Çocuk Dergisi'nin bütün sayılarını okuyan, araştırmacı yönü ile tanınan Tuğçe'nin ileride hangi mesleği seçmesi beklenir?

- A)Hemşire B)Hakim C)Mühendis D)Doktor

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 17. Aşağıdakilerden hangisi tasarrufla ilgili bir atasözümüz değildir?

- A)Ayağını yorganına göre uzat.
B)Eskisi olmayanın yenisi olmaz.
C)Sakla samanı gelir zamanı.
D)İğneyi kendine, çuvaldızı başkasına batır.

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 18. Aygül'ün öğretmeni, aile bütçesi hazırlanırken nelere dikkat edildiği konusunda bir araştırma ödevi vermiştir.

Buna göre Aygül yaptığı araştırma sonucunda, aşağıdakilerden hangisini aile bütçesi hazırlanırken en son düşünülmesi gerekenler sınıfına koymuş olabilir?

- A)Kira ödemesi B)Beslenme tutarı C)Tiyatro ücreti D)Giyim bedeli

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

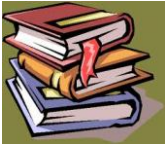

Soru 19. İnsanlar meslek seçimi yaparken, bazı önemli noktaları göz önünde bulundurmaları gerekir.

Buna göre Ayşe'nin meslek seçiminde aşağıdakilerden hangisi daha önemlidir?

- A)Eğitim süresi kısa olan bir iş seçmelidir.
B)Yeteneklerine uygun bir meslek seçmelidir.
C)Çok para kazanabileceği bir meslek seçmelidir.
D)Ailesinin istediği bir mesleği seçmelidir.

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 20. Aşağıdakilerden hangisinin garanti belgesi olmaz?

- A) B) C) D)

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 21. Yandaki şekilde bir gömleğin etiketinde bulunan bilgiler verilmiştir. **Aşağıdakilerden hangisi talimatlara uymaz?**

- A)Gömlek 50°C altında yıkanabilir.
 B)Gömlek, ütülenebilir.
 C)Gömlekteki lekeleri çıkarmak için çamaşır suyu kullanılabilir.
 D)Gömlek çamaşır makinesinde yıkanabilir.

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 22.

- I. Hukuk kurallarını uygular.
 II. İnsanları savunur.
 III. Toplum düzenine yardımcı olur.

Öznur seçeceği meslekle ilgili olarak yukarıdaki bilgilere ulaşmıştır. Buna göre Öznur'un seçmek istediği meslek, aşağıdakilerden hangisidir?

- A)Avukat B) Pilot C) Öğretmen D) Subay

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 23.

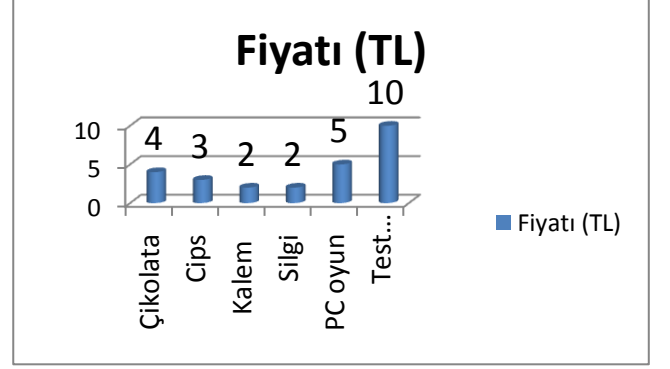
Sıla, kardeşi Emre'ye TSE damgalı ürünlerle ilgili bilgiler vermektedir. Bazı ürünlerin TSE damgalı olduğunu, bazılarında ise TSE damgasının bulunmadığını anlatmıştır ve bunlara örnekler vermiştir. **Buna göre Sıla yukarıdaki ürünlerden hangilerinin TSE damgalı ürün olduğunu söylemiş olabilir?**

- B) I, II ve III B) II, III ve IV C) I, III ve VI D)I ve V

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Yandaki grafikte Efe'nin harçlığının aylık harcamasına göre dağılımı görülmektedir. Efe her ay, harçlığının bir kısmını kumbarasına atar. Bu ay yaptığı harcamalardan sonra kumbarasına 4 TL atabilmiştir.

(24 ve 25. Soruları verilen grafiğe göre cevaplayınız.)

Soru 24. Buna göre Efe'nin aylık toplam harçlığı ne kadardır?

- A)26 TL B)30 TL C) 35 TL D)40 TL

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 25. Yukarıdaki grafiğe göre Efe en çok hangi alanda harcama yapmıştır?

- A)Eğitim B)Eğlence C)Yiyecek D)Giyecek

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 26. Yandaki resimde Derya'nın 25. 01. 2008 tarihinde yaptığı alışverişte aldığı bazı ürünler ve bu ürünlerle ilgili bilgiler verilmiştir.

Buna göre Derya, aşağıdakilerden hangisini alırsa bilinçli bir tüketici örneği sergilemiş olur?

- A)Süt B)Et C)Un D) Bal

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 27. Kendime yeni bir dizüstü bilgisayar aldım. Artık araştırmalarımı evde yapabilecektim.

Aşağıdakilerden hangisi bu ürünü seçme nedenim olmamalıdır?

- A)Standartlara uygun üretilmiş olması.
- B)Garanti belgesine sahip olması.
- C)TSE belgesine sahip olması.
- D)Reklamının çok iyi yapılmış olması.

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 28. Aygül, annesi ile birlikte alışverişe çıkmıştır. Annesi Aygül'den süt almasını istemiştir. Aygül, sütün üzerinde yandaki damgayı görmüştür.

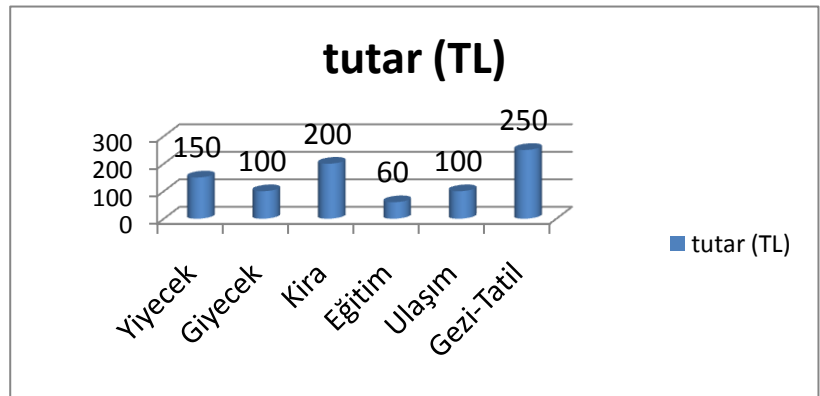
Aygül bu damganın ne anlama geldiğini annesine sorduğunda, annesi ona aşağıdaki cevaplardan hangisini vermiş olabilir?

- A)Bu damga, bu tür ürünlerin hiç bozulmayacağını gösterir.
- B)Ürünlerin kalite kontrolünden geçirildiğini gösterir.
- C)Ürünleri aldıktan sonra mutlaka fiş almamız gerektiğini hatırlatır.
- D)Ürünlerin son kullanma tarihinin kontrol edildiğini gösterir.

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 29. Aylık geliri 750 TL olan bir ailenin bir aylık giderlerine ait grafik gösterilmiştir.

- I. Aile bireyleri zorunlu ihtiyaçlarına öncelik vermiştir.
- II. Ailenin giderleri, gelirlerine denktir.
- III. Aile bireylerinin giyecek ve ulaşım harcadığı giderler denktir.
- IV. Sosyal ihtiyaçlara öncelik verilmiştir.

Yukarıdaki bilgilerden hangileri yanlıştır?

A)I ve II

B)III ve IV

C)I ve III

D)Hepsi

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

- Soru 30.** Gülşah, sık sık eşyalarını kaybeder, yenisini aldırır.
 Beyza, harçlıklarını biriktirir, ihtiyacı olduğunda harcar.
 Tutku, harçlıklardan artırıp bilgisayar alınması için katkı sağlar.
 Sıla, dişlerini fırçalarken suyu açık bırakır.
 Aygöl, gereksiz yere yanan lambaları kapatır.

Yukarıda verilenlere göre, hangi çocukların tasarruf bilinci gelişmemiştir?

- A) ve B) ve C) ve D) ve

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 31. Osmanlı Devleti'nde "Ahilik" adı verilen bir sistem vardı. Bu sistem o yörede yaşayan bütün esnafların ve atölyelerin üretimini kontrol ederek üretilen malların belirli bir standartta ve kalitede olmasını sağlıyordu.

Günümüzde buna benzer bir sistem bulunmaktadır. Bu sistemde denetlemeyi yapan kuruluş, aşağıdakilerden hangisidir?

A)ETİBANK

B)TÜBİTAK

C)TSE

D)MTA

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 32. Alışveriş sırasında alınan bir ürünün satış fişi ya da faturasını almamız gerekir.

Bunun sebeplerinden biri aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A)Ürün hakkında bilgi edinebilmek.

B)Aldığımız fişleri, saklayıp biriktirmek.

- C)Herhangi bir durumda hakkımızı arayabilmek.
D)Aldığımız fişleri, öğretmenimize vermek.

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 33. Şelale ve arkadaşı Ceren alışverişte aldıkları bazı ürünlerle ilgili bir takım sorunlarla karşılaşmışlardır.

Şelale ve Ceren ürünleri ile ilgili şikayetlerini aşağıdaki kurum ve kuruluşlardan hangisine iletemez?

- A)Sanayi Bakanlığı
B)Esnaf ve Sanatkarlar Odası
C)Tüketiciyi Koruma Derneği
D)Jandarma

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 34. Babası, Ayşe'ye her mesleğin farklı bir alana hizmet ettiğini söylemiştir. Meslekler ve bu mesleklerin hizmet ettiği alanlarla ilgili birkaç örnek vermiştir.

Buna göre Ayşe'nin babası, verdiği örneklerden hangisinde bir yanlışlık yapmıştır?

- A)Öğretmen-Eğitim B)Polis- Güvenlik C)Müteahhit-İnşaat D)Mimar-
Muhasebe

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 35. Büyük şehirlerde, okullarda, hastane ve diğer kuruluşlarda, kullanılan ürünlerin geri dönüşümü için çeşitli çalışmalar yürütülmektedir.

Geri dönüşüm alanında yürütülen bu çalışmaların katkıları arasında aşağıdakilerden hangisinin yer aldığı söylenebilir?

- A)Ekonomiye katkı sağlanır.
B)Bol para harcanmış olur.
C)İsraf edilmiş olur.
D)Kalitesiz ürünler üretilmiş olur.

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 36. Gamze, herhangi bir ürün alırken neler yapması gerektiğini, nelere dikkat etmesi gerektiğini bilen bilinçli bir tüketicidir.

Buna göre Gamze'nin, aşağıdakilerden hangisini yapması beklenmez?

- A)Herhangi bir sorunla karşılaştığında ne yapacağını bilmesi.
- B)Parasını iyi kullanması.
- C)İhtiyacı olmayan kaliteli ürünleri alması.
- D)Tutumlu olması.

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 37. Umut, yeni aldığı gömleğinin ilk yıkamada solduğunu görmüştür.

Bu durumda Umut, aşağıdakilerden hangisini yapmalıdır?

- A)Daha kaliteli gömlek almalıdır.
- B)Gömleğini boyamaya vermelidir.
- C)Gereksiz harcama olmasın diye bu gömleğini giymeye devam etmelidir.
- D)Gömleği aldığı mağazaya götürüp geri vermeli ve yenisini almalıdır.

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 38. İlköğretim 4. Sınıfta öğrenim gören Tutku, aile bütçesine katkıda bulunmak istemektedir. **Sizce Tutku'nun aşağıda verilenlerden hangisini yapması daha doğru olur?**

- A)Harçlıklarından artan parayı biriktirip, okul ihtiyaçlarını alması.
- B)Hafta sonları bir işte çalışması.
- C)Harçlıkları ile kendine hiç yemek almayıp aç durması ve tüm harçlığını saklaması.
- D)Araba parası vermemek için okula yürüyerek gidip gelmesi.

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 39. Nilüfer'in aldığı cep telefonu bozuk çıktı. Nilüfer telefonu satın aldığı yere geri götürerek, telefonunu değiştirmek istedi; ancak satıcı malını geri almak istemedi.

Bu durumda Nilüfer aşağıdakilerden hangisine başvurmalıdır?

- A)Tüketiciyi Koruma Derneği'ne
- B)İnsan Hakları Mahkemesi'ne
- C)Ticaret Odasına
- D)Sulh Ceza Mahkemesine

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 40.

- I. Gıda Mühendisliği II. Doktor III. Hemşire IV. Ebe V. Eczacı

Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri diğerlerinden farklı bir ihtiyacımızı karşılamak için çalışmaktadır?

- A)I ve V B)Yalnız I C)II ve III D) IV ve V

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 41. Arda, arkadaşı Kıvanç'a bazı mesleklerle ilgili bilgiler vermektedir. **Buna göre Arda, mesleklerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisini yanlış söylemiştir?**

- A)Kaliteli buğday cinsi yetiştirir-Çiftçi.
- B)İnsanlara bir şeyler öğretir- Öğretmen
- C)Makinede düzgün dikiş dikebilir- Terzi
- D)Bir hastaya bakar-Laborant

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 42. Tuğçe annesi ile pazar yerinde gezerken, bir görevlinin pazarda satılan ürünlerle ilgili bazı kontroller yaptığını görmüş ve annesine bu görevlinin kim olduğunu sormuştur.

Annesi Tuğçe'nin bu sorusuna aşağıdaki mesleklerden hangisini söyleyerek cevap vermiş olabilir?

- A)Öğretmen B)Asker C) Okul müdürü D) Zabıta

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 43. Karadeniz Bölgesi, heyelan olaylarının en sık yaşandığı bölgelerimizden biridir. **Bu üzücü olayların yaşanmasında aşağıdaki özelliklerden hangisi, en çok etkilidir?**

- A) Bölgenin arazisinin eğimli olması
B) Bölgenin kuzeye yer alması.
C) Ormanların çok olması
D) Tarımın az olması.

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 44. Çocuk yaşta çalıştığı alanda ustalaşarak, 22 yaşında İstanbul'a asker olarak geldi ve mühendislik bilgisini askerlikte ilerletti. Çağın önde gelen mimarlarının yanında çalışma olanağı buldu. Elli yıla yakın bir süreyi kapsayan mimarlık dönemi boyunca, yapılarında gerçekleştirdiği deneyler ve getirdiği yeniliklerle zirveye ulaştı. Ustalık eseri olan Selimiye Camii, dünyanın en büyük kubbesine sahiptir.

Yukarıda hayatı özetlenen ünlü Türk mimarı kimdir?

- A) Mimar Muzaffer Bey B) Mimar Kemalettin C) Mimar Vedat D) Mimar Sinan

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

Soru 45. Babaannesi ile sohbet eden Aygül, eskiden var olan bazı mesleklerin, günümüzde geçerliliğinin azaldığını öğrendi.

Buna göre, aşağıdaki mesleklerden hangisi, günümüzde geçerliliği azalanlardandır?

- A) Astronot B) Bilgisayar programcılığı
C) Bakır işlemciliği D) Elektronik mühendisliği

UYGUN		UYGUN DEĞİL	
-------	--	----------------	--

EK. 4. Dil Uzmanı Tarafından Pilot Başarı Testinde Yapılan Düzeltmeler
GÜVENLİ YAŞAM KONUSU VE ÜRETİMDEN TÜKETİME ÜNİTESİ
BAŞARI TESTİ

Değerli Öğrenciler,

Bu test, “Güvenli Yaşam Konusu” ve “Üretimden Tüketime” ünitesi hakkında var olan bilgilerinizi tespit etmek hazırlanmıştır. Test ile elde edilecek veriler, Sosyal Bilgiler Eğitiminin kalitesini arttırmak amacıyla kullanılacak ve hiçbir şekilde sizin okul notunuzu etkilemeyecektir.

Araştırmada sağlıklı bir sonuca ulaşmak ancak sizin özveriniz ve sorulara içtenlikle vereceğiniz cevaplarla mümkündür. Bu yüzden lütfen, sorulara; not kaygısı gütmeyen, içten, samimi cevaplar veriniz.

Not: Cevaplarınız hiç kimseyle paylaşılmayacaktır. Lütfen, size göre en uygun seçeneği işaretleyiniz. Katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkürler... ☺

Ayça KARTAL

Rize Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

Soru 1. Ülkemizde en çok meydana gelen doğal afetler, aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Hortum –Çığ-Sel Baskınları
- B) Deprem-Sel Baskınları-Heyelan
- C) Tsunami- Çığ-Kasırga
- D) Deprem- Hortum-Heyelan

Soru 2. Aşağıdakilerden hangisi depremin yıkıcı etkilerine karşı insanların alabilecekleri önlemlerden biri değildir?

- A) Binaları çok katlı yapmak
- B) Zemin koşullarına uygun inşaat teknolojileri kullanmak
- C) Deprem kuşağındaki bölgelerde yerleşim yerleri kurmamak
- D) Sivil savunma ekipleri kurmak

Soru 3. Aşağıdakilerden hangisi erozyonu hızlandıran etkenlerden biri değildir?

- A) Ağaçlandırma yapılması
- B) Ormanların yok edilmesi
- C) Hayvanların bilinçsiz otlatılması
- D) Yamaçların dikine sürülmesi

Soru 4.

“Japonya, şiddetli depremlerin ve tsunamilerin çok sık yaşandığı bir ülkedir. Fakat Japonya’da depremlerden kaynaklanan can kaybı, depremlerin büyüklükleri ile karşılaştırıldığında çok azdır.”

Bu açıklamadan çıkarılabilecek en doğru sonuç aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Japonların otoyolları depreme dayanıklıdır.
- B) Japonlar, teknolojik ilerlemeye çok önem vermektedir.
- C) Japonya’da depreme karşı etkili önlemler alıp uygulanmaktadır.
- D) Japonya’da depremler önceden bilinebilmektedir.

Soru 5. “Mehmet, depremle ilgili yaptığı araştırmayı sınıfa sunuyordu. Depremi ve zararlarını anlattıktan sonra, depremde can ve mal kayıplarından korunmanın yollarını anlattı.”

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Mehmet’in anlattığı depremden korunma yollarından biri olamaz?

- A) Binaların depreme dayanıklı hale getirilmesi
- B) Yapılarda çimento ve demir kullanımının standartlara uygun olması
- C) Evlerin sağlam zeminler üzerinde yapılması
- D) Yapılarda kerpiç, harç ve yuvarlak kayaların kullanılması

Soru 6. Deprem, sel, çığ ve heyelan gibi doğada meydana gelen afetlere **doğal afet** denir. **Aşağıdaki resimlerden hangisi bir doğal afetten ortaya çıkmamıştır?**

Soru 7. Aşağıdakilerden hangisi, çığın zararlarını azaltmaya yönelik uygulamalardan biri değildir?

- A) Çığ tehlikesi olan yerlere çitler, ağlar örmek
- B) Çevredeki orman alanlarına yollar yapmak
- C) Yolların üzerine kar tünelleri yapmak
- D) Çığ tehlikesi görülebilecek yerlere uyarı levhaları asmak

Soru 8. Aşağıdakilerden hangisi derelerin taşması sonucu insanların zarar görmesinin sebeplerinden biri olamaz?

- A) Derelerde balık tutmamak
- B) Dere yataklarına ev yapmak
- C) Dere yataklarına iş yerleri yapmak
- D) Dere yataklarına yollar yapmamak

Beyza, annesi ile birlikte alışverişe çıktı. Ürünlerin seçimi sırasında alışverişle ilgili okulda öğrendiği bilgileri annesiyle birlikte paylaştı. Annesi Beyza'ya "Aferin!" dedi ve birlikte alışveriş yaptılar.

➡ (9. ve 10. Soruları yukarıdaki metine göre cevaplayınız.)

Soru 9. Beyza, alış-veriş esnasında dikkat edilmesi gerekenleri anlatırken aşağıdakilerden hangisini söylemiş olamaz?

- A) Reklama göre ürün alınması gerekir.
- B) Ürünün kalitesi araştırılmadan alınmaz.
- C) Ürünün TSE damgalı olup olmadığına dikkat edilir.
- D) Ürünün son kullanma tarihine dikkat edilir.

Soru 10. Beyza'nın annesi alış-veriş sonrasında hesabı ödedi. Beyza, annesine ülke ekonomisine katkıda bulunması için bir şey daha yapması gerektiğini hatırlattı. Beyza, annesine alışveriş sonrasında ne yapmasını hatırlatmış olabilir?

- A) Alışveriş listesini kontrol etmeyi.
- B) Para üstünü sayarak almayı.
- C) Alışveriş sonrası fiş ya da fatura almayı.
- D) Bir dahaki sefere daha fazla para harcamaları gerektiğini.

Soru 11. Son kullanma tarihi geçmiş ürünlerin satılması, insan sağlığını ciddi anlamda tehdit etmektedir. **Bilinçli bir tüketici, böyle bir durumla karşılaşırsa ilk olarak ne yapmalıdır?**

- A) Ürünü hemen atmalı ve kullanmamalıdır.
- B) Ürünü aldığı yere iade etmelidir.
- C) Ürünü başkasına vermelidir.
- D) Tüketici Hakları Derneği'ni aramalıdır.

Soru 12. “Ürünler reklamlarla tanıtılır. İnsanlar da alış-veriş yaparken reklamlardan etkilenirler.” **Aşağıda reklamlarla ilgili olan durumlardan hangisi her zaman doğrudur?**

- A) Reklamlara hiçbir zaman güvenmemeliyiz.
- B) Reklamı yapılan ürün, her zaman kalitelidir.
- C) Reklamlar her bütçeye uygundur.
- D) Reklama göre değil, bütçeye uygun kaliteli ürünler almalıyız.

Gülşah Hanım, eve bir bilgisayar almak istiyordu. Bunun için gazetede reklamını gördüğü bir mağazaya gitti. Bilgisayarları şöyle bir inceledi. En güzel görüneni satın aldı. Bu bilgisayarın evine çok yakışacağını düşünüyordu. Bilgisayar firmasından gelen eleman bilgisayarını kurdu. Ancak bilgisayar çok yavaş çalışıyordu. Bunun nedenini teknik elemanlardan öğrendi. Gülşah Hanım, görünüşüne bakıp incelemeyen bir bilgisayar almanın iyi bir fikir olmadığını hemen anlamıştı.

➡ (13 ve 14. Soruları yukarıdaki metne göre yanıtlayınız.)

Soru 13. Gülşah Hanım, bilgisayarı almadan önce **ilk olarak** neyi araştırmalıydı?

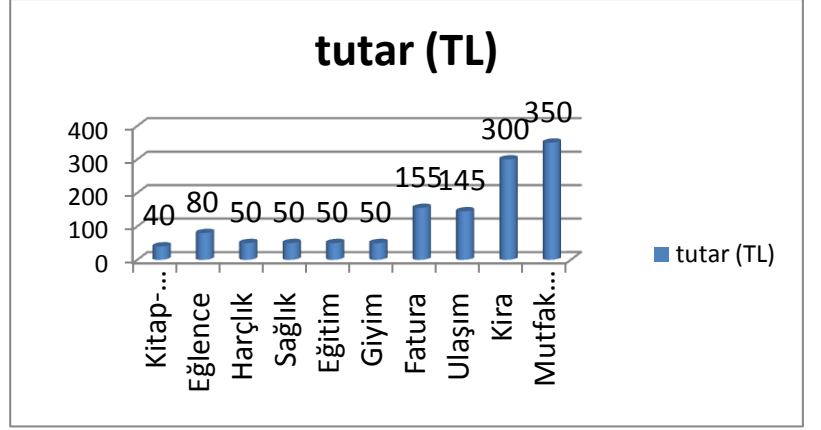
- A) Garanti belgesinin olup olmadığını,
- B) Bilgisayarın özelliklerini,
- C) Ürünü alacağı mağazanın yerini,
- D) Bilgisayarın markasını

Soru 14. Gülşah Hanım'ın içinde bulunduğu durumu **en iyi anlatan** deyim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bin bilsen de, bir bilene danış.
- B) Ayağını yorganına göre uzat.
- C) Dost acı söyler.
- D) Bin sus, bir konuş.

Soru 15. Yandaki grafikte bir ailenin geliri ve aylık harcamaları belirtilmiştir. **Grafiğe göre bu aile için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?**

- A) Ailenin geliri, giderinden fazladır.
- B) Ailenin gideri, gelirinden fazladır.
- C) Ailenin gelir ve giderleri birbirine eşittir.
- D) Aile, bütçe planı yapmamaktadır.

TOPLAM GELİR: 1270 TL

Soru 16. Elektronik araçların yapısını merak eden, **Bilim Çocuk Dergisi'nin bütün sayılarını okuyan, tamir etme becerisi ile tanınan Tuğçe'nin ileride hangi mesleği seçmesi beklenir?**

- A) Hemşire
- B) Hâkim
- C) Mühendis
- D) Doktor

Soru 17. Aşağıdakilerden hangisi tasarrufla ilgili bir atasözümüz **değildir?**

- A) Ayağını yorganına göre uzat.
- B) Eskisi olmayanın yenisi olmaz.
- C) Sakla samanı gelir zamanı.
- D) İğneyi kendine, çuvaldızı başkasına batır.

Soru 18. Öğretmeni Aygül'e, aile bütçesi hazırlanırken nelere dikkat edildiği konusunda bir araştırma ödevi vermiştir. **Buna göre Aygül, yaptığı araştırma sonucunda, aşağıdakilerden hangisini bütçeyi hazırlarken en son düşünülmesi gerekenler sınıfına koymuş olabilir?**

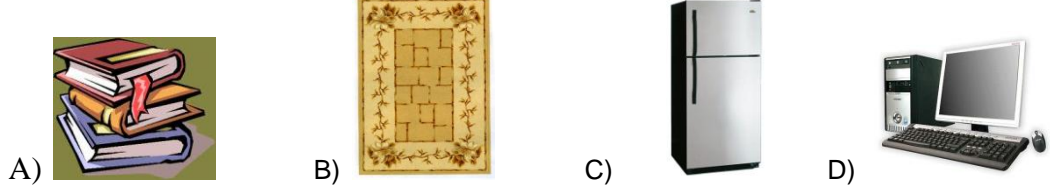
- A) Kira ödemesi
- B) Beslenme tutarı
- C) Tiyatro ücreti
- D) Giyim bedeli

Soru 19. İnsanlar, meslek seçimi yaparken bazı önemli noktaları göz önünde bulundurmalıdır. **Yandaki Ayşe'nin meslek seçiminde aşağıdakilerden hangisi sizce daha önemlidir?**

- A) Eğitim süresi kısa olan bir iş seçmelidir.
- B) Yeteneklerine uygun bir meslek seçmelidir.
- C) Çok para kazanabileceği bir meslek seçmelidir.
- D) Ailesinin istediği bir mesleği seçmelidir.

Soru 20. Resimleri aşağıda verilen eşyalardan hangisinin garanti belgesi olmaz?

Soru 21. Yandaki şekilde bir gömleğin etiketinde bulunan bilgiler verilmiştir. Aşağıdakilerden hangisi verilen talimatlara uygun değildir?

- A) Gömlek 50°C altında yıkanabilir.
B) Gömlek, ütülenebilir.
C) Gömlekteki lekeleri çıkarmak için çamaşır suyu kullanılabilir.
D) Gömlek çamaşır makinesinde yıkanabilir.

Soru 22.

- I. Mahkemede görev alır.
II. İnsanları savunur.
III. Hukuk öğrenimi görmüştür.

Öznur, ileride yapmak istediği iş ilgili olarak yukarıdaki bilgileri vermiştir. **Buna göre Öznur'un seçmek istediği meslek aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Avukatlık B) Hâkimlik C) Öğretmenlik D) Subaylık

Soru 23.

I

II

III

IV

V

VI

Sıla, kardeşi Emre'ye TSE damgalı ürünlerle ilgili bilgiler vermektedir. Bazı ürünlerde TSE damgasının olduğunu, bazılarının da olmadığını söylemiştir. Bunlara örnekler de vermiştir. **Buna göre Sıla yukarıda resimleri verilen ürünlerden hangilerinin TSE damgalı ürün olduğunu söylemiş olabilir? (TSE'nin ne olduğunu yazsanız ve hangi kalem mallara verildiğini söylemeniz)**

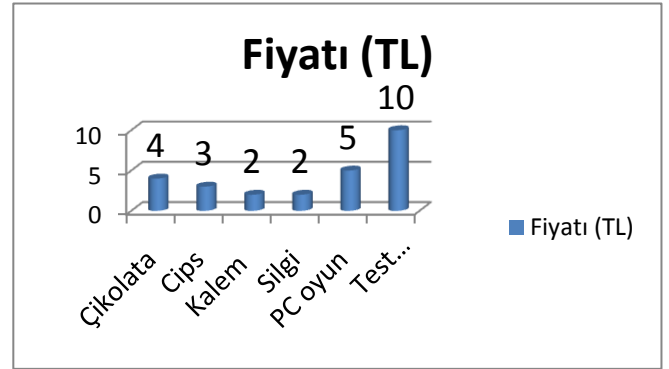
C) I, II ve III
D)I ve V

B) II, III ve IV

C) I, III ve VI

Yandaki grafikte Efe'nin harçlığının aylık harcamasına göre dağılımı görülmektedir. Efe her ay, harçlığının bir kısmını kumbarasına atar. Bu ay yaptığı harcamalardan sonra kumbarasına 4 TL atabilmiştir.

➔(24 ve 25. Soruları yanda verilen grafiğe göre cevaplayınız.)

Soru 24. Efe'nin aylık toplam harçlığı ne kadardır?

A)26 TL

B)30 TL

C) 35 TL

D)40 TL

Soru 25. Efe en çok hangi ürünlere harcama yapmıştır?

A)Eğitim

B)Eğlence

C)Yiyecek

D)Giyecek

Soru 26. Yandaki resimde Semiha'nın 25.01.2011 tarihinde yaptığı alışverişte aldığı bazı ürünler ve bu ürünlerle ilgili bilgiler verilmiştir. **Buna göre Semiha, aşağıdakilerden hangisini alırsa bilinçli bir tüketici örneği sergilemiş olur?**

- A) Süt B) Et C) Un D) Bal

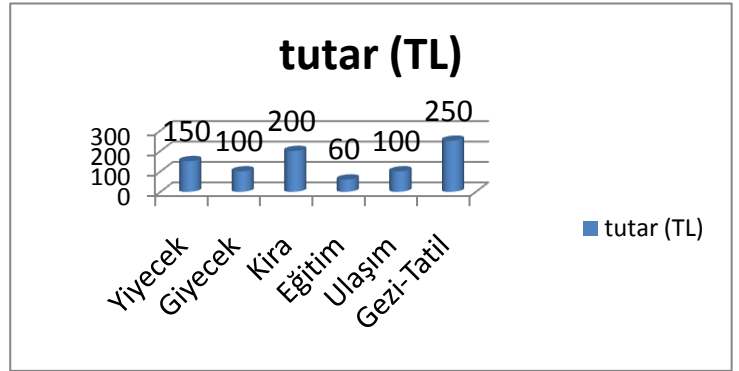
	
ÜT:08.05.2010 SKT:06.06.2010	ÜT:10.11.2010 SKT:11.12.2010
	
ÜT: 01.01.2011 SKT: 04.02.2013	ÜT: 02.03.2010 SKT:01.01.2011

Soru 27. Aygül, annesi ile birlikte alışverişe çıkmıştır. Annesi Aygül'den süt almasını istemiştir. Aygül, süt kabının üzerinde yandaki sembolü görmüştür. **Aygül bu sembolün ne anlama geldiğini annesine sorduğunda, annesi ona aşağıdaki cevaplardan hangisini vermiş olabilir?**

- A) Bu sembol, bu tür ürünlerin hiç bozulmayacağını gösterir.
B) Ürünlerin kalite kontrolünden geçirildiğini gösterir.
C) Ürünleri aldıktan sonra mutlaka fiş almamız gerektiğini hatırlatır.
D) Ürünlerin son kullanma tarihinin kontrol edildiğini gösterir.

Soru 28. Aylık geliri 750 TL olan bir ailenin bir aylık giderlerine ait grafik yanda gösterilmiştir.

- I. Aile bireyleri zorunlu ihtiyaçlarına öncelik vermiştir.
II. Ailenin giderleri, gelirlerine denktir.
III. Aile bireylerinin giyecek ve ulaşımına harcadığı giderler denktir.
IV. Sosyal ihtiyaçlara öncelik verilmiştir.

Yukarıdaki bilgilerden hangileri yanlıştır?

- A) I ve II B) III ve IV C) I ve III D) Hepsi

- Soru 29.** Gülşah, sık sık eşyalarını kaybeder, yenisini aldırır.
 Beyza, harçlıklarını biriktirir, ihtiyacı olduğunda harcar.
 Tutku, harçlıklardan artırıp bilgisayar alınması için katkı sağlar.
 Sıla, dişlerini fırçalarken suyu açık bırakır.
 Aygül, gereksiz yere yanan lambaları kapatır.

Yukarıda verilenlere göre, hangi şekillerle gösterilen çocukların tasarruf bilinci gelişmemiştir?

- A) ve B) ve C) ve D) ve

Soru 30. Osmanlı Devleti'nde "Ahilik" adı verilen bir örgüt vardı. Bu örgütün görevlerinden birisi de yörede yaşayan bütün esnafların ve atölyelerin üretimini kontrol ederek üretilen malların belirli bir standartta ve kalitede olmasını sağlamaktı. **Günümüzde de bu işlerden sorumlu bir kurum bulunmaktadır. Bu kurum aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) ETİBANK B) TÜBİTAK C) TSE D) MTA

Soru 31. Alışveriş sırasında alınan bir ürünün satış fişi ya da faturasını almamız gerekir. **Bunun sebeplerinden birisi aşağıdakilerden hangisi olabilir?**

- A) Ürün hakkında bilgi edinebilmek.
B) Aldığımız ürünü arkadaşlarımıza reklam yapmak.
C) Herhangi bir durumda hakkımızı arayabilmek.
D) Çevre dostu olduğumuzu göstermek.

Soru 32. Şelale ve arkadaşı Ceren, alışverişte aldıkları bazı ürünlerle ilgili bir takım sorunlarla karşılaşmışlardır. **Şelale ve Ceren ürünleri ile ilgili şikâyetlerini aşağıdaki kurum ve kuruluşlardan hangisine iletmez?**

- A) Sanayi Bakanlığı B) Esnaf ve Sanatkârlar Odası
C) Tüketiciyi Koruma Derneği D) Jandarma

Soru 33. Babası, Ayşe'ye her mesleğin farklı bir alana hizmet ettiğini söylemiştir. Meslekler ve bu mesleklerin hizmet ettiği alanlarla ilgili birkaç örnek vermiştir. **Buna göre Ayşe'nin babası, verdiği örneklerden hangisinde bir yanlışlık yapmıştır?**

- A) Öğretmen-Eğitim B) Polis- Güvenlik C) Müteahhit-İnşaat D) Mimar-Muhasebe

Soru 34. Büyük şehirlerde, okullarda, hastane ve diğer kuruluşlarda kullanılan kâğıt, plastik gibi ürünlerin geri dönüşümü için çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. **Geri dönüşüm alanında kullanılan kâğıt, plastik gibi ürünlerin yürütülen bu çalışmaların, katkıları arasında aşağıdakilerden hangisinin yer aldığı söylenebilir? (burayı tam olarak anlamadım)**

- A) Çok para harcanmış olur.
B) Ekonomiye katkı sağlanır.
C) İsraf edilmiş olur.
D) Kalitesiz ürünler üretilmiş olur.

Soru 35. Gamze, herhangi bir ürün alırken neler yapması gerektiğini, nelere dikkat etmesi gerektiğini bilen bilinçli bir tüketicidir. **Buna göre Gamze'nin, aşağıdakilerden hangisini yapması beklenmez?**

- A) Herhangi bir sorunla karşılaştığında ne yapacağını bilir.
B) Parasını iyi kullanır.
C) İhtiyacı olmayan kaliteli ürünleri alır.
D) Tutumlu olur.

Soru 36. Umut, yeni aldığı gömleğinin ilk yıkamada solduğunu görmüştür. **Umut bu durumda aşağıdakilerden hangisini yapmalıdır?**

- A) Daha kaliteli gömlek almalıdır.
B) Gömleğini boyamaya vermelidir.
C) Gereksiz harcama olmasın diye bu gömleğini giymeye devam etmelidir.
D) Gömleği aldığı mağazaya götürüp geri vermeli ve yenisini almalıdır.

Soru 37. Tutku aile bütçesine katkıda bulunmak istemektedir. **Sizce Tutku'nun aşağıda verilenlerden hangisini yapması daha doğru olur?**

- A) Harçlıklarından artan parayı biriktirip, okul ihtiyaçlarını alması.
B) Hafta sonları bir işte çalışması.
C) Harçlıkları ile kendine hiç yemek almayıp aç durması ve tüm harçlığını saklaması.
D) Araba parası vermemek için okula yürüyerek gidip gelmesi.

Soru 38. Nilüfer'in aldığı cep telefonu bozuk çıktı. Nilüfer telefonu satın aldığı yere geri götürerek telefonunu değiştirmek istedi; ancak satıcı malını geri almak istemedi.

Bu durumda Nilüfer aşağıdakilerden hangisine başvurmalıdır?

- A) Tüketicuyu Koruma Derneği'ne
- B) İnsan Hakları Mahkemesi'ne
- C) Ticaret Odasına
- D) Sulh Ceza Mahkemesine

Soru 39.

I. Gıda Mühendisi II. Doktor III. Hemşire IV. Ebe V. Eczacı

Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri diğerlerinden farklı bir ihtiyacımızı karşılamak için çalışmaktadır?

- A) I ve V
- B) Yalnız I
- C) II ve III
- D) IV ve V

Soru 40. Arda, arkadaşı Kıvanç'a bazı mesleklerle ilgili bilgiler vermektedir. **Buna göre Arda, mesleklerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisini yanlış söylemiştir?**

- A) Çiftçi- Geçimini toprağı ekerek sağlar.
- B) Öğretmen- İnsanlara bilgi öğretir.
- C) Terzi- Makede düzgün dikiş dikebilir.
- D) Laborant- Bir hastaya bakar.

Soru 41. Tuğçe annesi ile pazar yerinde gezerken bir görevlinin pazarda satılan ürünlerle ilgili bazı kontroller yaptığını görmüş ve annesine bu görevlinin kim olduğunu sormuştur. **Annesi Tuğçe'nin bu sorusuna aşağıdaki mesleklerden hangisini söyleyerek cevap vermiş olabilir?**

- A) Öğretmen
- B) Asker
- C) Okul müdürü
- D) Zabıta

Soru 42. Karadeniz Bölgesi, heyelan olaylarının en sık yaşandığı bölgelerimizden biridir. **Bu üzücü olayların yaşanmasında aşağıdaki özelliklerden hangisi, en çok etkilidir?**

- A) Bölgenin arazisinin fazla eğimli olması
- B) Bölgenin kuzeye yer alması.
- C) Ormanların çok olması
- D) Balıkçılığın fazla olması

Soru 43. Çocuk yaşta işçilikte ustalaştı, 22 yaşında İstanbul'a asker olarak geldi ve mühendislik bilgisini askerlikte daha fazla ilerletti. Çağın önde gelen mimarlarının yanında çalışma olanağı buldu. 50 yıla yakın bir süreyi kapsayan mimarlık hayatı boyunca, yapılarında gerçekleştirdiği deneyler ve getirdiği yeniliklerle zirveye ulaştı. Ustalık eseri olan Selimiye Camii, dünyanın en büyük kubbesine sahiptir.

Yukarıda hayatı özetlenen ünlü Türk mimarı kimdir?

- A) Mimar Muzaffer Bey B) Mimar Kemalettin C) Mimar Vedat D) Mimar Sinan

Soru 44. Babaannesi ile sohbet eden Aygül, eskiden var olan bazı mesleklerin şimdilerde nadiren yapıldığını öğrendi. **Buna göre, aşağıdaki mesleklerden hangisi, günümüzde nadiren yapılan mesleklerden biridir?**

- A) Pilotluk B) Bilgisayar programcılığı
C) Bakır işlemeciliği D) Elektronik mühendisliği

Soru 45.

			
<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;">Tazelik</div>	<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;">Kalite</div>	<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;">Reyon</div>	<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;">Fiyat</div>

Kaç numaralı elmada, bir ürün seçerken dikkat etmemiz gereken özelliklerden biri yanlış belirtilmiştir?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

Değerlendirme Testini bitirdiniz. Yanıtlarınızı kontrol etmeyi unutmayınız.

NOT: Bu değerlendirme testi, 45 sorudan oluşmaktadır. Her soru 2 puan değerindedir.

Yanıtlamaya istediğiniz sorudan başlayabilirsiniz.

EK. 5. Alt ve Üst Grup Öğrencilerinin Pilot Başarı Testine Ait İstatistikleri

Madde No: 1	A	B*	C	D	Boş	N	Madde No: 24	A	B*	C	D	Boş	N
Üst Grup	-	47	-	7	-	54	Üst Grup	46	5	1	1	1	54
Alt Grup	9	30	4	11	-	54	Alt Grup	28	6	6	13	1	54
Toplam	9	77	4	18	-	108	Toplam	74	11	7	14	2	108
Madde No: 2	A*	B	C	D	Boş	N	Madde No: 25	A*	B	C	D	Boş	N
Üst Grup	46	-	4	4	-	54	Üst Grup	48	-	5	-	1	54
Alt Grup	20	9	12	13	-	54	Alt Grup	27	11	9	4	3	54
Toplam	66	9	16	17	-	108	Toplam	75	11	14	4	4	108
Madde No: 3	A*	B	C	D	Boş	N	Madde No: 26	A	B	C	D*	Boş	N
Üst Grup	30	8	12	4	-	54	Üst Grup	12	2	6	34	-	54
Alt Grup	16	13	11	14	-	54	Alt Grup	10	11	17	16	-	54
Toplam	46	21	23	18	-	108	Toplam	22	13	23	50	-	108
Madde No: 4	A	B	C*	D	Boş	N	Madde No: 27	A	B*	C	D	Boş	N
Üst Grup	3	8	36	6	1	54	Üst Grup	1	45	3	4	1	54
Alt Grup	9	17	15	12	1	54	Alt Grup	10	10	20	13	1	54
Toplam	13	25	50	18	2	108	Toplam	11	55	23	17	2	108
Madde No: 5	A	B	C	D*	Boş	N	Madde No: 28	A*	B	C	D	Boş	N
Üst Grup	-	2	2	49	1	54	Üst Grup	28	16	6	3	1	54
Alt Grup	7	10	9	27	1	54	Alt Grup	8	20	19	6	1	54
Toplam	7	12	11	76	2	108	Toplam	36	36	25	9	2	108
Madde No: 6	A	B	C*	D	Boş	N	Madde No: 29	A	B*	C	D	Boş	N
Üst Grup	8	-	45	-	1	54	Üst Grup	7	42	-	5	-	54
Alt Grup	8	9	29	8	-	54	Alt Grup	14	28	6	6	-	54
Toplam	16	9	74	8	1	108	Toplam	21	80	6	11	-	108
Madde No: 7	A	B*	C	D	Boş	N	Madde No: 30	A	B	C*	D	Boş	N
Üst Grup	1	38	11	4	-	54	Üst Grup	3	6	45	-	-	54
Alt Grup	13	16	12	13	-	54	Alt Grup	4	21	24	3	2	54
Toplam	14	54	23	17	-	108	Toplam	7	27	69	3	2	108
Madde No: 8	A*	B	C	D	Boş	N	Madde No: 31	A	B	C*	D	Boş	N
Üst Grup	39	4	3	8	-	54	Üst Grup	26	-	28	-	-	54
Alt Grup	19	10	11	13	1	54	Alt Grup	21	6	13	13	1	54
Toplam	58	14	14	21	1	108	Toplam	47	6	41	13	1	108

Madde No: 9	A*	B	C	D	Boş	N	Madde No: 32	A	B	C	D*	Boş	N
Üst Grup	53	-	1	-	-	54	Üst Grup	6	7	14	27	-	54
Alt Grup	32	6	13	3	-	54	Alt Grup	15	11	10	17	1	54
Toplam	85	6	14	3	-	108	Toplam	21	18	24	44	1	108
Madde No: 10	A	B	C*	D	Boş	N	Madde No: 33	A	B	C	D*	Boş	N
Üst Grup	3	6	42	3	-	54	Üst Grup	2	1	9	42	-	54
Alt Grup	17	8	21	8	-	54	Alt Grup	15	13	13	11	2	54
Toplam	20	14	63	11	-	108	Toplam	17	14	22	53	2	108
Madde No: 11	A	B*	C	D	Boş	N	Madde No: 34	A	B*	C	D	Boş	N
Üst Grup	2	29	1	22	-	54	Üst Grup	2	46	4	2	-	54
Alt Grup	8	17	6	21	2	54	Alt Grup	10	9	26	8	1	54
Toplam	10	45	7	44	2	108	Toplam	12	55	30	10	1	108
Madde No: 12	A	B	C	D*	Boş	N	Madde No: 35	A	B	C*	D	Boş	N
Üst Grup	14	-	-	40	-	54	Üst Grup	-	3	50	-	1	54
Alt Grup	22	5	10	17	-	54	Alt Grup	10	8	16	19	1	54
Toplam	36	5	10	57	-	108	Toplam	10	11	66	19	2	108
Madde No: 13	A	B*	C	D	Boş	N	Madde No: 36	A	B	C	D*	Boş	N
Üst Grup	23	23	3	5	-	54	Üst Grup	4	2	6	42	-	54
Alt Grup	25	15	6	7	1	54	Alt Grup	15	15	11	12	1	54
Toplam	48	38	9	12	1	108	Toplam	19	17	17	54	1	108
Madde No: 14	A*	B	C	D	Boş	N	Madde No: 37	A*	B	C	D	Boş	N
Üst Grup	44	7	1	2	-	54	Üst Grup	49	1	-	4	-	54
Alt Grup	20	11	8	13	2	54	Alt Grup	13	14	15	11	1	54
Toplam	64	18	9	15	2	108	Toplam	62	15	15	15	1	108
Madde No: 15	A	B	C*	D	Boş	N	Madde No: 38	A*	B	C	D	Boş	N
Üst Grup	15	9	15	15	-	54	Üst Grup	42	10	1	1	-	54
Alt Grup	17	9	12	15	1	54	Alt Grup	15	14	14	8	3	54
Toplam	32	18	27	30	1	108	Toplam	56	24	15	9	3	108
Madde No: 16	A	B	C*	D	Boş	N	Madde No: 39	A	B*	C	D	Boş	N
Üst Grup	-	1	53	-	-	54	Üst Grup	6	35	4	9	-	54
Alt Grup	-	5	29	20	-	54	Alt Grup	17	19	9	6	3	54
Toplam	-	6	82	20	-	108	Toplam	23	54	13	15	3	108
Madde No: 17	A	B	C	D*	Boş	N	Madde No: 40	A	B	C	D*	Boş	N

Üst Grup	3	5	7	39	-	54	Üst Grup	4	-	2	47	1	54
Alt Grup	7	10	15	21	1	54	Alt Grup	9	10	15	13	7	54
Toplam	10	15	22	60	1	108	Toplam	13	10	17	60	8	108
Madde No: 18	A	B	C*	D	Boş	N	Madde No: 41	A	B	C	D*	Boş	N
Üst Grup	5	4	41	3	1	54	Üst Grup	-	3	-	50	1	54
Alt Grup	7	17	14	12	4	54	Alt Grup	15	12	16	8	3	54
Toplam	12	21	55	15	5	108	Toplam	15	15	16	58	4	108
Madde No: 19	A	B*	C	D	Boş	N	Madde No: 42	A*	B	C	D	Boş	N
Üst Grup	-	52	-	1	1	54	Üst Grup	35	9	7	3	-	54
Alt Grup	8	9	18	14	5	54	Alt Grup	6	15	9	21	3	54
Toplam	8	61	18	15	6	108	Toplam	41	24	16	24	3	108
Madde No: 20	A*	B	C	D	Boş	N	Madde No: 43	A	B	C	D*	Boş	N
Üst Grup	50	3	-	1	-	54	Üst Grup	2	3	3	44	2	54
Alt Grup	37	13	1	2	1	54	Alt Grup	11	14	10	16	3	54
Toplam	87	16	1	3	1	108	Toplam	13	17	13	60	5	108
Madde No: 21	A	B	C*	D	Boş	N	Madde No: 44	A	B	C*	D	Boş	N
Üst Grup	13	1	33	7	-	54	Üst Grup	10	-	36	8	-	54
Alt Grup	15	13	14	11	1	54	Alt Grup	20	16	3	11	4	54
Toplam	28	14	47	18	1	108	Toplam	30	16	39	19	4	108
Madde No: 22	A*	B	C	D	Boş	N	Madde No: 45	A	B	C*	D	Boş	N
Üst Grup	37	16	-	-	1	54	Üst Grup	3	2	40	9	-	54
Alt Grup	14	24	11	5	-	54	Alt Grup	7	11	28	6	2	54
Toplam	51	40	11	5	1	108	Toplam	10	13	68	15	2	108
Madde No: 23	A	B	C	D*	Boş	N							
Üst Grup	1	14	6	29	4	54							
Alt Grup	14	15	17	6	2	54							
Toplam	15	29	23	35	6	108							

EK. 6. Nihai Başarı Testi Soru ve Cevapları

Öğrencinin;
Adı- Soyadı:
Sınıfı:
Okulu:

Doğru sayısı:
Yanlış sayısı:
Boş Sayısı:
Toplam Puan:

GÜVENLİ YAŞAM KONUSU VE ÜRETİMDEN TÜKETİME ÜNİTESİ BAŞARI TESTİ YÖNERGESİ

Değerli Öğrenciler,

Size uygulanan 25 soruluk çoktan seçmeli bu testle “Doğal Afetler Konusu ve Üretim-Tüketim-Dağıtım Ünitesi” ile ilgili bilgileriniz öğrenilmek istenmiştir. Test sonucunda elde edilecek bilgiler, Sosyal Bilgiler Eğitiminin kalitesini arttırmak amacıyla kullanılacaktır. Bu nedenle puanlarınız hiçbir şekilde okul notu olarak değerlendirilmeyecektir. Bununla birlikte araştırmada sağlıklı bir sonuca ulaşılması sizin özverinize ve sorulara içtenlikle verdiğiniz cevaplara bağlıdır.

Sorulara verdiğiniz yanlış cevaplar, doğru cevaplara etki etmeyecektir. Bu sebeple her soruya yanıt vermeniz ve soruları yanıtlarken kendi bilgilerinizle soruları yanıtlamanız, çalışmada daha sağlıklı sonuçlar edinmemizi sağlayacaktır. Sorular yanıtlanırken, şıklardan size en doğru geleni işaretlemeniz gerekmektedir. Soruları cevaplama süreniz 40 dakikadır. Zamanınızı verimli kullanmak için, sorular üzerinde gereğinden çok zaman harcamayınız. İstedığınız sorudan başlayabilirsiniz.

Çalışmamıza katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkürler...

Ayça KARTAL
Rize Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

GÜVENLİ YAŞAM KONUSU VE ÜRETİMDEN TÜKETİME ÜNİTESİ BAŞARI TESTİ

Soru 1. Mehmet, depremle ilgili yaptığı araştırmayı sınıfa sunuyordu. Depremi ve zararlarını anlattıktan sonra, depremin nasıl olduğu ile can ve mal kayıplarından korunma yollarını anlattı. **Buna göre aşağıdakilerden hangisi Mehmet'in anlattığı depremden korunma yollarından biri olamaz?**

- A) Binaların depreme dayanıklı hale getirilmesi
- B) Yapılarda çimento ve demir kullanımının standartlara uygun olması
- C) Evlerin sağlam zeminler üzerinde yapılması
- D) Yapılarda kerpiç, harç ve yuvarlak kayaların kullanılması

Soru 2. Aşağıdakilerden hangisi depremin yıkıcı etkilerine karşı insanların alabilecekleri önlemlerden biri değildir?

- A) Binaları çok katlı yapmak
- B) Zemin koşullarına uygun inşaat teknolojileri kullanmak
- C) Deprem kuşağındaki bölgelerde yerleşim yerleri kurmamak
- D) Sivil savunma ekipleri kurmak

Soru 3. Aşağıdakilerden hangisi derelerin taşması sonucu insanların zarar görmesinin sebeplerinden biri olamaz?

- A) Derelerde balık tutmamak
- B) Dere yataklarına ev yapmak
- C) Dere yataklarına iş yerleri yapmak
- D) Dere yataklarına yollar yapmak

Soru 4. Aşağıdakilerden hangisi, çığın zararlarını azaltmaya yönelik uygulamalardan biri değildir?

- A) Çığ tehlikesi olan yerlere çitler, ağlar örmek
- B) Çevredeki orman alanlarına yollar yapmak
- C) Yolların üzerine kar tünelleri yapmak
- D) Çığ tehlikesi görülebilecek yerlere uyarı levhaları asmak

Soru 5.

“Japonya, şiddetli depremlerin ve tsunamilerin çok sık yaşandığı bir ülkedir. Fakat Japonya’da depremlerden kaynaklanan can kaybı, depremlerin büyüklükleri ile karşılaştırıldığında çok azdır.”

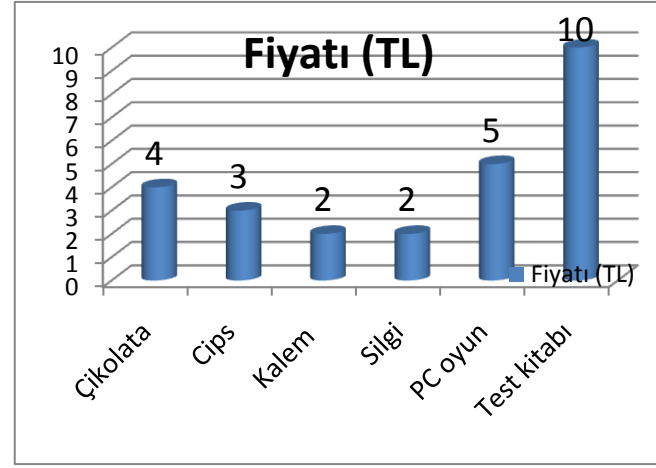
Bu açıklamadan çıkarılabilecek en doğru sonuç aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Japonların otoyolları depreme dayanıklıdır.
- B) Japonlar, teknolojik ilerlemeye çok önem vermektedir.
- C) Japonya’da depreme karşı etkili önlemler alıp uygulanmaktadır.
- D) Japonya’da depremler önceden bilinebilmektedir.

Soru 6. Yandaki grafikte Efe'nin harçlığının aylık harcamasına göre dağılımı görülmektedir.

Efe en çok hangi alanda harcama yapmıştır?

- A)Eğitim B)Eğlence
C)Yiyecek D)Giyecek

Soru 7. Tutku aile bütçesine katkıda bulunmak istemektedir. **Sizce Tutku'nun aşağıda verilenlerden hangisini yapması daha doğru olur?**

- A) Harçlıklarından artan parayı biriktirip, okul ihtiyaçlarını alması.
B) Hafta sonları bir işte çalışması.
C) Harçlıkları ile kendine hiç yemek almayıp aç durması ve tüm harçlığını saklaması.
D) Araba parası vermemek için okula yürüyerek gidip gelmesi.

Soru 8. Aşağıdakilerden hangisi tasarrufla ilgili bir atasözümüz değildir?

- A) Ayağını yorganına göre uzat.
B) Eskisi olmayanın yenisi olmaz.
C) Sakla samanı gelir zamanı.
D) İğneyi kendine, çuvaldızı başkasına batır.

Soru 9. Ürünler reklamlarla tanıtılmaktadır. İnsanlar alış-veriş yaparken, reklamlardan etkilenmektedir. **Reklamla ilgili aşağıdakilerden hangisi her zaman doğrudur?**

- A) Reklamlara hiçbir zaman güvenmemeliyiz.
B) Reklamı yapılan ürün, her zaman kalitelidir.
C) Reklamlar her bütçeye uygundur.
D) Reklama göre değil, bütçeye uygun kaliteli ürünler almalıyız.

Soru 10. Öğretmeni Aygül'e, aile bütçesi hazırlanırken nelere dikkat edildiği konusunda bir araştırma ödevi vermiştir. **Buna göre Aygül, yaptığı araştırma sonucunda, aşağıdakilerden hangisini bütçeyi hazırlarken en son düşünülmesi gerekenler sınıfına koymuş olabilir?**

- A) Kira ödemesi B) Beslenme tutarı C) Tiyatro ücreti D) Giyim bedeli

Soru 11. Osmanlı Devleti’nde “Ahilik” adı verilen bir örgüt vardı. Bu örgütün görevlerinden birisi de yörede yaşayan bütün esnafların ve atölyelerin üretimini kontrol ederek, üretilen malların belirli bir standartta ve kalitede olmasını sağlamaktı. **Günümüzde de bu işlerden sorumlu bir kurum bulunmaktadır. Bu kurum aşağıdakilerden hangisidir?**

A) ETİBANK

B) TÜBİTAK

C) TSE

D) MTA

Gülşah Hanım, eve bir bilgisayar almak istiyordu. Bunun için gazetede reklamını gördüğü bir mağazaya gitti. Bilgisayarları şöyle bir inceledi. En güzel görüneni satın aldı. Bu bilgisayarın evine çok yakışacağını düşünüyordu. Bilgisayar firmasından gelen eleman bilgisayarını kurdu. Ancak bilgisayar çok yavaş çalışıyordu. Bunun nedenini teknik elemanlardan öğrendi. Gülşah Hanım, görünüşüne bakıp incelemeyen bir bilgisayar almanın iyi bir fikir olmadığını hemen anlamıştı.

Soru 12. Gülşah Hanım’ın içinde bulunduğu durumu **en iyi anlatan** deyim aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bin bilsen de, bir bilene danış.

B) Ayağını yorganına göre uzat.

C) Dost acı söyler.

D) Bin sus, bir konuş.

Soru 13. Aygül, annesi ile birlikte alışverişe çıkmıştır. Annesi Aygül’den süt almasını istemiştir. Aygül, süt kabının üzerinde yandaki sembolü görmüştür. **Aygül bu sembolün ne anlama geldiğini annesine sorduğunda, annesi ona aşağıdaki cevaplardan hangisini vermiş olabilir?**

A) Bu sembol, bu tür ürünlerin hiç bozulmayacağını gösterir.

B) Ürünlerin kalite kontrolünden geçirildiğini gösterir.

C) Ürünleri aldıktan sonra mutlaka fiş almamız gerektiğini hatırlatır.

D) Ürünlerin son kullanma tarihinin kontrol edildiğini gösterir.

Soru 14. Yandaki resimde Semiha’nın 25.01.2011 tarihinde yaptığı alışverişte aldığı bazı ürünler ve bu ürünlerle ilgili bilgiler verilmiştir. **Buna göre Semiha, aşağıdakilerden hangisini alırsa bilinçli bir tüketici örneği sergilemiş olur?**

A) Süt

B) Et

C) Un

D) Bal

ÜT:08.05.2010 SKT:06.06.2010	ÜT:10.11.2010 SKT:11.12.2010
ÜT: 01.01.2011 SKT: 04.02.2013	ÜT: 02.03.2010 SKT:01.01.2011

Soru 15.

Sıla, kardeşi Emre'ye TSE damgalı ürünlerle ilgili bilgiler vermektedir. Bazı ürünlerde TSE damgasının olduğunu, bazılarının da olmadığını söylemiştir. Bunlara örnekler de vermiştir. **Buna göre Sıla yukarıda resimleri verilen ürünlerden hangilerinin TSE damgalı ürün olduğunu söylemiş olabilir?**

- D) I, II ve III B) II, III ve IV C) I, III ve VI **D) I ve V**

Soru 16. Gamze, herhangi bir ürün alırken neler yapması gerektiğini, nelere dikkat etmesi gerektiğini bilen bilinçli bir tüketicidir. **Buna göre Gamze'nin, aşağıdakilerden hangisini yapması beklenmez?**

- A) Herhangi bir sorunla karşılaştığında ne yapacağını bilir.
B) Parasını iyi kullanır.
C) İhtiyacı olmayan kaliteli ürünleri alır.
D) Tutumlu olur.

Beyza, annesi ile birlikte alışverişe çıktı. Ürünlerin seçimi sırasında alışverişle ilgili okulda öğrendiği bilgileri annesiyle birlikte paylaştı. Annesi Beyza'ya "Aferin!" dedi ve birlikte alışveriş yaptılar.

➡ (17. ve 18. Soruları yukarıdaki metine göre cevaplayınız.)

Soru 17. Beyza'nın annesi alış-veriş sonrasında hesabı ödedi. Beyza, annesine ülke ekonomisine katkıda bulunması için bir şey daha yapması gerektiğini hatırlattı. **Beyza, annesine alışveriş sonrasında ne yapmasını hatırlatmış olabilir?**

- A) Alışveriş listesini kontrol etmeyi.
B) Para üstünü sayarak almayı.
C) Alışveriş sonrası fiş ya da fatura almayı.
D) Bir dahaki sefere daha fazla para harcamaları gerektiğini.

Soru 18. Beyza, alış-veriş yapılırken dikkat edilmesi gerekenleri anlatırken aşağıdakilerden hangisini söylemiş olamaz?

- A) Reklama göre ürün alınması gerekir.**
B) Ürünün kalitesi araştırılmadan alınmaz.
C) Ürünün TSE damgalı olup olmadığına dikkat edilir.
D) Ürünün son kullanma tarihine dikkat edilir.

Soru 19. Büyük şehirlerde, okullarda, hastane ve diğer kuruluşlarda kullanılan kâğıt, plastik gibi ürünlerin geri dönüşümü için çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. **Geri dönüşüm alanında kullanılan kâğıt, plastik gibi ürünlerin yürütülen bu çalışmaların, katkıları arasında aşağıdakilerden hangisinin yer aldığı söylenebilir?**

- A) Çok para harcanmış olur.
- B) **Ekonomiye katkı sağlanır.**
- C) İsraf edilmiş olur.
- D) Kalitesiz ürünler üretilmiş olur.

Soru 20. Umut, yeni aldığı gömleğinin ilk yıkamada solduğunu görmüştür. **Umut bu durumda aşağıdakilerden hangisini yapmalıdır?**

- A) Daha kaliteli gömlek almalıdır.
- B) Gömleğini boyamaya vermelidir.
- C) Gereksiz harcama olmasın diye bu gömleğini giymeye devam etmelidir.
- D) **Gömleği aldığı mağazaya götürüp geri vermeli ve yenisini almalıdır.**

Soru 21. İnsanlar meslek seçimi yaparken, bazı önemli noktaları göz önünde bulundurmalıdır. **Buna göre Ayşe'nin meslek seçiminde aşağıdakilerden hangisi daha önemlidir?**

- A) Eğitim süresi kısa olan bir iş seçmelidir.
- B) **Yeteneklerine uygun bir meslek seçmelidir.**
- C) Çok para kazanabileceği bir meslek seçmelidir.
- D) Ailesinin istediği bir mesleği seçmelidir.

Soru 22. Arda, arkadaşı Kıvanç'a bazı mesleklerle ilgili bilgiler vermektedir. **Buna göre Arda, mesleklerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisini yanlış söylemiştir?**

- A) Çiftçi- Geçimini toprağı ekerek sağlar.
- B) Öğretmen- İnsanlara bilgi öğretir.
- C) Terzi- Makinede düzgün dikiş dikebilir.
- D) **Laborant- Bir hastaya bakar.**

Soru 23. Çocuk yaşta işçilikte ustalastı, 22 yaşında İstanbul'a asker olarak geldi ve mühendislik bilgisini askerlikte daha fazla ilerletti. Çağın önde gelen mimarlarının yanında çalışma olanağı buldu. 50 yıla yakın bir süreyi kapsayan mimarlık hayatı boyunca, yapılarında gerçekleştirdiği deneyler ve getirdiği yeniliklerle zirveye ulaştı. Ustalık eseri olan Selimiye Camii, dünyanın en büyük kubbesine sahiptir.

Yukarıda hayatı özetlenen ünlü Türk mimarı kimdir?

- A) Mimar Muzaffer Bey
- B) **Mimar Sinan**
- C) Mimar Vedat
- D) Mimar Kemalettin

Soru 24. Tuğçe annesi ile pazar yerinde gezerken, bir görevlinin pazarda satılan ürünlerle ilgili bazı kontroller yaptığını görmüş ve annesine bu görevlinin kim olduğunu sormuştur. **Annesi Tuğçe'nin bu sorusuna aşağıdaki mesleklerden hangisini söyleyerek cevap vermiş olabilir?**

- A) Öğretmen B) Asker C) Zabıta D) Okul Müdürü

Soru 25. Babası, Ayşe'ye her mesleğin farklı bir alana hizmet ettiğini söylemiştir. Meslekler ve bu mesleklerin hizmet ettiği alanlarla ilgili birkaç örnek vermiştir. **Buna göre Ayşe'nin babası, verdiği örneklerden hangisinde bir yanlışlık yapmıştır?**

- A) Öğretmen-Eğitim B) Mimar-Muhasebe C) Müteahhit-İnşaat D) Polis-Güvenlik

Başarı testini bitirdiniz. Lütfen cevaplarınızı kontrol ediniz 😊

EK. 7. Deneý Grubu Öğrencileri Akademik Başarı Testi Puanları

ÖĞRENCİLER	ÖN TEST	SON TEST	KALICILIK
M. Ü. Ç.	22	20	23
M.T.	21	20	24
S. İ.	18	18	16
A.U.	18	21	25
A.Ç.	17	18	24
F.Ş.	16	23	24
R.G.	15	20	20
S.Ö.	14	21	24
O.Ö.	14	11	13
H.Y.	14	13	19
M.K.	13	16	23
B.B.	13	19	20
E.Ç.	13	14	17
A.İ.	13	12	19
S.İ.	12	15	11
T.S.	11	13	14
H.Ç.	9	18	22
M.K.	9	18	22

EK. 8. Kontrol Grubu Öğrencileri Akademik Başarı Testi Puanları

ÖĞRENCİLER	ÖN TEST	SON TEST	KALICILIK
Ö.K.	22	21	23
H.S.	21	24	20
A.D.	21	22	23
B.B.	16	21	18
E.T.	14	10	13
Y.Ö.	13	11	10
D.T.	12	18	15
Ş.T.	12	9	10
E.D.	12	10	13
Ö.M.	11	10	13
E.T.	11	17	18
İ.Ç.	11	10	8
M.A.D.	8	6	9
G.T.	8	9	11

EK. 9. Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Uygulama Formu

SOSYAL BİLGİLER DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.Sosyal bilgiler dersi ilgimi çeker.				
2. Sosyal bilgiler dersi konularını severim.				
3.Arkadaşlarımla sosyal bilgiler dersi konularını tartışmaktan hoşlanırım.				
4.Çalışma zamanımın çoğunu sosyal bilgiler dersine ayırmak isterim.				
5.Sosyal bilgiler dersinde daha çok şey öğrenmek isterim.				
6.Sosyal bilgiler dersi gerçek yaşamda kullanılır.				
7.Severek çalıştığım ders sosyal bilgiler dersidir.				
8.Sosyal bilgiler dersi olduğu gün okula gitmek istemem.				
9.Sosyal bilgiler dersi sınavlarında kafam karışır.				
10.Sosyal bilgiler dersinin ders saatinin daha fazla olmasını isterim.				
11.Sosyal bilgiler dersini öğrenmek hayatıma bir şey katmaz.				
12.Sosyal bilgiler dersinde zaman çok çabuk geçer.				
13.Sosyal bilgiler dersi gereksizdir.				
14.Sosyal bilgiler dersinde öğrendiğim bilgileri başkalarıyla paylaşmak hoşuma gider.				
15.Sosyal bilgiler dersinde soru sormaktan korkarım.				
16.Boş zamanımda sosyal bilgiler dersine çalışmaktan zevk alırım.				
17.Sosyal bilgiler dersinin başlaması için sabırsızlanırım.				
18.Sosyal bilgiler dersini öğrenmek hayatımı kolaylaştırır.				
19.Keşke sosyal bilgiler dersi hiç olmasa.				
20.Diğer derslere göre kendimi sosyal bilgiler dersinde daha rahat ifade edebilirim.				

EK. 10. Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Asıl Uygulama Formu

KİŞİSEL BİLGİLER

Adınız :

Soyadınız:

1.Cinsiyetiniz nedir?

Kız

Erkek

2. Annenizin eğitim düzeyi nedir?

Okula Gitmemiş

İlkokul Mezunu

Ortaokul Mezunu

Lise Mezunu

Üniversite Mezunu

3.Annenizin mesleği nedir?

.....

4.Babanızın eğitim düzeyi nedir?

Okula Gitmemiş

İlkokul Mezunu

Ortaokul Mezunu

Lise Mezunu

Üniversite Mezunu

5.Babanızın mesleği nedir?

.....

6. Evinizde bir bilgisayara sahip misiniz?

Evet

Hayır

7. İnternete ulaşma durumunuz ne şekildedir?

İnternete hiç giremiyorum

Evden

Okuldan

Komşudan

İnternet kafeden

Sevgili Öğrenciler,

Bu ölçek sizin Sosyal Bilgiler dersi ve konularına yönelik genel tutumunuzu belirleyebilmek için geliştirilmiştir. Bu bir sınav değildir. Bunun için, vereceğiniz yanıtlar sadece sizin kendi görüşünüz olmalıdır. Her cümlenin yanında verilen boşluklara, Tamamen Katılıyorum, Katılıyorum, Katılmıyorum, Hiç Katılmıyorum seçeneklerinden düşünce veya duygularınıza uygun olanı seçerek [(X)] koyunuz. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz... ☺

Araştırmacı
Rize Ü. Yüksek Lisans Öğrencisi Ayça KARTAL

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Sosyal bilgiler dersi ilgimi çeker.				
2. Sosyal bilgiler konularını severim.				
3. Arkadaşlarımla sosyal bilgiler dersi konularını tartışmaktan hoşlanırım.				
4. Çalışma zamanımın çoğunu sosyal bilgiler dersine ayırmak isterim.				
5. Sosyal bilgiler dersinde daha çok şey öğrenmek isterim.				
6. Sosyal bilgiler dersi gerçek yaşamda kullanılır.				
7. Severek çalıştığım ders sosyal bilgiler dersidir.				
8. Sosyal bilgiler dersi olduğu gün okula gitmek istemem.				
9. Sosyal bilgiler dersinin ders saatinin daha fazla olmasını isterim.				
10. Sosyal bilgiler dersini öğrenmek hayatıma bir şey katmaz.				
11. Sosyal bilgiler dersinde zaman çok çabuk geçer.				
12. Sosyal bilgiler dersinde öğrendiğim bilgileri başkalarıyla paylaşmak hoşuma gider.				
13. Boş zamanımda sosyal bilgiler dersine çalışmaktan zevk alırım.				
14. Sosyal bilgiler dersinin başlaması için sabırsızlanırım.				
15. Sosyal bilgiler dersini öğrenmek hayatımı kolaylaştırır.				
16. Keşke sosyal bilgiler dersi hiç olmasa.				
17. Diğer derslere göre kendimi sosyal bilgiler dersinde daha rahat ifade edebilirim.				

EK. 11. Deney Grubu Öğrencileri Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Puanları

ÖĞRENCİLER	ÖN TUTUM	SON TUTUM	KALICILIK
M. Ü. Ç.	48	54	53
M.T.	55	56	64
S. İ.	47	52	60
A.U.	57	53	65
A.Ç.	45	49	48
F.Ş.	45	49	55
R.G.	41	43	55
S.Ö.	52	56	54
O.Ö.	55	43	62
H.Y.	46	43	61
M.K.	55	58	46
B.B.	51	49	67
E.Ç.	57	47	66
A.İ.	54	40	62
S.İ.	51	48	37
T.S.	51	54	63
H.Ç.	45	56	65
M.K.	51	51	60

EK. 12. Kontrol Grubu Öğrencileri Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Puanları

ÖĞRENCİLER	ÖN TUTUM	SON TUTUM	KALICILIK
Ö.K.	42	40	47
H.S.	40	44	40
A.D.	47	42	44
B.B.	38	38	41
E.T.	40	35	64
Y.Ö.	43	49	25
D.T.	42	47	46
Ş.T.	48	45	59
E.D.	54	46	50
Ö.M.	64	63	46
E.T.	38	65	41
İ.Ç.	55	41	59
M.A.D.	44	20	43
G.T.	53	58	55

EK. 13. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları Formu

Sevgili Öğrenciler,

Sizinle dört hafta boyunca zihin haritaları oluşturduk. Yaptığımız bu zihin haritaları ile ilgili olarak sizinle görüşmeler yapmak istiyorum. Amacım sizin zihin haritaları çalışmalarına ilişkin görüşlerinizi belirlemektir. Görüşme boyunca söyleyeceğiniz tamamen gizli kalacak ve benden başka kimse söylediklerinizi görmeyecektir. Eğer sizin için bir sakıncası yoksa tüm söylediklerinizi not alabilmek için görüşmeyi kaydetmek istiyorum.

Araştırmaya olan katkınızdan dolayı hepinize şimdiden teşekkür ediyorum....

Ayça KARTAL

R.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

GÖRÜŞME SORULARI

Soru 1: Zihin haritalarıyla işlenen Sosyal Bilgiler derslerini, bu teknik dışındaki diğer etkinliklerle yapılan Sosyal Bilgiler dersleri ile karşılaştırdığınızda hangi farkı gözlemlediniz?

Soru 2.a: Güvenli Yaşam konusunda doğal afetler üzerine yaptığımız zihin haritaları size hangi yönden katkı sağlamıştır?

Soru 2.b: Zihin haritaları Güvenli Yaşam konusunda doğal afetlerle ilgili hangi yanlış ya da eksik bilgilerinizi düzeltmenize yardımcı olmuştur?

Soru 3.a: Üretimden tüketime ünitesinde yaptığımız zihin haritaları size hangi yönden yarar sağlamıştır?

Soru 3.b: Zihin haritaları bu ünite ile ilgili hangi yanlış ya da eksik bildiklerinizi düzeltmenize yardımcı olmuştur?

Soru 4. Güvenli Yaşam konusu ve Üretimden Tüketime ünitesinde yaptığımız zihin haritalarında, hangi konuyu daha iyi öğrendiğinizi düşündünüz? Neden?

Soru 5. Zihin haritalarının çalışma ve ders kitaplarında olmasını ister misiniz? Niçin?

Soru 6. Zihin haritalarını yaparken en çok hoşunuza giden şey neydi? Neden?

Soru 7.a: Zihin haritalarını yaparken zorlandığınız kısımlar oldu mu? En çok nerede zorlandınız?

Soru 7.b: Öğretmenler zihin haritalarını Sosyal Bilgiler derslerinde kullanırken size nasıl yardımcı olmalı?

Soru 8. Zihin haritasının size olan katkısı konusunda ne düşünüyorsunuz?

Soru 9. Zihin haritasını dersin en çok hangi aşamasında kullanılması sizin için daha yararlı oldu? Neden?

Soru 10. Zihin haritası tekniği en çok hangi derste kullanılırsa daha yararlı olur? Neden?

Soru 11. Zihin haritalarını günlük hayatta her alanda (Not alma, plan yapma, adres bulma vs.) kullanmak mümkün müdür? Niçin?

Soru 12. Zihin haritalarını grupla uygulamak mı yoksa bireysel olarak uygulamak mı daha zevkliydi? Hangisini tercih edersiniz?

Soru 13. Zihin haritalarını bir şeye benzetmeniz gerekirse, neye benzetirsiniz? Neden?

EK 14. Yaşadığımız Yer Ünitesi Güvenli Yaşam Konusu Ders Planları

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	4
Süre	40'
Öğrenme alanı	İnsanlar, Yerler Ve Çevreler
Ünite	Yaşadığımız Yer
Kazanım(lar)	Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur.
Temel beceri	-
Temel değer	-
Ünite kavramları	Afet, bölge
Güvenlik önlemleri(varsa)	-
Strateji- yöntem- teknikler	5-e yöntemi, beyin fırtınası, soru-cevap, zihin haritası
Ders içi ilişkilendirme	-
Diğer derslerle ilişkilendirme	Fen ve teknoloji “Gezegelimiz Dünya” <ul style="list-style-type: none">Erozyonla toprak kaybı arasında ilişki kurar (bsb-23).
Ara disiplinlerle ilişkilendirme	1. İnsanların hayatlarını sürdürebilmek için neye ihtiyaç duyduklarını fark eder. 2. Deprem anında gerekli ve gereksiz olan malzemeleri ayırt eder. 3. Deprem sonrasında gerekli olan malzemeler hakkında fikir edinir. 4. Çeşitli mekânlarda acil bir durumda gerekli olacak ve kullanılabilecek malzemeleri listeler. 5. Sınıf tahliye çantası oluşturulması ve malzemelerin sağlanması konusunda aktif görev alır. 6. Posterler hazırlayarak toplumun bu konuda bilgilinmesine destek verir. 10. Farklı mekânlarda bir deprem sırasında yapılması gerekenleri tartışır. 11. Deprem sırasında yapılması gerekenleri, deprem tatbikatında uygular. 12. Artçı depremlerde de deprem sırasında yapılması gerekenleri uygular. 13. Bir deprem sonrasında binadan tahliye yollarını bilir. 14. Binanın tahliyesi sırasında karşılaşılabilecekleri tehlikelerin farkına varır. 15. Binanın tahliyesi sırasında karşılaşılabilecekleri tehlikelere ilişkin yapabileceklerini açıklar.
Atatürkçülükle ilişkilendirme	-
Kullanılan eğitim teknolojileri, araç gereçler ve materyaller	Bilgisayar, projeksiyon, boya kalemleri, a4 kağıdı
Öğrenme- öğretme süreci	Giriş: Doğal afet deyince aklınıza neler geliyor sorusu yöneltilir. Öğrencilerden yaşadıkları bölgede meydana gelen doğal afetlerle ilgili deneyimleri anlatmaları istenir. Bunların sebebi ne olmuş olabilir? Bu sorulara cevaplar verildikten sonra sınıfa A4 kağıtları ve boya kalemleri dağıtılarak, doğal afetlerle ilgili bilgilerine dair bir zihin haritası yapmaları istenir. Ardından bu zihin haritaları toplanır. Keşfetme: Doğal afetlerle ilgili hazırlanmış slayt izlenir. Deprem, sel, heyelan, erozyon, çığ kavramlarına dikkat çekilir. Açıklama: Deprem, sel, heyelan, çığ ve erozyonla ilgili gerekli açıklamalar slayt üzerinden yapılır; ders kitabı 76. Sayfada yer alan paragraflar okutulur(deprem, sel, heyelan, erozyon). “sismail” adlı kahramanın anlattıkları karşılıklı okuma yaptırılır.

	<p>Derinleştirme: Türkiye’de yer alan deprem kuşaklarına ilişkin görseller izletilerek, deprem kuşaklarını ve bu kuşakta yer alan yerlerin deprem risklerini gösteren derecelendirmeler ifade edilir. Ülkemizin büyük bir kısmının deprem kuşakları içinde yer aldığı, 1. Derece deprem kuşağında bulunan yerlerin deprem riskinin fazla olduğu, 5. Derece deprem kuşağında bulunan yerlerinde deprem riskinin az olduğu gösterilir. Bu durum depremin şiddetini gösteren bir animasyon izletilerek kavratılır. Öğrencilere 1 no’lu çalışma kağıdı dağıtılarak, doğal afetlerin verdiği zararları ve bunlar karşısında alınabilecek önlemleri ifade eden birer görsel çizimleri ve bu görseli en iyi anlatan bir kelime (veya cümle) yazmaları istenir.</p> <p>Değerlendirme: Öğrencilerin doğal afetler konusuna ilişkin öğrendikleri ile ilgili zihin haritası yapmaları istenir. Dersin giriş bölümünde yaptıkları zihin haritaları öğrencilere dağıtılarak, öğrencilerin kendi kendilerini değerlendirmeleri sağlanır; haritalar üzerinde tartışılarak ders sona erdirilir.</p>
Planın uygulamasına ilişkin açıklamalar	

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	4
Süre	40’
Öğrenme alanı	İnsanlar, Yerler Ve Çevreler
Ünite	Yaşadığımız Yer
Kazanım(lar)	Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur.
Temel beceri	-
Temel değer	-
Ünite kavramları	Afet, bölge
Güvenlik önlemleri(varsa)	-
Strateji- yöntem- teknikler	5-e yöntemi, beyin fırtınası, soru-cevap, zihin haritası
Ders içi ilişkilendirme	-
Diğer derslerle ilişkilendirme	<p>Fen ve teknoloji</p> <p>“Gezegelimiz Dünya”</p> <ul style="list-style-type: none"> Erozyonla toprak kaybı arasında ilişki kurar (bsb-23).
Ara disiplinlerle ilişkilendirme	<ol style="list-style-type: none"> İnsanların hayatlarını sürdürebilmek için neye ihtiyaç duyduklarını fark eder. Deprem anında gerekli ve gereksiz olan malzemeleri ayırt eder. Deprem sonrasında gerekli olan malzemeler hakkında fikir edinir. Çeşitli mekânlarda acil bir durumda gerekli olacak ve kullanılabilecek malzemeleri listeler. Sınıf tahliye çantası oluşturulması ve malzemelerin sağlanması konusunda aktif görev alır. Posterler hazırlayarak toplumun bu konuda bilgilenebilmesine destek verir. Farklı mekânlarda bir deprem sırasında yapılması gerekenleri tartışır. Deprem sırasında yapılması gerekenleri, deprem tatbikatında uygular. Artçı depremlerde de deprem sırasında yapılması gerekenleri uygular. Bir deprem sonrasında binadan tahliye yollarını bilir. Binanın tahliyesi sırasında karşılaşılabilecekleri tehlikelerin farkına varır. Binanın tahliyesi sırasında karşılaşılabilecekleri tehlikelere ilişkin

	yapabileceklerini açıklar.
Atatürkçülükle ilişkilendirme	-
Kullanılan eğitim teknolojileri, araç gereçler ve materyaller	Bilgisayar, projeksiyon, boya kalemleri, A4 kağıdı
Öğrenme- öğretme süreci	<p>Giriş: Depremde kullanılacak malzemelerin yer aldığı resimler gösterilerek bunların ne amaçla kullanılabileceği sorularak derse giriş yapılır. (çakı, nakit para, battaniye/uyku tulumu, makas, koli bandı, naylon örtü, pilli radyo, el feneri, yedek piller, dayanıklı ve kırılmayacak ambalajda içme suyu, ilk yardım çantası, koruyucu giysiler, sağlam terlikler, kimlik fotokopileri, bozulmayacak türden yiyecekler vb.)</p> <p>Keşfetme: Bu malzemelerin deprem öncesinde temin edilmesi gerektiğine dikkat çekilerek, deprem sırasında yapılması gerekenlerle ilişkilendirme yapılması sağlanır.</p> <p>Açıklama:Deprem sırasında yapılması gerekenleri anlatan bir sunum izletilerek, konu ile ilgili gerekli açıklamalar yapılır. 2 no’lu çalışma kağıdındaki etkinlikler yaptırılır.</p> <p>Derinleştirme: Öğrencilerin deprem sırasında yapmaları ve yapmamaları gerekenlerle ilgili bir zihin haritası yapmaları istenir.</p> <p>Değerlendirme: Öğrencilerin yaptığı zihin haritalarına ilişkin tartışma ortamı oluşturularak, yorumlamalar yapılır; öğretmenin yaptığı zihin haritası ile karşılaştırmalar yapılarak eksik ve yanlış olan bilgiler tamamlanır ve ders sona erdirilir.</p>
Planın uygulamasına ilişkin açıklamalar	

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	4
Süre	40’
Öğrenme alanı	İnsanlar, Yerler Ve Çevreler
Ünite	Yaşadığımız Yer
Kazanım(lar)	Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur.
Temel beceri	-
Temel değer	-
Ünite kavramları	Afet, bölge
Güvenlik önlemleri(varsa)	-
Strateji- yöntem- teknikler	5-e yöntemi, beyin fırtınası, soru-cevap, zihin haritası
Ders içi ilişkilendirme	-
Diğer derslerle ilişkilendirme	<p>Fen ve teknoloji</p> <p>“Gezeganimiz Dünya”</p> <ul style="list-style-type: none"> Erozyonla toprak kaybı arasında ilişki kurar (bsb-23).
Ara disiplinlerle ilişkilendirme	<p>1.İnsanların hayatlarını sürdürebilmek için neye ihtiyaç duyduklarını fark eder.</p> <p>2. Deprem anında gerekli ve gereksiz olan malzemeleri ayırt eder.</p> <p>3. Deprem sonrasında gerekli olan malzemeler hakkında fikir edinir.</p> <p>4. Çeşitli mekânlarda acil bir durumda gerekli olacak ve kullanılabilecek</p>

	<p>malzemeleri listeler.</p> <p>5. Sınıf tahliye çantası oluşturulması ve malzemelerin sağlanması konusunda aktif görev alır.</p> <p>6. Posterler hazırlayarak toplumun bu konuda bilgilenmesine destek verir.</p> <p>10. Farklı mekânlarda bir deprem sırasında yapılması gerekenleri tartışır.</p> <p>11. Deprem sırasında yapılması gerekenleri, deprem tatbikatında uygular.</p> <p>12. Artçı depremlerde de deprem sırasında yapılması gerekenleri uygular.</p> <p>13. Bir deprem sonrasında binadan tahliye yollarını bilir.</p> <p>14. Binanın tahliyesi sırasında karşılaşılabilecekleri tehlikelerin farkına varır.</p> <p>15. Binanın tahliyesi sırasında karşılaşılabilecekleri tehlikelere ilişkin yapabileceklerini açıklar.</p>
Atatürkçülükle ilişkilendirme	-
Kullanılan eğitim teknolojileri, araç gereçler ve materyaller	Bilgisayar, projeksiyon, boya kalemleri, A4 kağıdı
Öğrenme- öğretme süreci	<p>Giriş: “Deprem sonrasında sizce neler yapılmalıdır?” sorusu ile derse giriş yapılır.</p> <p>Keşfetme: Deprem sonrası anlatan görseller öğrencilere slayt gösterisi olarak izletilir ve öğrencilerin konu ile ilgili fikirleri alınarak beyin fırtınası yapılır.</p> <p>Açıklama: Öğrencilerin fikirleri, ders kitabının 79. sayfasında yer alan “sismail” adlı görselin anlattıkları ile karşılaştırılarak, gerekli açıklamalar yapılır.</p> <p>Derinleştirme: Sınıf iki kişilik gruplara ayrılarak, her gruptan deprem sonrasında yapılması gerekenlere ilişkin bir zihin haritası yapmaları istenir.</p> <p>Değerlendirme: Zihin haritası çalışmasından oluşturulan ürünler gruplar tarafından sunulur ve gerekli tartışma ve yorumlar yapılarak ders sona erdirilir. Doğal afetler konusunun değerlendirilmesine yönelik performans görevi verilir.</p>
Planın uygulamasına ilişkin açıklamalar	

EK 15. Üretimden Tüketime Ünitesi Ders Planları

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	4
Süre	40'
Öğrenme alanı	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Ünite	Üretimden Tüketime
Kazanım(lar)	3. Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir.
Temel beceri	-
Temel değer	-
Ünite kavramları	Kaynak, Bütçe, Ücret, Tasarruf, Gelir ve Gider, İsrar, Para
Güvenlik önlemleri(varsa)	-
Strateji-yöntem-teknikler	Zihin Haritası, 5E Yöntemi, Soru –Cevap
Ders içi ilişkilendirme	-
Diğer derslerle ilişkilendirme	Matematik dersi “Doğal Sayılarla Toplama İşlemi” <ul style="list-style-type: none">(1. Kazanım)En çok dört basamaklı doğal sayılarla toplama işlemi yapar. Matematik dersi “Doğal Sayılarla Çıkarma İşlemi” <ul style="list-style-type: none">(1. Kazanım)En çok dört basamaklı doğal sayılarla çıkarma işlemi yapar.
Ara disiplinlerle ilişkilendirme	Girişimcilik (3-26) 26. Kaynakları doğal, insan ve kapital olarak sınıflandırır.
Atatürkçülükle ilişkilendirme	-
Kullanılan eğitim teknolojileri, araç gereçler ve materyaller	Bilgisayar, projeksiyon, boya kalemleri, A4 kağıdı
Öğrenme-öğretme süreci	Giriş: İstek ve ihtiyaçlarınızı karşılamak için neler yapıyorsunuz sorusu ile derse giriş yapılır. Keşfetme: Ekmekle ilgili hazırlanan slayt ve resimler öğrencilere izletilerek, ekmek ihtiyacının nerden karşılandığına dikkat çekilir. Açıklama: Ders kitabının 86. Sayfasındaki “kaynaklar” adlı diyagram incelenilerek ihtiyaçları karşılamada hangi kaynakların kullanıldığı belirtilir. Derinleştirme: “Sahip olunan kaynakların sınırlı mı sınırsız mı?” sorusu sorularak, ders kitabının 87. Sayfasındaki görseller incelenir. Öğrencilerin bu resimlerden hareketle, sahip olunan kaynakların bir gün bitebileceği sonucuna ulaşmaları sağlanır. Sayfa sonunda yer alan görsellerden hareketle, suyu doğru kullanmak için üzerimize düşen sorumlulukların neler olduğu söylenir. Değerlendirme: Çalışma kitabındaki (s.59) “kaynaklar” etkinliği yerine, kaynaklar konulu bir zihin haritası yaptırılır ve haritalar üzerinde konuşularak ders sona erdirilir.
Planın uygulamasına ilişkin açıklamalar	

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	4
Süre	40'
Öğrenme alanı	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Ünite	Üretimden Tüketime
Kazanım(lar)	3. Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir.
Temel beceri	-
Temel değer	-
Ünite kavramları	Kaynak, Bütçe, Ücret, Tasarruf, Gelir ve Gider, İsraf, Para
Güvenlik önlemleri(varsa)	-
Strateji-yöntem-teknikler	5E Yöntemi, Soru –Cevap, Rol oynama
Ders içi ilişkilendirme	-
Diğer derslerle ilişkilendirme	Matematik dersi “Doğal Sayılarla Toplama İşlemi” <ul style="list-style-type: none"> (1.)En çok dört basamaklı doğal sayılarla toplama işlemi yapar. Matematik dersi “Doğal Sayılarla Çıkarma İşlemi” <ul style="list-style-type: none"> (1.)En çok dört basamaklı doğal sayılarla çıkarma işlemi yapar.
Ara disiplinlerle ilişkilendirme	Girişimcilik (3-26) 26. Kaynakları doğal, insan ve kapital olarak sınıflandırır.
Atatürkçülükle ilişkilendirme	-
Kullanılan eğitim teknolojileri, araç gereçler ve materyaller	Bilgisayar, projeksiyon, boya kalemleri, A4 kağıdı
Öğrenme-öğretme süreci	Giriş: Farklı görseller sunularak, insanların çalışmaları karşılığında ücret aldıkları belirtilerek derse giriş yapılır. Keşfetme: Öğrencilerin harcamalarını planlayıp planlamadıkları sorularak, bütçenin ihtiyaç ve isteklerle ilişkilendirilmesi sağlanır. Sayfa 88’de yer alan tablodan hareketle, ailenin aylık gelir ve gider hesaplaması yapılır. Harcama çeşitlerinin hangilerinin istek, hangilerinin ihtiyaç olduğu belirtmeleri istenir. Açıklama: İstek ve ihtiyaçlarla ilgili yapılan etkinlik sonrası, bir ürün alınırken nelere dikkat edileceği konusu ile ilişkilendirme yapılarak TSE damgası ile ilgili bilgilerin yer aldığı bir slayt izletilir. Öğrencilerin getirdiği malzemelerin üzerindeki amblem ve tarihleri incelemeleri sağlanır. TSE damgasının ve SKT’nin önemi anlatılır. Derinleştirme: Sayfa 89’daki metinlerde, aile bütçesini planlayan iki çocuğun, istek ve ihtiyaçları ile ilgili seçimleri üzerinde rol oynama etkinliği yaptırılarak, konu ile ilgili öğrencilerin görüşleri alınır. Değerlendirme: Öğrenci çalışma kitabında (s.60)yer alan etkinlik yaptırılarak, bütçe planlaması üzerinde tartışılır ve ders sona erdirilir.
Planın uygulamasına ilişkin açıklamalar	

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	4

Süre	40' + 40' + 40'
Öğrenme alanı	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Ünite	Üretimden Tüketime
Kazanım(lar)	4. Satın alacağı ürünleri belirlenen standartlara göre değerlendirir.
Temel beceri	-
Temel değer	-
Ünite kavramları	Ürün
Güvenlik önlemleri(varsa)	-
Strateji- yöntem- teknikler	5E yöntemi, zihin haritası
Ders içi ilişkilendirme	-
Diğer derslerle ilişkilendirme	-
Ara disiplinlerle ilişkilendirme	Rehberlik ve Psikolojik Danışma (4- 5.a, 5.b) 5.a. Karar vermenin önemini açıklar. 5.b. Kendisiyle ilgili kararlar verir. İnsan Hakları ve Vatandaşlık (4,5-52, 53, 54) 52. Tüketici olarak haklarını bilir ve kullanır. 53. Tüketici olarak hakları ihlal edildiğinde yasal yollardan haklarını arar. 54. Aldığı ürünlerin son kullanma tarihine dikkat etmenin bir tüketici hakkı olduğunu fark eder.
Atatürkçülükle ilişkilendirme	-
Kullanılan eğitim teknolojileri, araç gereçler ve materyaller	Bilgisayar, projeksiyon, A4 kağıdı, boya kalemleri
Öğrenme- öğretme süreci	Giriş: Bir ürün alınırken nelere dikkat edilir sorusu sorularak öğrencilerden bu konu ile ilgili bir zihin haritası yapmaları istenir. Keşfetme: Öğrencilerin getirdiği malzemeler incelettilererek, ürünlerin üzerindeki amblem ve tarihlere dikkat çekilir. Açıklama: TSE damgası ile ilgili bilgilerin yer aldığı bir slayt izletilerek, TSE damgasının ve SKT'nin önemi anlatılır. Derinleştirme: Sayfa 91'de yer alan metinden faydalanılarak TSE hakkındaki bilgiler detaylandırılır. Getirdikleri ürünlerin üzerindeki amblemle ilgili Ç.K. 61. sayfada yer alan etkinlik yaptırılır. Değerlendirme: Öğrencilerden, çalışma kitabı s. 62'deki etkinlik yerine, ders içinde anlatılanları özetleyen "Alışveriş" konulu bir zihin haritası yapmaları istenir ve bu haritayı dersin başında yaptıkları haritayla karşılaştırmaları sağlanır. Öğrenmedeki eksiklikler ve yanlışlıklar giderilmeye çalışılarak, ders sona erdirilir.
Planın uygulamasına ilişkin açıklamalar	

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	4
Süre	40' + 40' + 40'
Öğrenme alanı	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Ünite	Üretimden Tüketime
Kazanım(lar)	5. Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.
Temel beceri	-
Temel değer	-
Ünite kavramları	Ekonomi

Güvenlik önlemleri(varsa)	-
Strateji- yöntem- teknikler	5E yöntemi
Ders içi ilişkilendirme	-
Diğer derslerle ilişkilendirme	-
Ara disiplinlerle ilişkilendirme	İnsan Hakları ve Vatandaşlık (4-,5- 52, 53, 54) 52. Tüketici olarak haklarını bilir ve kullanır. 53. Tüketici olarak hakları ihlal edildiğinde yasal yollardan haklarını arar. 54. Aldığı ürünlerin son kullanma tarihine dikkat etmenin bir tüketici hakkı olduğunu fark eder.
Atatürkçülükle ilişkilendirme	-
Kullanılan eğitim teknolojileri, araç gereçler ve materyaller	Bilgisayar, projeksiyon.
Öğrenme- öğretme süreci	Giriş: Ders kitabında yer alan “Haydi Düşünelim” kutusundaki soru sorularak öğrencilerin böyle bir durumda ne yapacaklarını anlatmaları istenir. Keşfetme: Sayfa 92’de yer alan metin okunarak, buradaki olayla ilgili öğrencilerin görüşleri alınır. Öğrencilerin getirdiği malzemeler incelettilererek, garanti belgesi, kullanma kılavuzu incelettiler. Alınan ürünle ilgili karşılaştığımız sorunlarda, bu belgelerin önemi fark ettirilir. Açıklama: Tüketici hakları ile ilgili hazırlanan slayt izlettirilir. Tüketici haklarının neler olduğu, bu hakların kullanımında tüketicilerin sorumluluklarının neler olduğu konusunda açıklamalar yapılır. Tüketicilerin herhangi bir aksaklıkta, başvurabileceği dernekler ve kuruluşlardan bahsedilir (Ders kitabı s. 94). Derinleştirme: Çalışma kitabı s. 66’da yer alan etkinlik yaptırılarak, bilinçli tüketicilerle ilgili örneklere değinilir. Değerlendirme: Öğrencilerin çalışma kitabı 65’deki etkinliği yaparak, dersin genel değerlendirmesini yapmaları istenir.
Planın uygulamasına ilişkin açıklamalar	

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	4
Süre	40’
Öğrenme alanı	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Ünite	Üretimden Tüketime
Kazanım(lar)	7. İhtiyaçlarla meslekleri ilişkilendirir.
Temel beceri	-
Temel değer	-
Ünite kavramları	Meslek, Emek
Güvenlik önlemleri(varsa)	-
Strateji- yöntem- teknikler	5E yöntemi, zihin haritası
Ders içi ilişkilendirme	-
Diğer derslerle	-

ilişkilendirme	
Ara disiplinlerle ilişkilendirme	Rehberlik ve Psikolojik Danışma (7-10) 10. İnsanlarla meslekler arasındaki ilişkiyi kavrar.
Atatürkçülükle ilişkilendirme	-
Kullanılan eğitim teknolojileri, araç gereçler ve materyaller	Bilgisayar, projeksiyon, A4 kağıdı, boya kalemleri
Öğrenme- öğretme süreci	<p>Giriş: “Çöpler 2 hafta toplanmazsa ne olur?” sorusu ile derse giriş yapılır.</p> <p>Keşfetme: Öğrencilerin getirdiği resimler incelenilerek, her mesleğin neden gerekli olduğu konusunda düşünmeleri sağlanır.</p> <p>Açıklama: Hazırlanan slayt izletilir ve mesleklerle ilgili genel açıklamalar yapılır, mesleklerin hangi ihtiyaçlara yönelik olduğu, meslek seçiminde dikkat edilmesi gerekenler konusunda genel bilgiler verilir.</p> <p>Derinleştirme: Çalışma kitabında (s. 70) yer alan “Biz Kimiz?” etkinliği yaptırılır.</p> <p>Değerlendirme: Çalışma kitabı s. 69’da yer alan etkinlik yerine, öğrencilere ikili gruplar halinde meslekler ve bu mesleklerin karşıladığı ihtiyaçları anlatan bir zihin haritası yaptırılır. Her grup yaptığı haritaları anlatarak, haritalar üzerinde tartışılır ve ders sona erdirilir.</p>
Planın uygulamasına ilişkin açıklamalar	

EK. 16. Sosyal Bilgiler Dersi Doğal Afetler Zihin Haritası Performans Görevi Yönergesi

DOĞAL AFETLER ZİHİN HARİTASI PERFORMANS GÖREVİ

Sınıf: 4

Ders: Sosyal Bilgiler

Ünite/ Tema: Yaşadığımız Yer

Beceriler: Yaratıcı düşünme becerisi

- Analiz, sentez ve değerlendirme yapma
- Sıra dışı bağlantılar kurmak

Kazanımlar: Doğal afetlere karşı hazırlıklı olur.

Performans Görevi:

Sevgili Öğrenciler,

Sizden yörenizde en çok meydana gelen doğal afetlerle ilgili bir zihin haritası yapmanızı istiyoruz. Bunun için,

- Resim defteriniz ya da A4 kağıdı büyüklüğünde bir kağıdı kullanabilirsiniz.
- Çizimleriniz için farklı renklerde boya kalemleri kullanabilirsiniz.
- Resim ya da simgesini bulamadığınız anahtar kelimeleriniz için fotoğraf ya da görsel kullanabilirsiniz.

Yönerge:

Çalışmanızı hazırlarken;

- Yörenizde en çok meydana gelen doğal afetlerle ilgili olarak internet, ansiklopedi, yardımcı kaynaklar ya da büyüklerinizden yardım alabilirsiniz.
- Çalışmalarınızı hazırlarken mümkün olduğunca farklı bağlantılar kurmaya dikkat ediniz
- Zihin haritalarınızda meydana gelen doğal afetlerin sebepleri, afetlere karşı alınabilecek önlemler ve korunma yolları hakkında bilgilerinizin olmasına dikkat ediniz.
- Yaratıcılığınızı kullanmanız sizin için avantaj olacaktır.
- Hazırladığımız görevlerinizi sınıfta sunacağınızı unutmayınız.

Değerlendirme:

Zihin haritalarınız, zihin haritası değerlendirme ölçeğine göre değerlendirilecektir.

EK. 17. Sosyal Bilgiler Dersi Doğal Afetler Zihin Haritası Performans Görevi Değerlendirme Ölçeği

ZİHİN HARİTASI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Kelime Haznesi	
Bütün kavram ve terimlerin %100'ü zihin haritasında yer alıyor.	4
Birçok kavram ve terimler (%100-%90) zihin haritasında yer alıyor.	3
Birkaç kavram ve terim (%80-%89) zihin haritasında yer almıyor.	2
Pek çok kavram ve terim (%80'den az) zihin haritasında yer almıyor.	1
Bilimsel Terim ve Kavramların Doğruluğu	
Öğrenci kavram ve terimlerde olağanüstü bir anlamaya sahiptir.	4
Öğrenci kavram ve terimlerde kabul edilebilir anlamaya sahiptir.	3
Öğrenci kavram ve terimlerde kabul edilebilir bir anlamaya sahiptir.	2
Öğrenci kavram ve terimlerde sınırlı bir anlamaya sahiptir.	1
Bilginin Organizasyonu	
Dallanma, ayrıntıları gösteriyor, fikirler arasındaki bağlantılar açık; sözcükler ve semboller, açıklık ve renk sayesinde bağlantıları destekliyor.	4
Dallanma, ayrıntıları gösteriyor, fikirler arasındaki birçok bağlantı açık; sözcükler ve semboller, açıklık ve renk sayesinde genellikle bağlantıları destekliyor.	3
Dallanma, ayrıntılı değil ve fikirler arasındaki bağlantılar geliştirilmemiş; sözcükler ve semboller sınırlı ölçüde sunulmuş.	2
Dallanma sınırlı sayıda veya yok ve fikirler arasındaki bağlantılar, geliştirilmemiş; sözcükler ve semboller büyük ölçüde eksik.	1

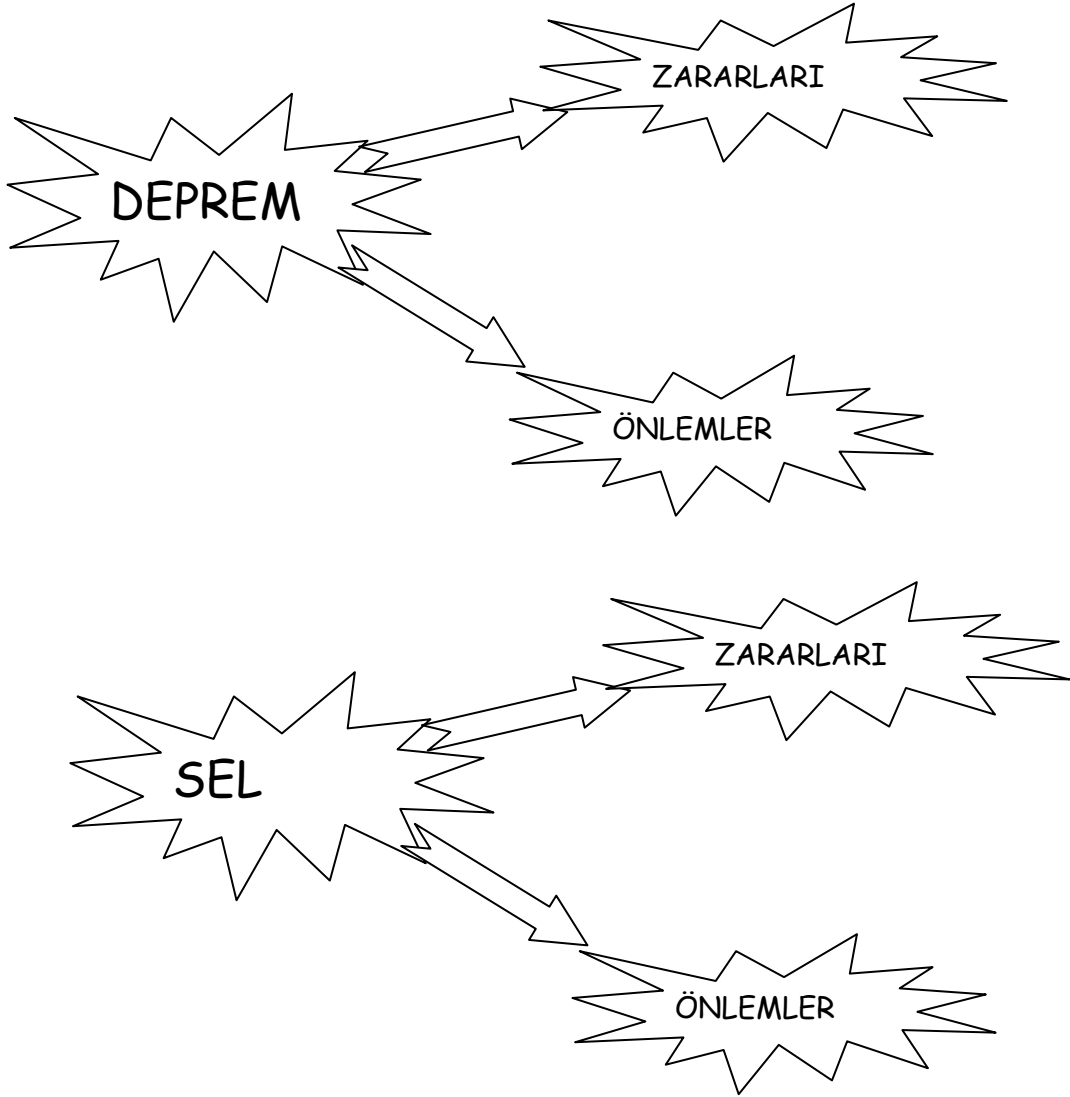
**EK. 18. Deney Grubu Öğrencilerinin Doğal Afetler Zihin Haritası
Performans Görevi Puanları**

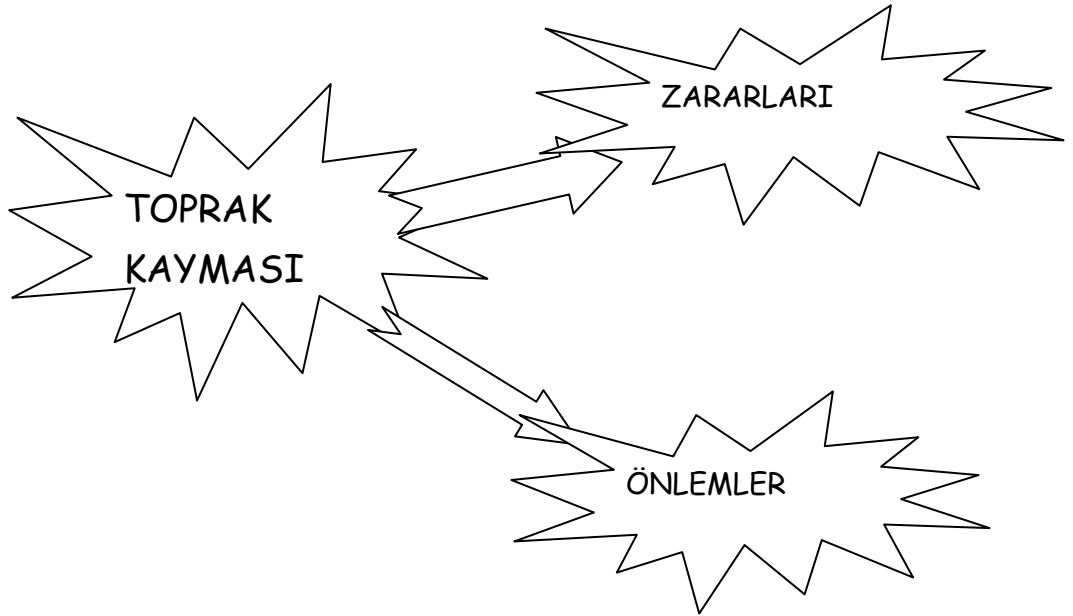
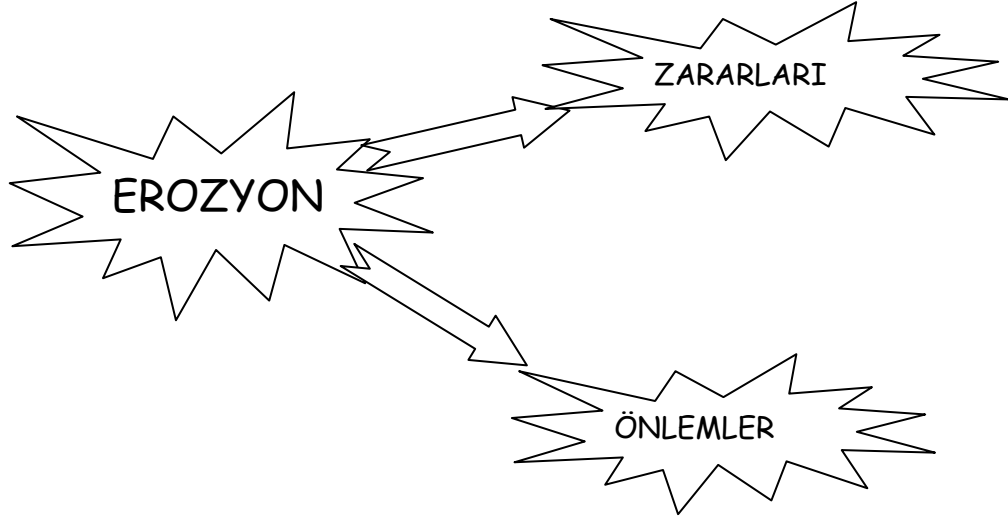
ÖĞRENCİLER	Kelime Haznesi	Bilimsel Terim ve Kavramların Doğruluğu	Bilginin Organizasyonu	Toplam	Yüzde
M. Ü. Ç.	3	3	2	8	67
M.T.	2	3	4	9	75
S. İ.	4	4	4	12	100
A.U.	3	3	3	9	75
A.Ç.	GETİRMEDİ				
F.Ş.	3	4	3	10	84
R.G.	GETİRMEDİ				
S.Ö.	1	3	3	7	58
O.Ö.	GETİRMEDİ				
H.Y.	GETİRMEDİ				
M.K.	2	3	2	7	58
B.B.	GETİRMEDİ				
E.Ç.	3	3	3	9	75
A.İ.	GETİRMEDİ				
S.İ.	2	4	3	9	75
T.S.	GETİRMEDİ				
H.Ç.	3	4	2	9	75
M.K.	GETİRMEDİ				

EK. 19.a. Çalışma Kağıdı 1

ÇALIŞMA KAĞIDI 1

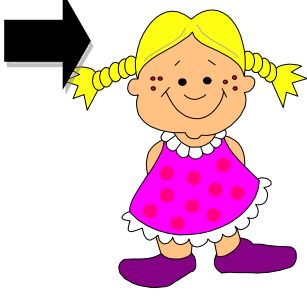
Her doğal afetin zararları ve afete ilişkin alınacak önlemlerle ilgili, uygun resimleri (veya simgeler) ve her resme (simgeye) ilişkin kelimeyi ifade ediniz.

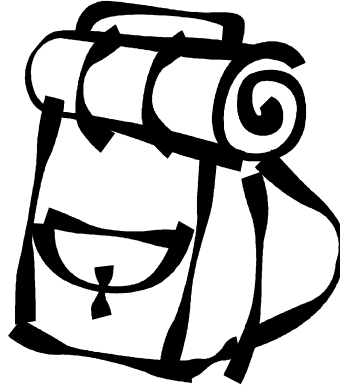

EK. 19.b. Çalışma Kağıdı 2

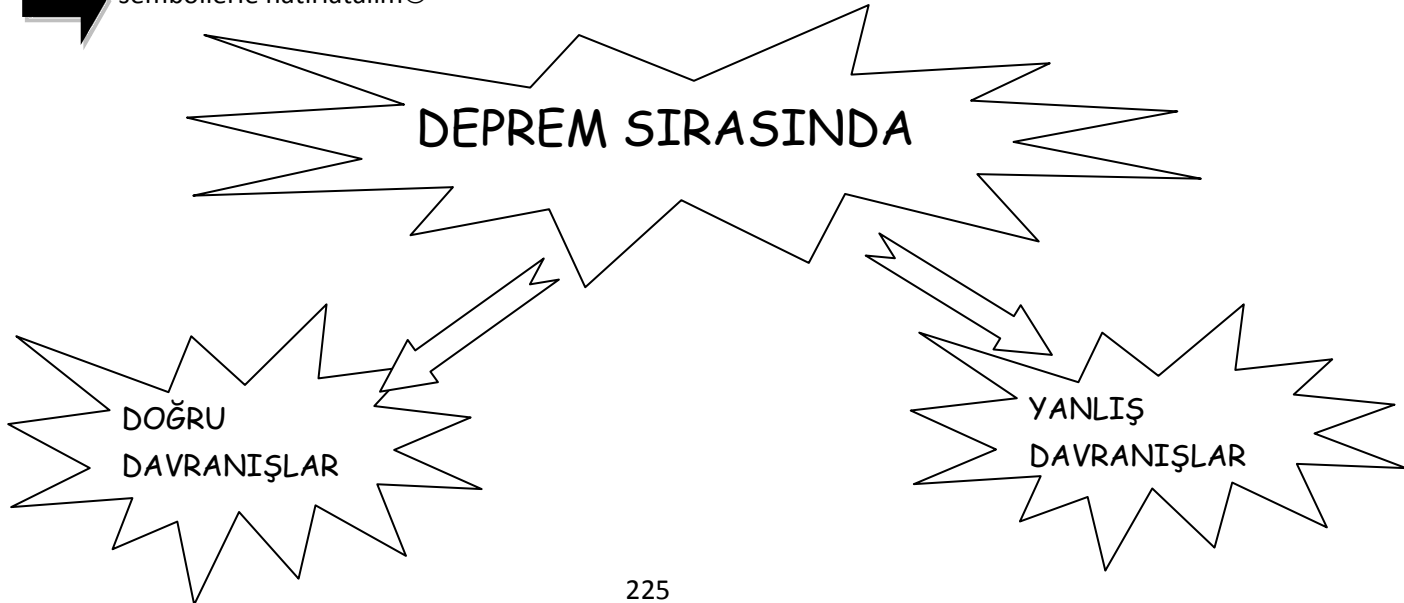
ÇALIŞMA KAĞIDI 2

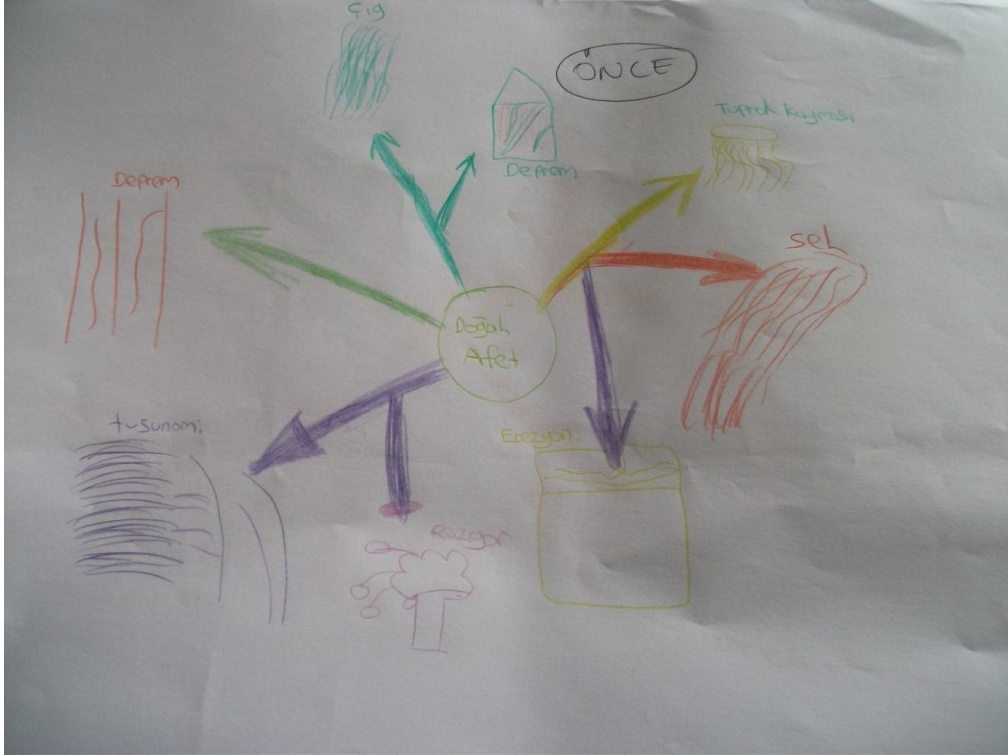

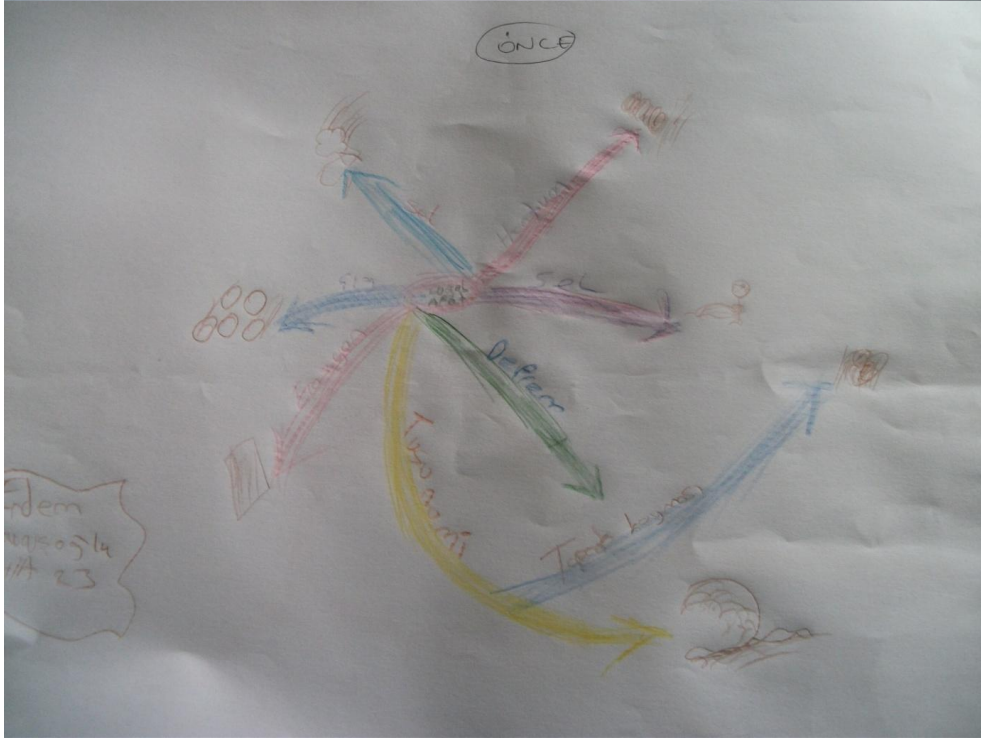
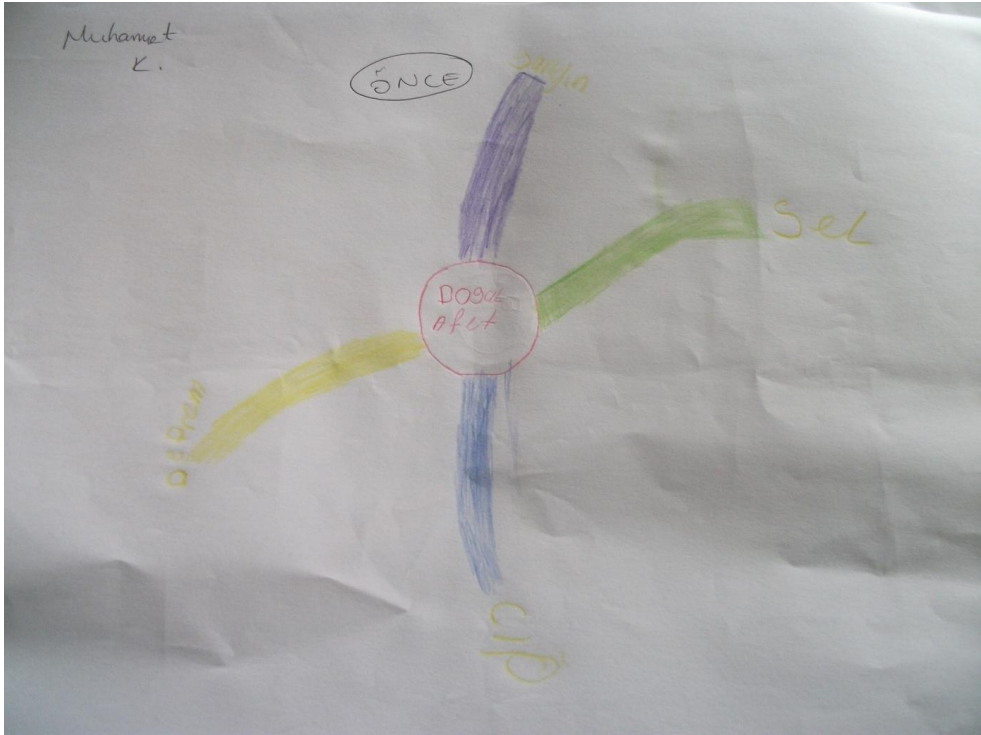
4. Sınıf öğrencisi olan Ayşe'nin, deprem öncesinde alınacak malzemeleri deprem çantasına koyması gerekiyor. Hadi ona yardım edelim 😊

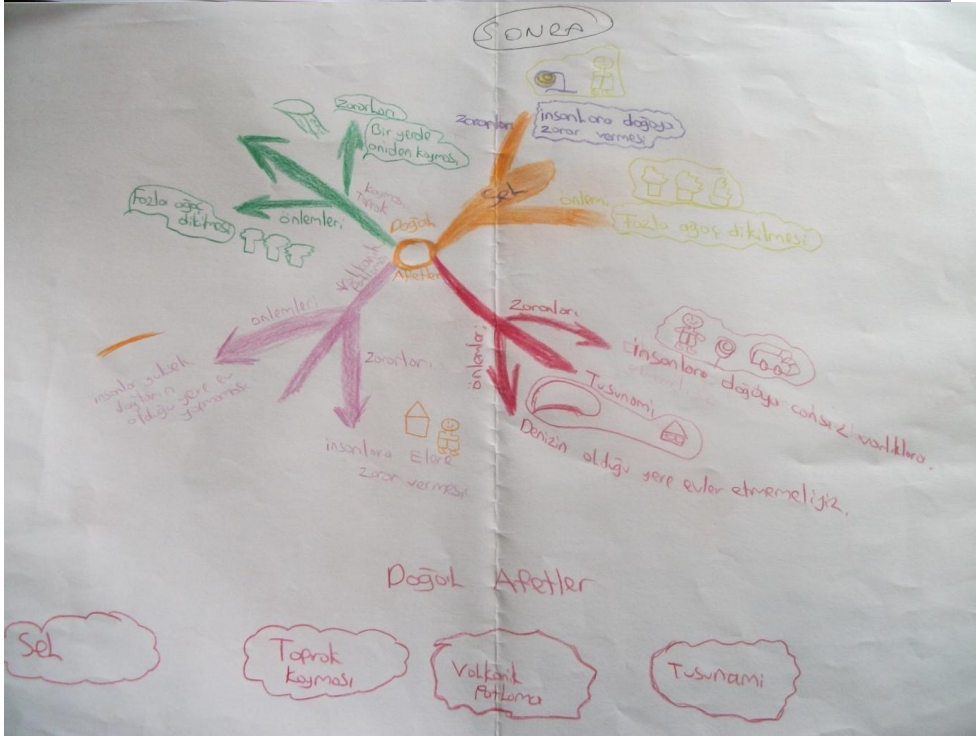
Şimdi Ayşe'ye deprem sırasında yapılması ve yapılmaması gerekenleri resimler ve sembollerle hatırlatalım 😊

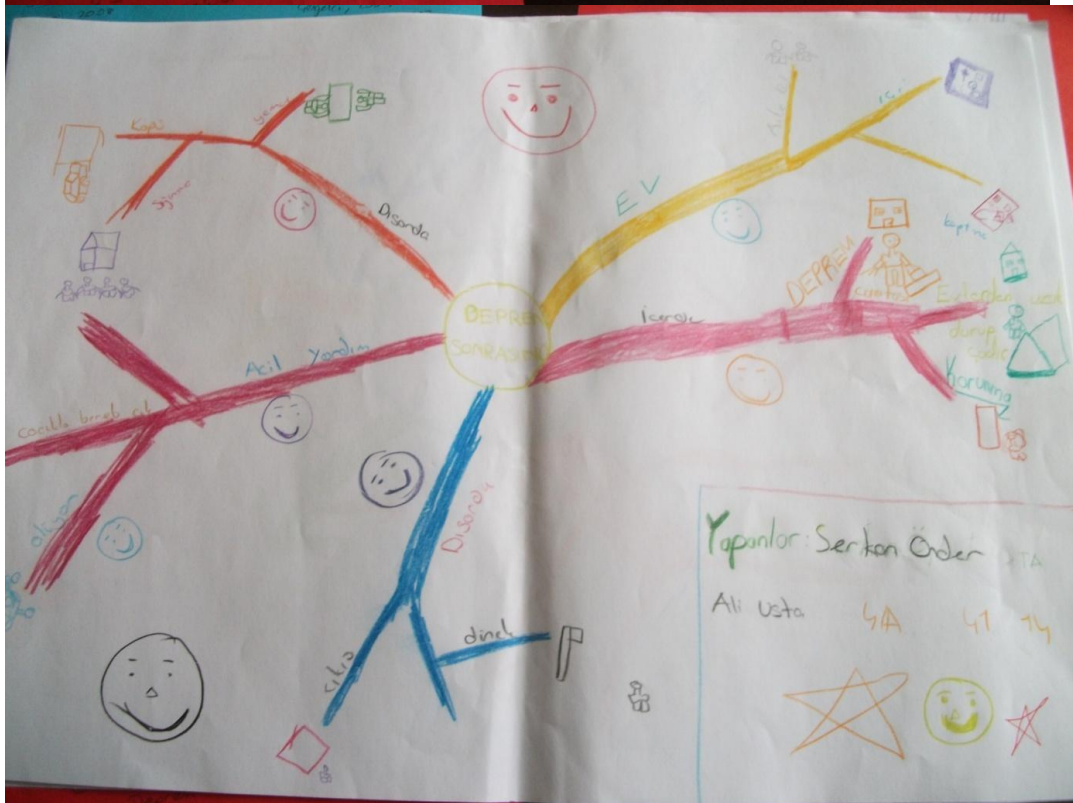
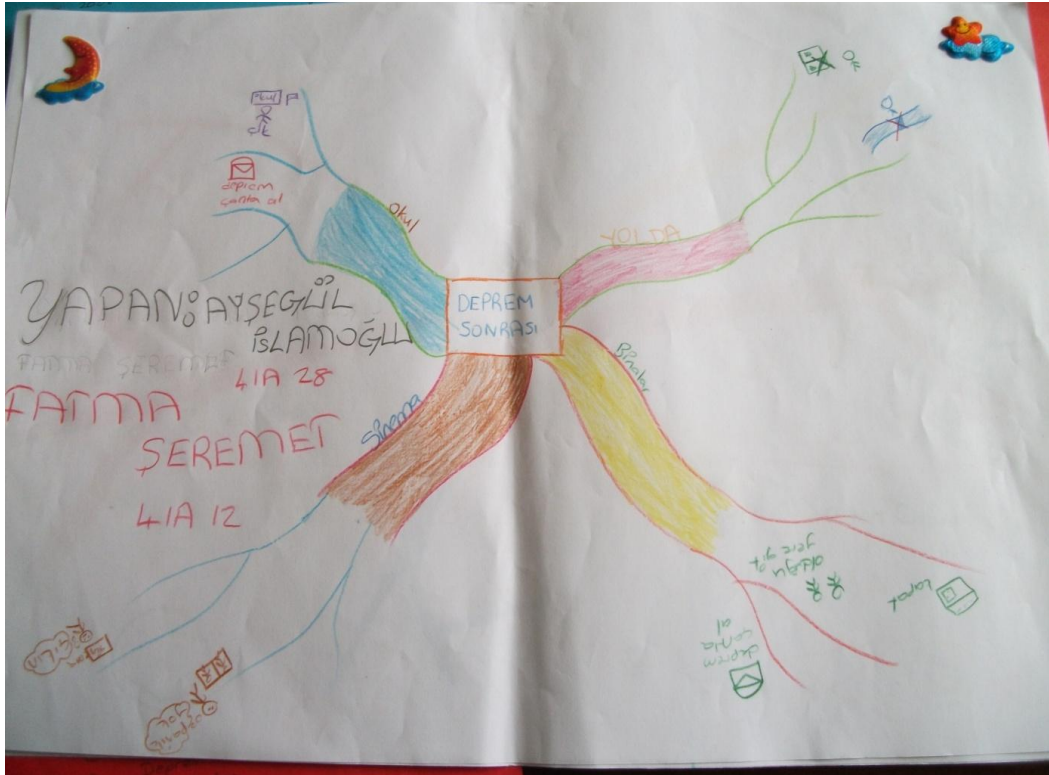

EK. 20.b. Güvenli Yaşam Konusu (Son Çizimler)

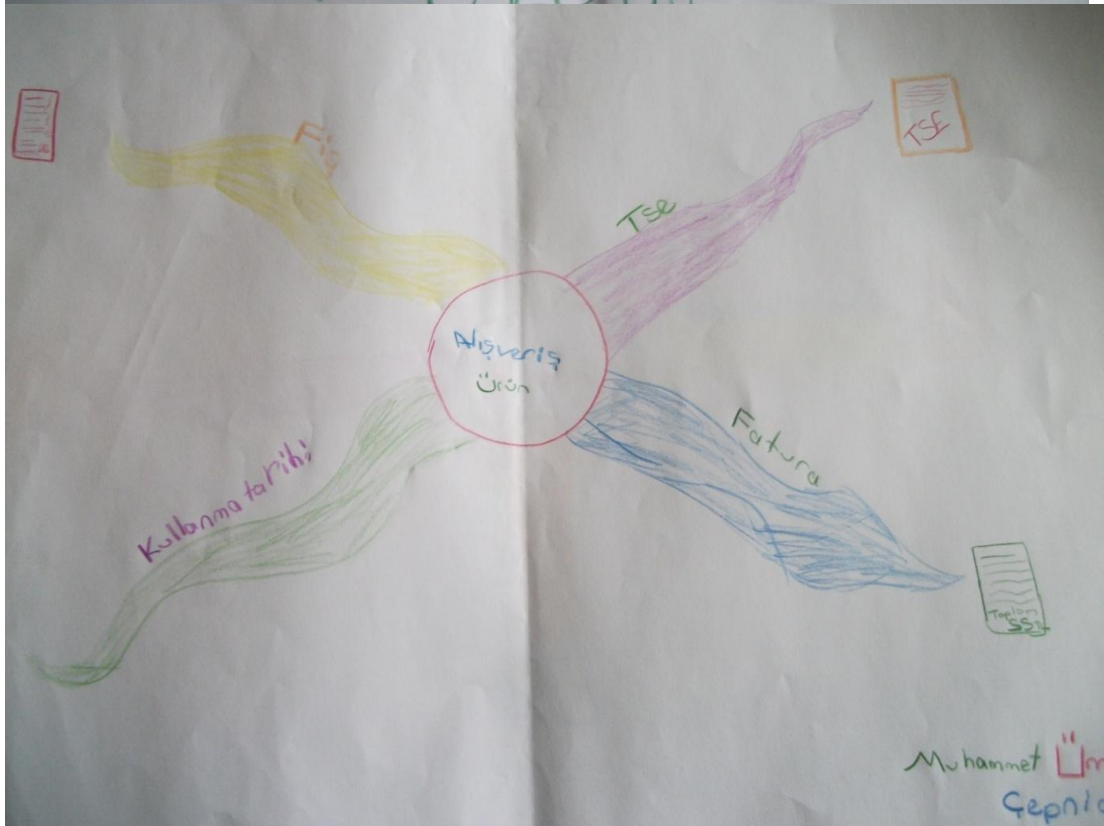
EK. 20.c. Deprem Sırasında Yapılması Gerekenler

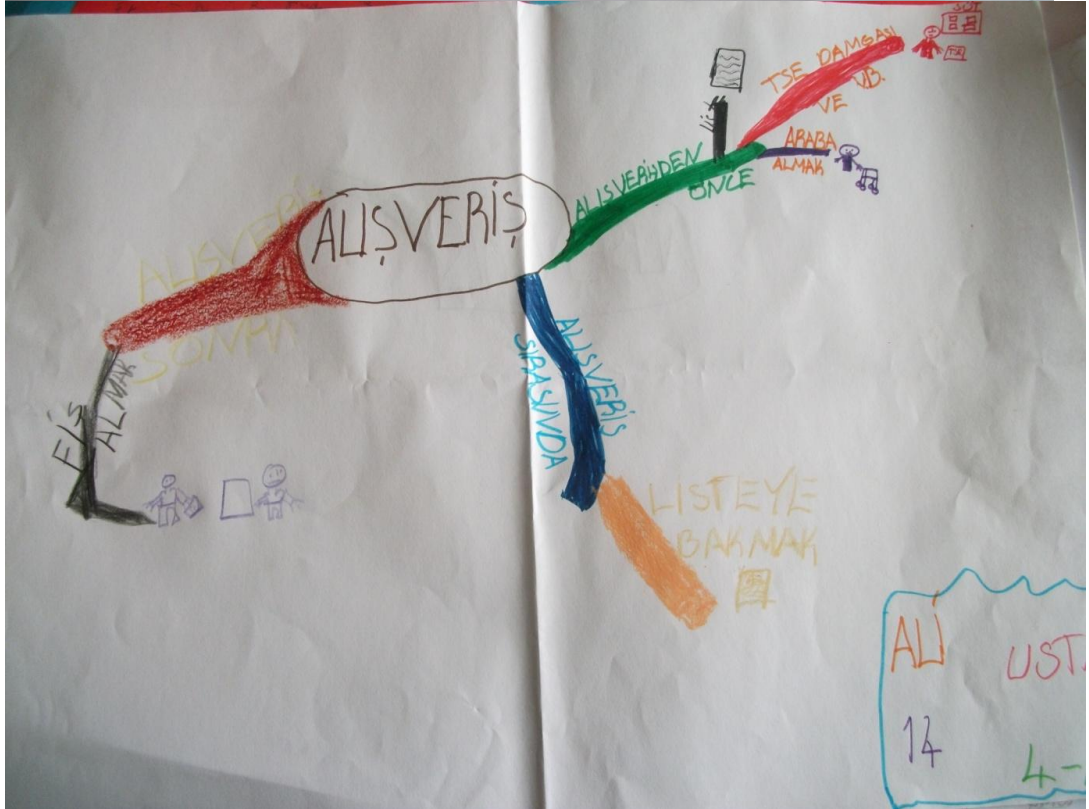
EK. 20.f. Alışveriş (Ön Çizimler)

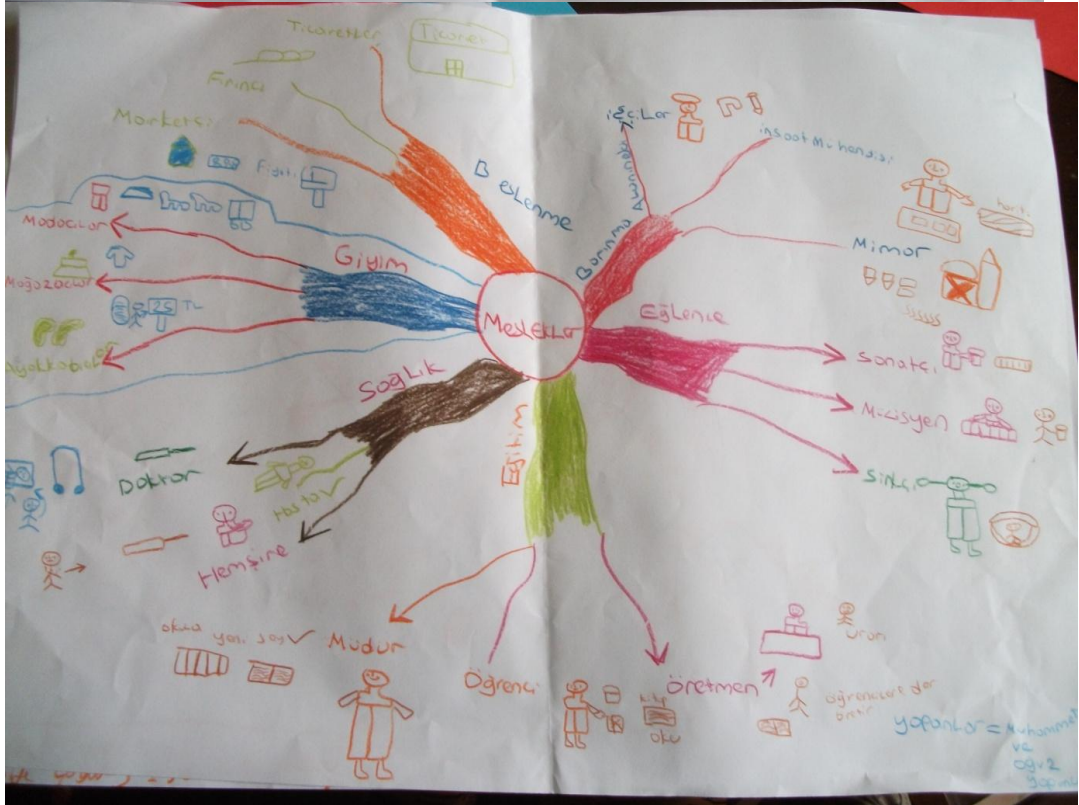

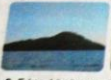

EK. 20.g. Alışveriş (Son Çizimler)

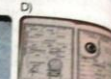

C. Aşağıdaki soruları okuyunuz. Doğru olan seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi beşerî bir unsurdur?
A) B) C) D)

2. Erkan bir deprem çantası hazırlamak istiyor. Bunun için çantasına aşağıdakilerden hangisini almasına gerek yoktur?
A) B) C) D)

3. Ayfer, depremden sonra binadan çıkmak istiyordu. Ancak bazı tehlikeleri karşılayabilirdi. Aşağıdakilerden hangileri Ayfer'in binadan çıkarken karşılayabileceği tehlikelerdir?
I. Cam kırıkları II. Elektrik kabloları III. Hayvanlar IV. Yıkıntılar
A) I, II, III B) II, III, IV C) I, III, IV D) I, II, IV

4. Aşağıdakilerden hangisi deprem sonrasında yapmamız gerekenlerden biridir?
A) Telefonları meğul etmemek B) Deprem sigortası yapmak
C) Aile afet planı hazırlamak D) Deprem çantası hazırlamak

5. Aşağıdaki efsaneyi okuyunuz.

Bir usta ile kalfası, Mersin'in Mut ilçesi yakınında coşkun bir ırmak üzerinde köprü yaparlardı. Bu köprü bugün Gezme Köprüsü diye bilinir. Bu köprü'nün yapılmasına büyük emek veren kalfa Süleyman, ustasına bir sebepten dolayı danılır, yanından ayrılarak Süleyman, aynı ırmağın başka bir coşkun yerine gidip köprü yapar. Eserini görmesi için ustasına haberciler gönderir... Köprüyü görmeye gelen usta, kalfasına "Güzel yapmışsın, eline sağlık. Bu köprüyü, güzelliğini herkes görmeli... Bunun adı Görme Köprüsü olsun." der.

Saim Sakaoğlu, 101 Anadolu Efsanesi, s. 81

Efsanede geçen doğal ve beşerî unsurlar seçeneklerin hangisinde doğru eşleştirilmiştir?

Doğal Unsur	Beşerî Unsur
A) Irmak	Köprü
B) Köprü	Irmak
C) Eser	Köprü
D) Köprü	Eser

KAYNAKLARIMIZ

A. Aşağıda, ihtiyaç ve isteklerimizi karşılamak için kullandığımız kaynaklara ilişkin bir şema verilmiştir. Şemadaki kutulara uygun ifadeler yazınız.

KAYNAKLAR

```

graph TD
    Kaynaklar[KAYNAKLAR] --> O1[Örnek 1. ....  
2. ....  
3. ....]
    Kaynaklar --> IK[İnsan Kaynakları]
    Kaynaklar --> O2[Örnek 1. ....  
2. ....  
3. ....]
  
```

B. Yukarıda yazdığınız örneklerden beş tanesini seçiniz. Bunlara nerelerde ihtiyaç duyduğunuzu aşağıya yazınız. Bu kaynakları kullanırken nelere dikkat edilmesi gerektiğini belirtiniz.

-
-
-
-
-

KENDİ BÜTÇENİ HAZIRLIYORUM

A. Kendinize, bir haftalık harçlığınızı göz önünde bulundurarak haftalık bütçe hazırlayınız. Bütçenizi sütun grafik üzerinde gösteriniz.

Harcama Miktarı (TL)

Harcama Çeşitliği

B. Çizdiğiniz grafiğe göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- Haftalık bütçeniz kaç TL'dir?
- Bütçe planınızda nelere öncelik veriyorsunuz? Neden?
- Bütçenizde ne tür harcama en fazladır? Neden?
- Bütçenizi her zaman aynı şekilde mi planlıyorsunuz? Açıklayınız.
- Kendi bütçenizle ailenizin bütçesi arasında ne gibi benzerlik ve farklılıklar var?
- Tasarruf yapıyor musunuz? Nasıl?
- Bir sonraki ayda gelirinizde 5 TL artış olacağını bilerseniz bu aylık planlarınızda değişiklik yapar mısınız? Cevabınız evetse hangi değişikliği yaparsınız?
- Kardeşiniz ya da arkadaşınız sizden bir miktar borç istediğinde hangi harcama çeşidinde değişiklik yaparsınız? Açıklayınız.
- Harcamalarınızda bütçenizin yansı kadar bir artış olsa yeni bütçe grafiğiniz nasıl olurdu? Buna göre aşağıya yeni bir grafik çiziniz.

Harcama Miktarı

Harcama Çeşitliliği

AMBLEMELER

Aşağıdaki amblemleri inceleyiniz. Daha sonra amblemlere ilişkin soruları cevaplayınız.

TÜRKMALI

- Üzerinde "Türk Malı" ibareti taşıyan ürünlere örnekler veriniz.
- Yerli mal kullanmak neden önemlidir?

TSE

- Üzerinde TSE damgası bulunan ürünlere örnekler veriniz.
- TSE damgası, ürünün hangi özelliğini gösterir?
- TSE damgası, hangi kuruluş tarafından verilmektedir?
- TSE damgası taşıyan bir ürün ile TSE damgası taşımayan bir ürün arasındaki farklılıklar neler olabilir?
- Üzerinde yandaki amblemin bulunduğu ürünlere örnekler veriniz.
- Üzerinde bu amblemin bulunduğu ürünler kullanmak neden önemlidir?

BİLİNÇLİ TÜKETİCİ

Aşağıdaki gazete haberlerini okuyarak bu haberlerle ilgili soruların cevaplarını yazınız.

Bilinçli Tüketici El Kitabı Yayımlandı

Çevre ve Tüketici Haklarını Koruma Derneği (ÇETKODER) genel başkanı, bilinçsizce olarak kendi imkânları ile bastırılan, tüketici yasasını da içeren "Bilinçli Tüketici El Kitabı" adlı rehber kitapçığını dağıttı.

Gazete haberi, 7 Ağustos 2008

- "Bilinçli Tüketici El Kitabı"nda hangi konular yer alıyor olabilir?
- Siz, "Bilinçli Tüketici El Kitabı" yazacak olsaydınız kitapta hangi konulara yer verirdiniz?

1.
2.
3.

Bilinçlenen Tüketici Hakkını Hakem Heyetinde Arıyor

Haksızlığa uğrayan tüketiciler haklarını hakem heyetlerinde arıyor. Vatandaş, kapıda yapılan satışlardan, habersiz aktarma koyan hava yolu firmasına, banka aidatlarından, elektronik ürünlerde karşılaşılan arızaya kadar birçok aksaklığı tüketici hakem heyetleri ve tüketici mahkemelerine taşıyor.

Gazete haberi, 8 Kasım 2008

- Tüketici bilincinin artması neden gazetelere haber olmuş olabilir?
- Tüketici bilincinin artması neden önemlidir?
- Sizin veya ailenizin hak aramaya ilgili bir girişimi oldu mu? Kısaca anlatınız.

İHTİYAÇLAR VE MESLEKLER

A. Aşağıda bazı mesleklerin adları verilmiştir. Bu meslek sahiplerinin toplumun hangi ihtiyaçlarını karşıladıklarını yazınız.

Meslek Listesi

Fırıncı
Pastacı
Otobüs şoförü
Doktor
Televizyon tamircisi
Terzi
Manav
Gazeteci
Kitapçı
Gözlükçü
Öğretmen
Dondurmacı
Polis

B. Yukarıdaki listeden sizin için önemli olduğunu düşündüğünüz üç mesleği seçiniz. Bu mesleklerin neden size göre önemli olduğunu noktalı yerlere yazınız.

1.
2.
3.

Biz Kimiz?

A. Aşağıdaki tabloya, ilgili harfle başlayan meslek isimlerini yazınız.

A	G	M	Ş
B	H	N	T
C	I	O	U
Ç	L	Ö	Ü
D	J	P	V
E	K	R	Y
F	L	S	Z

B. Tabloya yazdığınız mesleklerden birini seçiniz. Bu mesleği yapanların olmadığını varsaydığınızda hayatınızda oluşabilecek eksiklik ve aksaklıkları yazınız.

NELER ÖĞRENDİM?

Ünitemizi tamamladık. Bu üniteye öğrendiklerinizle ve yaptığınız çalışmalarla ilgili olarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- Bu üniteye daha önce bilmediğiniz veya merak ettiğiniz hangi konu ve kavramları öğrendiniz?
- En çok hangi konudan ya da etkinlikten hoşlandınız? Neden?
- Ünite işleniş sırasında anlamakta zorlandığınız konular ya da tamamlamakta zorlandığınız etkinlikler oldu mu? Açıklayınız.
- Zorlandığınız durumlarda kimlerden, nasıl yardım aldınız?
- Bu ünitenin işlenişinde başarılı olduğunuzu düşünüyor musunuz? Açıklayınız.
- Sonraki ünitelerde başarınızı artırmak için neler yapmayı planlıyorsunuz?

ÜNİTE DEĞERLENDİRMESİ

Aşağıdaki soruları okuyunuz. Doğru seçeneği işaretleyiniz.

- Aşağıda yer alan fotoğrafları inceleyiniz.

Fotoğraflarda insanların temel ihtiyaçlarından hangileri öne çıkmaktadır?

A) Yiyecek B) Yiyecek ve giyecek
C) Yiyecek ve barınma D) Yiyecek, giyecek ve barınma

- 10 yaşındaki Melis'in ailesi mayıs-ekim ayları arasında mevsimlik işçi olarak çeşitli şehirlerde çalışmaktadır. Melis de ailesiyle birlikte dolaşmakta ve sürekli kardeşine göz kulak olmaktadır. Yukarıdaki paragrafta göre Melis'in hangi ihtiyacı diğerlerinden daha az yerine getirilmektedir?

A) Sağlık B) Eğitim C) Barınma D) Giyinme

- Gazete haberi başlığını okuyunuz.

Barajlardaki Su Tükendii!

Gazete haberi, 7 Ekim 2008.

Bu başlığı göz önünde bulundurduğunuzda haberin konusu aşağıdakilerden hangisi olamaz?

A) Suyu tasarruflu kullanmalıyız. B) Su kirliliği sağlığımızı tehdit ediyor.
C) Kaynaklarımız sınırlıdır. D) Yeni su kaynakları bulunmalı.

4 ve 5. soruları aşağıdaki tabloya göre cevaplayınız.

Ailenin Soyadı	Gelir	Gider
Köksal	1500	1200
Ay	950	1000
Deniz	1350	1500
Yaman	2000	1750

- Bir ayı en fazla giderle tamamlayan aile hangisidir?

A) Köksal ailesi B) Ay ailesi C) Deniz ailesi D) Yaman ailesi

- Bir ay sonunda en fazla tasarruf yapabilecek olan aile hangisidir?

A) Köksal ailesi B) Ay ailesi C) Deniz ailesi D) Yaman ailesi

6. Bir paket bisküvi satın almak isteyen Neşe öncelikle neye dikkat etmelidir?
- A) Üretim yerine
 - B) Garanti belgesine
 - C) Üretim ve son tüketim tarihlerine
 - D) Ambalajın rengine

7. Aileniz garanti belgesi olmayan bir bulaşık makinesi satın aldı. Ancak makine bir süre sonra bozuldu. Bu durumda aileniz ne yapmamalıdır?
- A) Makineyi satıcıya iade etmeli.
 - B) Üretici firmaya şikâyet dilekçesi yazmalı.
 - C) Tamir için servise götürmeli.
 - D) Tüketici hakem heyetine başvurmalı.

8. Bilinçli bir tüketici alışveriş yaparken aşağıdakilerden hangisine öncelik verir?
- A) Reklamlara
 - B) İsteklerine
 - C) Fiyatlara
 - D) İhtiyaçlarına

9. Aşağıda üretimden tüketime ekmeğin geçtiği aşamalarla ilgili fotoğraflar verilmiştir.

I

II

III

IV

- Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde fotoğrafların sıralaması doğru olarak verilmiştir?
- A) I, II, III, IV
 - B) I, II, IV, III
 - C) I, IV, III, II
 - D) III, IV, I, II

10. Aşağıdaki ifadelerin hangisi "Ayağını yorganına göre uzat." atasözü ile ilişkili değildir?
- A) Kaynakların sınırlı olduğu bilinmelidir.
 - B) Harcamalar bütçeye göre yapılmalıdır.
 - C) Öncelikle ihtiyaçlar giderilmelidir.
 - D) Gelecek için birikim yapılmalıdır.

EK. 22. Uygulamalar Sirasinda Çekilen Fotoğraf Örnekleri

ÖZET

ZİHİN HARİTALAMA TEKNİĞİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÖĞRENCİ BAŞARISI, TUTUMU VE KALICILIĞINA ETKİSİ

Ayça KARTAL

Yüksek Lisans Tezi, İlköğretim (Sınıf Öğretmenliği) Ana Bilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. İlhan TURAN

Mayıs, 2011

Bu çalışmada zihin haritalama tekniğinin İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin başarıları, Sosyal Bilgiler dersine olan tutumu ve kalıcılığına etkisini araştırmak, aynı zamanda öğrencilerin zihin haritalama tekniğine ilişkin olumlu ve olumsuz görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır.

Çalışmada veri toplama araçları olarak öğrencilerin akademik başarılarının değişimini tespit etmek amacıyla geliştirilen “Akademik Başarı Testi” ve Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının değişimini tespit etmek amacıyla “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ayrıca uygulama sonunda, öğrencilerin zihin haritalarıyla işlenen derslere yönelik görüşleri alınmıştır.

Yarı deneysel olarak yürütülen araştırma, 2010-2011 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde Rize ili Ardeşen ilçesi Köprüköy İlköğretim Okulu 4. sınıflarında gerçekleştirilmiştir. Çalışmada deney grubu 4-A sınıfı (N=18), kontrol grubu ise 4-B sınıfı (N=14) olarak belirlenmiştir. Uygulama süresince her iki sınıfta da dersler araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Deney grubunda araştırma için ders kitabından seçilen konuların öğretiminde, 5E modeli temel alınarak hazırlanan zihin haritaları ile desteklenmiş etkinlikler uygulanmıştır. Kontrol grubunda ise belirlenen konulara yönelik, 2010-2011 eğitim-öğretim yılı ilköğretim 4. sınıf ders kitaplarında verilen etkinlikler uygulanmıştır.

Araştırmada nicel verilerin analizi kısmında iki grup durumunda, parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Mann Whitney U test kullanılmıştır. Her grubun ön-test, son-test ve kalıcılık testleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla Friedman testi kullanılmış ve post-hoc

test olarak Wilcoxon Signed Rank testi kullanılmıştır. Sonuçlar % 95 güven aralığında, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde çift yönlü olarak değerlendirilmiştir. Nitel verilerin değerlendirilmesinde ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, deney ve kontrol gruplarının son test akademik başarı puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Öğrencilere son test uygulamasından 4 hafta sonra yapılan kalıcılık testinden elde edilen sonuçlara göre ise deney ve kontrol grupları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca deney grubu öğrencilerinin “Akademik Başarı Testi” puanlarının kendi içinde karşılaştırması yapıldığında, ön test-son test, ön test-kalıcılık testi ve son test-kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir fark olduğu; kontrol grubu için aynı karşılaştırma yapıldığında ise puanlar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı tespit edilmiştir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön tutum puanlarında deney grubu lehine bir anlamlılık tespit edilirken, son tutum ve kalıcılık puanları arasında herhangi bir anlamlılık tespit edilmemiştir. Grup içi karşılaştırmalarda ise deney grubunun kalıcılık-ön test ve kalıcılık-son test tutum puanları ölçümlerinde anlamlılık tespit edilmiştir.

Deney grubu öğrencileri ile yapılan görüşmelerde ise, öğrencilerin zihin haritalama tekniğini uygulamaktan zevk aldıkları, tekniğin bilgiyi hatırlamada, bilgilerinin kalıcılığında, yanlış ya da eksik bilgileri öğrenmede etkili olacağı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Zihin Haritaları (Akıl Haritaları), Akademik Başarı, Tutum, Kalıcılık

SUMMARY

THE IMPACT OF MIND MAPPING TECHNIQUE IN SOCIAL STUDIES COURSE ON STUDENTS' SUCCESS AND ATTITUDE AND THE PERMANENCE OF KNOWLEDGE

Ayça KARTAL

Post Graduate Thesis, Department Of Primary Education

Supervisor: Assistant Professor Doctor Ilhan Turan

May, 2011

The aim of this study was to investigate the impact of mind mapping technique on students' success in social studies course in the fourth grade of elementary school. Besides, In this study, it was intended to investigate the impact of the technique on attitude of students towards social studies lesson. In addition, in this study, it was tried to determine the negative and positive comments of students about mind mapping technique.

In the study, academic achievement test and social studies attitude scale were used as data collection tools. Academic achievement test was developed to determine the exchange of academic achievements of the students. Social studies attitude scale was used in order to identify the exchange of students' attitudes towards social studies lesson. Also the end of the application, the opinions of the students were received about the lessons processed via mind mapping technique.

The research, carried out as semi-experimental, was put into practice in the second term of 2010-2011 academic year for the fourth grade students of Köprüköy Primary School in Ardeşen, Rize. In the study, the class of 4-B (N=14) was determined as the control group while the class of 4-A (N=18) was determined as the experimental group. In the application process, the lessons were carried out by researchers in both of the classrooms. Activities supported by mind maps which were prepared according to the model of 5E were applied to the

experimental group. The activities given in the course book of fourth grade of primary students in 2010-2011 academic year were applied to the control group.

For the research, Mann Whitney U test was used in the Analysis of quantitative data (if the two groups) and in the comparison of the parameters between groups. Friedman test was used in order to determine whether there is a significant difference between pre test-final test and retention test of each group. Wilcoxon Signed Rank test was used as the post-hoc test. Results were evaluated at 95% confidence interval and $p < 0.05$ level of significance. The method of content analysis was used in the evaluation of the qualitative data.

According to the results of the research, no significant difference was found between final test academic achievement scores of experimental group and control group. According to the results of the retention test applied to the students, a significant difference was found in favour of experimental group. When the scores of academic achievement test belonging to experimental group students were compared within itself, a significant difference was found between the scores of pre test-final test, pre test- retention test, final test-retention test. On the other hand, when the same comparison was done for the control group, it was determined that there was no significant difference between the scores. Looking at pre-attitude scores of the groups, a significant difference were determined in favor of the experimental group. Any significant difference was not detected between the last attitude and permanence scores of the groups. The scores obtained from the tests carried out as two groups were detected to be significant.

In discussions with students in the experimental group, it was determined that students took pleasure in applying the technique of mind mapping. However, it was identified that this technique would be effective both on the recall of knowledge and on permanence of information. Furthermore, it was determined that mind maps could be used in order to detect incorrect or incomplete learning.

Key Words: Social Studies, Mind Maps, Academic Achievement, Attitude, Permanance.

ÖZGEÇMİŞ

Ayça KARTAL, 04.07.1987 tarihinde Rize ili Pazar ilçesinde doğdu. Şehit Cavit Köroğlu İlköğretim Okulu ve Pazar 75. Yıl İMKB Anadolu Lisesi'ni bitirdi. 2004 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Rize Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği programını kazandı. 2008 yılında fakülte ikinciliği ile bu programdan mezun oldu. Eylül 2008'den Mart 2009'a kadar Pazar Vali Erdal Ata İlköğretim Okulu'nda ücretli sınıf öğretmeni görevinde bulundu. Mart 2009'da Ardeşen Köprüköy İlköğretim Okulu'na sözleşmeli sınıf öğretmeni olarak atandı. Halen aynı görevine devam etmektedir. Yabancı dili İngilizce'dir.